

1064/1911

2 ex.

122

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1845

DE

Arhiereul Theodosie A. Ploeșteanu

Vicarul Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1910

CONFIDENTIAL

EXHIBIT 100-100000-100000

A copy of this report is being furnished to

THE DIRECTOR, FBI

FOR INFORMATION AND ACTION

AS REQUESTED BY THE BUREAU

B.C.

||

7064.
1911.

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1845

DE

Arhiereul Theodosie A. Ploeșteanu

Vicarul Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei

U.- IASI

528931

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1910

REINREGISTRAR

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
1064/911

1064/1421

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinoplei

OMILIA I

„Pavel Apostol al lui Iisus Christos, prin voea lui Dumnezeu, și Timotheiu fratele, bisericeii lui Dumnezeu care este în Corinth, împreună cu toți sfinții carii sunt în toată Achaia; char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl, și dela Domnul Iisus Christos. Bine-cuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, Părintele îndurărilor, și Dumnezeu a toată mângâerea; cel ce ne mângâe pre noi întru tot necazul, nostru, ca să putem noi mângâea pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâerea cu care ne mângâem noi dela Dumnezeu” (Cap. 1, 1—4).

Este demn mai întâi de a cerceta, de ce oare a mai adaos și a doua epistolă, și de ce apoi începe cu îndurările lui Dumnezeu, și cu mângâerea cea dela dânsul. Așa dară de ce a mai adaos și această a doua epistolă?

Zicând în întâea epistolă, că: „Voiu veni curând la voi, . . . și voiu cunoaște nu cuvântul celor ce

s'au semetit, ci puterea" (I. Corinth 4, 19) și cam pe la finea ei tot aceiași făgăduind, însă mai cu blândeță: „Voiu veni când voiu trece Macedonia (că prin Macedonia voiu să trec), și la voi de se va întâmplă, mă voiu zăbovi, sau că voiu și iernă". (Ibid. Cap. 16, 5. 6), — totuși trecând un timp oarecare, el nu s'a dus, ci trecând și termenul, el încă a stat pe loc și a zăbovit, Duhul ținându-l pentru alte lucruri cu mult mai trebuitoare.

De aceia a fost nevoie de a doua epistolă de care n'ar fi avut nevoie, dacă s'ar fi zăbovit poate mai puțin timp. Și încă nu numai pentru aceasta, ci și pentru că devenise mai buni dela cea întâi epistolă, fiindcă chiar și pe acel curvariu, pe care mai 'nainte îl aplaudau, și cugetau de el lucruri mari, îl tăiese din societatea lor, și-l excomunicase cu desăvârșire. Iară aceasta a arătat-o apostolul, zicând: „Iară de m'a întristat cineva, nu pre mine m'a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toți, că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, care este de cătră mulți" (II Cor. 2, 5. 6). Dară și mai departe tot aceiași lasă a se înțelege, zicând: „Că iată aceasta singură, că dupre Dumnezeu v-ați întristat voi, câtă sârguiță a făcut întru voi; ci (și) răspuns, ci (și) indignare, ci (și) frică, ci (și) dorință, ci (și) râvnă, ci (și) izbândă; întru toate v-ați arătat pre voi curați a fi întru acest lucru" (Ibid. 7, 11). Dară și strângerea aceea de ofrande, pe care o poroncise apostolul, dâșii o indeplinesc cu multă grabire, pentru care și zicea: „Știu osârdiea voastră, cu care pentru voi mă laud cătră Macedoneni, că Achaia s'a gătit de anul trecut" (Cap. 9, 2). Pe lângă acestea și pe Tit, pe care l-a fost trimis la dâșii, l-au primit cu toată dragostea, ceia ce arătând zicea: „Și inima lui mai mult este spre voi, aducându-și aminte de ascultarea voastră a tuturor, că cu frică și cu cutremur l-ați primit pre el" (Ibid. 7, 15).

Pentru toate acestea a scris și această a două epis-

tolă. Fiindcă după cum atunci când îi greșise, apostolul s'a văzut silit de a-i învinovăți, tot așa și acum când dânsii se îndreptase, trebuia a-i aproba și a-i lauda. De aceea întreaga epistolă nici nu este așa de aspră — ca cea dinainte, — ci numai în câteva locuri de pre la finea ei. Căci erau se vede și printre dânsii creștini dintre Iudei, cari cugetau lucruri mari de dânsii, iară pe Pavel îl defăimau ca mândru, și de nici o treabă vrednic, pentru care și ziceau: „Că epistoliile sunt, zice, grele și tari, iară înfătoșarea trupului slabă, și cuvântul defăimat“ (Ibid. 10, 10). Ceiace dânsii ziceau, aceasta era: «Când el este de față, nu se pare vrednic de nimic, — căci aceasta înseamnă expresiunea „înfațoșarea trupului slabă“ — iară după ce pleacă se fălește de lucruri mari, pentru care și scrie epistole» — căci expresiunea „epistoliile sunt grele și tari“ aceasta înseamnă. Și ca să nu se pară că se mândrește de cele ale lor, se prefăceau că nu primesc nimic dela ucenici — ceia ce lăsând a se înțelege, zicea și despre aceasta: „ca întru ceiace se laudă, să se afle ca și noi“ (Ibid. vers. 12). Pe lângă acestea apoi luând de aici curaj în vorbă, foarte mult se îngâmfau. De aceea apostolul se și numește pre sine prost și fără de minte (ἰδιώτην ἐλάττω καλεῖ), arătând că el nu se rușinează de aceasta, și nici că dacă ar fi din contră (înțelept și cu știință multă), ar considera aceasta ca ceva mare.

Deci, fiindcă era natural ca unii dintre dânsii să fie înduplecați de acei amăgitori, apoi el mai întâi laudându-i pentru toate succesele lor, și doborînd ușurința aceloră, ca unii ce se făleau de obiceiurile Iudaice, la urmă cu cumpătare li aplică dojana cuvenită.

Așa dară subiectul epistolei de față, cum ar zice cineva pe scurt și în fugă, acesta mi se pare a fi. Trebuie însă a ne atinge de însuși exordul epistolei, și după obișnuita lui salutare, a spune de ce oare a început astfel epistola, adică dela îndurările lui Dumnezeu. Deocamdată însă este trebuitoriu a spune chiar începutul ei, și a cerceta de ce aici pune pe lângă dânsul și pe Timotheiu: „Pavel, zice, apostol al lui Iisus Christos, prin voința lui Dumnezeu, și Timotheiu fraatele“ ; — de oarece prin întâea epistolă îi înștiință că li va

trimite acolo pre Timotheiu, și poruncindu-li, zicea: „De va veni Timotheiu, socotiți ca să fie fără frică la voi (I Corinth. 16, 10). Deci, cum de îl trece aici pre Timotheiu, chiar în exord? Ducându-se la dânsii Timotheiu, dupre făgăduința dascalului — „am trimis, zice, la voi pre Timotheiu, care va aduce vouă aminte căile mele întru Christos“ (Ibid. 4, 17), și îndreptând toate abaterile de acolo, s'a întors. Căci și când l-a trimis, li zicea: „să-l petreceți cu pace, ca să vină la mine, că-l aștept pre el cu frații“ (Ibid. 16, 11). Deci, după ce s'a întors pe lângă dascal, și după ce a îndreptat cele din Asia împreună cu dânsul „și voiu rămâne în Efes, zice, până la serbătoarea cinci-zecimei“ (Ib. vers. 8), iarăși a trecut prin Macedonia, și deci cu dreptate îl trece apostolul în exordul epistolei aceștiea, ca gășându-se de față. Căci cea întâi epistolă a fost scrisă, în Asia, iară aceasta scrisă și trimisă din Macedonia. ¹⁾ L'a trecut pe Timotheiu în exordul epistolei pe lângă dânsul, făcându-l prin aceasta mai respectabil, și totodată invederând și aici o mare umilință din parte-i, căci de și îi eră cu mult mai inferior, totuși dragostea toate le unește. De aceia pretutindeni îl egalează cu dânsul, acum bunăoară zicând: „Că precum unui tată fiul, împreună cu mine a slujit întru evanghelie“ (Filipp. 2, 22), iară altădată că „lucrul Domnului lucrează, precum și eu“ (I. Corinth. 16, 10), pe când aici îl numește și frate, făcându-l prin toate acestea mai de respectat acestor Corintheni. Căci eră venit pe lângă dânsul, dupre cum am zis, și-i dăduse dejă probă de vrednicia sa.

„Bisericei lui Dumnezeu care este în Corinth.“. Iarăși îi numește pre dânsii, unindu-i pre toți într'un singur trup, și conlegându-i împreună, fiindcă nici n'ar fi

¹⁾ *Notă.* Din vers. 8 și 19. cap. 16. se vede lămurit că epistola I. Corintheni a fost scrisă în Asia, și anume în Efes. Comparând cap. 6, 2—8, cu cap. 5, 6—8, și avându-se în vedere cap. 19, 21 și 22 din Faptele Apostolilor, timpul în care a fost scrisă acea epistolă, a fost cam pe la Paștele anului 57. p. Chr. A se vedea Isagogia lui N. Damalà, pag. 380.

fost biserica una, dacă cei dinăuntrul ei ar fi fost desbinați și resculați unii contra altora.

„Impreună cu toți sfinții cari sunt în toată Achaia“. Prin epistola aceasta trimisă lor, apostolul cinstește și pe Corintheni, în același timp și pe toți cei din Achaia, și unește la un loc întreaga națiune.

Îi numește sfinți, arătând prin aceasta că dacă cineva este necurat, este afară de această denumire. Dară de ce oare scriind această epistolă metropolei, li scrie tuturor printrânsa, ceia ce nu face peste tot locul? Că atunci când a scris Thesalonicenilor de pildă, n'a scris și Macedonenilor în genere, deasemenea și Efesenilor scriindu-li, n'a scris în ea și tuturor celor din Asia; încă și epistola cea către Romani nu este trimisă și tuturor celor ce locuiesc în Italia. Aceasta o face însă în această epistolă, și în cea către Galateni, căci nici acolo nu unei cetăți numai a scris, nici la două sau trei, ci este trimisă tuturor Galatenilor celor imprăștiați pretutindeni, zicând: „Pavel Apostol, nu dela oameni, nici prin oameni, ci prin Iisus Christos, și prin Dumnezeu Tatăl, care l-a învieat pe el din morți, și toți frații cari sunt împreună cu mine, bisericelor Galatiei, char vouă și pace“. Deasemeni, și Ebreilor li-a scris la toți o singură epistolă, așa că nici pe aceștia nu i-a împărțit după cetăți. Deci, care este cauza? Mie mi se pare că boalele de care acești Corintheni sufereau, erau comune tuturor, pentru care și epistola o trimite tuturor în comun, fiindcă aveau nevoie și de o îndreptare comună. Căci și Galatenii cu toți boleau, și Ebreii, și cred că și aceștia.

Deci, unind la un loc întreaga națiune și salutându-i, ca și cum eră lege de a-i saluta pe toți, „char vouă, zice, și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Christos“, — ascultă mai departe cum începe de potrivit în chestiunea de față.

„Bine-cuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, Părintele îndurărilor, și Dumnezeu a toată mângâierea“. «Și cum este aceasta potrivită cu chestiunea de față» zici tu. Ba încă este foarte potrivită; căci cugetă bine. Corinthenii aceștia se întristase și se scârbise foarte mult, că nu se dusesese la

dânşii apostolul, mai ales că îi şi vestise că se va duce, ci şi-a petrecut tot timpul în Macedonia, de unde se părea că el protimisă pe alţii înaintea lor. Deaceia apostolul ridicându-se contra acestei revolte din partea lor, spune cauza pentru care nu s'a dus la dânşii; şi nu din capul locului pune acea cauză, nici n'a spus că «ştiu că am fost făgăduit de a veni la voi, dară fiindcă am fost împedecat de năcazuri, iertaţi-mă şi nu ne învinovaţi de vre-o mândrie sau lenevire» – ci pregăteşte aceasta a o spune cu mai multă emfază şi mai vrednic de credinţă în alt mod, înălţând faptul prin mângâierea ce li-o dă, ca astfel nici să-l mai întrebe la urmă de cauza pentru care a întârzieat. Face acelaşi lucru, ce l-ar face cineva care a înştiinţat pe cel dorit că se va duce la el, dară care sosind în urma a mii de primejdii i-ar spune: «Slavă ție Doamne, că în fine mi-ai arătat persoana dorită de mine! Binecuvântat este Dumnezeu care m'a scăpat de primejdii». O astfel de doxologie este o justificare înaintea celui ce ar voi să acuze, şi nici măcar nu-l lasă ca să dojânească pe acela pentru întârziere, căci se ruşinează de a trage la răspundere pe cel ce mulţameşte lui Dumnezeu că l-a scăpat de atâtea rele, şi nu mai îndrăzneşte de a-i cere socoteală de întârzierea sa.

De aceia şi începe astfel: „Bine-cuvântat este Dumnezeu, Părintele îndurărilor“, lăsând a se înţelege prin această doxologie marele primejdii în care căzuse, şi a fost scăpat. Fiindcă şi David nu-l numeşte astfel peste tot locul, şi nici de la aceleaşi împrejurări, ci când vorbeşte de războiu şi biruinţă, zice: „Iubite-voiu Doamne virtutea mea, Domnul este sprijinitorul meu“, iară când spune de izbăvirea de necazuri şi de întunerecul ce-l cuprinsese pe el, zice: „Domnul este lumina mea şi mântuitorul meu“ (Ps. 17, 1. 26, 1). Acum de pildă el dela filantropia lui Dumnezeu, altădată dela dreptatea lui, iară altădată dela nemitarnica sa judecată, îl numeşte potrivit cu timpurile de faţă.

De aceia şi Pavel începând această epistolă, îl numeşte dela filantropia sa „Dumnezeul îndurărilor“, adică, cel ce a arătat faţă de noi atâtea îndurări, ca şi cum ne-a scos şi ne-a scăpat din porţile morţii. Căci

aceasta mai ales este particularitatea lui Dumnezeu și vrednic de laudă, aceasta este și naturalul său, de a milui astfel pe om. De aceea îl numește Dumnezeu îndurătorilor. Dară tu gândește-te și aici la umilința lui Pavel, căci primejduindu-se pentru propovăduirea evangheliei, nu spune că a fost scăpat pentru vrednicia lui, ci pentru îndurărilor lui Dumnezeu. Decât aceasta el o arată mai lămurit mai departe, iară acum adaogă, zicând: „cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul“. Nu zice: «cel ce nu ne lasă a fi necăjiți» ci cel ce ne mângâie când suntem necăjiți. Aceasta arată și puterea lui Dumnezeu, în același timp sporește și răbdarea celor necăjiți. „Că necazul, zice, răbdare lucrează“ (Rom. 5, 3). Tot aceasta zice și Prorocul: „Întru necaz m-ai desfătat“. Nu zice că «nu m'ai lăsat a cădea în necazuri», și nici că «m'ai scos îndată din necazuri», ci că dăinuind necazul „m'ai desfătat“, adică că mi-ai procurat în necaz un loc larg și multă îndămânare, ceea ce s'a petrecut și cu cei trei coconi în cuptoriul cel cu foc, căci nici nu i-a împedecat de a cădea în acel cuptoriu, nici că după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptoriul el li-a procurat acel loc larg. Aceasta obișnuște Dumnezeu a face în totdeauna, ceea ce și Pavel dând a înțelege, zice: „cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul“, încă și altceva mai arată prin aceste cuvinte. Și ce anume? Că nu odată, nici de două ori, ci aceasta el o face într'una. Nu că doară acum mângâie, iară altădată părăsește pe cineva, ci aceasta o face necontenit și pentru totdeauna. De aceea a zis: „cel ce ne mângâie“ și nu «cel ce ne-a mângâiat», și „întru tot necazul“, adică nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

„Ca să putem și noi mângâea pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâerea cu care ne mângâem noi dela Dumnezeu“. Ai văzut cum pe nesimțite a introdus justificarea lui chiar în oxordul epistolei, și dă a se înțelege auditoriului bănuiala de o mare primejdie și scârbă ce căzuse asupra sa? Dară și după aceste primejdii el iarăși își moderează cuvintele, zicând că chiar și acea îndurare «a venit nu dela vrednicia noastră, ci dela a aceloră cari se vor folosi

dela noi și prin noi». «De aceia, zice, ne-a mângâeat, ca și noi să ne mângâem unii pre alții». Prin aceasta el învederează și demnitatea și chemarea apostolilor, lăsând adevărat să se înțelege că el fiind mângâeat și redobândindu-și puterile, nu a căzut în piroteală ca noi, ci a alergat spre mângâerea altora, ațîțându-i și întărindu-i spre luptă. Unii zic că apostolul ar fi spus prin aceste vorbe, că mângâerea noastră este și mângâerea altora. Mie mi se pare însă că prin exordul acestei epistole apostolul își îndreaptă vorba și asupra apostolilor celor mincinoși, cari se fălesc înzadar, stau acasă și se desmeardă, însă aceasta o spune enigmatic oarecum și în treacăt. Principalul însă aceasta eră: ca el să se justifice pentru întârziere. «Dacă de aceia, zice, suntem mângâeați, ca și noi să mângâem pe alții, apoi nu ne acuzați că n'am venit, fiindcă tot acest timp noi l-am petrecut în diferite curse, în diferite zavistii, ocupându-ne de-a împrăstia relele ce căzuse asupra noastră».

„Că precum prisosesc patimile lui Christos întru noi, așa prin Christos prisosește și mângâerea noastră“ (Vers. 5). Pentru ca să nu umilească pe ucenici prin aceia că prea mult înalță nenorocirile și suferințele sale, apoi iarăși arată prisosința cea mare a mângâerei, și ridică din nou cugetele lor, și nu numai prin aceasta, ci și prin aceia că li amintește de Christos, și spune că ale lui sunt patimele. Dară și mai înainte de mângâere el introduce încurajarea dela însăși necazurile și strâmtorările lor. «Că ce poate fi mai plăcut, zice, ca a deveni părtaș lui Christos, și a pătimi toate pentru dânsul? Ce poate fi egal unei astfelu de mângâeri? Și încă nu numai de aici, ci și din altă parte el înalță cugetele celor necăjiți. Cum din altă parte? De acolo când zice că prisosesc. Căci n'a zis: «precum au venit asupra noastră patimile lui Christos», ci „precum prisosesc“, arătând că nu numai patimile lui le sufăr, ci încă și mai multe decât acelea. «Nu numai ceia ce a pățimit el, zice, am pățimit noi, ci încă și mai multe». Căci tu te gândește bine. A fost alungat, a fost prigonit Christos, a fost bătut, a murit, — însă noi, zice, am pățimit și mai multe decât acestea, ceia ce este deajuns spre încurajarea noastră». Dară nimeni să nu ne acuze pentru această vorbă, de vreme ce și aiurea zice: „Acum

mă bucur întru patimile mele pentru voi, și împlinesc lipsurile necazurilor lui Christos în trupul meu" (Colos. 1, 24). Așa dară nimic nu este provenit dela îndrăzneală, și nici dela vre-o lipsă de minte. Căci dupre cum ucenicii mai mari semne și minuni decât dânsul au făcut, — „Că cel ce crede întru mine, zice, mai mari decât acestea va face" (Ioan 14, 12) — iară totul se face prin însuși cel ce lucrează întrânsii, tot așa și mai multe decât dânsul au pățimit, iară totul este iarăși a celui ce-i mângâe pre dânsii, și-i pregătește de a suferi toate rălele ce cad asupra lor. Aceasta tocmai simțind și Pavel pe când vorbea, privește cum moderează vorba, zicând: „Așa prin Christos prisosește și mângâerea noastră", prin care totul se atribuie lui, proclamând și de aici filantropia lui. «Nu suntem mângăeați zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiți, ci încă mai mult». El n'a spus că mângâerea este deopotrivă cu patimile, ci că „prisosește mângâerea", ca de pildă timpul persecuțiunilor, când este timp și de alte cununi. Ce poate fi egal, spune-mi, cu a fi bătut pentru Christos, cu a vorbi cu Dumnezeu, și a fi mai puternic decât toți, a birui pe cei ce te prigonesc, a fi neinvins de o lume întreagă, și de aici a așteptă atâtea bunuri, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, și la inima omului nu s'au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru evsevie, a primi mii de mângâeri dela Dumnezeu, a scăpa de atâtea păcate, a te învrednici de Duhul Sfint, de sfințenie și dreptate, și de nimeni a nu te teme și înfricoșă, ba încă a te arăta mai strălucit decât toți în însuși faptul că te primejduiești?

¹⁾ Deci, să nu ne împruținăm în ispite, căci nimeni nu poate să fie în tovărășia lui Christos, desmerdându-se, dormitând și lenevindu-se, nimeni, zic, din cei ce viețuiesc o astfel de viață moleșită, ci numai cei ce trăiesc în ispite și necazuri, cei ce călătoresc pe cărarea cea strâmtă, numai aceia vor stă aproape de dânsul. Căci și el aceiași cale a călătorit, pentru care și zicea:

¹⁾ *Partea morală.* Despre aceia că nu trebuie a ne împruțina în nenorociri, și mai cu samă la cazuri de moarte. (*Veron*).

„Fiul omului nu are unde să-și plece capul“ (Math. 8, 20). Deci, nu te întristă fiind necăjit, gândindu-te cu cine te întovărășești, cum te curățe prin ispite, și câte câștigi de aici. Nimic nu este mai întristătoriu lucru, ca a te împotrivi lui Dumnezeu. Nefiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile, și nici altceva poate fi în stare de a întristă un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scânteie mică ce ar cădea într'un abiz mare o ai putea stinge imediat, tot așa și cea mai exagerată tristeță dacă cade într'o conștiință bună, se nimicește și dispare cu ușurință.

De aceea tocmai și Pavel se bucură deapururea, fiindcă se încurajă în cele cătră Dumnezeu, și nici măcar nu simțea ceva cât de mic în toate rălele ce cădeau asupra lui. De sigur că se supără ca om, însă nu se împuțină. Tot așa și Patriarhul acela se găsea în mulțămire sufletească, pătimind multe răle. Căci tu te gândește bine: a părăsit patria lui, a întreprins călătorii întinse și grele, venind în țară străină, unde nu avea nici o palmă de pământ. De aici iarăși dând peste dânsul o foamete mare, l-a făcut din nou bejănariu, și după acea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, și frica morții, și lipsa de copii, și războiu, și primejdii, și zavistii, iară la urmă cea ce a pus vîrf tuturor luptelor, adecă jertfirea unicului său fiu, acea dureroasă și nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu ușurință de poronca lui Dumnezeu, de aici să nu-ți închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum și eră, totuși eră în același timp și om, și deci supus legilor naturei. Dară totuși, nimic din acestea nu l-a doborât, ci a stat drept, ca un luptătoriu voinic și încununat, proclamat așa de fiecare din aceste ispite. Tot așa și fericitul Pavel văzând pe fiecare zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucură și se veseleă ca și cum s'ar fi găsit în mijlocul paradisului.

Deci, dupre cum cel ce se bucură cu o astfelu de bucurie nu este lesne cucerit de tristeță, tot așa și cel ce nu are o astfelu de bucurie este lesne a fi cucerit de toate ispitele, și suferă același lucru, ca și unul ce ar avea arme stricate în mâni, și s'ar răni el singur la cea întâi ocazie. Nu însă tot așa și cel ce este bine apărat din toate părțile, ci orice săgeată ce i s'ar aruncă de

dușman, se turtește lovindu-se de dânsul. Căci mai puternică ca ori-ce armă este mulțămirea cea după Dumnezeu, și pe un astfelu de om nimic din acestea nu-l poate întrista sau posomori, ci toate le rabdă cu bărbăție. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile și caznele cele într'una? Chiar de ar perde cinevă mii de moșii, sau pe copii, sau în fine orice, totuși nu poate fi așa de vătămătoriu, ca a perde bucuria și mulțămirea cea sufletească după Dumnezeu. „Piele pentru piele, zice, toate ce are omul le va da pentru vieața sa“ (Iob. 2, 4). Nimic nu este mai grozav ca durerile ce le suferă cinevă; și cu toate acestea chiar cele nesuferite auzului, devin suferite și dorite pentru mulțămirea și plăcerea cea după Dumnezeu. Chiar de ai scobori pe mucenic de pe cruce cu puțin suflet întrânsul, sau l-ai scăpa din căldările în care eră aruncat, totuși vei găsi în el o astfelu de bucurie și mulțămire sufletească, încât nici nu este cu putință de a spune.

«Dară ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este timp de mucenie»? Ce spui? Nu este acum timp de mucenie? Dară niciodată timpul acesta n'a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noștri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cinevă mucenic, că dacă ar fi așa, apoi Iob ar fi lipsit de asemenea cunună, căci el n'a stat nici înaintea judecării, nici n'a auzit glasul judecătorului, nici n'a văzut pe calău, nici n'a fost spânzurat pre lemn, și nici coastele nu i-au fost împunse. Și cu toate acestea a pătimit cu mult mai grele patimi decât mulți dintre mucenici, căci și vocile acelor vestitori, ce veniau unul după altul, îl izbeau și-l împungeau din toate părțile, cu mult mai puternic decât gurile acelor viermi cari-l rodeau din toate părțile. Așa dară cum n'ar fi vrednic de a fi proclamat ca mucenic acest bărbat sfânt? De o mie de ori, de sigur. Căci prin toate acestea el se și luptă, se și încunună, prin averile perdute, prin fii, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin dușmani, prin casnici — căci și aceștia îl disprețuiau în față — prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot felu, prin putoarea ce ieșă dintrânsul. De aceia tocmai am fost spus, că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci de mii de mucenici.

Împreună cu cele spuse, apoi și timpul chiar îi dă

lui dreptul la un adaos nu mic de cununii, precum de pildă că el a păținit toate acestea mai 'nainte de lege, mai 'nainte de char, iară rălele ce căzuse asupra lui deodată, și prin exagerație chiar, s'au prelungit un timp îndelungat, de și fie-care din acele răle, eră prin sine însăși de nesuferit, și ceia-ce se părea mai de suferit din toate acestea eră perderea averilor. Căci mulți au suferit rane, însă n'au putut suferi perderea averilor, ci au preferat de a fi chiar și bătuți pentru ele și a pățini mii de răle, mai degrabă decât de a perde ceva din ele; așa că rana aceasta — perderea averilor — li s'a părut cu mult mai mare. Incât și acesta este un alt mod de mucenie, de a purta cu bărbăție perderea averilor. «Și cum am putea suferi cu bărbăție?» zici tu. Când vei afla că vei câștiga mai mult decât ai pierdut, printr'o vorbă numai, prin vorba mulțămirei. Dacă noi auzind de vre-o pagubă, nu ne tulburăm, ci zicem: «Binecuvântat fie Dumnezeu», atunci de sigur că am câștigat cu mult mai multe decât am pierdut.

Nu atâta va câștiga cel ce își cheltuește averile cu cei săraci, cel ce cercetează și caută pre cei săraci, cel ce împrăștie ceia ce are celor flămânzi, pe cât vei câștiga tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iob nu-l admir atâta pentru că deschidea casa sa celor ce erau lipsiți, pre cât mă minunez, și-l proclam cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulțămire perderea averilor. Tot aceasta s'ar putea vedea și în perderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică, decât cel ce a ridicat pe jărtfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morți sub dărâmurile caselor, el a mulțămit filantropului Dumnezeu. Cu ce poate fi deci Iob mai pre jos de Abraám? Căci acela n'a văzut pre fiul său mort, ci numai cât așteptă, pe când acesta a văzut pre fiii săi morți, în cât că prisosește, sau mai bine zis, întrece în suferinți pe Abraám, care urmă a-și jărfti pe fiul său, dară căruia i s'a răpit din mână cuțitul pe când voia a-l înjunghea. Pe lângă acestea apoi fapta lui Abraám avea în sine o speranță de mângâere, căci eră acea jărftă rezultatul propriei sale bărbății, și când a auzit vocea acea de sus, l-a făcut încă cu mai multă bună voință; — pe când cu Iob nimic din acestea nu s'a petrecut. Astfeliu că trebuie a avea cineva un suflet tare ca diamantul ca să vadă pe unicul său fiu, — trăit în averi, și ducând cu sine speranțe bune, — întins pe patul de moarte, și

încă să sufere cu liniște cele petrecute. Unul ca acesta liniștind valurile naturei, ar putea să zică cu Iob, fără să verse lacrimi: „Domnul a dat, Domnul a luat“, și să stea împreună cu însuși Abraám. Prin acest cuvânt el va fi proclamat împreună cu Iob. De ar conțeni bocetele femeilor, și ar împrăștiea acele cete de bocitoare, pe toți i-ar mișca spre doxologie, ar primi mii de premii de sus, mii de jos, oamenii admirându-l pe dânsul, îngerii aplaudându-l, Dumnezeu încununându-l.

«Și cum este cu puțință, zici tu, de a nu jăli, om fiind eu»? Dacă te vei gândi cum Patriarhul Abraám, și cum Iob oameni fiind amândoi, nimic n'au pățimit de acestea, și acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de char, și înainte de filosofia amânduror acestora; dacă vei gândi bine că el (repositul) s'a strămutat într-o țară mai bună, și s'a dus la un loc mai bun, și că în fine tu n-ai pierdut pe fiul tău, ci l-ai pus într'un azil sigur. Și nu mai spune că «de acum nu mă mai numesc tată», fiindcă de ce nu te mai numești tată, în timp ce fiul tău trăiește? Nu cumva oare ai lepădat pe fiul tău? Nu cumva l-ai pierdut? Mai cu samă l-ai câștigat, și-l ai în mai multă siguranță. De aceea nu numai aici te vei numi tată, ci și în ceruri. Așa că n-ai pierdut dreptul de a te numi tată, ci încă ai câștigat pe acela de a fi numit mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai numi tată al unui copil mort, ci al unui copil nemuritoriu, al unui ostaș voinic, care stă într'una în ceruri. Deci, dacă copilul tău nu mai este de față, să nu-ți închipui că s'a pierdut. Nici dacă ar fi întreprins vr'o călătorie, împreună cu trupul său s-ar fi depărtat de tine, și numele lui de fiu al tău. Deci nu lua sama numai la fața celui ce 'ți stă înainte, fiindcă îți atăță dorul tău de tată, ci transportă-ți cugetul dela cel ce 'ți stă de față, la cel din ceruri. Nu acesta ce 'ți stă de față este copilul tău, ci acel ce a zburat, și s'a ridicat la înălțime nemărginită.

Deci, când tu vezi ochii lui închiși, și gura închisă, și trupul nemișcat, nu 'ți închipui că gura aceasta nu va mai vorbi, că ochii aceștia nu vor mai vedea, că picioarele acestea nu vor mai umbla, și că toate se vor discompune, — nu 'ți închipui acestea, zic, ci cu totul din contra; că adecă gura aceasta va grăi mai frumos, că ochii vor vedea lucruri mai mari, că picioarele pe nori

vor umblă, că în fine acest trup stricăcios se va îmbrăcă întrunestricăciune, și că vei vedeà pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dară dacă te mahnesc cele ce vezi, apoi zi cătră tine însuți: «trupul acesta i-a fost ca o haină, și acum a lepădat-o, spre a se bucură de o alta cu mult mai prețioasă; acest trup este ca o casă ce s'a curățit, spre a se face încă mai frumoasă». Că precum noi când voim a curăți casele, nu lăsăm a stă înăuntru pe cei ce locuesc acolo, pentru a-i scăpă de colb și de vuet, ci după ce li poruncim de a se strămută din ele pentr'un timp scurt, spre a repară în liniște casa, la urmă îi băgăm înăuntru în libertate, — tot așa face și Dumnezeu, căci dărâmându-i acest corp putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfeliu când se va zidi din nou și curăți, atunci încă mai strălucită să fie. Deci, nu zice, că s'a perdut și nu va mai fi, căci astfeliu de vorbe sunt ale necredincioșilor, — ci zi că el doarme și că se va trezi, s'a dus pentru moment, însă va veni împreună cu împăratul. Și cine oare a spus aceasta? Cel ce aveà întru sine pe Christos, care grăcă: „Că dacă credem, zice, că Iisus a murit, și a învieat, așa și Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu dânsul“ (I Thes. 4, 14. Comp. Rom. 14, 9). Dacă tu cauți pe fiul tău, caută-l acolo unde este împăratul, unde este ceata ingerilor, iară nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atât de mult, tu să rămâi târîndu-te jos pre pământ.

Dacă noi vom filosofă în așa felu, orice scârbă de felu aceștia, cu ușurință o vom îndepărtă dela noi. Iară Dumnezeul îndurărilor și părintele oricărei mângâeri, să mângâe inimile noastre ale tuturor, și a celor ce au dureri de felu acestora, cum și a celor ce sunt cuprinși de vr'o altă întristare, — și scăpându-ne de orice mahnire, să câștigăm bucuria sufletească și să ne învrednicim bunurilor viitoare. Căroră fie ca cu toți să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și Sfîntul Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Și ori de pătimim necaz pentru a voastră mângâere și mântuire, ceia ce se lucrează întru răbdarea acestor patimi, care și noi pătimim; ori de ne mângâem, pentru a voastră mângâere și mântuire¹⁾. Și nădejdea noastră este adevărată pentru voi“. (Cap. 1, 6. 7).

Spunând cauza principală a mângâerii și încurajării noastre — aceia adecă de a ne face părtași cu Christos — la urmă pune și-o a doua cauză, care constă în aceia, de a pregăti de aici chiar mântuirea ucenicilor. «Nu vă moleșiți, zice, fiindcă noi suntem necăjiți, ci din această cauză mai cu seamă este drept de a vă încuraja. Că dacă nu am fi necăjiți, apoi aceasta v'ar nimic pre toți». Cum și în ce feliu? «Dacă noi, zice, ne-am fi moleșit și ne-am fi spărieat de răle, nu v-am fi propovedit cuvântul adevărului, așa că neaflând voi cunoștința cea adevărată, toate ale voastre ar fi fost în cea mai de pe urmă nenorocire». Ai văzut iarăși graba cea mare a lui Pavel, și ambițiunea lui cea nobilă? De la cele ce-i tulburau și nelinișteau pre dânsii, dela acele tocmai îi și mângâe. «Cu cât se prelungesc mai mult, zice, prigonirile noastre, cu atât mai ales trebuie a crește și cele ale speranței voastre, fiindcă cu atât mai mult sporesc și cele ale mântuirii voastre, cum și cele ale mângâerii». Căci ce poate fi egal cu mângâerea de a se bucura cineva de atâtea bunuri prin proveduirea evangheliei? Apoi ca să nu se pără că engomiile sau laudele acestea se rapoartă numai la dânsul, privește cum și pe dânsii îi face părtași laudelor, căci după ce zice: „și ori de pătimim pentru a voastră mângâere și mântuire“ a adaos: „ce se lucrează întru răb-

¹⁾ Notă. Fraza: «ori de ne mângâem pentru a voastră mângâere și mântuire», ce se află în textul nostru obișnuit, nu se găsește în edițiunea ce a avut-o în vedere Sf. Chrisostom.

darea acestor patimi, care și noi pătimim“. De cât aceasta o spune și mai lămurit mai departe prin expresiunea: „că precum sunteți părtași patimilor noastre, așa și mângâerei“, pe când aici numai cât lasă a se înțelege acest lucru, zicând: „acestor patimi“, destăinuindu-și câte puțin ideia sa. Ceia ce el spune, aceasta însă: «mântuirea voastră nu este lucru numai al nostru, ci chiar și al vostru. Căci dacă noi propoveduindu-vă ne necăjim, în același timp și voi pătimiți aceiași, primind cuvântul adevărului: noi ca să vă predăm ceea ce am primit, voi însă, ca să nu aruncați, ci să primiți ceea ce vi se dă».

Ce ar putea fi egal unei astfel de umilințe, când el chiar și pre cei ce erau atât de inferiori lui îi ridică la aceiași demnitate a răbdării? „Ce se lucrează, zice, întru răbdarea acestor patimi“. «Mântuirea voastră nu vine numai de acolo că ați crezut, zice, ci și de la aceia că pătimiți cele ce și noi pătimim. Că după cum un atlet este admirat și când se arată, când este sănătos, și are în el meșteșugul de a birui pe antagonist, iară când el se apără, și poartă pe trup chiar și rane, și cu toate acestea biruește pe antagonist, apoi atunci mai cu samă el strălucește, atunci mai cu samă i se vede constituția lui cea vâncioasă, și se dă pe față meșteșugul lui în luptă, — întocmai așa și mântuirea voastră, zice, atunci se lucrează mai cu samă, adecă se arată, se învederează, atunci mai cu samă sporește, când pătimește cineva, și când suferă totul cu bărbăție». Prin urmare energia sau lucrarea mântuirii nu este în a face rău, ci în a suferi răul. Și n'a zis «ceia ce lucrează» ci „ceia ce se lucrează“, arătând prin aceasta că charul multe li-a însuflat lor și a lucrat întru dânșii, însă în unire cu buna lor voință.

„Și nădejdea noastră este adevărată pentru voi“ — adecă chiar de ați pătimi mii de răle, totuși noi avem încrederea că voi nu vă veți schimba, nici din cauza ispitelor voastre, și nici din cauza persecuțiilor noastre. Atât de departe suntem de a vă bănuși că vă veți tulbură în ispitele ce vin asupra voastră, în cât că pe când voi vă primejduiți, noi și atunci avem încredere.

Ai văzut cât progres făcuseră acești Corintheni de la primirea celei întâi epistole? Căci mai mari isprăvi

a mărturisit apostolul de dânșii, de cât de Macedoneni, pe cari-i înalță și-i laudă peste tot locul prin acea epistolă. De aceștia în câteva rânduri chiar se îngrijă oarecum, căci zice: „Am trimis pre Timotheiu fratele nostru ca să vă întărească pre voi, și să vă mângâe întru credința voastră, ca nici unul să nu se clătească întru scârbele acestea, că singuri știți că spre aceasta suntem puși“, și iarăși: „De aceia și eu nerăbdând mai mult, am trimis ca să cunosc credința voastră, ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispitește, și să fie în zădar osteneala noastră“ (I Thesaloniceni 3, 2. 3, 5). pe când despre Corinthenii aceștia nimic din acestea nu spune, ci încă din contra, „că nădejdea noastră, zice, este adevărată pentru voi“.

„Ori de ne mângâem, pentru a voastră mângâere și mântuire, știind că precum sunteți părtași patimilor noastre, așa și mângâerei“ zice. Cum că pentru dânșii se necăjau apostolii, aceasta a arătat-o zicând că: „ori de pătimim necaz, pentru a voastră mângâere și mântuire“; — voiește adică a arată, că pentru dânșii se mângăeau. Aceasta a spus-o și mai sus ceva, deși într'un mod nehotărit: „Bine cuvântat este Dumnezeu, zice, care ne mângâe pre noi întru tot necazul nostru, ca să putem și noi mângâea pre cei ce sunt întru tot necazul“; — dară a spus-o și aici în alt mod, cu mult mai lămurit și mai potrivit. „Ori de ne mângâem, zice, pentru a voastră mângâere și mântuire“. Ceia ce el spune aici, această înșamnă: «mângâerea noastră devine mângâere pentru voi chiar și fără a vă mai mângâea prin vorbe. Dacă poate pentru un timp scurt ne răsufliăm și noi, aceasta este deajuns spre a vă mângâea pre voi. Când noi ne mângâem, aceasta devine și mângâerea voastră. După cum patimile noastre le considerați ca ale voastre, tot așa și mângâerea noastră o considerați ca pe a voastră. Căci nu doară în cele anevoiase numai vă împărtășiți cu noi, iară în cele bune nu vă împărtășiți. Deci, dacă în toate vă împărtășiți, și în scârbă, și în

mângâere, atunci de sigur că cu nimic nu ne veți învinovați de întârzierea și zăbava aceasta, căci pentru voi ne și necăjim, pentru voi ne și mângâem». Ca să nu creadă cineva că el a grăit aspru zicând că «pentru voi acestea pătimim», apoi adaoge și că «pentru voi ne și mângâem. Și nu numai noi ne primejduim, ci încă și voi sunteți părtași aceluiași patimi». Așa că și dacă sunt luați dânșii ca părtași primejdiilor, apoi și în mângâere tot dânșii sunt cauza, cu care ocazie îndulcește vorba. «Dacă noi suntem primejduiți, zice, voi vă încurajați; iară ca credința voastră să devină și mai puternică, noi suferim primejdiile. Dacă noi ne mângâem, voi vă mândriți și sunteți veseli, căci noi pentru voi ne bucurăm de acestea; așa că și de aici să devină pentru voi vr'o mângâere, și să vă faceți părtași mulțămirei noastre».

Și cum că el spune acum despre un astfelu de mod de mângâere, de care se bucurau, nu numai de a fi mângâeați de dânșii, ci și de a afla că dânșii se găsesc în toată liniștea și siguranța, tu ascultă cele ce urmează, prin care a descoperit aceasta zicând: „știind că precum sunteți părtași patimilor noastre, așa și mângâerei“. «Dupre cum când noi suntem prigonți și alungați voi vă întristați, ca și cum voi înși-vă ați pătimii, tot așa știm că și când suntem mângâeați, o considerați ca și cum voi înși-vă v'ați bucura de această mângâere».

Ce ar putea fi mai umilit ca acest suflet? El care prisosă atât de mult în primejdii, iată că numește tovarăși de primejdii pre cei ce n-au suferit nimic din cele ale apostolilor, — iară în mângâere el totul atribuie lor (Corinthenilor), și nici de cum ostenelelor sale.

După aceia fiindcă a vorbit în mod nehotărit de necazuri, la urmă li arată și felul cum dânșii (apostolii) au suferit acele necazuri.

„Că nu voim să nu știți voi, fraților, pentru necazul nostru ce s'a făcut nouă în Asia“ (Vers. 8). «Acestea le spunem, zice, ca să nu fiți în necunoștință de cele petrecute cu noi, căci voim ca voi să știți cele ale noastre, ceia ce este cel mai mare semn al dragostei noastre». Aceasta lăsând a se întrevedea și în întâia lui epistolă, pe când se găsea în Efes, zicea: „Că mi s'a deschis mie ușă mare și spre folos, și protiv-

nicii sunt mulți" (I Corinth. 16, 9). Deci amintindu-li de aceia, și povestindu-li câte a pățimit, zice: „Nu voim ca să nu știți voi pentru necazul nostru ce s'a făcut nouă în Asia". Aceasta spunea și Efesenilor scriindu-li, căci trimițând pe Tichic la dânsii, aceasta a pus-o ca motiv al călătoriei acestuia la dânsii. Pentru care și zicea: „Ca să știți și voi cele pentru mine, ce fac; toate vouă le va arăta Tichic, iubitul frate și credincioasă slugă întru Domnul; pe care pentru înseși aceasta l-am trimis la voi, ca să știți cele pentru noi, și să mângâe inimile voastre" (Efes. 6, 21. 22). Și în alte epistole același lucru îl face, ceia ce nici nu era de prisos, ci încă foarte trebuitoriu, pe deoparte pentru dragostea cea mare ce o avea către ucenici, iară pe de altă pantru neconținutele ispite, în care nu mică era mângâerea lui de a ști cele ce se petreceau printre dânsii, în cât că chiar dacă se petreceau niscareva împrejurări triste, totuși și acestea contribuiau în a-i face cu băgare de samă, precum și dacă se petreceau lucruri bune, să știe cu toții.

Aici însă el îi încunoștiințază și de navala ispitelor, în același timp și de izbăvirea lor, zicând: „Că peste măsură am fost îngreuiati, și peste putință", — întocmai ca și o corabie ce este încărcată peste măsură. Și s'ar părea că unul și același lucru spune prin expresiunile „peste măsură" și „peste putință", însă nu este numai unul, ci două. Ca să nu zică cineva: «apoi ce? că dacă primejdia a fost mare peste măsură, pentru voi n'a fost mare»? — a adaos că mare a fost cu adevărat, și încă așa de mare, că a biruit puterile noastre, ba într'atâta le-a biruit, „în cât n'aveam noi nădejde de viață", adecă «nici nu mai credeam noi că vom trăi». Ceia ce David numește porțile iadului, și dureri, și umbra morții, tocmai aceasta o spune și Pavel, că «am suferit primejdii ce negreșit aduc moartea».

„Ci singuri întru noi judecata morții am avut, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu, cel ce înviează morții" (Vers. 9). Dară oare ce va să zică „judecata morții"? Adecă votul morții, hotărîrea ei, așteptarea ei; «Căci impre-

jurările, zice, dădeau astfel de răspunsuri, că vom muri negreșit. Și nu s'au întâmplat așa, de altminterlea, ci au rămas numai în bănușala noastră. Că și dacă realitatea faptelor astfel arată, totuși puterea lui Dumnezeu nu a lăsat ca hotărîrea aceea să devină faptă, ci a îngăduit-o ca să se găsească numai în cugetul și așteptarea noastră». De aceea și zice că „singuri întru noi judecata morții am avut”, și nici de cum în realitate. «Și de ce oare a îngăduit Dumnezeu o astfel de primejdie, în cât să pierdem nădejdea și să ne descurajăm»? zice. „Ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce înviează morții”. Acestea le spune Pavel, nu fiindcă el se găsea astfel — să nu fie una ca aceasta! — ci prin cele vorbite încercându-se de a îndrepta și povățui pe alții, în același timp a-i și modera, fiindcă și mai departe zice: „datu-mi-sa mie îmbolditoriu îngerul satanei” — vorbind de ispite — „ca să nu mă înalț”. De și Dumnezeu nu zice că de aceea a îngăduit acel bold, ci pentru o altă cauză. Și care este acea cauză? Ca puterea lui să strălucească mai mult. „Destul îți este, zice, charul meu; că puterea mea întru neputință se săvârșește” (II. Cor. 12, 7. 9). Dară după cum am zis, el nici de cât nu-și uită obiceiul său, ca să se prenumere printre cei mai de jos, cari aveau nevoie de o mai mare pedagogie și îndreptare. Că dacă una sau două ispite venind peste cineva și sunt în stare de a-l cuminti, apoi cum el, care mai mult decât toți oamenii în toată viața lui a fost umilit, și a pătimit precum nimeni dintre oameni n'a pătimit, după atâția ani și cu o filosofie vrednică de ceriuri, cum el, zic, ar fi avut nevoie de o astfel de sfătuire și încurajare? Așa că este învederat că voind a modera pe cei ce cugetau lucruri mari de dânșii și erau mândri, zicea: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu”.

Dară tu privește cum el îi mângâie și prin aceasta. «Ispitele, zice, au fost îngăduite de Dumnezeu ca să vină asupra noastră pentru voi; atât de mult v'a prețuit pre voi Dumnezeu — „Și ori de pătimit necaz, zice, pentru a voastră mângâere și mântuire”, — iară dacă pătimit și peste măsură pentru voi, apoi

aceasta este ca noi să nu cugetăm lucruri mari. „Că peste măsură, zice, am fost îngreuiți și peste putință, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce înviează morții“. Iarăși amintește de vorba învierii, pentru care a spus atâtea în întâea epistolă, pe care o adeverește prin cele prezente. De aceia a și adăos: „Care dintr'o moarte ca aceasta ne-a izbăvit pre noi“ (Vers. 10). N'a spus «din atâtea primejdii», ci „dintr-o moarte ca aceasta“, arătând furia cea mare a ispitelor, pedeoparte, iară pedealta adevărind vorba învierii, duple cum am fost spus. Dară fiindcă învierea este fapt al viitorului, apoi el arată că aceasta se petrece pe fiecare zi, căci când pe un om desnădăjduit și ajuns chiar la porțile iadului îl trage spre sine, nimic alta nu se învederează aici decât învierea, scăpând din gura morții pe cel căzut. De aici și vine obiceiul, că multora din cei desnădăjduiți din cauza boalelor îndelungate, sau din cauza unor ispите grozave, când au scăpat de primejdie să li zicem: «învierea morților am văzut-o aici».

„Intru care nădăjduim. zice, că încă ne va și mai izbăvi; ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea; ca despre multe fețe darul cel cătră noi să se mulțamească pentru noi“ (Vers 10. 11). Fiindcă expresiunea „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi“ se părea a fi o vinovăție obștească, și acuzație prin urmare ce se raportă și la unia dintre dâșii, apoi el iarăși îndreptează ceia ce a fost spus, chemând în ajutorul său rugăciunile lor, în loc de cel mai mare sprijin, și în același timp arătând că viața noastră în totdeauna trebuie a fi cu cea mei mare băgare de samă. Căci expresiunea „întru care nădăjduim că ne va și mai izbăvi“ vestește mai dinainte de multele ispите, și nu de totala părăsire a lui Dumnezeu, ci încă de ajutoriul și concursul lui.

După aceia apoi, ca nu cumva auzind într'una că se vor primejdui, să se împuțineze, a arătat mai întâi folosul primejdiilor, ca de pildă: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi“, adecă ca necontenit să ne găsim în umilință; ca și mântuirea noastră să se lucreze,

cum și alte multe bunuri. Al doilea a arătat că primejduindu-ne noi ne împărtășim cu Christos, căci zice: „că precum prisosesc patimile lui Christos întru noi“. Al treilea, că pătimim pentru cei credincioși, după cum zice: „și ori de pătimim necaz, pentru a voastră mângâere și mântuire“. Al patrulea, că chiar mângâerea strălucește încă mai mult în urma primejdiilor, căci zice: „ce se lucrează întru răbdarea acestor patimi“. Al cincilea, că ne facem stăruitori în fapta bună, și pe lângă toate acestea, că prin astfel de primejdii noi vedem înaintea ochilor strălucind învierea, zicând: „care dintr-o moarte ca aceasta ne-a izbăvit pre noi“. Al șaselea, că ne facem băgători de samă și necontenit vom privi spre dânsul, după cum zice: „întru care nădăjduim că ne va și mai izbăvi“. Al șaptelea, că prin primejdii noi ne găsim scăparea la rugăciuni, zicând: „ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea“.

Deci, arătând folosul primejdiilor și al necazurilor, și făcându-i băgători de samă, la urmă iarăși li mângâie cugetele, făcându-i mai cu bunăvoință spre virtute, mărturisindu-li că rugăciunilor lor mult îl vor ajuta, ceia ce li ridică cugetele, aflând îi că cu rugăciunile pot ajuta pe Pavel. „Ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea“, zice.

Dară oare ce va să zică: „ca despre multe fețe darul cel cătră noi prin mulți să se mulțamească pentru noi?“ «Ne-a izbăvit pre noi, zice, din acele primejdii „ajutorind și voi cu rugăciunea“, adecă răgându-vă cu toții pentru noi. Căci charul cel cătră noi, adecă mântuirea noastră, a binevoit a se hărăzi și vouă tuturor, ca astfel multe fețe, multe persoane să-i mulțamească lui, fiindcă mulți au și primit acel char».

Acestea le zicea, pedeoparte spre a-i ațîța la rugăciuni pentru alții, iară pe dealta ca să-i deprindă de a mulțami lui Dumnezeu și pentru cele ce alții pătimesc, arătând că aceasta mai cu samă o voiește și Dumnezeu. Căci cei ce se silesc de a face acestea pentru alții, cu atât mai mult pentru dânsii vor face așa. Pe lângă toate acestea îi învață încă de a fi umiliți, și-i duce la cea

mai ferbinte dragoste. Că dacă el, care erà atât de sus față de dânșii, și spune că prin rugăciunile aceloră s'a izbăvit de primejdii, și că darul lor împreună cu rugăciunile l-au ajutat și l-au scăpat, — apoi poți cugeta cum trebuia să se găsească aceia, și cât de mult trebuia a se umili. Dară tu te gândește și la aceia, că deși Dumnezeu vine în ajutorul nostru prin îndurările și mila sa de noi, totuși mult contribuesc și rugăciunile noastre spre aceasta. Incepând epistola apostolul atribuia mântuirea și mângâerea îndurărilor lui Dumnezeu, „Părintele îndurărilor, zice și a toată mângâerea“, că adecă el ne-a izbăvit de primejdii, pe când aici o atribuie aceasta și rugăciunilor lor. Dealtmintrelea chiar și pe acel ce datoră mii de talanți l-a miluit după ce a căzut înaintea lui, deși se spune, că fiindu-i milă de el l'a iertat. De asemenea și Chananiencei aceleia după ce s'a rugat mult, și după ce a arătat o mare stăruință, i-a hărăzit mântuirea fiicei sale, de și din milă a mântuit-o.

Din toate acestea noi tragem învățământul, că chiar dacă am fi miluiți, mai 'ntâi trebuie a ne face vrednici acelei mili. Căci chiar dacă este el milostiv, totuși caută pe cei vrednici de milă, așa că nu miluește pe toți cum s'ar brodi, până chiar și pre cei ce stau fără simțire. „Că voi fi îndurătoriu către cel ce voi să fiu îndurătoriu, și voi milui pre cel ce voi să miluesc“, zice. (Exod. 33, 19). Acum tu privește și aici ce spune: „Ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea“. Și nici nu li-a atribuit lor totul, ca nu cumvâ să-i înalțe prea mult, dară nici că i-a înstrăinat pre dânșii de acest succes, ca astfelu să-i miște, să-i facă cu mai multă bunăvoință, și să-i apropie unii de alții. De aceia și ziceă «că mântuirea mea a hărăzit-o vouă». Căci Dumnezeu de multe ori este îndurat cu mulțimea, când acea mulțime este unită într'un cuget la rugăciune, pentru care și ziceă către Prorocul: „Eu, însă, nu voi cruța această cetate, în care locuesc mai mult de o sută două-zeci de mii de oameni“? Apoi ca nu cumvâ să crezi că numai mulțimea e de ajuns de a imblânzi pe Dumnezeu, zice: „De va fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, rămășița se va mântui“ (Ionă 4, 11. Isaia 10, 22). Deci, cum a

mântuit pe Nineviteni ? Pentru că nu eră acolo numai mulțime, ci și mulțime întovărășită de fapte bune, de vreme ce se pocăise fiecare și se întorsese de pe calea cea rea. Dară și mântuindu-i zicea de dânsii că „nu știeau a deosebi dreapta lor de stânga“, așa că de aici este învederat, că și păcatele lor de dinainte le făcuseră mai mult din ușurință, decât din răutate; aceasta se dovedește și din pocăința lor imediată, deși auzise puține cuvinte din gura Prorocului. Dară dacă numai numărul de o sută două-zeci de mii a avut putere de a-i mântui, apoi atunci ce a împedecat oare ca ii să fie mântuiți și mai 'nainte de aceasta ? Și de ce oare n'a spus cătră Proroc: «eu, însă, nu voiu cruță această cetate, care s'a întors din calea cea rea, care s'a prefăcut în totul» ? De ce dară pune înainte numărul lor de o sută două-zeci de mii ? Din prisosință pune și aceasta. Un lucru eră sigur: schimbarea, prefacerea, pocăința lor, iară numărul și ușurința lor erau necunoscute Prorocului. Deci, din toate părțile apostolul voește a-i îmblânzi. De sigur că are trecere înaintea lui Dumnezeu și mulțimea, însă când este la mijloc și virtutea. Aceasta o învederează și aiurea scriptura, zicând: „Iară rugăciune se făcea ne 'ncetat de biserică cătră Dumnezeu pentru dânsul“ (Fapt 12, 5), și atât de multă putere a avut, că fiind ușile temniței închise, apostolul fiind legat cu fiarele, și din toate părțile păzit de ostași, totuși l-a scos din temniță și l-a scăpat de toate acele primejdii. Inșă, dupre cum unde este virtute, mari lucruri poate săvârși mulțimea, tot așa și unde este răutatea, cu nimic nu poate folosi mulțimea. Căci și Israiliții, despre care se spune că eră numărul lor ca nisipul mării, toți s'au nimicit. Și pe timpul lui Noe erau mulți și nenumărați și totuși nimic nu li-a ajutat mulțimea. Așa dară, mulțimea prin sine însăși nimic nu poate, ci numai în unire cu pocăința și cu rugăciunile cele făcute într'un cuget.

¹⁾ Să ne silim dară de a ne adună la un loc în ru-

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie a ne ruga unii pentru alții, și mai ales pentru cei dede parte. Că cel ce se roagă, pe sine se folosește, iară aceasta se adeverește din rugăciunea ce se face pentru catechumeni în sfînta liturghie. (Veron).

găciuni, și unii pentru alții să ne rugăm, precum și aceia se rugau pentru apostoli, fiindcă prin aceasta și poronca o îndeplinim, în același timp și spre dragoste ne îndemnăm — iară când zic dragoste, prin aceasta spun de toate bunurile, — și tot-odată ne deprindem de a mulțămi lui Dumnezeu cu mai multă ardoare. Căci cei ce mulțămesc pentru cele străine, cu atât mai mult vor mulțămi pentru ale lor, și pentru dânșii. Aceasta o făcea și David, zicând: „Măriți pre Domnul cu mine, și să înălțăm numele lui împreună“ (Ps. 33, 4). Aceasta și apostolul o cere preste tot locul; aceasta o facem și noi, și tuturor li punem în față bine-facerea lui Dumnezeu, ca astfel să-i luăm cu noi tovarăși ai laudelor ce-i înălțăm. Căci dacă chiar dela oameni noi primind vr'un bine, și încă căutăm a li mulțămi și a vesti la toți fapta lor, cu care ocazie îi facem încă cu mai multă bunăvoință, apoi cu atât mai mult când noi vestim binefacerea lui Dumnezeu, prin aceasta îl înduplecăm încă spre mai mari binefaceri și bunătate către noi. Și dacă căpătând binefaceri dela oameni, noi ațităm și pre alții spre a lua parte la mulțămire, apoi cu atât mai mult încă trebuie de a îndemna și pe alții cari să mulțămescă lui Dumnezeu pentru noi. Că dacă aceasta o face Pavel, el care are atâta curaj, apoi cu atât mai mult este trebuitoriu a o face noi.

Deci, să rugăm pre sfinți de a mulțămi lui Dumnezeu pentru noi, și noi deasemenea a-i mulțămi unii pentru alții. Aceasta este mai cu samă datoriea preoților, fiindcă este cel mai mare bun. Așa dară apropiindu-ne, noi mai 'ntâi ne rugăm și mulțămim lui Dumnezeu pentru întreaga lume și pentru bunurile obștești, fiindcă dacă binefacerea lui Dumnezeu sunt și obștești, apoi și tu te-ai mântuit fiind în acea obște. Așa că tu datorești mulțămire și pentru binefacerea cea către tine, în același timp este drept de a-i înălța laudă și pentru binefacerea cele obștești. Căci și soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci și pentru obște, așa că tu ai în parte totalul obștiei. În adevăr, că soarele a fost făcut pentru obște, însă tu singur vezi pe atâta, pe cât vād toți oamenii de pre pământ. În cât, că tu datorești pe atâta mulțămire, pe câtă dătoresc toți oamenii. De aceia este drept de a-i mulțămi pentru obștea 'ntreagă, și pentru buna stare a tuturor, fiindcă noi primim multe

bunuri și pentru alții. Că dacă în Sodoma s'ar fi aflat măcar numai zece drepti, de sigur că acei Sodomiteni n'ar fi pățimit ceia ce au pățimit. Astfeliu că noi trebuie a-i mulțami și pentru bună stare a altora.

Dealtfelu este și o lege veche, încă dela început introdusă în biserică. Tot așa și Pavel mulțamește lui Dumnezeu pentru Romani, pentru Corintheni, și pentru întreaga lume. Să nu 'mi spui «că nu este doară treaba mea», căci chiar, de n'ar fi a ta, totuși ești datoriu a-i mulțami, de vreme ce mădulariul, fratele tău este astfeliu. De altfelu chiar și treaba ta este, căci prin lauda lui și tu te împărtășești acelorași cununi, și vei lua și tu charul de care și el se bucură.

De aceia și poroncesc legile bisericeii ca rugăciunile să se facă așa, adecă nu numai pentru cei credincioși, ci și pentru catechumeni. Căci legea bisericeii indeamnă pre cei credincioși spre rugăciune pentru cei necredincioși, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt inițiați în tainele religiunii. Când Diaconul zice: „Pentru cei chemați (catechumeni) să ne rugăm cu stăruință“, nimic alta nu face, decât că ațită întreaga mulțime a credincioșilor la rugăciuni pentru aceștia—de și până atunci catechumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Christos, încă nu s'au împărtășit niciodată de tainele religiunii, și încă sunt despărțiți de ceata cea duhovnicească. Deci, dacă noi trebuie a ne rugă pentru aceștia, apoi cu atât mai mult pentru mădularele noastre, adecă pentru frații noștri. De aceia și zice Diaconul „să ne rugăm cu stăruință“¹⁾, ca nu cumvâ să se lepede de dânșii ca de niște străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe unia de altă religiune. Căci dânșii încă nu au binecuvântarea legiuită și introdusă de Christos, încă nu au căpătat curajul, ci au nevoie de alții cari să-i inițieze în tainele creștinismului. De aceia și stau afară de curțile împărătești, de parte de encintele sfinte. De aceia și sunt scoși afară, când se desfășură acele înfricoșate rugăciuni. De aceia și tu ești îndemnat de a te rugă pentru dânșii, ca astfeliu să devină mădulările tale, ca să nu mai fie străini

¹⁾ Notă. Expresiunea din original „ἐκτρυβίς“ = cu stăruință, lipsește din liturghiile ce sunt astăzi în uz.

și învrăjbiți cu tine. Căci expresiunea „Să ne rugăm“ nu se zice numai preoților, ci și celor ce stau de față și compun adunarea credincioșilor. Când, deci, zice: „Să stăm bine, să ne rugăm“, pe toți îi îndeamnă la rugăciune.

După aceia începând rugăciunea, zice: „Ca întru tot milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor“. Și ca nu cumva să zici: «De ce să ne rugăm? Căci iată că îi ni sunt vrăjmași, și niciodată n'au fost uniți cu noi. Deci cum vom putea să imblânzim pe Dumnezeu? Cum vom putea de a-l îndupleca de a-i împărtăși milei și iertării lui»? Ca nu cumva deci să te găsești în nedumerire, privește cum îți desleagă acea nedumerire, zicând: „ca întru tot milostivul și înduratul Dumnezeu“. Ai auzit că Dumnezeu este întru tot milostiv? Nu te îndoii dară, fiindcă întru tot milostivul pe toți îi miluește; și păcătoși, și prieteni. Așa dară să nu zici: «cum să mă apropie pentru dânsii»? căci el va asculta rugăciunile lor. Rugăciunea catechumenilor ce alta ar putea fi, decât ca dânsii să nu stea catechumeni?

După aceia apoi chiar și indică modul rugăciunii. Și care este acesta? „ca să deschidă urechile inimilor lor“, căci au fost astupate și cu totul infundate. Când zice urechi, nu înțelege urechile acestea de dinafară, ci cele ale cugetului. „Ca să audă, zice, cele ce ochiul n'a văzut, urechea n'a auzit, și la inima omului nu s'a suit“, fiindcă n'au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat departe de acestea. Căci chiar de aud, totuși nu știu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au nevoie de înțelegere adâncă, și nu numai de auzire. De aceia le și cere prin rugăciune charul Prorocesc, fiindcă și Prorocul așa zicea: „Dumnezeu îmi dă mie limbă de învățătură, ca să știu când trebuie a spune cuvânt, că el îmi deschide gura mea, mi-a dat mie dimineata, datu-mi-a ureche de auzit“. (Isaia 50, 4. 5). Dupre cum Prorocii altfelu auzau, și nu ca cei mulți, tot așa și credincioșii altfelu aud, iară nu ca catechumenii. De aici învață și catechumenul, că acestea le află nu dela oameni, și nici nu le aude dela oameni. „Nu vă numiți învățători pe pământ“, (Math. 23, 8)

zice, ci de sus, din ceriuri. „Și vor fi toți învățați lui Dumnezeu“ (Isaia 54, 13).

De aceia și zice Diaconul: „și să-i învețe pre dâșii cuvântul adevărului“, astfel că dinăuntru li se însuflă, căci niciodată ii n'au știut cuvântul adevărului, duple cum trebuie a-l ști. „Ca să însuflă întru dâșii frica de dânsul“. Inșă nu e de ajuns aceasta, căci „unele din seminți au căzut lângă drum, iară altele pe peatră“. Noi inșă nu cerem așa, ci duple cum plugul deschide brazdele într'un pământ gras, tot așa ne rugăm de a se face și cu catechumenii. Așa că dâșii ca fiind întineriți vor primi în adâncul cugetului lor cele semădate, și toate cele ce au auzit le vor păstră cu exactitate.

De aceia, și adaoge, zicând: „Și să împuternicească credința sa în cugetele lor“, adecă să nu fie numai pedesupra, numai pe dinafară, ci să li arunce rădăcina credinței chiar în fundul cugetului lor.

„Ca să li descopere lor evanghelia dreptăței“. Arată aici, că acoperemântul li este îndoit; pe deoparte că li sunt întunecați ochii cugetului, iară pe dealta că nefiind inițiați în cele ale creștinismului, să li descopere evanghelia. De aceia mai sus zice: „Ca să deschidă urechile cugetului lor“, pe când aici zice: „ca să li descopere evanghelia dreptăței“, adecă, ca să-i facă și pre dâșii înțelepți, și destoinici de a o primi; ca să-i învețe și să arunce în inimile lor semintele adevărului. Căci chiar de ar fi destoinici, totuși nici un folos nu vor aveà, dacă Dumnezeu nu li va descoperi; precum și dacă li va descoperi, iară ii nu vor primi, iarăși tot aceiași pagubă. De aceia noi amândouă le cerem dela Dumnezeu: și ca să li deschidă inimile, în același timp și să li descopere evanghelia. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra, nu va prețui nimica înaintea ochilor, duple cum și atunci când ar fi descoperită, iară ochii n'ar fi cu băgare de samă. Dară acestea amândouă se petrec, dacă ochii apucă mai nainte. Și ce inșamnă „evanghelia dreptăței“? Adecă care-i face drepți. Prin aceste cuvinte îi atrage spre dorința de botez, arătând că evanghelia

este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci și aducătoare de dreptate.

„Ca să li dea lor minte dumnezească, cuget curat, și vieață fără prihană“.¹⁾ Audă acestea credincioșii, cari sunt pironiți în lucrurile pământești; că dacă ni se poroncește de a cere acestea pentru cei ce încă nu sunt inițiați și introduși în creștinism, apoi tu poți pricepe în ce anume condițiuni trebuie a ne găsi noi, cari cerem astfel de lucruri pentru alții. Căci trebuie a avea vieața deopotrivă, sau mai bine zis la felu cu cerințele evangheliei. De aceia și felul rugăciunii este astfel, că dela dogme trece deodată la vieață, căci zicând: „ca să li descopere lor evanghelia dreptății“ adăoge: „ca să li dea lor minte dumnezească“.

Dară ce înșamnă oare: „dumnezească“? Adecă că Dumnezeu să se sălășluească întru dânsii, dupre cum

¹⁾ Notă. Iată ectenia ce o zicea Diaconul înaintea catechumenilor:

Diaconul zice: Pentru cei chemați, cu stăruință să ne rugăm: Ca întru tot milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor și să-i învețe pre dânsii cuvântul adevărului; ca să însușle întru dânsii frica de dânsul, și să împuternicească (întărească) credința sa în cugetele lor; ca să li descopere lor evanghelia dreptății; ca să li dea lor minte dumnezească, cuget curat, și vieață fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale sale, lu ale sale să gândească, și cu ale sale să se îndeletnicească, și în legea lui să umble ziua și noaptea, poroncile lui amintindu-și, și dreptățile lui păzind.

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânsii: Ca să-i izbăvească pre dânsii de tot lucru rău și absurd, de tot păcatul diavolesc, și de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pre dânsii în timp potrivit bunei nașterii, iertării păcatelor, îmbrăcăminte nestricăciunii. Ca să binecuvinteze intrările și ieșirile, întreaga lor viață, casele lor, și slugile lor; pe copiii lor să-i binecuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înțelepșască, ca să li îndrepteze toate cele ce li stau înainte spre folosul lor.

Ridicați-vă! Ingerul păcii cerși-l catechumenilor. Toate cele ce vă stau înainte să fie pacinice; pacinică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieții voastre cerși-le a fi cu pace. Sfârșitul vostru (să fie) creștinesc. (Cele bune și de folos) Pe voi înși-vă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu și lui Christos.

Capetele voastre plecați-le! Toți răspund cu glas mare: Amin.
Iată și o altă ectenie, care după cât se vede, este o prescurtare a celei ce se găsește în Constituția Apostolică, cartea a VIII, cap. 6, pagina 397 și urm. edițiunea Cotelor:

zice: „că voiui locui întru dânsii și voiui umblă“ (II. Cor. 6, 16). Căci când mintea devine dreaptă, când se desbracă de păcate, atunci devine casă a lui Dumnezeu; și când Dumnezeu locuiește întru dânsul, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Și astfel mintea lui devine dumnezească, toate grăindu-le de acolo, precum devine și casă a lui Dumnezeu, care locuiește întrânsul. Cel ce grăiește lucruri uricioase, nu are deci întrânsul minte dumnezească, precum nici cel ce iubește risul și mascaralăturile.

„Cuget curat“, zice. Și ce va să zică oare a avea cuget curat? A căpăta adecă sănătatea cea sufletească, după cum cel ce este stăpânit de poftă uricioasă, și care este fricos față de cele prezente, nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înțelept, nu poate fi sănătos. Și după cum cel bolnav pofteste până și ce nu se cade, tot asemenea și acesta.

„Și vieată fără de prihană“, zice, căci dogmele

Rugăciunea înaintea Catechumenilor : *Rugați-vă Catechumenilor, și toți credincioșii în cugetele lor să se roage pentru dânsii, zicând: Doamne miluește.*

Deci, (Diaconul) să slujască pentru dânsii, zicând : *Pentru cei chemați toți să rugăm pre Dumnezeu, ca bunul și iubitorul de oameni cu bunăvoință să asculte rugăriunile și cererile lor, și primind rugămintea lor să li ajute, și să li dea lor cererile inimilor lor spre folos; să li descopere lor evanghelia Christosului său, să-i lumineze și înțeleptască, să-i învețe pre dânsii cunoștința de Dumnezeu, dreptățile și poroncile lui, să li înrădăcineze întru dânsii frica lui cea curată și mântuitoare, să li deschidă urechile inimilor lor, spre a stăruî în legea lui ziua și noaptea; să-i imputernicească în buna cinstire, să-i unească și să-i prenumere pre dânsii cu sfânta sa turmă, învrednicindu-i pre dânsii băei renașterii, îmbrăcăminteii nestricăciunii, vieții celei adevărate, să-i izbăvească pre dânsii de toată neevsevicia, și să nu dea loc celui străin asupra lor; să-i curățască pre dânsii de toată necurăția trupului și a sufletului, și să locuiască întru dânsii și să meargă împreună cu dânsii prin Christosul său, să binecuvinteze intrările lor și eșirile, și să li îndrepteze toate cele ce li stau înainte spre folos.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânsii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin introducerea în sfânta religione să se învrednicească sfintelor taine, și petrecerei împreună cu sfinții.

Ridicați-vă, catechumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Christosul său să o cereți; și cu pace și fără de păcat, și tot timpul vieții voastre, sfârșit chreștinesc vieții voastre; blând și îndurat (fie cătră voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înși-vă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui singur fără început, prin Christosul său. Plecați-vă, și să fiți binecuvântați.

au nevoie de o viață curată. Auziți acestea voi cari alergați la botez tocmai spre sfârșitul vieții. Noi ne rugăm ca după botez să aveți și o viață fără de prihană, pe când tu alergi și totul faci, ca să pleci de aici pustiu de viață curată. Și ce este dacă devii drept? căci aceasta o câștigi numai din credință. Noi însă, ne rugăm ca tu să câștigi îndrăzneală și din fapte.

„Ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească, și cu ale sale să se îndeletnicească“. Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat și viață fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în tot timpul vieții sale. Deasemenea când noi ne rugăm ca catehumenul să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem deja despre toate bunurile. „Că toți ale sale caută, zice, iară nu ale lui Christos Iisus“ (Filipp. 2, 21). Dară cum s'ar putea face aceasta? Adecă ca împreună cu răgăciunea, dâșii să introducă și cele ale lor, — dacă, bine înțeles, în legea lui vor umblă ziua și noaptea. De aceia și adaoge cerând aceasta: „Și în legea lui să umble ziua și noaptea“. Dupre cum mai sus a zis „totdeauna“, așa și aici „ziua și noaptea“. Pentru aceia mie mi-e rușine de cei ce deabea o singură dată în cursul anului se văd la biserică. Căci în adevăr, ce iertare vei putea avea, dacă poruncindu-ți-se de a umblă ziua și noaptea în legea lui, nu cum s'ar întâmplă, ci stăruind necontentit în cetirea ei, adecă meditând, și tu nu faci aceasta nici cea mai mică parte a vieții tale?

„Poruncile lui amintindu-și, și dreptățile lui păzind“. Ai văzut șirul acesta eminent de virtuți, și cum fiecare din ele țintește pe aproapele, cu mai multă siguranță de cât orice lanț de aur? Căci cerând minte dumnezească, și spune cum ar putea cineva deveni așa. Și cum ar putea? Ca totdeauna să cugete la dânsul. Și aceasta cum s'ar putea face? Dacă este cu băgare de seamă necontentit la legea lui. Cum însă s'ar convinge oamenii la aceasta? Dacă ar păzi poruncile lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de seamă la lege; de aici ar veni și păzirea poruncilor lui, dupre cum și atunci când cineva cugetă totdeauna la ale sale, dacă are minte dumnezească, și dacă se gândește la ale sale. Fiecare

din cele zise conlucrează la binele aproapelui, și se conlucrează de dânsul, cuprinzându-l în sine, și fiind cuprins de dânsul.

„Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânsii“. Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obișnuște a cădea în piroteală, iarăși îl deșteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri și înalte voiește a cere din nou, pentru care și zice: „încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânsii“. Și pentru ce anume? „Ca să-i izbăvească pre dânsii de tot lucrul rău și absurd“. Aici noi li cerem de a nu cădea în ispită, și de a-i scăpa de orice cursă, și trupească, și sufletească. De aceia și adaoge, zicând: „de tot păcatul diavolesc, și de toată împotrivirea celui protivnic“, arătând prin acestea ispitile și păcatele. Căci păcatul este la îndemână totdeauna, în tot locul se găsește; înainte, în urmă, și astfel ne stăpânește pre noi. Fiindcă a spus cele ce trebuie a se face de noi, de a stăruî într'una în legea lui, de a ni aminti de poroncile lui, de a păzi dreptățile lui, — apoi la urmă ne convinge că nici acestea nu sunt de ajuns, dacă nu va fi de față el și nu ne va ajuta. „De nu va zidi Domnul casa, îndeșărt s'ar osteni cei ce o zidesc pre ea“ (Ps. 126, 1), și mai ales fiind vorba de catehumeni, cari încă stau înaintea diavolului, și încă se găsesc sub stăpânirea lui.

Și acestea toate le știți voi cei inițiați în tainele creștinismului. Amintiți-vă deci de cuvintele acelea, prin care v'ați lepădat de tirănia lui, plecând genunchile, și alergând cătră împăratul, și grăind acele înfricoșate cuvinte, prin care ne legăm de-a nu ne mai încrede lui. Diaconul îl mai numește și protivnic, și diavol, fiindcă și pre Dumnezeu îl defaimă cătră oameni, și pre noi către Dumnezeu, și iarăși pre noi unii cătră alții. Acum de pildă defaimă pre Iob cătră Dumnezeu, zicând: „Nu cumvâ în zădar cinstește Iob pre Dumnezeu“? Și iarăși altă dată defaimă pre Dumnezeu înaintea lui Iob: „Foc a căzut din ceriu“ (Iob. 1, 9. 16). Și iarăși defaimă pre Dumnezeu cătră Adam, când îi spunea că li se va deschide ochii lor. Deasemenea îl defaimă și către mulți dintre oameni, zicând că «Dumnezeu nu se mai îngri-

jește de cele văzute, ci a lăsat demonilor cele ale voastre» cum și către mulți dintre Iudei defăimă pe Christos, numindu-l înșălătoriu și fermecătoriu. Dară poate că ar voi cineva să audă cum diavolul lucrează. Când el nu va afla o minte dumnezească, când nu va găsi un cuget curat, atunci el se cuibărește bine, ca într'un suflet pustiu. Când omul nu-și aduce aminte de poroncile lui Dumnezeu, nici nu păzește dreptățile lui, atunci diavolul luându-l rob, pleacă cu dânsul împreună. Dacă Adam de pildă și-ar fi adus aminte de porunca lui Dumnezeu, care spunea: „din tot pomul să mănânci;“ dacă ar fi păzit dreptatea care spunea: „în ziua când veți mânca, cu moarte veți muri“ (Facer. 2, 16. 17), nu ar fi pățimit ceia ce a pățimit.

„Ca să-i învrednicească pre dânsii în timp potrivit băei renașterei, iertării păcatelor“. Pe unele le cerem pentru acum, iară pe altele pentru viitoriu; și filosofăm pentru baea renașterei, și în cererea noastră ne învățăm pre noi înșine de a cunoaște puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde de a cunoaște, că botezul este renaștere, căci ne naștem iarăși din apă, ca din mitră, ca să nū zică cineva cu Nicodim: „și cum poate cineva să se nască, fiind bătrân? Au doară poate intră în pântecel maicei sale, și să se nască de sus“ (Ioan 3, 4)? După aceia fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează o adeverește aceasta, zicând: „îmbrăcăminteii nestrucăciunii“, căci cel ce se îmbracă cu haina fiască, este învederat că devine nestrucăcios. Dară ce va să zică „în timp potrivit“? Adecă când el va fi bine dispus, când se va apropiea cu buna voință și credință, căci timpul potrivit pentru credincios acesta este.

„Ca să bine-cuvinteze intrările și ieșirile lor, întreaga lor viață“. Aici li se poroncește credincioșilor de a cere pentru catehumeni și ceva trupesc, ca cei ce încă sunt mai slabi. „Casele lor, și slugile lor“, adecă chiar de ar aveă slugi sau rudenii, sau pe alții din cei deaproape, căci acestea erau premiile ce li acordă Testamentul Vechiu, și nimic nu eră crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jălania pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca a nu-i merge cuiva

lucrurile după dorință. De aceea tocmai lasă ca credincioșii să stăruiască și în asemenea cereri trupești, înălțându-i câte puțin. Aceasta o face și Christos, aceasta și Pavel, amintindu-li de bine-cuvântări din vechiul Testament. Christos o face atunci când zice: „Fericiti cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul“ (Mah. 5, 4), iar Pavel când zice; „Cinstește pre tatăl tău și pre muma ta, ca să trăești ani mulți pre pământ“ (Efes. 6, 2. 3).

„Pre copiii lor să-i bine-cuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei să-i înțeleptească“. și aici iarăși li cere și ceva trupesc, dar și ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceea apoi li cere numai duhovnicești. „Ca să li îndrepteze toate cele ce li stau înainte, zice, spre folosul lor“. Nu zice simplu «toate cele ce li stau înainte» ci adaugă ca să li fie „spre folosul lor“. Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dară nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. Dela acestea dâșii sunt învățați de a mulțami lui Dumnezeu în toate, ca cele ce se desfășură spre folosul lor.

După toate acestea la urmă Diaconul li poruncește de a se ridică pe picioare. Mai înainte poroncindu-li de a se pune în genunchi, spre a se rugă, și după ce a cerut Diaconul pentru dâșii cele spuse, după care și-au căpătat curaj, iată că la urmă li poroncește a se ridică de jos, și de a lua și dâșii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele li îngăduim lor de a le spune, deschizându-li deja ușile spre a se rugă. Mai 'ntâi îi învățăm noi ca pre copii, iară după aceea li poruncim de a grăi și dela dâșii, zicând: „Ingerul păcei cereți-l catehumenilor“, fiindcă este și inger care are cu sine tulburarea, inger vătămător, ca atunci când zice: „trimiterea de îngeri răi“ (Ps. 77, 54). De aceea poruncim de a cere ingerul păcei, învățându-se de aici, ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunurilor, ca astfel să scape de ori-ce luptă, de ori-ce războiu, de ori-ce ceartă. „Toate cele ce vă stau înainte, să vă fie pacinice“. Chiar de ar fi ceva greoiu, totuși dacă este pace, se pare ușor. De aceea și Christos zice:

„Pacea mea o dau voe” (Ioan 14, 27). Nici o armă mai puternică nu poate fi pentru diavol, ca cearta, lupta și războiul dintre oameni.

„Pacinică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieții voastre ceriți-le a fi pacinice”. Ai văzut cum iarăși poroncește de a fi întreaga viață pacinică?

„Sfârșitul vostru să fie creștinesc”, și la urmă pune principalul tuturor bunurilor: „Cele bune și de folos”, căci ce nu este bun, nu este nici de folos. De aceea printre noi creștinii alta este natura celor ce folosesc, și nu duple credința celor mulți.

„Pre voi înși-vă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu, și Christosului lui”. Încă nu li îngăduim lor de a se ruga pentru alții, ci pentru binele lor numai pot a se ruga.

Ai văzut rugăciune completă, și în privința dogmelor, și în privința vieții? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baea renașterei, prin aceste expresiuni noi zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezească, cuget curat, când în fine zicem toate cele spuse mai sus, noi prin aceasta înțelegem viața noastră.

După aceea poroncim de a-și pleca capetele, cu care ocazie noi dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor, și că ne bine-cuvintează. Căci nu este om cel ce bine-cuvintează, ci prin mâna lui, și prin limba lui noi atragem dela însuși împăratul bine-cuvântarea capetelor celor de față. „Și toți zic cu glas puternic; Amin”.

Dară de ce oare vi s'a spus toate acestea? Ca să vă învăț pre voi, ce trebuie a cere în rugăciuni și pentru alții, ca să nu creadă credincioșii, că atunci când se spun acestea, n-au nici-o legătură cu dânșii. Căci doară Diacoul când zice: „Să ne rugăm pentru catehumeni”, nu spune aceste vorbe păreților. Însă unii sunt atât de proști și tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserică, ci chiar și în timpul rugăciunilor credincioșilor. De aici vine că totul s'a răsturnat pe dos, că totul s'a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăca pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-l încă mai mult, plecăm la urmă

din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioșilor, noi suntem îndemnați a ne ruga filantropului Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoți, pentru împărați, pentru stăpânitori, pentru pământ și mare, pentru văzduhuri, și în fine pentru întreaga lume.

Deci, când noi trebuie a avea o astfel de îndrăzneală, încât să ne rugăm și pentru cei străini, și totuși nu suntem cu trezvie spre a ne ruga nici chiar pentru noi, apoi care va fi justificarea noastră? Ce iertare vom avea? De aceea tocmai vă rog, ca toate acestea cugetându-le, să știm când este timpul de rugăciune, să ni înălțăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământești, și să ne atingem de însăși bolțile cerului, ca astfel să putem face pe Dumnezeu îndurat, și să ne putem învrednici de bunurile făgăduite. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Că lauda noastră aceasta este, mărturia științei noastre, că întru dreptate și întru curăție Dumnezească, iară nu întru înțelepciune trupească, ci întru darul lui Dumnezeu am petrecut în lume“. (Cap. 1, 12).

Aici iarăși ni descopere și o altă pricină de rugăciune, și încă nu mică, ci chiar foarte mare, și în stare de a ridica cugetul cel umilit de primejdii. Fiindcă a fost zis, că Dumnezea ne-a chemat pre noi, și că Dumnezeu ne-a mântuit pre noi, și în fine după ce totul a acordat îndurărilor lui și rugăciunilor lor, apoi ca să nu facă prin aceasta trândav pe auditoriu, increzându-se numai milei lui Dumnezeu și rugăciunilor celorlalți, arată că și dânsii nu puțin au contribuit la aceasta. Aceasta de sigur că a arătat-o și mai în urmă, zicând, că „pre-

cum prisosesc patimile lui Christos intru noi, așa prin Christos prisosește și mângâerea noastră“, dară aici vorbește și de o altă ispravă proprie a noastră. Și care este aceasta? „Că intru dreptate și intru curăție Dumnezească... am petrecut în lume“ zice. Dară nici aceasta nu este ceva mic pentru mângâerea noastră; și mai bine zis, nu numai spre mângâerea noastră, ci și spre alt-ceva care este cu mult mai mare decât mângâerea, spre lauda noastră. Acestea le spune apostolul ca și pe aceia să-i învețe de a nu cădea în imputinare pe timpul ispitelor și a necazurilor, ci încă să se și mândrească, când cugetul lor este curat, în același timp pe nesimțite se atinge și de apostolii cei mincinoși. Și duple cum în întâea epistolă li spune că: „m-a trimis Christos spre a bine-vesti, nu intru înțelepciunea cuvântului, ca să nu se zădărnicească crucea lui Christos“ și „ca credința voastră să nu fie intru înțelepciunea oamenilor, ci intru puterea lui Dumnezeu“ (I. Cor. 1, 17. 2, 5), tot așa zice și aici: „nu intru înțelepciune trupească, ci intru darul lui Dumnezeu“. Dară prin expresiunea „nu intru înțelepciune“ el a lăsat a se înțelege și alt-ceva, adică nu intru înșelăciune, și prin aceasta aruncând la o parte învățătura dinafară.

„Că lauda noastră aceasta este, zice; mărturia științei (cugetului) noastre“, adică «conștiința noastră nu are a ne condamna pre noi, ca unii ce am fi umblat în fapte răle. Căci chiar de pătimim mii de răle, chiar dacă din toate părțile suntem loviți și ne primejduim, ni este deajuns spre mângâerea noastră, și încă nu numai spre mângâerea, cât și spre încununarea noastră, cugetul nostru cel curat, care ni mărturisește nouă, că noi pătimim acestea nu pentru ceva rău, ci numai pentru că așa găsește Dumnezeu cu cale, pentru virtute, pentru filosofie, pentru mântuirea celor mulți». Deci, mângâerea cea dintâi eră dela Dumnezeu, iară aceasta eră introdusă de dânșii, și prin curățenia vieții. De aceia o și numește „laudă“, căci eră succesul virtuții lor proprii. Și care este oare această laudă, și ce anume ni mărturisește nouă cugetul nostru?

„Că întru dreptate“, adecă nu întru vicleșug, nu prin ipocrizie, nu în derîdere, nu spre lingușire, nu spre înșelăciune și zavistie, nu întru nimic din acest feliu, ci întru toată libertatea, întru toată nerăutatea, întru adevăr, întru cuget curat și neviclean, într'o conștiință sinceră neavând nimic ascuns, sau măcar bănuț. „Nu întru înțelepciune trupească“, adecă nu întru vicleșug, nu întru răutate, nu întru puterea cuvintelor, sau în grămădirea sofismelor, — căci aceasta numește el înțelepciune trupească. Și ceia ce aceia credeau de mare lucru, el tocmai că o alungă și o tăgăduște, arătând cu prisosință, că nu este acest lucru vrednic de laudă, și că nu numai nu-l caută, ci încă îl și respinge, și se rușinează de dânsul.

„Ci întru darul lui Dumnezeu am petrecut în lume“. Dară oare ce va să zică „întru darul lui Dumnezeu“? Adecă «prin înțelepciunea cea dela dânsul, prin puterea cea dată nouă, prin semnele ce se fac, prin biruința noastră asupra înțelepților, asupra ritorilor, filosofilor, împăraților, asupra popoarelor, fiind noi niște proști, și ne având cu noi nimic din înțelepciunea dea-fară». Dară mângâerea și lauda aceasta nu eră cum s-ar întâmplă, ca să se cunoască pre dânsii, că nu prin puterea omenească se învrednicise de ele, ci toate le izbuteau prin charul sfintului Duh.

„In lume“, astfelu că nu numai în Corinth, ci în toate părțile lumii. „Și mai mult la voi“. Dară ce va să zică „mai mult la voi“? „Intru darul lui Dumnezeu am petrecut“, căci printre voi, zice, am arătat semne și minuni, și cea mai mare exactitate, și vieață fără ponos». — Fiindcă și aceasta o numește darul lui Dumnezeu, iară succesele lor le atribuie acelui dar. In adevăr că în Corinth apostolul a sărit, așa zicând, chiar peste culmea primejdiilor, predicând evanghelia fără vre-o resplată, pentru ca să li cruce slăbăciunea lor.

„Că nu scrim vouă altele, fără numai cele ce citiți, sau și știți“ (Vers. 13). Fiindcă a vorbit lucruri mari de dânsul, și se părea că el singur mărturisește de sine, ceia ce eră lucru greoiu, iarăși îi ia pre dânsii de marturi la cele vorbite. «Să nu-și închi-puie cineva, zice, că cele grăite sunt mai mult famfa-

ronadă de vorbe, căci noi acelea le arătăm, pe care le știți și voi, și pe care le veți mărturisi de noi înaintea altora, că noi nu mințim. Citind, deci, voi știți că ceia ce ne însoțește pre noi în fapte, aceia o vorbim și prin scrisoare; și mărturia voastră nu este de loc în contra epistolelor, ci conglăsuște în totul ceia ce citiți cu ceia ce știți, iară știința aceasta despre noi o aveți mai dinainte».

„Precum ne-ați și cunoscut pre noi din parte“ (Vers. 14), căci ceia ce voi știți despre noi, zice, nu din auzite le știți, ci din înseși experiența voastră». Expresiunea „din parte“ a spus-o mai mult din modestie. Dealtmintrelea acesta este și obiceiul lui, că atunci când grăiește ceva mare, silit de împrejurări — ceia ce nici nu face, decât numai atunci — apoi imediat moderatează cele spuse, voind a le micșura valoarea lor. „Și am nădejde că și până în sfârșit veți cunoaște“.

Ai văzut iarăși cum dela cele trecute el adeverește pe cele viitoare, și nu numai dela cele trecute, ci și dela puterea lui Dumnezeu? Căci nu cum s'ar întâmpla el s'a pronunțat, ci totul a atribuit lui Dumnezeu, chiar și nădejdea tot lui o atribue. „Că lauda voastră suntem, precum și voi a noastră, în ziua Domnului nostru Iisus Christos“. Aici el taie pe nesimțite invidia ce s'ar fi născut din cauza celor grăite, făcându-i pre dâșii părtași și tovarăși slavei succeselor lui. «Că lauda aceasta n'a stat numai la noi, zice, ci se întoarce și la voi, și iarăși dela voi vine la noi». Deci, fiindcă s'a înălțat pre sine, și a adus ca dovadă cele trecute, iară de cele viitoare dă chezășie, apoi ca nu cumva să fie considerat de auditori ca famfaron, și nici să-i provoace la invidie, duple cum am mai spus, iată că lauda o face comună, și zice că coroana aceasta a laudelor este a lor. «Dacă ne vom arăta așa feliu, zice, lauda noastră va fi slava voastră, duple cum și voi dacă vă bucurați de cinste, noi ne veselim, și săltăm, și ne încununăm». Și aici iarăși se arată marea lui umilință din cele ce a spus; căci nu conversază cu dâșii ca dascalul cu ucenicii, ci ca ucenic cu ucenicii, întratâta egalează el vorba, ca și cum eră deopotrivă în cinste cu dâșii. Și privește cum îi înalță pre dâșii, cum îi umple de filosofie, transportându-i cu mintea la acea zi. «Să nu 'mi spuneți,

zice, de cele prezente, adecă: de clevetiri, de batjocori, de necinstirile cele din partea celor mai mulți, căci din cele de aici nimic nu este mare și însemnat; nici din cele bune, și nici din cele răle, adecă nici batjocorile, și nici laudele oamenilor; ci voi aduceți-vă aminte de acea zi grozavă și înfricoșată, în care toate vor fi descoperite. Atunci ne vom mândri și noi întru voi, precum și voi întru noi; când și voi vă veți arăta având astfeliu de dascali, cari nimic omenesc nu v'au învățat, nici nu au viețuit cu răutate, nici nu v'au dat vr-o pricină de hulă, — precum și noi având astfeliu de ucenici, cari nu au pățimit nimic omenesc, nici nu s'au clătinat în credință, ci cu bună-voință au primit toate, nici dintr'o parte amăgindu-se. Acum de sigur că toate acestea sunt învederate celor ce au minte, atunci însă vor fi învederate tuturor. Așa că de și suntem năcăjiți acum, totuși nu mică mângâere avem: acum dela cugetul nostru, atunci însă și dela strălucirea acelei zile. Acum numai cugetul nostru știe, că prin charul lui Dumnezeu toate le facem, dupre cum și voi știți și veți ști, — iară atunci toți oamenii vor afla și ale noastre, și ale voastre, și ne vor vedeă pre noi slăviți, unii prin alții».

Ca nu cumvă, deci, să se pară că numai el este strălucit cu lauda, apoi li atribuie și lor cauza acelei laude, și astfeliu îi depărtează de supărările prezente. și ceia ce a făcut cu mângâerea, spunând că «pentru voi ne mângâem», aceasta o face și aici, spunând că «pentru voi ne lăudăm, precum și voi pentru noi», pretutindeni făcându-i pre toți tovarăși tuturor: mângâerei, patimilor, și chiar mântuirii lui, căci și mântuirea lui o atribuie rugăciunilor lor. „Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea“ zice, ne-a scăpat Dumnezeu. Tot așa deci el pune și laudele comune, căci dupre cum a spus acolo: „știind că precum sunteți părtași patimilor noastre, așa și mângâerei“, așa și aici: „Că lauda voastră suntem, precum și voi a noastră“.

„Și cu această nădejde voiam să vii la voi mai 'nainte“ (Vers. 15). Care nădejde? «Că avem mare încredere în voi, că suntem lăudați prin voi; că noi suntem lauda voastră, că ne iubiți foarte, că nimic rău nu știu întru mine, că suntem convinși că toate cele duhovnicești sunt cu noi, și că la toate acestea vă avem pre voi de martori».

„Voiam mai înainte să vin la voi, și dela voi să trec în Macedonia“ (Vers. 16). Și cu toate acestea prin întâia epistolă li-a vestit cu totul din contra, zicând: „Voiau veni la voi, când voiau trece Macedonia, că prin Macedonia voiau să trec“ (I. Cor. 16, 5). Deci, cum de spune aici cu totul contrar? Nu spune contrariul cătuși de puțin, căci acestea erau contrare poate celor ce scrieă, nu însă contrare și celor ce voiă. De aceia și aici n'a zis că «am scris că voiau trece dela voi în Macedonia» ci „voiam“, adecă că «chiar de n'am scris așa, eu totuși mă gândeam și voiam și mai înainte de a veni la voi; și atât de departe eram de a nu mă ținea de făgăduință, în cât chiar voiam a se îndeplini mai curând».

„Ca să aveți al doilea dar“. Și ce va să zică „al doilea dar“? Adecă «să aveți charul îndoit: și pri scrisori și prin prezența mea». Sub denumirea de char, sau dar, de aici, el înțelege bucuria ce o vor simți.

„Și pre la voi să trec la Macedonia, și iarăși din Macedonia să vii la voi, și voi să mă petreceți în Iudeia. Deci aceasta vrând, au doară ușurarea minței am întrebuințat“ (Vers. 17).?

Aici deci pe față respinge invinovățirea ce i se aduceă poate asupra întârzierii și a absenței lui. Ceia ce el spune, aceasta însămnă: «Voiam a veni la voi. Deci, din ce cauză n'am venit? Oare din cauză că ași fi ușurel și mlădios? — căci aceasta însămnă expresiunea: «au doară ușurarea minței am întrebuințat»? — Nici de cum, zice. Așa dară de ce? „Că cele ce hotărâsc, nu duple trup le hotărâsc“¹⁾. Dară ce va să zică „nu duple trup“? Adecă nu trupește le judec.

„Ca să fie la mine ce este așa, așa, și ce nu, nu“. Dară încă și aceasta este întunecat. Așa dară ce

¹⁾ *Notă.* În ediția Sf. Chrisostom această propoziție este precum urmează: «ὅτι ἂν βουλόμενοι, οὐ κατὰ σάρκα βουλόμενοι», adecă: «că cele ce chibzuesc, cele ce hotărâsc, nu duple trup le chibzuesc, le hotărâsc», de unde se vede că traducerea din ediția de Buzău «că cele ce sfătuesc» este greșită și fără senz în cazul de față.

Dealtfel Sf. Chrisostom explică mai departe semnificația acestei expresiuni.

voește el a spune aici? [Omul trupesc, adecă cel care este pironit la cele pământești, în acestea stă neconținut; cel care este afară de energia duhului, pretutindeni poate să se ducă, și să rățăcească pe ori-unde voiește; pe când sluga duhului, care de duh se poartă în dreapta și în stânga, nu poate peste tot locul să fie stăpân pe părerea sa, care depinde de puterea duhului, ci el suferă același lucru, pe care îl suferă o slugă credincioasă și înțeleaptă, care pretutindeni este purtat de poroncile stăpânului, neavând dela sine nici o putere, neputând nici măcar a se repauză, ba nici ceva cât de mic de a făgădui celor dimpreună slujitori cu el, căci dacă s'ar părea contrare stăpânului, el nu îndeplinește cele făgăduite. Deci, aceasta spune el prin expresiunea „nu dupre trup hotărăsc“, adecă, «nu sunt fără guvernarea duhului, și nici că am putere de a merge unde ași voi. De aceia n'am putut veni, căci nu s'a găsit cu cale de duhul» — ceia ce și în Faptele Apostolilor de multeori se vede petrecându-se, fiindcă altădată de pildă fiind el pregătit de a plecà, duhul îi poroncea de a merge aiurea; — «astfelu că, dacă n'am venit, zice, aceasta s'a întâmplat nu din „ușurarea minței“, adecă a ușurîței mele, ci numai că a trebuit să mă supun duhului aceluia».

Ai văzut iarăși și aici modul lui obișnuit de gândire? Dela cele ce credeau că vor putea învederà de dânsul, ca cugetând trupește, fiindcă nu îndeplinise făgăduința, dela acelea tocmai el arată că a cugetat duhovnicește, și dacă făcea contrariul, ar fi cugetat trupește. «Dară ce? zici tu; oare nu împreună cu duhul a făgăduit atunci, ceia ce a făgăduit»? Cătuși de puțin, fiindcă am mai spus dejà, că Pavel nu toate cele viitoare și de folos le prevedea, sau că le știea mai dinainte. De aceia tocmai în întâia epistolă zice: „ca voi să mă petreceți ori în cotro voiu merge“ (I. Cor. 16, 6), temându-se ca nu cumva spunând că se va duce în Iudeia, să fie silit de a se duce în altă parte, — aici însă, fiindcă n'a izbutit atunci, o spune acum: „și voi să mă petreceți în Iudeia“. Ceia ce dovedea dragostea lui cătră dânsii, — de a se duce la dânsii — aceasta o spune hotărîtoriu, iară a se duce în Iudeia, — ceia ce nu-i privea — aceasta n'o mai pune în mod hotărît. Aici însă, fiindcă fusese muștrat de dânsii, încurajându-se o spune hotărîtoriu

că „în Iudeia“. Dară și această neștiință și neprevedere din parte-i, eră tot spre folos, ca nu cumvâ cinevâ să-și facă o idee mai mare despre vrednicia lor. Căci dacă chiar și așa fiind, și totuși dâșii voiau a li jertfi tauri ca unor zei, dară încă dacă n'ar fi dat pe față mai multe exemple de slăbăciune omenească, unde n'ar fi putut ajunge cu neeseviea lor? Și de ce te minunezi că el nu știea și nici nu prevedea toate cele viitoare, dacă de multeori chiar în rugăciuni nu știea folosul lor?, dupre cum zice: „că a ne rugă precum se cuvine, nu știm“ (Rom. 8, 26). Și nu spune numai aceasta, ca să nu se pară prea cumpătat, ci chiar arată anume unde nu știea folosul în rugăciuni. Și unde nu-l știea? Acolo unde se rugă a fi izbăvit de ispite, zicând: „Datu-mi-s'a mie îmbolditoriu trupului îngerul Satanei, ca să mă bată peste obraz“ (II. Cor. 12, 7—9), zice, și apoi imediat adaoge: „Pentru aceasta de trei ori pre Domnul l-am rugat, ca să-l depărteze dela mine; și mi-a zis mie: destul este ție darul meu, că puterea mea întru neputinți se săvârșaste“. Ai văzut cum el n'a știut să ceară cele folositoare? De aceia nici n'a primit ceia ce de multeori ceruse.

„Iară credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru ce a fost cătră voi, n'a fost așa, și nu“ (Vers. 18). Antitheza ce a izvorit de aici, foarte bine a deslegat-o. «Că dacă făgăduind de a veni, zici tu, și totuși ai preferat a nu veni, și la tine nu este așa, și nu, ci ceia ce vorbești acum răstorni după aceasta, cum ai și făcut de pildă cu călătoria făgăduită, apoi atunci vai nouă! de nu cumvâ poate se va fi întâmplat aceasta și în propoveduirea evangheliei!»! Deci ca nu cumvâ să cugete așa felu, și nici să se tulbure, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru ce a fost cătră voi, n'a fost așa, și nu“. «In propoveduirea evangheliei, zice, aceasta nu s'a petrecut, ci numai în drumurile și călătoriile noastre, — pe când în predicarea evangheliei, cele ce am spus rămân statornice și nemișcate». Căci aici sub denumirea de „Cuvânt“ el a numit predica evangheliei. După aceia el și aduce la aceasta o dovadă sigură, căci atribuie lui Dumnezeu totul. Ceia

ce spune, aceasta înșamnă: «Făgăduința de a veni la voi a fost a mea, și eu am făgăduit aceasta dela mine, pe când propoveduirea evangheliei nu este a mea, nici nu este omenească, ci dela Dumnezeu; dară lui Dumnezeu îi este cu neputință de a minți». De aceea și zice: „credincios este Dumnezeu“, adecă adevărat. «Deci, zice, nu bănuți cele ale lui, căci în acestea nimic nu este omenesc».

Și fiindcă a spus aici de cuvânt, apoi mai departe adaoge care este cuvântul. Așa dară, care este acel cuvânt: „Că Fiul lui Dumnezeu, zice, Iisus Christos¹⁾, cel propoveduit întru voi prin noi, prin mine, și prin Siluan, și prin Timotheiu, n'a fost așa, și nu“ (Vers. 19). Prin aceste cuvinte el introduce la mijloc și chorul dascalilor, făcând prin aceasta mărturia vrednică de credință, nu numai pentru auditori, ci și pentru cei ce au învățat. Căci deși Timotheiu și Siluan erau ucenici, totuși apostolul smerindu-se i-a prenumărat printre apostoli. Dară oare ce va să zică „n'a fost așa, și nu“? «N'am răsturnat, zice, ceia ce am fost spus mai înainte în predica evangheliei; n'am spus astăzi aceasta, iară mâine alta, căci aceasta ar fi fost nu dovadă de credință, ci de o cugetare și de o minte rătăcită».

„Ci așa întru el a fost“, adecă, «ceia ce am fost spus, cuvântul pe care l-am grăit, același rămâne nemișcat și neschimbat».

„Căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu, întru el au pre așa, și întru el pre amin, spre slava lui Dumnezeu prin noi“ (Vers 20). Dară ce înșamnă: „câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu“? Multe făgăduea predica evangheliei; dară și dânșii toate acestea le făgădueau și le propovedueau. Așa de pildă li-au vorbit despre înviere, și despre înălțare, și despre nestrăicaciune, și despre marile premii și despre acele bunuri negrăite. «Deci, aceste făgăduinți, zice, remân neclintite, și întru dânsele nu s'a întâmplat așa, și nu, adecă, câte-odată adevărate cele spuse, altă dată minci-

¹⁾ Notă. In edițiunea Sf. Chrisostom lipsește denumirea de Iisus Christos, cum se găsește în ediția noastră.

noase, ca de pildă venirea mea la voi, ci pururea adevărate». Și mai întâi el se luptă pentru dogmele credinței și pentru cuvântul lui Christos, „că cuvântul nostru ce a fost cătră voi, n'a fost așa, și nu“, după aceea pentru făgăduinți, „căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu întru el, au pre așa“. Deci, dacă câte le făgăduiește sunt adevărate, și le va da negreșit, cu atât mai mult este adevărat el, și cuvântul despre dânsul, și nu se poate spune că acum este, iară altă dată nu este, ci pururea este și același este.

Dară oare ce va să zică „întru el au pre așa, și pre amin“? Arată aici ceia ce numai de cât va fi, căci făgăduințele sunt întru dânsul, și deci nu într'un om au a se face și împlini. «Deci, zice, nu te teme, căci doară nu este om ca să bănuiești, ci Dumnezeu, care a și zis, care va și împlini ceia ce a zis».

„Spre slava lui Dumnezeu prin noi“. Și ce înșamnă „spre slava prin noi“? Adecă le îplinește pre ele prin noi; adecă și binefacerile cele către noi spre slava lui sunt făcute, — căci aceasta înșamnă „spre slava lui Dumnezeu“. Deci, dacă sunt spre slava lui Dumnezeu, apoi numai de cât că vor fi. Slava lui nu o va disprețui, chiar de ar fi disprețuit el mântuirea noastră; — acum însă nici mântuirea noastră n'o disprețuește, și este foarte filantrop, și că mântuirea noastră este împreună legată cu slava lui. Așa că dacă făgăduințele sunt spre slava lui, apoi negreșit că și mântuirea noastră va urmă neapărat, ceia ce și în epistola către Efeseni o spune încontinuu, ca de pildă acolo unde zice: „spre lauda slavei lui“ (Efes. 1, 14) — și în fine pretutindeni pune aceasta, arătând absoluta necesitate de a se petrece așa, ceia ce și aici spune, că făgăduințele lui nu se dezminț niciodată, căci acele făgăduinți nu numai că pre noi ne mântue, dară și pre dânsul îl slăvesc. «Deci, zice, să nu-ți inchipui că s'au făgăduit prin noi, și să te îndoiești, căci nu se îplinesc prin noi, ci printr'însul. Și făgăduințele lui printr'însul, căci am spus vouă nu pe ale noastre, ci pe ale sale.

„Iară cela ce ne adeverează pre noi, împreună cu voi întru Christos, și ne-a uns pre noi, Dumnezeu este. Care ne-a și pecetluit pre

noi, și a dat arvona duhului întru inimile noastre“ (Vers. 21. 22). Iarăși cele viitoare le adeverește din cele trecute. Că dacă el este care ne adeverește pre noi întru Christos, adecă cel ce nu ne lasă a ne clăti din credința cea întru Christos, și cel ce ne-a uns pre noi, și ni-a dat duhul întru inimile noastre, cum nu ni va da și cele viitoare? Că cel ce ni-a dat începutul, sau așa zicând temeliea, cel ce ni-a dat sorgintea și rădăcina, ca de pildă adevărata cunoștință de dânsul, împărtășirea cu duhul, — apoi atunci cum nu ni va da și cele ce izvorăsc din acestea? Dacă acelea ni se dau pentru acestea, apoi cu atât mai mult ni le va da; și dacă ni le-a dat fiind noi dușmani, apoi cu atât mai mult ni le va da fiind prietenii lui.

De aceia nici n'a zis simplu „duhul“ ci „arvona duhului“ a numit-o, ca astfelu dela aceasta să te încrezi de toate celelalte, căci dacă nu eră de a ni da totul, n'ar fi hotărit a ni da arvona duhului și apoi a se perde în zădar. Și privește recunoștința lui Pavel care pare că spune: «ce trebuie a spune că nu este întru noi adevărul făgăduințelor? Când chiar de a sta înțepeniți și nemișcați și încă nu este al nostru, ci și aceasta este a lui Dumnezeu, căci „cel ce ne adeverează (ne încredințează, ne întărește) pre noi, zice, Dumnezeu este“. Așa dară nu noi suntem care ne sprijinim pre noi, fiindcă și noi avem nevoie de sprijin. Prin urmare nimeni să nu-și închipuească, că propoveduirea evangheliei se primejduște întru noi, fiindcă el singur și-a luat totul asupra-și, și de totul se îngrijește». Dară oare ce va să zică „ne-a uns pre noi“ și „ne-a pecetluit pre noi“? Adecă ni-a dat Duhul, care le-a făcut pre amândouă, făcându-ne deodată și proroci, și preoți, și împărați, fiindcă aceștia se ungeau în legea veche. Noi însă nu numai una din aceste demnități avem, ci pe câte-și trele, și încă cu prisosință, căci și de împărăție avem a ne bucura, și preoți devenim, producând jărtfă trupurile noastre, duple cum zice: „puneți-vă înainte trupurile voastre jărtfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu“, (Rom. 12, 1), și după acestea devenim și proroci, fiindcă sunt descoperite nouă toate cele ce ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, și la inima omului nu s'au ridicat.

¹⁾ Dară noi devenim împărați și în altfelu, dacă vom voi a ni stăpâni cugetele cele absurde. Cum că unul ca acesta împărătește, și chiar mai mult decât cel ce este îmbrăcat cu porfiră și cu diadema pe cap, aceasta vă voi face-o învederată. Impăratul de sigur că are multe armate, însă și noi avem în capul nostru mai multe cugete decât armatele lui, ba încă nici nu se poate numără mulțimea cugetelor ce se perindă prin capul nostru. Și încă nu numai mulțimea cugetelor se poate vedea, ci în această mulțime se găsesc și mulți generali, și coloneli, și maiori, și căpitani, și arcași, și lăncieri. Și ce altceva poate face pe un împărat? Poate că hainele? Dară și acesta este îmbrăcat cu o îmbrăcăminte cu mult mai bună și mai frumoasă, pe care nici moliea nu o roade, nici timpul n'o prăpădește. Pe lângă acestea are și-o cunună foarte frumoasă, aceea adevărată a îndurărilor lui Dumnezeu. „Bine-cuvintează, zice, suflete al meu pre Domnul, pre cel ce te încununează cu milă și cu îndurări“. Are apoi și pe acea a slavei, duple cum zice: „cu slavă și cu cinste l-ai încununat pre dânsul“ și „ca cu o armă ai bine-voit a ne încunună pre noi“. Are încă și pe acea a charurilor, duple cum zice: „Că cunună a charurilor va pune pe creștetul tău“ (Ps. 102, 1. 4. 8, 6. 5, 13. Prov. 1, 9). Ai văzut cât de varietată și de încântătoare este această cunună?

De cât, e bine ca noi să cercetăm chiar dela început cu toată exactitatea cele ale împăraților acestora. Impăratul acela stăpânește pe purtătorii de sulți, și tuturor poroncește, și iarăși toți ascultă și-i slujesc lui, însă eu îți voi arăta la acest din urmă o mai mare stăpânire decât la cel dintâi. Și se poate ca mulțimea armatelor unuia și a cugetelor altuia să fie egală, sau și mai mare, dară noi trebuie a examina supunerea și ascultarea supușilor lor. Și să nu-mi pui la mijloc pre cei ce au stăpânit rău, fiindcă atunci și eu îți voi pune înainte pre cei ce au căzut din împărăție și au fost uciși de însăși gardele lor împărătești. Deci, să nu aducem la mijloc de aceștia, ci să căutăm și să examinăm pre

¹⁾ *Partea morală.* Cel ce-și stăpânește cugetele sale cele absurde, este împărat, și mărturie despre Abraâm. (*Veron*).

cei ce și-au administrat bine împărăția lor. Tu pune la mijloc pe cine vei voi, — eu, însă, îți voi pune pe Patriarhul Abraám. În adevăr, că atunci când i s'a poroncit de a jârfti pe fiul său, poți singur să judeci câte gânduri nu s'au revoltat în capul lui, și cu toate acestea pre toate le-a supus, și toate se temeau și tremurau de frica lui, mai mult chiar de cât se tem cei din garda împărătească de împăratul, și numai cu privirea le-a liniștit pre toate, și nici măcar unul n'a îndrăznit a crâcni, ci s'au supus, și toate s'au dat la oparte ca înaintea împăratului, deși erau foarte mânioase și foarte violente. Nici vârfurile suliiilor celor ascuțite nu sunt așa de grozave când sunt ridicate în sus de mulțimea ostașilor, pe cât erau de grozave atunci gândurile în capul fericitului Patriarch, nu doară înarmate cu sulii, ci cu ceia ce erà cu mult mai ascuțite decât suliiile, cu simpatia și dragostea dela natură! De-aceia acele gânduri puteau străpunge sufletul lui mai grozav decât ori-ce ascuțit de sulia. Nici-odată sulia n'ar putea fi așa de ascuțită ca boldurile cugetărilor acelora, care fiind ascuțite și ridicate drept în sus din fundul inimei lui, îi străpungeau mintea acestui drept. Cu suliiile ostașilor e nevoie și de timp, și de voință, și de rană, și de durere, și numai după acestea vine moartea, pe când cu acest drept nu a mai avut nevoie de nimic din acestea, — atât de iuți și usturătoare au fost acele rane. Cu toate acestea de și atâtea gânduri se înarmase contra lui, totuși mare erà liniștea lui sufletească, și toate acele gânduri au stat liniștite, mai mult împodobindu-l de cât înfricoșându-l. Privește-l ridicând cuțitul asupra fiului său, și apoi pune la mijloc ori pe câți Auguști sau Cesarî vei voi, căci nici pe unul nu-l vei găsi ca acesta, și nici nu vei putea arăta pe vre-unul dintr'înșii atât de înțelept și vrednic de ceriuri.

Darà apoi și contra tirăniei celei mai puternice acest drept a câștigat atunci o biruință strălucită. În adevăr, că nimic nu este atât de tiranic ca natura; și de ai spune de mii de ucigași de tirani, nu ni ai putea arăta nici pe unul ca acest drept. Căci biruința lui a fost biruință de înger, și nu de om. Natura a fost aruncată jos împreună cu armele ei, cu întreaga armată, pe când el sta cu mâna întinsă, ținând în ea nu vr-o cunună, ci cuțitul care erà mai strălucit de cât ori-ce cunună, și ceata îngerilor îl aplaudă, iară Dumnezeu din

ceriuri îl laudă. Fiindcă dânsul petrecea în ceruri, apoi de acolo își primea și premiul. Ce poate fi mai strălucit ca această biruință? sau mai bine zis, ce ar putea fi egal cu acest trofeu, cu această biruință? Dacă un luptătoriu biruește, și la urmă nu un vestitoriu de jos, ci însuși Dumnezeu din ceruri sculându-se a proclamat pe învingătorul Olimpiac, apoi oare aceasta nu s'ar părea a fi mai strălucit de cât toate cununile; și n'ar pune în mirare pe întregul public privitoriu? Deci, când nu om împărat, ci însuși Dumnezeu, nu în teatrul dela luptele Olimpice, ci în teatrul acela al întregii lumi, în adunarea îngerilor și a arhanghelilor, îl proclamă de sus cu glas puternic, — apoi unde vom pune noi pe sfântul acesta? spune-mi.

Și de crezi, să ascultăm însuși glasul acela. Care este, deci, acel glas? „Abraáme, Abraáme, să nu pui mâna ta pe prunc, nici să-i faci lui ceva, că acum am cunoscut că te temi tu de Dumnezeu, și nu ți s'a făcut milă de fiul tău cel iubit pentru mine“ (Facere 22, 12). Ce vra să zică aceasta? Cel ce știe toate și mai 'nainte de nașterea cuivă, acum a cunoscut? De și evlavia bărbatului era cunoscută și oamenilor, de oare-ce atâtea pilde i se dedese de favoarea lui Dumnezeu, când i-a zis lui: „ieși din pământul tău, din rudenia ta“ (Fac. 12, 1); când pentru dânsul și pentru cinstea cea cătră dânsul i-a încredințat protiea asupra nepotului său Lot; când la izbăvit de atâtea primejdii; când i-a poruncit de a se duce în Egipt, și când luându-i-se femeia de Faraon, el nu s'a neliniștit, și altele multe. Și duple cum am mai zis, că dacă chiar un om ar fi putut din toate acestea să cunoască evlaviea acestui bărbat sfânt, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care nu așteaptă nici-odată să afle din sfârșitul împrejurărilor. Dară cum l-a justificat pre el dacă nu-l cunoștea? „A crezut, zice, Abraám, și s'a socotit lui întru dreptate“ (Rom. 4, 3). Deci, ce va să zică expresiunea: „acum am cunoscut“? Sirul¹⁾ zice: acum ai fă-

¹⁾ Notă. De sigur că aici Sf. Chrisostom face aluziune la edițiunea sf. scripturi din limba Siriană, cunoscută sub numele de *Peschito*, adică *corectă, adevărată*, care eră în uz pe atunci în Siria; sau că poate chiar la Efrem Sirul, care se servea tot de această edițiune.

cut cunoscut“, adecă oamenilor. «Căci eu, zice, știeam de demult, chiar și mai 'nainte de acele poronci». Dară atunci de ce acum a făcut-o cunoscut și oamenilor? Cele de mai 'nainte nu erau de ajuns spre a-i arăta dragostea și supunerea lui către Dumnezeu? Erau de ajuns de sigur, însă faptul jărtfirei fiului său era așa de mare și însemnat în raport cu acelea, că toate acelea la un loc nu erau nimic față de acesta. Așa dară Dumnezeu a spus aceste cuvinte înălțând oare-cum virtutea bărbatului, și arătându-l mai pre sus de toți. Chiar și mulți dintre oameni obișnuiesc a vorbi astfel, când se spune de ceva care covârșăște și întrece pe cele dinainte; de pildă când cineva primește un dar din partea altuia, cu mult mai mare ca cele dinainte, de multe ori zice: «acum am cunoscut că cutare mă iubeste», dară prin aceasta nu voește doară a spune că în timpul din urmă nu cunoștea, ci voește numai a arăta, că darul ce i-a dat acum, este mai mare de cât toate celelalte.

Tot așa și Dumnezeu discutând omenește, zice: „acum am cunoscut“, nimic alta voind a spune, de cât numai a reprezenta superioritatea premiului, iară nu că atunci a aflat de frica ce Abrahăm avea de dânsul, sau de măreția fricei. Căci și atunci când zicea: „Veniți să ne pogorâm și să vedem“ (Facer. 11, 7), nu spunea doară că avea nevoie de pogorire, căci el toate le plinește, și toate le știe lămurit, — ci învățându-ne pre noi de a nu hotărî nici-odată ceva cum s'ar întâmplă. Deasemenea și când zice: „Domnul din ceriu a privit“ (Ps. 14, 2), servindu-se de o metaforă spune aici de cunoștința exactă a oamenilor.

Tot așa și aici zicând: „acum am cunoscut“, prin aceasta arată, că dovada ce el o dă acum, este mai mare de cât toate cele dinainte. Despre aceasta dă și dovadă zicând: „Că nu ai cruțat pe fiul tău cel iubit pentru mine“. Și n-a zis numai „pre fiul tău“, ci a adăos încă și „cel iubit“. Căci el a nesocotit nu numai natura, ci și dragostea lui părintască, ce o avea pentru însușirile cele frumoase ale copilului. Deci, dacă părinții n'ar disprețui cu ușurință chiar pe copiii cei răi, ci i-ar jăli și pe aceștia, dară încă dacă este și fiu, și adevărat, și unul născut, și iubit, și Isaác, și când urmează a fi sacrificat de însuși tatăl său, — apoi cine

ar putea spune măreția filosofiei? Biruința aceasta este mai strălucită de cât mii de diademe și de cununi nenumărate. Cel ce este încununat cu diadema împărătească, de multe-ori este supărat de moarte când deabea și-a pus-o pe cap, dară și mai 'nainte de moarte ca și după moarte de mii de zavistii, — pe când cununa acestuia nimeni nu i-o poate răpi nici după moarte, nici dintre cei familiari ai săi, nici dintre cei străini.

Dară tu privește și pe peatra cea mai neprețuită a acestei diademe; căci ca și o peatră neprețuită, așa este conlegată cu sfârșitul. Și care este acest sfârșit; „Pentru mine“ zice, căci nici nu este atât de minunat lucru că nu și-a cruțat pe unicul său fiu, pe cât de minunat că «pentru dânsul nu l-a cruțat». O! dreaptă fericită, de ce cuțit s'a învrednicit! O! cuțit minunat, de ce dreapta te-ai învrednicit! O! cuțit minunat, spre ce trebuință ai fost făcut, și ce anume slujbă ai săvârșit, și cărui tip ai slujit! Cum a fost însângerat, și cum n'a fost însângerat! Dară eu nici nu știu ce să zic!... atât de înfricoșată a fost această taină! Nu s'a atins de pielea copilului acel cuțit, nici n'a pătruns prin gâtul aceluia sfânt, nici nu s'a înroșit de sângele dreptului; sau mai bine zis, s'a și atins, a și pătruns, s'a și înroșit de sânge, a și fost înfipt, și n'a fost înfipt!

Dară poate că vă par vouă ca uimit, ca ieșit din minți, de vreme ce mă contrazic într'una. În adevăr, că sunt uimit, pricepând minunea dreptului, însă nu mă contrazic de loc! Iată dară, că mâna dreptului Abraám a băgat cuțitul în gâtul copilului... dară iată că și mâna lui Dumnezeu n'a lăsat ca acel cuțit implântat să se murdărească de sângele copilului. Căci nu numai Abraám stăpânează acel cuțit, ci și Dumnezeu, și unul îl împingea prin intențiune, iară celalalt îl oprea prin glas din ceriu. Același glas a și înarmat mâna dreptului, și tot același a și dezarmat-o, și întocmai ca și sub comanda generalului se supunea lui Dumnezeu, și toate făcea după semnele ce i se da, și toate le îndeplinea la glasul lui! Gândește-te bine: I-a zis Dumnezeu: jărtfește-l! și imediat s'a înarmat; i-a zis apoi: nu-l jărtfi! și de 'ndată s'a dezarmat, căci toate erau regulate și purtate de voința lui. Și iată că Dumnezeu a arătat lumii pe ostașul și generalul, a arătat lumii pe încununatul îngerilor, pe preotul, pe împăratul, pe cel

încununat cu diademă, pe cel purtătoriu de biruință, pe izbânditoriul, pe învingătoriul cel fără lovire. Că după cum un general ar avea un ostaș eminent, care prin îndemânarea lui de a mânuși armele, din ținuta lui și din modul de a se lupta, ar uimi pe dușman, tot așa și Dumnezeu prin intențiunea, prin modul luptei, prin ținuta acestui drept numai, a uimit pre dușmanul nostru al tuturor, pre diavolul, și l-a pus pe fugă. Și mi se pare că necuratul fiind atunci spăimântat, a plecat.

Dară, dacă ar zice cineva, că de ce oare nu a lăsat Dumnezeu pe Abraám ca să-și împlante mâna dreaptă în gâtul copilului, și că fără de veste a ridicat pe cel hotărît spre jărtfire; am răspunde, că Dumnezeu n'are obiceiul de a primi astfelu de sânge, și că o astfelu de masă este numai a spurcașilor demoni.

Aici, deci, amândouă acestea s'au arătat deodată; adică și filantropia lui Dumnezeu, în același timp și recunoștința slugii. Și mai 'ntâi că a ieșit din pământul său, cu care ocazie el s'a depărtat de înseși natura sa de om. De aceea împreună cu copilul său cel născut a luat și capitalul tuturor bunurilor, care este recunoștința. Și cu drept cuvânt. Căci el a preferat de a nu mai fi tată, decât să se arate slugă nerecunoscătoare. De aceea nu numai tată a fost, ci și preot. Și fiindcă el s'a lepădat de cele ale lui pentru Dumnezeu, de aceea și Dumnezeu împreună cu acestea i-a hărăzit și cele ale sale. Când dușmanii năvălesc asupra celui drept, atunci și Dumnezeu vine în ajutoriu, făcând minuni până la capăt, ca de pildă cu cei 3 coconi în cuptorul cel cu foc, cu Daniil în groapa leilor, etc. iară când el poroncește, poronca lui se întinde până la buna-voință a omului.

Deci, ce-i lipsă lui Abraám, când el avea această bună-voință? Nu cumva poate prevăzuse el viitoriul? Nu cumva se gândea la filantropia lui Dumnezeu? Că dacă poate și era Proroc, însă Prorocul nu le știe pe toate. Așa că la urmă această jărtfă ar fi fost de prisos, și nevrednică de Dumnezeu, dacă el s'ar fi gândit la acestea. Iară dacă trebuia să afle că Dumnezeu este în putere de a scula și din morți pe cineva, apoi aceasta ar fi putut-o afla cu mult mai minunat dela mitra cea stearpă a Sarei; și mai bine zicând, chiar și mai 'nainte de aceea dovadă se știea, căci el este adevărat.

Dară tu nu te minună numai de dreptul acesta,

ci și de zelul lui, și văzându-l într'atâta tulburare și vârtej de valuri, plutind ca pe o mare liniștită, tot așa să mănuiești și tu pidalionul sau cârma supunerii și a bărbăției tale. Nu te uita numai la aceia că a clădit jărtfelnic, și a pus deasupra lemne, ci adă-ți aminte și de glasul copilului, și gândește-te câte spaime și gânduri n'au trecut prin capul lui, când mai ales a auzit pe copil zicând: „tată! unde este oaea de jărtfă“? Gândește-te, zic, câte cugetări n'au trecut atunci prin capul său, nu înarmate cu sulți de fer, ci de foc, care îl înțâpau din toate părțile și-l străpungeau. Că dacă chiar și acum încă văd pe mulți lăcrămând, de și poate nu sunt părinți și încă nici n'au auzit sfârșitul acestei istorisiri, apoi ce a trebuit oare să sufere acela care născuse pe acel copil, care-l crescuse, care-l avea numai pe acela, care ajunsese în bătrânețe adânci, care-l vedea și-l auză, care imediat trebuia a-l jărtfi? Care este înțelesul vorbelor? Ce va să zică naivitatea, sau mai bine zis sinceritatea acelei întrebări? Deci, cine era cel ce lucra aici? Oare diavolul, ca să înflăcăreze natura? Să nu fie una ca aceasta! — ci Dumnezeu, ca astfelu încă mai mult să cerce sufletul cel aurit al dreptului. Când femeia lui lob grăește, atunci diavolul lucrează, căci și sfatul ce-i da era drăcesc, pe când aici copilul nimic de blasfemie nu grăește, ci încă foarte cucernic și prevăzătoriu. Dară apoi din vorbele acestea și multă grație izvoră, multă miere picură din acel suflet blând și liniștit. Aceste vorbe erau deajuns de a muiă chiar și un cuget împetrit! Cu toate acestea pe acel suflet de diamant nu l-a încovoeat de loc, nu l-a mișcat cătuși de puțin, și nici n'a zis: «de ce mai numești tată pe cel ce peste puțin timp nu-ți va mai fi, pe cel ce a pierdut deja această cinste»? Și de ce oare și copilul îl întreabă? Dară și întrebarea n'a făcut-o numai de curiozitate, și ca să fie spusă, așa zicând, ci fiindcă se găsea în nedumerire de cele ce vedea înaintea sa. Căci în adevăr, se gândeă, că dacă tatăl său n'ar fi voit ca să-l ia ca tovarăș numai pe el la cele ce urmau a se petrece, de sigur că nu ar fi lăsat pe ceilalți servitori ca să rămână în vale, și să-l ia numai pe dânsul.

De aceia tocmai, numai când au fost singuri l-a întrebat pe tatăl său, când nimeni n'a mai auzit cele vorbite; — atât de mare era înțelepciunea copilului.

Oare nu v'ați înflăcărat cu toții, bărbați și femei, la auzul acestora? Oare nu fiecare din voi se disprețuește pe sine în cugetul său, și sărută pe acest copil? Nu fiecare îi admiră înțelepciunea, se rușinează așa zicând față de evlaviea acestui copil, cu care fiindu-i legate oarecum picioarele, și fiind pus pe lemne, el nu s' minună, nu se sbăteă, nu învinovăță pe tatăl său ca ieșit din minți, ci încă eră și legat, și ridicat sus pe lemne, și toate le răbdă în tăcere, ca și un miel, sau mai bine zis, ca și stăpânul nostru al tuturor, căci blândeța aceluia o închipuie, și icoana lui o aveă în sine, duple cum zice: „Ca o oae spre junghiere s'a adus, și ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pre el“ (Isaia 53, 7), de și el a grăit, duple cum și stăpânul lui a grăit. Deci, cum de a fost fără de glas? Ce înșamnă aceasta? Adecă, n'a spus nimic semet, nimic aspru, ci toate cu blândeță și plăcute, iară cuvintele ce le a pronunțat, arătau mai mult tăcerea, sau mai bine zis blândeța izvorită din tăcere. Fiindcă și Christos când zicea: „De am grăit rău, mărturiseste răul, iară de am grăit bine, de ce mă bați“, prin aceste vorbe a arătat mai mult blândeța, decât dacă ar fi tăcut. Și duple cum acesta vorbea cu tatăl său de pe jărtfelnic, tot așa și Christos grăea de pe cruce: „Părinte, iartă-li lor, zice, că nu știu ce fac“ (Luca 23, 34).

Deci, ce-i răspunde Patriarhul? „Dumnezeu, fiule, se va îngriji de oaea de jărtfă“. Fiecare dintrânșii chiamă pe celălalt cu denumirea naturală: acela zicând: tată, iară acesta: fiule. De aceia din amândouă părțile războiul se ațăță, și mare este tulburarea lor, în timp ce naufragiul nu se vede nicăiri, fiindcă filosofia pe toate le stăpâneă. Apoi fiindcă a auzit că Dumnezeu va îngriji, nimic n'a mai răspuns copilul, nici n'a mai ispitit, atât de înțelept eră acel copil, și încă găsindu-se în floarea vârstei.

Ai văzut acum pre împăratul, câte armate a stăpânit, și câte războaie? Căci nici nu erau atât de grozavi barbarii față de cetatea Ierusalimului, când de multe-ori o atacau, pe cât de grozave erau gândurile Pa-

triarhului, care îl inconjurase din toate părțile; — și cu toate acestea pe toate le-a învins.

Voești a vedea în el și pe Preotul? Exemplul nu este atât de departe. Căci când îl vezi având cu sine foc și cuțit, iară jărtfa stând pe altariu, de ce te mai îndoiești despre preoția lui? Iară dacă voești a vedea și jărtfa, apoi vezi-o îndoită. A adus spre jărtfă pe copil, dară a adus și oaea, sau mai bine zis, mai 'nainte de toate celelalte a adus spre jărtfă intențiunea, părerea, voința sa, și prin sângele oei el a sfințit dreapta sa, iară prin înjungherea copilului însuși sufletul său. Astfeliu, deci, a fost hirotonisit preot prin sângele fiului său cel unul născut, prin jărtfirea mielului. Căci și preoții se sfințeau prin sângele jărtfelor ce se proaduceau lui Dumnezeu.

Voești a vedea în el și pe Prorocul? „Abraâm, părintele vostru, zice, doreă să vadă ziua mea, și a văzut, și s'a bucurat“. (Ioan 8, 56). Tot asemenea și tu devii prin botez și împărat, și preot, și proroc; împărat devii aruncând jos toate faptele cele răle, și jărtfind păcatele; preot, proaducându-te pe sine-ți lui Dumnezeu și jărtfindu-ți trupul, și pe tine însuși. „Că de murim împreună cu Christos, zice, împreună cu dânsul vom și înviea“ (II. Timoth. 2, 11), — și proroc devii aflând de cele viitoare, devenind entusiasmat și însuflat de Dumnezeu, și pecetluit. Că precum pe ostași se pune pecetea, adecă semnul regimentului din care fac parte, tot așa și duhul însămnă pe cei credincioși, și de cumvâ vei dezerta, tuturor vei fi cunoscut. Iudeii aveau pecetea aceia numită tăerea împrejur, pe când noi avem arvona duhului.

Acestea, deci, știindu-le, iubiților, și cugetând la demnitatea noastră, să arătăm o viață vrednică de charul sfântului Duh, ca astfeliu să ne învrednicim și de viața viitoare. Căriea fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Iară eu chem martur pre Dumnezeu asupra sufletului meu, că cruțându-vă pre voi, n'am venit până acum în Corinth“ (Cap. 1, 23).

Dară ce spui, fericite Pavele? Nu ai venit in Corinth cruțându-i pre dâșii? Așă dară aici ni introduci o contrazicere vădită. Mai sus ziceai că de aceia n'ai venit, fiindcă cele ce cibzuești nu le chibzuești dupre trup, și că nu ești stăpân pe sine-ți, ci că te porți pre-tutîndeni de puterea duhului, și ai pus la mijloc năcazurile ce ai avut; — pe când aici spui că al tău a fost de a nu te duce la dâșii iară nici de cum puterea și stăpânirea duhului, de vreme ce zici: „că cruțându-vă pre voi n'am venit“. Deci, ce putem spune aici? Sau că și aceasta eră tot dela duhul, că a voit el să vină, dară că l-a împedecat duhul ce a se duce, punându-i înainte ca pricină cruțarea lor, — sau că vorbește de o altă ducere, arătându-li că mai nainte de a li scrie întâia epistolă a voit a se duce, însă duhul l'a oprit pentru dragostea cătră dâșii, ca nu cumvă să rămână neindrepțați. Dară chiar și după a doua epistolă, duhul ne-impedecându-l de loc, el totuși pentru această cauză a rămas pe loc. Ceia ce chiar și trebuie mai ales a bănuî, că adecă la început duhul il împedecă, dară după aceia chiar și el gândindu-se că aceasta este bine, a rămas pe loc. Dară tu te gândește, cum iarăși amintește de dâșul, recomandându-se pe sine prin cele contrare, ceia ce nu voiu încetă de a spune necontenit. Fiindcă eră natural ca dâșii să bănuiască nevenirea lui, și să zică că «de aceia n'ai voit a veni, fiindcă ne-ai urit», apoi iată că el arată cu totul din contra, că de aceia n'a voit a veni, fiindcă îi iubea pre dâșii. Dară ce insamnă expresiunea „v'am cruțat pre voi“? «Am auzit, zice, că au curvit unia dintre voi; deci nu voiam ca venind la voi să vă supăr». Fiindcă găsindu-se printre dâșii, eră neapărată trebuință de a cercetă lucrurile, de a înfruntă și a pedepsi, și multora dintre dâșii de a li cere

socoteală. «De aceia, zice am crezut că este mult mai bine de a stă departe, și a lăsa timp de pocăință, decât de a certă fiind de față, și a întărită încă mai mult lucrurile». Dealtmintrelea cam pe la finea epistolei a și invederat-o aceasta mai pe față, zicând: „Că mă tem nu cumvâ dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți; nu cumvâ iarăși de voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu cătră voi (față de voi), și să plâng pre mulți cari au greșit mai 'nainte, și nu s'au pocăit de necurățania, și curviea și spurcăciunea care o au făcut“ (II. Cor. 12, 20. 21).

Aceasta deci, o arată și aici, pe care dacă o spune ca justificându-se oarecum de neducerea la dânsii, în același timp însă îi și atinge cu multă putere, și-i infricoșază. Căci li-a și dat a înțelege de ce anume pedepse fiind îi vinovați, vor fi pedepsiți de nu s'ar îndreptăiute; — ceia ce dealtmintrelea iarăși o invederează pe la finea epistolei, zicând: „Că de voi veni iarăși, nu voi cruță“. (Ibidem 13, 2). Acolo de sigur că o spune mai lămurit, pe când aici fiindcă eră exordul epistolei, nu o spune chiar pe față, ci cam acoperit; și încă nici cu atâta nu este mulțămît, ci chiar și aceasta o îndreaptă iarăși. Fiindcă expresiunea aceasta „Cruțându-vă pre voi n'am venit până acum“ este vorba unuia care are mare putere asupra altora, — căci cinevâ cruță pe acei, pe cari îi și poate pedepsi, fiind stăpânul lor — apoi mângâindu-i oarecum, și acoperind ceia ce se părea a fi aspru, zice: „Nu că doară avem stăpânire peste credința voastră“ (Vers. 24), adecă «nu de aceia am spus, că cruțându-vă n'am venit, ca și cum ași fi stăpânul vostru». Și încă n'a spus «stăpânul vostru», ci „peste credința voastră“, ceia ce eră și mai blând, și mai adevărat. Căci cine poate să silească pe cel ce nu voiește a crede?

„Ci căci suntem împreună lucrători bucuriei voastre“. «Fiindcă bucuria voastră, zice, este și a noastră, de aceia n'am venit, ca nu cumvâ să vă supăr și pre voi, în același timp să sporesc și mâhnirea mea;

deci, am rămas pe loc, ca astfeliu îndreptându-vă prin amenințare, să vă bucurați. Căci noi totul facem pentru bucuria voastră, și pentru această bucurie ne silim, de vreme ce și noi ne împărtășim de dânsa».

„Că cu credință stați“. Privește-l și aici cât de acoperit vorbește. Fiindcă prin întâea epistolă îi atinsese cu putere, și acum se teme de a-i atinge iarăși, mai cu samă că dăduse dovadă de schimbare, de sigur că deastă dată ar fi răsturnat totul, dacă dânsii ar fi suferit aceeași certare, de și se schimbase. De aceia tocmai această epistolă este cu mult mai blândă decât ceialaltă.

„Și am judecat aceasta întru mine, ca să nu mai viu iarăși cu întristare la voi“ (Cap. 2, 1). Expresiunea aceasta „iarăși“ arată că el deja eră supărat acolo, și părându-se că el se justifică de nevenirea sa, pe nesimțite se atinge de dânsii. Că dacă dânsii îl supărase deja, și iarăși l-ar fi supărat, apoi poți pricepe în câtă scârbă și amărăciune s'ar fi aflat el. Decât el n'o spune aceasta, că l-au supărat, ci își mânuește vorba în alt mod, dealtmintrelea același lucru lăsând a se înțelege, zicând, că «de aceia n'am venit, ca să nu vă supăr pe voi», ceia ce de sigur că dacă are aceeași putere cu ceia ce am spus, totuși este mai bine primită de auditoriu.

„Măcar că de vă și întristez eu pre voi, dară care este cel ce mă veselește pre mine, dacă nu cel ce se întristează dela mine“? (Vers. 2). Dară care este continuitatea ideii? Mare este această continuitate. Gândește-te bine. «N'am voit să vin la voi, zice, ca nu cumvă să vă întristez pre voi mai mult, certându-vă, mâhnindu-vă, scârbindu-vă». Apoi fiindcă și aceasta eră destul de aspru și aveà în sine acuzațiunea lor, că adecă trăiau astfeliu, și se purtau astfeliu, că Pavel se întristă, apoi făcând cuvenita îndreptare, zice: „Că de vă și întristez eu pre voi, dară care este cel ce mă veselește pre mine, dacă nu cel ce se întristează dela mine“? Ceia ce el spune aici, aceasta însămnă: «dară dacă ar trebui de a mă găsi și în întristare, fiind silit de a vă certă, și a vă vedeà întristați, apoi chiar și acest lucru mă veselește. Căci aceasta este dovada celei mai mari dragoste, de a mă

considera atât de vrednic, în cât să pot a vă întrista pre voi, eu cel scârbit și întristat de voi». Și privește înțelepciune la el: că ceia ce era ca lege pentru ucenici, de a se întrista și a simți certările ce li se da, aceasta tocmai o introduce aici ca mulțămindu-l și veselindu-l pre dânsul. «Că nimeni nu mă veselește atât de mult, zice, ca acel ce se abate dela cuvintele mele, și pe urmă se întristează văzându-mă supărat», de și mai natural era de a zice: «că dacă eu vă întristez pre voi, apoi cine este cel ce poate a vă veseli»? Inșă nu spune aceasta, ci același lucru îl întoarce invers, mângâindu-i și zicând: «de și vă întristez pre voi, totuși prin aceasta îmi pricinuiți cea mai mare mulțămire, fiindcă vă simțiți atinși prin vorbele mele».

„Și am scris vouă aceasta“ (Vers. 3). Ce anume? «Că de aceia n'am venit, zice, fiindcă v'am cruțat pre voi». Și când anume a scris? Poate în întâea epistolă, când zicea: „Că nu voesc să nu vă văz pre voi acum în treacăt“ (I. Cor. 16, 7)? Eu nu cred aceasta, ci chiar în această epistolă, acolo unde a zis: „Nu cumvâ iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu la voi (față de voi)“ (Cap. 12, 21). «Am scris vouă aceasta cam pre la sfârșitul epistolei, zice, „ca nu cumvâ iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu la voi (față de voi), și să plâng pre mulți cari au greșit mai 'nainte“. Dară de ce ai scris? „Ca nu dacă voi veni, să am întristare de cele ce mi se cădeă să mă bucur, având nădejde spre voi toți, că bucuria mea a voastră a tuturor este“. Fiindcă a fost zis mai 'nainte, că «eu mă bucur întristându-vă voi», și chiar aceasta era încă mai semeț și mai aspru, apoi iarăși a întors vorba de altfelu, și prin cele ce a adaos a făcut-o mai blândă. «De aceia, zice, am scris vouă mai 'nainte, ca nu cumvâ când voi veni, să vă gălesc pre voi în întristare. De aceia am zis: „ca să nu viu iarăși cu întristare la voi“, nu doară gândindu-mă la ale mele, ci la ale voastre. Că știu că dacă mă vedeți bucurându-mă, și voi vă bucurați, iară de mă veți vedeă întristat, și voi vă întristați».

Dară tu privește chiar dela început continuitatea

celor vorbite, căci numai așa vorba ni va fi mai lesne de înțeles. «N'am venit, zice, ca nu cumvâ să vă întristez pre voi, găsindu-vă ne'ndreptați. Aceasta însă am făcut-o nu gândindu-mă la mine, ci la interesul vostru. Că eu, zice, fiind voi întristați, am nu puțină mulțămire, când vă văd îngrijindu-vă atâta de mine, în cât vă și întristați și sunteți mâhniți când eu sunt necăjit. „Dară care este cel ce mă veselește pre mine, fără numai cel ce se întristează dela mine“? Dară cu toate acestea chiar și așa găsindu-mă, fiindcă mă gândesc la ale voastre, am scris vouă aceasta, nu ca să vă întristez, căci și aici iarăși nu la folosul meu mă gândesc, ci la al vostru. Știu bine că și voi vă veți întrista, văzându-mă pre mine întristat, precum și când mă vedeți bucurându-mă, vă bucurați și voi». Privește înțelepciune la dânsul. A zis: «Ca să nu vă întristez, n'am venit, de și mă bucur» zice. Apoi ca să nu se pară că fiind dânsii întristați el se bucură, «întru atâta mă bucur, zice, întru cât vă ating pre voi, fiindcă dealtmintrelea mă întristez, când pe cei iubiți astfeliu mă văd silit a-i întrista, nu numai că îi cert, ci că și însu-mi eu sunt întristat din această cauză». Gândește-te încă, cum aceasta el o pune cu laude, zicând: „de cele ce mi se cade să mă bucur“. Aceasta însă vine din partea unuia care este adevărat părinte; este ca și cum ar spune cineva de niște fii cari au avut dela el multe binefaceri, și pentru cari mult s'a ostenit. «Deci dacă de aceia scriu, și nu viu, de sigur că nevenind iconomisesc ceva mare și însemnat, și nu urîndu-vă, nici disprețuindu-vă, ci încă mult iubindu-vă».

Apoi, fiindcă a spus că cel ce-l întristează îl bucură, ca nu cumvâ dânsii să zică, că «de aceia te bucuri, ca să arăți tuturor câtă putere ai», a adăos imediat: „Că din multă scârbă și necaz al inimei am scris vouă cu multe lacrimi; nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea, care am mai mult spre voi“ (Vers. 4). Dară ce poate fi mai iubitoriu ca acest suflet? «Nu numai din scârbă, zice, ci „din multă scârbă“, și nici numai cu lacrimi, ci „cu multe lacrimi și necaz al inimei“, adecă «am fost înădușit și sugrumat de întristare; și cu toate acestea

ne purtând cu mine de loc acea întristare, am scris vouă: „nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea, zice, pe care o am mai mult spre voi“, — de și par'că ar fi fost mai natural de a zice «nu ca să vă întristați, ci ca să vă îndreptați», fiindcă de aceea li-a scris. Însă n'o spune aceasta, ci mai ales îndulcindu-și cuvântul, și ațîțindu-i spre o mai mare dragoste, pune aceasta în locul aceleia, arătând că toate le face din dragoste. Și nici n'a zis simplu, dragostea, ci „dragostea pe care o am mai mult spre voi“. Căci el voește și prin aceasta de a-i atrage, arătându-li că pe dânsii îi iubește mai mult decât pe toți, și că se poartă cu dânsii ca cătră cei mai aleși ucenici. De aceea și zicea: „că de și altora nu sunt apostol, dară vouă sunt“, și: „că de ați aveți mulți învățători întru Christos, dară nu mulți părinți“ (I. Cor. 9, 2. 4, 15) și iarăși: „întru charul lui Dumnezeu am petrecut în lume, și mai mult la voi“ (Cap. 1, 12), iară aici „dragostea pe care o am mai mult spre voi“. Așa că de și cuvintele erau pline de mânie, totuși mânia lui izvoră din multa dragoste și durere ce o aveți față de dânsii. «Și scriind epistola, zice, eu pătimeam, simțam durere, nu numai că voi ați păcătuit, ci și pentru că eram silit de a mă întrista. Dară și aceasta este tot din dragoste. Dupre cum cineva având un copil al său cu o rană putredă pe trup, s'ar vedeă silit de a-i tăia rana și a o arde, însă pentru amândouă el ar suferi deodată, adecă și pentru că este bolnav, în același timp și pentru că este silit de a-i tăia rana, tot așa, zice, pătimec și eu. Așa că ceia ce voi credeți că este ca semn că eu vă urăsc, aceasta tocmai este dovada că vă iubesc mult». Deci, dacă a se întrista provenea din dragoste, apoi cu atât mai mult a se bucura fiind îi întristați.

Deci, justificându-se pe dânsul — căci în multe locuri se justifică, și nu se rușinează; și dacă aceasta o face însuși Dumnezeu, zicând: „norodul meu, ce am făcut vouă“ (Mich. 4, 3)? apoi cu atât mai mult Pavel, — justificându-se pe dânsul, zic, și urmând a trece cu vorba la urmă și la justificarea cea pentru curvariu; apoi ca nu cumva dânsii să-i schimonosească intențiunea

lui, ca cum li s'a poroncit cu totul din contra, și să se îndărătnicească, de vreme ce tot el a fost care se ridicase altădată cu urgie asupra acelui curvariu, iară acum li poroncea de a-l trece cu vederea, de a-l aveà iarăși în dragoste, apoi tu privește cum el a iconomisit mai dinainte aceasta, atât prin cele vorbite, cât și prin cele ce va vorbi mai departe.

Căci ce zice el? „Iară de m'a întristat cinevã, nu pre mine a întristat“, (Vers. 5). Mai întâi lãudându-i pre dãnșii, ca bucurându-se de cele ce și el se bucurã, și întristându-se de cele ce și el se întristează, la urmă trece cu vorba și la acel curvariu, zicând mai întâi că „bucuria mea a voastră a tuturor este“. «Deci, zice, dacã bucuria mea este bucuria voastră a tuturor, apoi trebuie de a simți și acum împreună cu mine, dupre cum atunci v'ați întristat împreună cu mine. Căci de cele ce v'ați întristat, la urmă v'ați bucurat, și de cele ce vă bucurați acum, același lucru îl veți face, dacã veți judecã drept». Și n'a zis că «întristarea mea este și a voastră a tuturor», ci acest lucru îl pregãtește prin alte vorbe, iară aici a pus ceia ce nu erã nevoie, a pus, zic, bucuria, spunând „că bucuria ma a voastră a tuturor este“.

Apoi, li amintește de cele de mai 'nainte, zicând: „Iară de m'a întristat cinevã, nu pe mine a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toți“. «Știu, zice, că v'ați înfuriat și v'ați scandalizat împreună cu mine de fapta acelui curvariu, și din parte pre voi pre toți v'a întristat acel păcat. De aceia am și zis „din parte“, nu ca și cum voi v'ați fi întristat mai puțin decât mine, ci ca să nu îngreuez pe acel curvariu. Că el nu numai pe mine m'a întristat, ci și pre voi deopotrivã, de și cruțindu-l pre dãnșul am zis „din parte“. Ai văzut cum îndată li-a muiat mânia, arătându-i pre dãnșii părtași și la indignarea lui contra acelui curvariu?

„Că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, care este de către mulți“ (Vers. 6). Și nu zice hotãrîtoriu «curvariului aceuia», ci simplu „unuia ca acestuia“, ca și în întâia epistolã, de și nu

din aceeași cauză — acolo rușinându-l, iară aici cruțându-l. De aceia nici nu amintește aici de loc de păcatul făcut de acela, fiindcă acum era timp de justificare.

„In cât dimpotrivă mai mult să-i dăruiți, și să-l mângâeați, ca nu cumvâ pentru mai multă mâhnire să se înghiță unul ca acela“ (Vers. 7). Așa dară el nu numai că poroncește de a slăbi cu certarea aceluia, ci încă a se și reintoarce la cele dinainte. Căci pe cel bătut dacă numai te-ai atins de el, și nu-l vei vindeca, nimic n'ai făcut. Privește apoi și pe acela cum l-a moderat iarăși, ca nu cumvâ prin iertare să devină mai rău. Că dacă s'a și mărturisit poate, și s'a și pocăit, totuși apostolul arată că a luat iertarea păcatului nu atâta în urma pocăinței lui, pe cât în urma darului. Pentru care și zice: „Să-i dăruiți și să-l mângâeați“, precum și mai la vale același lucru îl invederează. «Nu doară că este vrednic de aceasta, zice, și nici pentrucă ar fi arătat o pocăință indeajuns cer acest lucru, ci pentru că e slab și neputincios», De aceia a și adaos: „ca nu cumvâ pentru mai multă mâhnire să se înghiță unul ca acela“. Aceste vorbe sunt ale unuia care mărturișește pe deoparte marea lui pocăință, iară pe dealta însă nici nu-l lasă de a cădea în desnădăjduire.

Dară ce va să zică „Să se înghiță unul ca acela“? Sau că făcând poate ceia ce a făcut și Iuda vânzătorul, sau că trăind să devină și mai rău. «Că chiar de ar căută să fugă, zice, ca să nu sufere mai departe durerea pricinuită din necontenita dojanire, totuși de multe-ori fiind desnădăjduit, sau ca crăpat de necaz, acestea îl vor duce negreșit la o mai mare răutate. Deci, trebuie a preîntimpină aceasta, ca nu cumvâ rana să devină mai dureroasă, și nici ceia ce am câștigat deja, să pierdem prin necumpătare». Acestea le zicea apostolul, după cum am mai spus, și moderându-l, și îndemnându-l de a nu deveni mai leneș după iertarea lui. «L-am fost primit, zice, nu ca pe unul se s'a spălat și s'a curățit în totul, ci temându-mă ca nu cumvâ să facă ceva și mai rău». De aici noi ne învățăm că pocăința celor ce păcătuiesc trebuie a o hotări nu numai în raport cu natura păcatelor, ci în raport și cu cugetul și cu aplecarea celor ce păcătuiesc,—ceia ce a și făcut atunci apostolul.

Căci se temeà de slăbăciunea și neputința aceluia, pentru care și ziceà: „ca nu cumvã să se înghițã unul ca acela“, ca de o feară sălbatecã, ca de o furtună sau de un cataclism neprevăzut.

„Pentru aceia vã rog pre voi“ (Vers. 8). Aici nu mai poroncește, ci se roagã, nu ca dascal al lor, ci ca egal, și se roagã de dânsii, ca și cum dânsii ședeau pe scaunul de judecãtori, iarã pe dânsul se pusese în rândul apãrãtorilor. Și fiindcã a câștigat ceia ce voiã, apoi cu lãcomie oarecum face uz de rugãciune. Și de ce anume îi rogi? spune-mi. „Sã întãriți spre acela dragostea“, adecã, sã o înțepeniti, iarã nu sã vã apropieati de dânsul cum s'ar întãmplã. Aceasta iarãși vine dela unul care mărturisește marea lor virtute, cã adecã cei ce-l iubeau pre acela astfelu, încãt cã se strãngeau pe lângã el, și se fãleau cu prietenia lui, aceia la urmã îl disprețuise atãt de mult, încãt cã au pus în pozițiune pe Pavel ca sã se osteneascã pentru dânsul, și sã-i roage de a întãri spre el dragostea din nou; — aceasta, zic, mărturisește marea lor virtute. Aceasta este virtute de ucenici, aceasta virtute de dascal, de a-i face pe aceia așã de blãnzii, iarã pe el de a-i formã în așã mod. Aceasta dacã s'ar face și acum, de sigur cã nu s'ar vãtãmã cei ce pãcãtuesc fãrã simțire. Cãci nici a iubi cum s'ar întãmplã nu trebuie, și nici a disprețui fãrã vr'o pricinã oarecare.

„Pentru aceasta am și scris vouã, ca sã cunosc cugetul vostru, de sunteți întru toate ascultãtori“ (Vers. 9), nu numai în a tãia pe cinevã din adunarea credincioșilor, ci și în a-l unii, în a-l introduce iarãși în acea adunare. Ai văzut iarãși cum și aici îi împinge la luptã? Cãci dupre cum atunci când acela a pãcãtuit, i-a sperieat pre dânsii, dacã nu-l vor tãia dela bisericã, zicând cã „puțin aluat toatã frãmântãtura dospește“ (I. Cor. 5, 6) și altele multe de acestea, tot așã și aici iarãși li pune înainte frica de neascultare, și numai cãt nu zice cã «dupre cum atunci nu numai pentru dânsul, ci și pentru voi am fost scris, tot asemenea și acum nu atãta pentru acela cãt mai ales pentru voi, ca sã nu vã arãtați a fi iubitori de ceartã și neomenoși, și nu întru toate ascultãtori. De

aceia a și zis: „Pentru aceasta am și scris vouă, ca să cunoșc cugetul vostru, de sunteți întru toate ascultători“.

Aceea -- tăierea aceluia curvariu dela biserică, — s'ar fi crezut poate de unii a fi izvorită din invidie și pizmă, pe când aceasta — primirea lui din nou printre dâșii — mai cu samă arată supunerea și ascultarea lor, și dacă sunt destoinici spre filantropie. Aceasta este cu adevărat recunoștința de ucenici, de a asculta de dânsul nu numai când li spuneă acelea, ci când li poronceă și cele contrare. De aceia a și spus „întru toate“, arătând că dacă nu vor asculta, nu atâta pe acela, cât pe dâșii se vor necinși, dându-și singuri renumele de iubitori de ceartă. Aceasta deci, o face cu scopul ca și de aici să-i împingă spre supunere și ascultare. De aceia și zice: „Că pentru aceasta am scris vouă“, — de și nu pentru aceasta li-a scris, însă zice că pentru aceasta, ca astfel să-i atragă la sine. Căci principalul pentru apostol era mântuirea aceluia păcătos, însă acolo unde nimic nu vătămă mântuirea, li făcea și lor plăcerea. Când el zice „întru toate“ prin aceasta iarăși îi laudă, aducându-li aminte de supunerea și ascultarea ca dinainte, pe care o și aduce la mijloc.

„Iară căruia dăruieți ceva, și eu“ (Vers. 10). Privește cum și de astă-dată el se pune al doilea la rând, adică dă protiea aceluia, iară el se pune la urmă. Aceasta însă a muiă îndărătnicia, aceasta va să zică a liniști o intențiune rezboinică. Apoi ca nu cumva prin aceste vorbe să-i facă îngâmfați, ca văzându-se stăpâni, și să nu-l ierte pe acel curvariu, iarăși îi îmboldește spre aceasta, zicând: „că și eu de am dăruit ceva, căruia am dăruit, pentru voi“, adică «chiar și aceasta pentru voi am făcut-o» zice. Și precum atunci când li poronceă de a-l tăia pre acela dela biserică, nici nu i-a lăsat numai pre dâșii de a fi stăpâni pentru a-l ierta, zicând: „Iată că am judecat... de a da pe unul ca acela Satanei“, ci i-a luat pe dâșii ca tovarăși la această hotărîre, zicând: „adunându-vă voi și duhul meu, să dați pe unul ca acela Satanei“, pregătind prin aceasta două lucruri mari: și că a pronunțat hotărîrea, și că nu fără dâșii a pronunțat-o,

ca să nu se pară că prin aceasta el îi lovește, și nici că pronunță acea hotărîre singur, ca să nu-l creadă de îngâmfat, iară dînșii trecuți cu vederea și umiliți, dară nici că li îngăduie lor totul, ca nu cumvâ văzându-se stăpâni, să ierte fără timp pe acel păcătos, și deci să-l predee diavolului fără voea lor, — tot așa și aici face, zicând: «că iată eu deja am iertat, duple cum am judecat în întăea epistolă».

După aceea apoi, ca nu cumvâ să se creadă ca loviți, fiind trecuți cu vederea, zice: „pentru voi“. Dară ce? Pentru oameni oare a iertat el? Nu. De aceea tocmai a și adaos: „în fața lui Christos“. Ce va să zică „în fața lui Christos“? «Sau duple Dumnezeu, zice, sau în slava lui Christos». „Ca să nu fim cuprinși (înșelați) de Satană“, că nu este să nu știm noi gândurile (meșteșugirile) lui“ (Vers. 11). Ai văzut cum li și îngăduie lor puterea de a-l iertă, și apoi iarăși li-o ridică, ca prin una să-i moaie, iară prin ceialalta să li taie din capul locului îndrăzneala? Și nu numai aceasta o mreăște de aici, ci încă că dacă n'ar ascultă, apoi vătămarea li-ar fi comună, ceia ce a făcut și la început. Căci și atunci zicea că „puțin aluat toată frământătura dospește“. Aceasta, deci, o spune și aici prin expresiunea: „ca să nu fim cuprinși (înșelați) de Satană“.

Și pretutindeni în fine el și pe sine se desvinovățește în chestiunea acelu curvariu, și pe dînșii în același timp. Căci, gândește-te dela început. „Iară de m'a întristat cinevâ, zice, nu pre mine m'a întristat. ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toți“, apoi iarăși: „că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, care este de cătră mulți“, Aceasta este părerea și hotărîrea lui. Cu toate acestea el n'a stat numai în hotărîrea lui, ci iarăși îi iă de tovarăși, zicând: „În cât că din contra, mai mult să-i dăruiți, și să-l mângâeați. Pentru aceea vă rog pre voi să întăriți spre acela dragostea“. Deci, după ce li-a lăsat lor toată puterea, deodată trece la puterea și autoritatea sa, zicând: „Că pentru aceasta am și scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru,

de sunteți întru toate ascultători“. Mai departe apoi iarăși li face pe plăcerea lor, zicând: „Iară căruia dăruieți ceva“ aici li face lor plăcere — „și eu“ — aici își face singur. Apoi mai departe și pe a acelora, și pe a sa, zicând: Că și eu de am dăruit ceva, pentru voi (am făcut aceasta) în fața lui Christos“, — adică sau spre slava lui Christos, sau că și aceasta am făcut-o poroncindu-mi-se de Christos, — ceia ce mai cu samă îi convingeă pre dâșii. Căci s'ar fi înfricoșat de sigur dacă n'ar fi dăruit ceia ce treceă la Christos, și ceia ce eră pe placul său. Apoi iarăși arată vătămarea obștească, dacă n'ar fi ascultători zicând: „Ca să nu fim cuprinși (ispitiți) de Satană“. Și bine zice el „ca să nu fim cuprinși“, «fiindcă diavolul nu-și ia numai pe ale sale, ci răpește și cele ale noastre, zice, fiindcă acela (curvariul) s'a făcut mai bun. Să nu-mi spui numai, că el a devenit pradă fierei celei sălbatece, ci gândește-te și la aceasta, că prin pierderea aceluia se împuținează numărul turmei, și mai ales acum, când se poate de a se recăștiga ceia ce diavolul a lepădat».

„Că nu este să nu știm cugetele (meșteșugirile) lui“, fiindcă de multe-ori și su o forma evlaviei el perde pe cinevă, căci el perde pe om nu numai ducându-l în curvii, ci poate încă și din contra a-l corupe, prin întristarea cea peste măsură în timpul pocăinței. Căci când împreună cu ai săi diavolul îi ia și pre ai noștri, când el și poroncind a păcătui prăpădește și nimicește, și chiar când poroncind noi de a se pocăi el perde, apoi cum să nu se numească faptul acesta cuprindere, sau ispitire din parte-i? Că lui nu-i este de ajuns de a perde pe cinevă prin păcat, ci și prin pocăință o face aceasta, dacă noi nu privighem. De aceia cu drept cuvânt că a și numit aceasta cuprindere, sau ispitire, fiindcă necuratul ne stăpânește chiar și prin cele ale noastre. A lua pe cinevă în stăpânirea sa pentru păcat, aceasta e al său propriu, — dară a-l lua și pentru pocăință, aceasta nu mai este a sa; arma aceasta este a noastră, și nici de cum a lui. Când deci el și așa ne poate lua în stăpânirea sa, gândește-te cât de urită este această învingere a noastră, cum își va bate joc și va ride de noi ca de niște mișei și ticăloși, dacă rămâne treaba ca el să ne învingă chiar cu armele noastre. Și

în adevăr că este cel mai ridicol fapt, și încărcat de cea mai josnică rușine, ca dânsul să făurească ranele prin chiar doctoriile noastre. De aceia și zicea apostolul: „că nu este să nu știm gândurile (meșteșugirile) lui“, dând prin aceste cuvinte a se înțelege variatiunea uneltirilor, viclenia lui, intriga, și în fine tot ceia ce poate vătăma sub forma evlaviei.

¹⁾ Acestea, deci, și noi cugetându-le, iubiților, să nu disprețuim pe nimeni nici-odată, și iarăși nici-odată să nu ne desnădăjduim dacă cădem în păcate, și nici iarăși să nu ne trândăvim, ci greșind noi să ne umilim cugetul, iară nu să punem înainte numai vorbe goale. Căci eu cunosc pe mulți, cari zic că trebuie de sigur de a plânge cineva păcatele sale, însă nimic mare nu fac; postesc poate regulat, și poartă haine aspre, însă mai mult decât cârciumarii iubesc banii; se consumă de mânie mai mult decât fiarele sălbatece, și se bucură de hulele aruncate asupra aproapelui mai mult de cât se bucură alții pentru laudele ce li se fac. Acestea însă nu va să zică pocăință; sunt mai mult icoană a pocăinței și umbră, însă nu pocăință. De aceia este bine de a zice și de aceștia ceia ce spune Pavel: gândiți-vă bine, că „nu este ca să nu știm gândurile (meșteșugirile) lui“. Pe unuia necuratul îi perde prin păcate, pe alții prin pocăință, pe ceilalți prin alt mijloc, nelăsând a se folosi cu ceva din pocăința lor. Fiindcă de a perde deadreptul pe cineva n'a găsit mijlocul, apoi asupra unora prelungeste năcazurile, iară roadele le răpește el, îndemnându-i și convingându-i ca și cum ar fi făcut totul, și astfel ne 'ngrijindu-se de celelalte. Deci, ca nu cumva să ne frământăm în zădar și fără scop, apoi e bine ca să discutăm pentru puțin timp cu femeile; de oarece boala aceasta este mai cu samă a femeilor.

Bine este și ceia ce voi faceți acum, adică bune sunt și postul, și culcarea jos pe pământ, și cenușă pe cap, însă când celelalte nu sunt de față, nici un folos nu aveți din acestea. Dealtfel Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci, de ce lăsând acea cale voi vă deschideți o alta? Au păcătuit odinioară Ninevitenii, și au

¹⁾ *Partea morală.* Despre pocăință, și că nu trebuie de a disprețui pe nimeni. (*Veron*).

făcut de acestea pe care și voi le faceți acum, însă să vedem cu ce s'au folosit. Dupre cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulți doftori îi văd și multe doftorii li prescriu, însă cel înțelept nu se gândește ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie de a ne gândi și în cazul de față. Deci, ce a folosit pe barbarii aceia? 'Și-au impus post în păcatele lor, ba încă 'și-au impus un post foarte aspru, 'și-au impus îmbrăcarea cu sac, cu cenușă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dară 'și-au impus în același timp și schimbarea vieții. Dară să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoși. «Și de unde am putea ști?» zici tu. Dacă ne vom duce la doftor, dacă-l vom întreba pre dânsul. Nu va ascunde nimic de noi, ci totul ni va spune. Dară mai dreptul grăind, pentru ca nimeni să nu fie pus în poziție de a nu ști, și nici să aibă nevoie de a i se spune, el chiar a prescris doftoria care i-a ridicat pe dânsii din boală.

Deci, care e acea doftorie? „Și a văzut Dumnezeu, zice, că fie-care s'a întors din calea cea rea, și s'a pocăit de relele de care li grăise“ (Ionă 3, 10). Nu zice că a văzut postul lor cel îndelungat, nici sacul, sau cenușa ce-și pusese pe cap. Și acestea nu le spun doară desființând postul; să nu fie una ca aceasta!—ci îndemnând ca odată cu postul să se facă și ceia ce este mai bun decât postul; aceia adevă de a se depărtă cineva de ori-ce răutate.

A păcătuit și David. Deci, să vedem cum s'a pocăit și acesta. Trei zile a șezut pe pământ, însă aceasta o făcea nu pentru păcatele sale, ci pentru fiul său care eră ca beat de patimă, pe când păcatul în alt mod l'a curățit: prin umilință, prin inimă înfrântă, prin smerirea sufletului, prin faptul că n'a mai căzut în acele păcate, că 'și aminteă într'una de ele, că suferea cu mulțămire toate cele ce veniau asupra-i, că cruță pre cei ce îl întristau, că nu numai nu se răzbună contra celor ce meșteșugeau răle asupra sa, ci încă și pre cei ce voiau să facă aceasta îi împedecă. Când de pildă Semeé îi aruncă asupra lui cuvintele cele mai batjocoritoare ¹⁾,

¹⁾ Notă. A se vedeă cartea II a Impăraților, 16, 6 și următoarele.

David zicea către curtenii lui cari se scandalizase de aceasta: „lăsați-l să blăsteme, că Domnul i-a zis lui: blăstemă pe David“. Căci el avea inimă înfrântă și umilită, ceia ce mai ales i-au și curățit păcatele. Aceasta este adevărată mărturisire, aceasta este adevărata pocăință. Dară dacă noi postind suntem îngâmfați, nu numai că cu nimic nu ne vom folosi, ci chiar ne vom și vătăma mai mult.

Deci, iubitele, umilește-ți și tu inima, ca să atragi spre tine pe Dumnezeu, căci „aproape este Domnul de cei smeriți cu inima“ (Ps. 33, 17). Nu vezi pe cei înjosiți și umiliți, prin păcat, din casele cele mai strălucite, cum nu răspund nici chiar slugilor celor mai mici care-i batjocoresc, ci rabdă totul pentru disprețul în care i-a adus păcatul? Tot așa fă și tu. Chiar de te-ar batjocori cineva, tu nu te înfuriea, ci oftează din fundul inimei, nu pentru batjocoră, ci pentru păcatul care te-a adus în acea necinste. Oftează când păcătuești, iară nu când urmează a fi pedepsit, — fiindcă aceasta dacă o faci, nu înșamnă nimic — ci oftează fiindcă ai disprețuit pe stăpânul tău, cel atât de blând, cel atât de blajin, cel ce atât de mult te-a iubit pre tine, și a fost lipsit de mântuirea ta, încât chiar și pre Fiul său l-a dat pentru tine.

Pentru toate acestea, deci, oftează, și să-o faci neconținut, fiindcă aceasta este adevărată mărturisire. Nu te arată astăzi vesel poate, mâine posomorît, apoi iarăși vesel, ci rămâi într'una jălindu-ți păcatele și umilindu-te pe sine-ți. „Fericiti cei ce plâng, zice, că aceia se vor mângăeă“, adică cei ce plâng și se jălesc neconținut. Rămâ-i deci, făcând aceasta neconținut, și fiind cu băgare de samă la tine însu-ți, și umilindu-ți cugetul, întocmai ca și unul care perzându-și pre fiul său cel adevărat, l-ar jăli într'una. „Rupeți-vă, zice, inima, iară nu vestmintele voastre“ (Ioil 2, 13). Dară ceia ce e rupt, nu se mai poate ridica în sus, ceia ce e înfrânt, deasemenea. De aceia Prorocul Ioil zice „Rupeți-vă inima“, iară David: „inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi“ (Ps. 50, 19). Chiar de ai fi înțelept, chiar bogat, chiar stăpânitoriu, rupe-ți inima, n'o lăsa pre dânsa ca să cugete lucruri mari, nici să se îngâmfe. Căci ceia ce e rupt, nu se îngâmfe.

Tot așa și tu umilește-te. Gândește-te că vameșul numai prin o singură vorbă s'a îndreptățit, de și ceia ce a spus nu eră umilință, ci mărturisire adevărată. Deci, dacă aceasta are o atât de mare putere, dară încă umilința? Iartă păcatele celor ce 'ți greșesc ție, căci și aceasta iartă păcatele. Și pentru cea dintâi, zice: „l'am văzut că a umblat supărat pe căile sale și l-am tămăduit pre el“ (Isaia 57, 17. 18), și aceasta a muiat mâniea lui Dumnezeu pe timpul lui Ahav, iară pentru cea de a doua zice: „iertați, și se va ierta vouă“. Dară mai este încă și altă cale care poartă această doftorie pentru noi, adecă hulirea păcatelor celor săvârșite. „Spune tu întâi fărădelegile tale, zice, ca să te îndreptezi“ (Isaia 43, 26). Și cel ce suferă rele și mulțamește, desleagă păcatele, cum și milostenia, care este mai mare decât toate.

Deci, numără doftoriile care vindecă ranele tale, și toate le aplică neconținut: umilință, mărturisire, a nu țineă minte răul, pătimind rele a mulțami lui Dumnezeu, a face milostenii prin bani, prin lucruri, și a te rugă cu stăruință. Astfeliu văduva aceea a îmblânzit pe acel judecătoriu nemilostiv și crud. Deci dacă aceea a îmblânzit pe cel crud și nemilostiv, cu atât mai mult tu vei îmblânzi pe cel blând și milostiv. Dară apoi este și o altă cale pe lângă cele de mai sus, aceea adecă de a lua apărarea celor nedreptățiți. „Judecați, zice, pre cel orfan, și dați dreptate văduvei, și veniți să ne întrebăm, zice Domnul; și de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voiu albi“ (Isaia 1, 17. 18). Deci, de ce justificare am putea fi vrednici, dacă având atâtea căi care duc la ceriu, și astfeliu de doftorii care vindecă ranele, și dacă chiar și după baea renașterei noi rămânem în aceleași păcate?

Așa dară, iubiților, să nu rămânem în păcate, ci acei ce încă n'au căzut, să rămână în frumuseța lor de dinainte, sau mai bine zis, încă mai mult să se îndeletnicească în bine; că chiar de n'ar găsi la ii păcate, totuși succesele lor acestea li vor face încă o mai mare frumuseță, — iară noi cei ce mult păcătuim, să ținem samă de cele vorbite spre îndreptarea păcatelor, ca astfeliu să stăm cu curaj înaintea tronului lui Christos

și să ne învrednicim de bunurile cele făgăduite nouă. Căroră fie ea cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Și venind în Troada pentru evanghelia lui Christos, și ușă mare deschisă fiind mie întru Domnul, n'am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu“ (Cap. 2, 12).

Aceste cuvinte se par a fi nevrednice de Pavel, dacă pentru lipsa unui frate a părăsit, sau mai bine zis a lăsat la voea întâmplărei mântuirea celor de acolo; se pare apoi că aceste cuvinte sunt cu totul depărtate de continuitatea ideii. Deci ce? Voiți poate mai întâi a dovedi că se țin de continuitatea ideilor, sau că n'a grăit nimic nevrednic de dânsul? Mie mi se pare că a doua chestiune e mai nimerit a o desvolta mai întâi, căci numai așa ni va fi și ceialaltă mai ușor de înțeles, și mai lămurită. Deci, cum vorbele acestea sunt în legătură cu cele de mai 'nainte? Să ni amintim însă chiar acele vorbe, și atunci vom ști aceasta.

Deci, care erau vorbele de dinainte? Acele pe care le zicea la începutul epistolei: „Că nu voim să nu știți voi pentru necazul nostru ce s'a făcut nouă în Asia, că peste măsură am fost îngreuiți și peste putință“, și arătând și modul cum a scăpat de acele greutăți, și mai adăogând și altele la mijloc, la urmă iarăși s'a văzut silit a li supune că și din altă pricină a fost amărit. Cum și în ce feliu? Pentru că n'a găsit acolo pe Tit. De sigur că aceasta eră ceva greu de suferit, și indeajuns de a-i tulbură sufletul și a suferi ispite. Când și cel ce mângâe nu este de față, spre a putea da ajutoriu la ducerea povoarei, de sigur că și

necazul e mai mare. Acest Tit este același despre care zice mai departe, că venise dela dânsii pe lângă apostol, și despre care exprimă multe și mari laude, și a spus că l-a fost trimis la dânsii. Deci, voind a li arăta că și prin aceasta tot pentru dânsii a fost necăjit, li-a spus vorbele din pasajul de față.

Cum că vorbele acestea sunt în legătură cu cele de mai înainte, este învederat din cele ce am spus până acum; — și cum că nici nu sunt nevrednice de Pavel, și aceasta mă voiu încerca de a o dovedi.

Apostolul n'a spus că lipsa lui Tit din Troada l'a împedecat pe dânsul în mântuirea celor ce voiau a se apropiea de creștinism, și nici că din această cauză a trecut cu vederea pe cei ce crezuse, ci că n'a aflat odihnă sau liniște în sufletul său, adevărat s'a scârbit, s'a intristat pentru lipsa fratelui, arătând prin aceasta cât de greă i se părea lipsa lui, și de aceea a și plecat de acolo.

Dară ce însemnă: „venind în Troada pentru evanghelie”? Nu zice simplu «am călătorit» ci s'a dus acolo să propoveduiască evanghelia. Dară și venind pentru aceasta, și găsind acolo lucru mare „și ușă mare fiind mie deschisă întru Domnul” zice, „n'am avut odihnă”, însă nu pentru aceasta a fost împedecat în lucrul evangheliei. Deci, cum de zice că: „lăsându-i pre dânsii (luându-mi ziua bună) am mers în Macedonia” (Vers. 13)? Adevărat «n'am stat acolo mult timp, fiind neliniștit, fiind necăjit». Dară poate că chiar se și împedecase lucrul evangheliei, fiind acela absent; — decât aceasta nu este nici pentru dânsii o mângâiere mică. «Că dacă ducându-mă acolo, zice, unde era ușă mare deschisă întru Domnul, însă iute am plecat, fiindcă n'am găsit pe fratele Tit, apoi cu atât mai mult voi, zice, trebuie a ști nevoile împrejurărilor care ne duc și ne poartă peste tot locul, și nu ne lasă de a călători duple cum voim, nici de a stă mai mult la aceea unde am voi». De aceea și adăoge iarăși, atribuind și aici călătoria lui Dumnezeu, precum a făcut și mai înainte atribuind-o Duhului, și zice: „Iară mulțămintă lui Dumnezeu, celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Christos, și arată mireazma cunoștinței sale prin noi în tot locul” (Vers. 14). Ca să nu se pară deci

că acestea le spune bocindu-se, chiar sau mulțămire înaltă lui Dumnezeu.

Ceia ce el spune, aceasta înșamnă :

«Pretutindeni necaz, pretutindeni strimtorare. Am venit în Asia, și am fost îngreuiat peste măsură. Am venit în Troada, și n'am găsit acolo pe fratele Tit. N'am venit la voi, dară și aceasta nu puțină supărare mi-a cășunat, ci încă foarte mare, și că mulți au păcătuit printre voi, și că de aceia nici voi nu m'ați văzut».

„Că cruțindu-vă pre voi, zice, n'am venit în Corinth“. Deci, ca să nu se pară că se văicărează într'una zicând acestea, adaoge că «nu numai că nu ne scârbim în aceste necazuri și strimtorări, ci încă ne și bucurăm; și cea ce este mai mult, că nu numai din cauza premiilor viitoare, ci chiar și din cauza celor prezente, căci și aici prin aceste necazuri suntem străluciți și lăudați. Așa dară atât de departe suntem de a ne plânge, în cât că faptul îl numim chiar triumf, sau biruință, și ne mândrim cu toate cele ce pătimim». Pentru care și zicea :

„Mulțămită lui Dumnezeu celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Christos“, adecă «celui ce prin toate ne face cunoscuți și lăudați. Căci cea ce se crede a fi necinste, adecă a fi alungat de pretutindeni, aceasta nouă ni se pare a fi de cea mai mare cinste». De aceia n'a zis «celui ce ne-a făcut arătați în totul», ci „celui ce ne face pre noi pururea biruitori“, arătând că persecuțiile și prigonirile acestea, ridică pretutindeni pre pământ trofee fără sfârșit contra diavolului.

Apoi împreună cu biruitoriul punând și cauza sau subiectul, prin aceasta ridică iarăși pe auditoriu. Nu numai că de Dumnezeu ne facem pururea biruitori, ci și „întru Christos“ adecă pentru Christos, și pentru propoveduirea evangheliei. Fiindcă noi trebuie a birui, apoi este absolut trebuitoriu, ca noi cei cari purtăm trofeul, să fim în totul arătați, fiindcă îl purtăm. De aceia tocmai că vom fi văzuți de toți, și cinstiți de toți.

„Și arată mireazma cunoștinței sale prin noi în tot locul“. Mai sus a zis: „pururea biruitori“, iară aici „în tot locul“, zice, arătând prin această expresiune că fie-ce timp și loc este plin de luptele apostolilor. «Ca și cei ce poartă mir sau mirezme, tot așa și noi, zice, suntem invederați tuturor», numind prin

expresiunea „mireazmă“ cunoștința. Și n'a zis simplu cunoștință, ci „mireazmă“ sau mirosul cel plăcut al cunoștinței. Dealtfelu așa și este cunoștința de față: nici foarte lămurită, dară nici în totul acoperită. De aceea și zicea el în întâea epistolă: „Că vedem acum ca prin oglindă în gâcitură“ (I. Cor. 13, 12); și aici numește mireazmă acest fapt. Cel ce cunoaște mireazma, știe unde se găsește mirul, însă esența acelu mir n'o știe de loc, dacă nu s'a întâmplat ca s'o știe mai dinainte. Tot asemenea și noi: cum că este Dumnezeu, aceasta o știm, dară care este esența lui, n'o știm de loc.

Deci, noi suntem ca o cădelniță împărătească, și ori în ce parte ne vom duce, emană din noi mireazmă cerească și miros duhovnicesc. Acestea deci le zicea apostolul, pedeoparte arătând și puterea propoveduirii evangheliei, căci prin cele ce meșteșugeau dușmanii contra lor, prin acelea tocmai îi străluceau mai mult decât prigonitorii lor, făcând pe întreaga lume de a cunoaște și biruințele, și mireazma lor, în același timp și pe dâșii mângâidu-i pentru necazurile și ispitele lor, ca toate să le rabde cu bărbăție, de oarece chiar și mai 'nainte de răsplată, se bucură de faimă, sau de un resunet în lume.

„Că a lui Christos bună mireazmă suntem lui Dumnezeu întru cei ce se mântuesc, și întru cei ce pier“ (Vers. 15). «Chiar de se mântuește cineva, zice, sau de se pierde, evanghelia rămâne aceeași, și cu aceeași putere; căci după cum și lumina dacă întunecă pe cei slabi, tot lumina rămâne — de și întunecă — și mierea chiar de s'ar părea amară celor bolnavi, totuși natura ei rămâne tot dulce, — tot așa și evanghelia cu bună mireazmă este, chiar de ar pieri unia necrezând întrânsa. Căci pierderea sau nimicirea necredincioșilor nu este lucrul evangheliei, ci a nerecunoștinței lor. Și buna mireazmă a evangheliei mai cu samă în aceea se arată, în care tocmai cei răi se pierd. Așa dară valoarea și puterea evangheliei se invederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar și din pierderea celor răi. Fiindcă și soarele, de oare-ce este foarte strălucitoriu, apoi de aceea și vatămă mai cu samă pe cei bolnavi de ochi. Tot asemenea și Mântuitoriul este spre căderea și ridicarea a multora, dară totuși rămâne mântuitoriu, căzând chiar mii; precum și venirea lui mai

mult a vătămat pre cei ce n'au crezut, și cu toate acestea rămâne ca mântuitoare a omenirii.

De aceia și apostolul zice: „că bună-mireazmă suntem lui Dumnezeu“, adică, că chiar de se pierd uniia, totuși noi rămânem ceia ce suntem. Și n'a zis simplu bună-mireazmă, ci „lui Dumnezeu“. Când însă suntem bună-mireazmă lui Dumnezeu, și el aceiași o hotărăște, la urmă cine mai poate contrazice? Dară și expresiunea „a lui Christos bună-mireazmă suntem“, mi se pare că are o îndoită explicație. Sau că prin aceste cuvinte se spune, că murind noi păcatului, ne-am proadus lui ca jărtfă, sau că suntem buna-mireazmă a jărtfei lui Christos. Este ca și cum ar zice cineva: «buna-mireazmă a acestei jărtfe este mirosul acesta al vostru». Deci, sau că aceasta invederează numele de „bună-mireazmă“, sau că dupre cum am spus, că adică în fiecare zi se jărtfesc pentru Christos.

Ai văzut unde a ridicat el ispitele, pe care le numește biruință, bună mireazmă și jărtfă adusă lui Dumnezeu? După aceia fiindcă a zis: „bună-mireazmă suntem și întru cei ce pier“, apoi ca să nu-ți închipui că și aceia sunt bine primiți, a adaos: „Unora adică mireazmă a morții spre moarte, iară altora mireazmă a vieții spre vieață“ (Vers. 16), adică, că pe această bună-mireazmă uniia o proaduc așa feliu, că se mântuesc, iară alții în așa mod, că se pierd. Așa că de se pierde cineva, cauza este în el însuși, fiindcă și pe scroafe se zice că mireazma le înădușe, și lumina întunecă pre cei slabi, dupre cum am mai spus.

Astfelu deci este natura celor buni, căci nu numai ale lor se îndreaptă, ci și pe cele contrare le pierd; și prin aceasta mai cu samă se arată puterea lor. Căci și focul își arată puterea lui nu numai când luminează, nici numai când curăță și limpezește aurul, ci și când consumă spinii, și atunci, zic, își arată puterea, și atunci se invederează ca foc. Și Christos, deci, și prin aceasta își arată măreția lui, când adică va pierde pe cel fără de lege cu duhul gurei sale, și-l va nimici cu arătarea venirii sale (II. Thes. 2, 8).

„Și spre acestea cine este vrednic“? zice. Deci, fiindcă a grăit lucruri mari: că suntem jertfa lui Christos

și bună mireazmă, că ieșim biruitori pretutindeni, la urmă iarăși moderează sau cumpătează vorba, atribuind totul lui Dumnezeu. De aceia și zice: „Și spre acestea cine este vrednic“? «Totul, zice, este a lui Christos, și nimic al nostru». Ai văzut cum el grăiește cu totul contrariu apostolilor celor minciunoși? Aceia se făleau, ca și cum ar fi introdus ceva de la dânșii în propoveduirea evangheliei, pe când apostolul Pavel spune, că de aceia se mândrește și se fălește, fiindcă nu este nimic al său. „Că lauda noastră, zice, aceasta este: mărturia științei noastre, că nu întru înțelepciune trupească, ci întru darul lui Dumnezeu am petrecut în lume“. Și ceia ce aceia credeau a fi ca laudă, adecă câștigarea înțelepciunii de-afară, apostolul Pavel spune cu totul din contra, adecă resturnarea și desființarea acelei înțelepciuni, pentru care și zice aici: „Și spre aceasta cine este vrednic“? Dară dacă nu suntem vrednici, apoi ceia ce se petrece cu noi este al charului lui Dumnezeu.

„Că nu suntem ca cei mulți, cari cârcimăresc (falsifică) cuvântul lui Dumnezeu“ (Vers. 17). «Dacă chiar și grăim lucruri mari, totuși nu spunem că este ceva al nostru, ci toate a lui Christos. Noi nu imităm pe apostolii cei minciunoși, cari spun că ale lor sunt cele multe. Aceasta va să zică a cârciumări, când cineva falsifică vinul, când vinde cu bani, ceia ce trebuie a da în dar. Prin aceste cuvinte mi se pare că ia în deridere și averile, și ceia ce am mai spus iarăși dă a înțelege, adecă că acei amăgitori amestecă cele ale lor cu cele ale lui Dumnezeu, ceia ce și Isaiă zicea învătăând: „că cârciumarii tăi amestecă vinul cu apă“ (Isaiă 1, 22.). Dacă deci se spun acestea și despre vin, apoi n'ar greși cineva dacă ar spune așa și de învătătură. «Inșă nu așa facem noi, zice; ci ceia ce ni s'a încredințat, aceia și predăm, împărtășindu-vă cuvântul neamestecat, nefalsificat». De aceia a și adaos: „Ci ca din curăție, ci ca dela Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu întru Christos grăim“. Nu propoveduim acestea, zice, amăgindu-vă pre voi, ca făcându-vă plăcerea voastră, sau introducând ceva dela noi și amestecând, ci „ca dela Dumnezeu“, adecă «nu spunem

că vă hărăzim ceva dela noi, ci pe toate le-a dat Dumnezeu». Căci aceasta înseamnă „dela Dumnezeu“, adică de a nu ne mândri de nimic ca fiind al nostru propriu, ci toate ale raportă la dânsul.

„Intru Christos grăim“. Adică nu întru înțelepciunea noastră, ci inițiați, învățați prin puterea lui,— pe când aceia se fălesc nu în așa mod, ci ca și cum ar fi introdus ceva dela dânsii. De aceia și luându-i în deridere, în altă parte, zicea: „Că ce ai, pe care n'ai luat? Iară de ai și luat, de ce te îngâmfă ca cum n'ai fi luat“ (I. Cor. 4, 7)? Aceasta este cea mai mare virtute, de a atribui totul lui Dumnezeu, de a nu considera nimic ca al teu, de a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci el este care va cere răspuns de faptele făcute. Dară acum toate s'au resturnat anapoda, căci de cel ce șade pe tron și cere răspundere de fapte nu ne temem așa de tare, iară de cei ce stau împreună cu noi și ne judecă, ne înfricoșăm.

¹⁾ Dară de unde oare vine boala aceasta? De unde și cum de a pătruns în sufletul nostru? De acolo, că nu ne gândim într'una la Dumnezeu, ci ne lipim de cele prezente. De aici vine apoi că și în faptele cele rele ușor cădem, iară dacă poate și facem vre-o faptă bună, o facem mai mult de fală, ca și de aici să ni vină pagubă. A văzut cineva de multe-ori pe o femeie cu căutătură bănuită și necurată, și nu-l știe poate nici femeia aceea și nici cei ce sunt pe lângă dânsa; însă de ochiul cel neadormit nu se poate dosi. Căci acela chiar și mai 'nainte de a se face păcatul, a știut că acel suflet va fi stricat, a cunoscut deja și dispoziția lui lăuntrică, și cugetele cele care se învârtesc numai în tulburări și neliniște,— fiindcă cel ce știe toate, nici nu are nevoie de mărturii și dovezi.

Deci, nu te uită spre cei deopotrivă cu tine. Chiar de te-ar lăuda vr'un om, totuși nu vei avea nici un folos, dacă Dumnezeu nu te va lăuda. Chiar de te-ar disprețui vr'un om, totuși nici o vătămare nu vei avea, dacă Dumnezeu nu te va disprețui. Așa dară nu mânia

¹⁾ *Partea morală.* Despre frica de Dumnezeu, și de a nu ne teme de nimeni altul, decât de dânsul, cum și de a nu face nimic pentru fală. (Veron).

pe judecătoriu, făcând vorbă multă de cei deopotrivă cu tine, iară când el se nemulțumește contra ta, tu nu te temi, nici nu te înfricoșezi. Să disprețuim, deci, lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinui a ne țări aici jos pre pământ, în timp ce Dumnezeu ne ridică până la ceriu? Dacă frații lui Iosif ar fi avut înaintea lor frica de Dumnezeu, precum trebuia a avea, nu ar fi omorât pe fratele lor în pustietate. Cain deasemenea, dacă s'ar fi temut de dânsul după cum trebuia, n'ar fi zis fratelui său: „Vină să ieșim la câmp“ (Facer. 4, 9). Dară de ce fricosule și ticălosule îl desparți pre dânsul de tatăl său, și-l scoți în pustietate? Nu cumva poate Dumnezeu nu vede și în câmpie cutezanța ta? Nu te-ai învățat dela cele petrecute cu tatăl tău, că Dumnezeu toate le știe, și că este de față la toate cele ce se petrec? Și de ce oare n'a spus aceasta Dumnezeu cătră dânsul chiar, care tăgăduia: «te ascunzi de mine care sunt de față pretutindeni și care știu până și tainele omului? de ce ai făcut aceasta»?—pentru că încă nu putea acela a filosofa bine. Deci, ce-i spune Dumnezeu? „Glasul sângelui fratelui tău strigă către mine“ zice, nu ca și cum sângele avea glas, ci după cum și noi zicem că «faptul acesta strigă la ceriu» pentru niște împrejurări invederate și lămurite.

De aceia noi trebuie totdeauna de a avea înaintea noastră votul lui Dumnezeu, și atunci toate cele rele se vor stinge. Tot așa și în rugăciuni vom fi cu trezvie, dacă ne vom gândi cu cine vorbim, dacă vom judeca bine, că noi atunci îi proaducem jărtfă, că avem în mână cuțitul, și foc, și lemne; dacă cu cugetul nostru deschidem ușile ceriului, dacă ne strămutăm acolo, și luând cuțitul duhului îl infingem în gâtul jărtfei; dacă îi vom jărtfi lui trezviea noastră, și-i vom vărsa lacrimi de umilință. Că astfel este sângele acestei jărtfe, și cu o astfel de jertfă se va înroși acel jărtfelnic.

Deci, nu lăsa atunci nimic din cugetările omenești, ca să-ți stăpânească cugetul. Gândește-te bine că și Abraâm aducând jărtfă lui Dumnezeu, n'a lăsat a fi de față atunci nici femeia sa, nici sluga, și nici altul. Nici tu, prin urmare, nu lăsa ca să fie atunci de față cu tine vr'una din patimile ce robesc, ci ridică-te singur pe

munte, unde s'a ridicat și acela, și unde nu e slobod de a se ridică nimeni altul. Chiar de s'ar încercă de a se ridică atunci niște astfelu de cugetări, poroncește-li lor cu putere, și spune-li: „ședeți aici, iară eu și pruncul închinându-ne ne vom întoarce la voi“ (Facere 22, 5), și lăsând la poalele muntelui și asinul, și slugile, și orice necuvântătoare sau proaste și de nimic, ridică-te pe munte luând cu tine numai ceva cuvântătoriu, dupre cum acela a luat numai pre Isaác. Dară și jărtfelnicul clădește-ț-il așa ca și acela, ca neavând nimic omenesc, ci fiind afară de natură, fiindcă și acela dacă n'ar fi fost afară de natură, nu și-ar fi sacrificat pruncul. Și nimic să nu te supere atunci, ci să devii mai înalt chiar decât ceriurile. Oștează din adâncul sufletului, jărtfește-ți mărturisirea ta. „Spune tu întâi, zice, fără-delegile tale, ca să te îndreptățești“ (Isaiã 43, 26). Jărtfește-ți înfrângerea inimei. Aceste jărtfe nu se sfârșesc în țărână, și nici nu se prefac în fum, nici în aer nu se împrăștie, n'au nevoie nici de lemne și foc, ci numai de cuget umilit. Acesta este focul care le arde, și nu le consumă, acesta și lemnele de jărtfă. Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se consumă, ci devine încă mai strălucit, dupre cum mai strălucit devine și aurul purtat și muncit în foc.

Pe lângă toate acestea ține minte și aceia, că rugându-te să nu spui nimic din cele ce ar putea mâniea pre Dumnezeu, și nici să te rogi contra dușmanilor tăi. Că dacă a avea dușmani este hulă și ponos, apoi a-i și blăstămă, înțelegi cât rău poate fi. Deci, tu trebuie a te justifică de ce ai dușmani, iară nu a-i acuză. Și de ce iertare te vei învrednici încă și acuzând, și într'un timp ca acela, când ai nevoie de mila lui cea mare? Că tu te-ai apropiat de Dumnezeu rugându-te pentru propriile tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumva prin aceasta să nu-ți aduci aminte de cele ale tale. Dacă tu de pildă ai spune în rugăciune: «dovește Doamne pe dușmanul meu», prin aceasta singur ți-ai închis gura, și n'ai mai dat limbei nici un curaj de vorbă; mai întâi pentru că ai mânieat pe judecătorii chiar din capul locului, și al doilea, că tu ceri cu totul contrar cu felul rugăciunii. Căci dacă tu te apropii pentru iertarea păcatelor, cum de vorbești pentru pedepsirea lor? Trebuie a face cu totul din contra, adecă chiar a te ruga pentru

păcatele lor, ca aceiași să o putem face și pentru noi cu curaj. Acum însă tu ai anticipat votul judecăto-rului, prin cel al tău, pretinzând de a pedepsi pre cei ce păcătuiesc, ceia ce te și lipsește de ori-ce iertare. Dară dacă tu te vei ruga pentru ale lor păcate, apoi chiar de n-ai spune nimic de ale tale, totuși ai câștigat mult.

Gândește-te câte jărtfe sunt în legea veche: jărtfa laudei, jărtfa mărturisirei, jărtfa mântuirii, jărtfa pentru pângărirea religioasă (*θυσία καθαρῶν*), și altele multe, dară nici una nu este contra dușmanilor, ci fiecare din ele este pentru propriile păcate ale cuivă, sau pentru succese. Nu cumvâ poate te apropii de alt Dumnezeu? De acela te apropii, care a zis: „Rugați-vă pentru dușmanii voștri“. Deci, cum de strigi contra lor? Cum de rogi pe Dumnezeu de a strică legea sa? Nu acesta este feliul de a se ruga cinevâ; nimeni nu se roagă ca altul să piară, ci ca el însuși să se mântuească. Deci, de ce te îmbraci numai cu forma sau cu chipul celui ce se roagă, iară vorbele le ai ale celui ce acuză? Dară apoi, când ne rugăm pentru noi, atunci și căscăm in-ti'una, și sforăim dormitând, și în mii de gânduri cădem, în timp ce atunci când ne rugăm pentru dușmani, o facem aceasta fiind treji. Fiindcă diavolul știe bine, că împingem sabia contra noastră chiar, apoi nici nu ne trage înapoi, și nici ne împiedecă atunci, ca astfelu mai mult să fim vătămați.

«Dară, zici tu, sunt nedreptățit, și mahnit». Apoi atunci roagă-te contra diavolului, care mai cu samă ne nedreptățește pe noi. Aceasta chiar ți s'a și poroncit de a zice: „Ci ne izbăvește de cel viclean“. Acela este dușmanul nostru cel ne 'mpăcat, pe când omul ori-și-câte ni-ar face, este totuși prietenul și fratele nostru. Contra diavolului, deci, să ne înfuriem, și în contra lui să chemăm în ajutoriu pe Dumnezeu și să zicem: „Să zdrobești pe Satană sub picioarele noastre“ (Rom. 16, 20), căci diavolul naște și pe dușmani. Dară de voiești a te ruga contra dușmanilor, rugăciunea pe care o vroiește el, roagă-te, dupre cum și atunci când te rogi pentru dușmani, contra diavolului roagă-te. De ce dară lăsând pe adevăratul dușman, te arunci contra mădu-larelor tale, făcându-te prin aceasta mai rău decât fea-răle sălbatece?

«Dară m'a batjocorit, zici tu; și mi-a luat averea». Și pe cine oare trebuie de a jăli? pre cel ce a pățimit răul, sau pre cel ce a făcut răul? Este invederat că pre cel ce a făcut răul, căci luându-ți averea pe nedreptul, el s'a scos singur pe sine din dragostea lui Dumnezeu, și mai mult a pierdut decât a câștigat, așa că tocmai el este cel nedreptățit. Prin urmare noi trebuie a ne ruga pentru dușmani, iară nu a-i blăstămă, ca astfel și Dumnezeu să fie îndurat pentru noi.

Privește câte au pățimit cei trei coconi, nefăcând nici un rău: au pierdut patria lor, au pierdut libertatea, au fost luați robi și au ajuns sclavi, și fiind duși într'o țară străină și barbară, ba încă trebuia a fi omorâți în zadar pentr'un vis. Deci ce? Intrând ii împreună cu Daniil în cuptoriu, de ce anume oare se rugau? Ce spuneau? Poate ziceau: «Surpă pe Nabuchodonosor? Ia-i de pe cap diadema? Aruncă-l jos de pe tron»? Nimic de acestea, ci cereau îndurările lui Dumnezeu. Deci și când se găseau în cuptorul cel cu foc, ii tot așa se rugau.

Nu însă tot așa faceți și voi, ci pătimind cu mult mai mici decât aceia, și poate de multe-ori după dreptate, nu conținuți de a aruncă mii de blăstemuri asupra dușmanilor. Unul de pildă zice: «doboară Doamne pe dușman, și cufundă-l duple cum ai cufundat oastea lui Faraon», altul zice: «lovește-l Doamne cu boale trupești», și un altul iarăși «răsplătește Doamne copiilor și urmașilor lui». Sau că poate nu vă dați socoteală în deajuns de aceste cuvinte? Dară de unde vă vine risul acesta? Vedeți cum aceste fapte sunt de ris, când se spun fără vr-o patimă? Și tot păcatul atunci se arată mai ales cât este de uricios, când îl desvălești de dispoziția sau intențiunea celui ce l-a săvârșit. Când de pildă vei aminti celui ce s'a mânieat cuvintele ce le-a rostit în mâniea lui, el 'și va acoperi fața de rușine, va rîde de dânsul, și ar voi de a suferi mii de răle mai de grabă, decât acele cuvinte a fi ale sale. Pe cel desfrânat de-l vei duce la femeia curvă după împreunare, și dânsul va disprețui pe acea femeie, ca spurcată.

Tot așa și voi cari nu sunteți în acest păcat, rideți acum, căci cuvintele acestea sunt vorbe de babe bete, și ale unui suflet mic mueratic. Și Iosif fiind vîndut de frații săi, și devenind rob, ba stînd chiar și în temniță, n'a scos totuși nici-o vorbă atît de amară contra celor

ce'l întristase. Însă ce zicea el? „Furat sunt, zice, din pământul Ebreilor“ (Facere 40, 15), și nu mai adaoge de cine a fost furat și vîndut, fiindcă se rușină chiar el de rălele ce suferise dela frații lui, mai mult decât cei ce le făcuse. Tot astfel trebuie a ne găsi și noi; adică a ne întrista mai mult de cei ce ne-au necăjit pre noi, decât de noi înși-ne, fiindcă vătămarea făcută la dâșii se sfârșăște. Dupre cum cei ce dau cu piciorul în cuie sau piroane cugetând lucruri mari, sunt vrednici mai mult de milă și de plâns din cauza acestei manii (nebunii), tot așa și cei ce nedreptățesc pe cei ce nu le fac nici un rău, sunt vrednici de multe lacrimi, iară nu de blăstămuri, ca unia ce 'și vatămă sufletele lor. Nimic nu este mai scârbos ca un suflet care blăstăună, și nici mai necurat ca limba care fleoncănește de acestea.

Ești om; de aceia nu vărsă din gura ta otrava aspidelor (balaurilor). Ești om; de aceia nu te face feară sălbatecă. De aceia ți s'a dat gură, nu ca să muști, ci ca să vindeci ranele altora. «Adă-ți aminte, de ce te-am îndemnat, zice Dumnezeu: a iertă și a trece cu vederea. Dară tu acum și pe mine mă rogi, ca să mă fac părtaș răsturnării și călcării poroncilor mele, și te încerci a mănca, așa zicând, pe fratele tău, și-ți săngerezi limba, dupre cum cei nebuni 'și însângerează dinții cu propriile lor mădulări». Cum să nu se bucure diavolul și să nu ridă când aude o astfelu de rugăciune? Cum să nu se mânia Dumnezeu, să nu te urască și disprețuiască, când îl rogi pentru astfelu de lucruri? Și ce ar putea fi mai grozav decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropiă de sfintele taine având dușmani, dară încă cel ce nu numai că are, dară se și roagă contra lor, cum n'ar trebui să fie scos afară chiar și din ograda bisericeii?

Acestea deci, cugetându-le, iubiților, și știind scopul jărtfei lui, căci s'a jărtfit pentru dușmani, apoi nici dușman să nu avem, sau dacă avem, să ne rugăm pentru dâșul, ca astfelu și noi luând iertare pentru cele păcătuite, să stăm cu curaj înaintea tronului lui Christos, căruia se cade slavă în veci. Amin.

OMILIA VI

„Au doară începem iarăși pre noi a ne lăudă (a ne recomandă)? Au doară ni trebuiesc, precum oarecărora, cărți (epistole) de recomandație cătră voi, sau cărți de laudă dela voi“ (Cap. 3, 1)?

Ceia ce trebuia a resturnă în curând, adecă vorbele acelora «că te lauzi pre tine singur», aceasta tocmai preintimpinând a spus aici, de și dealtmintrelea el și mai în urmă a căutat să o îndrepte prin atâtea expresiuni, ca de pildă: „spre aceasta cine este vrednic“? și că „ca din curățânia inimei grăim“, — dară cu toate acestea nu se simte nici așa mulțămit. Dealtfelu acesta este și obiceiul lui Pavel: ceia ce se pare a fi grăit mare despre dânsul, el o pune mai dinainte, iară după aceia o încunjură cu multă băgare de samă. Dară tu și de aici gândește-te la marea lui înțelepciune, căci un lucru ce se pare a fi trist și posomorit, — vorbesc de scârbe și necazuri — el astfelu l-a înălțat și l-a arătat de strălucit și vestit, în cât că din cele vorbite izvoraște antitheza dorită. Același lucru îl face și cam pe la sfârșit, căci după ce numără miile de primejdii, de batjocori, strimtorări, nevoi, și altele de acest felu, adaoge zicând: „Că nu ne lăudăm (recomandăm) pre noi înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi“ (Cap. 5, 12). Și pune aceasta acolo cu multă putere, și cu mai multă încurajare, pe când aici, în pasajul ce ni stă de față pune mai mult cuvinte de dragoste. „Au doară ni trebuesc, precum oarecărora, cărți de laudă (recomandare) cătră voi“? Acolo cele vorbite sunt pline și de multă băgare de samă, — ca necesară și folositoare — în același timp și de mânia, zicând: „Că nu ne lăudăm pre noi iarăși înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi“, și „Iarăși vă pare că ne îndreptăm (justificăm) înaintea voastră“ (Cap. 12, 19)? și mai departe: „Că mă tem

ca nu cumvã dacã voiu veni, sã vã aflu pre voi precum nu voiesc, și eu sã mã aflu vouã precum nu voiți" (Ibid. vers. 20). Ca sã nu se parã cã el prin lingușire cautã slavã, ca dorind aceastã cinste din partea lor, zice acestea: „mã tem, nu cumvã dacã voiu veni, sã vã aflu pre voi precum nu voiesc, și eu sã mã aflu vouã precum nu voiți". Acestea însă le spune cu multã putere aici, pe când la început nu grãește așã, ci mult mai blând.

Deci, ce este ceia ce el spune? Vorbește de ispite și primejdii, cã pretutindeni acestea se dau pe fațã de Dumnezeu intru Christos, și întreaga lume știe de biruințele acestea. Darã dupã ce a vorbit lucruri mari de dânsul, la urmã surpã tot ceia ce a vorbit de dânsul, zicând: „Au doarã începem iarãși pre noi a ne lãudã (recomandã)"? Ceia ce el spune aici aceasta însămnã: «Poate cã m'ar contrazice cinevã, zice, și m'ar întrebã: darã ce este aceasta Pavele? Acestea le spui pentru tine, și te lauzi pe sine-ți»? Deci, el deslegând aceastã bãnuialã, zice cã «nu voim aceasta, ca adecã sã ne fãlim și sã ne mândrim. Și cã atãt de departe suntem de a cere dela voi scrisori de recomandãție, în cãt cã în loc de asemenea scrisori vã avem pre voi». „Cã cartea noastrã voi sunteți"? zice (Vers. 2). Și ce însămnã „voi sunteți"? Adecã: «dacã ar trebui de a fi noi lãudați cãtrã alții, apoi pre voi v'am pune la mijloc, în loc de orice scrisoare», ceia ce spuneã și în întãea epistolã, zicând: „Cã pecetea apostoliei mele voi sunteți" (I. Cor. 9, 2). Aceasta însă aici n'o spune chiar așã, ci cu oarecare ironie, ca astfelu sã-și facã cuvântul mai usturãtoriu. „Au doarã ni trebuiesc cãrți de laudã (recomandare)"?, zice. Și dând a înțelege pe acei apostoli minciunoși, a adãogat: „precum oarecãrora cãtrã voi, sau dela voi" cãtrã alții?

Apoi fiindcã ceia ce a grãit erã greoiu, o îndreaptã iarãși adãogând și zicând: „cartea noastrã voi sunteți, scrisã în inimile noastre, care se știe și sã citește de toți oamenii. Arãtându-vã cã sunteți carte a lui Christos" (Vers. 3). Aici nu aratã numai

dragoste, ci mărturisește și de succesele lor, de vreme ce sunt distoinici de a arăta tuturor oamenilor demnitatea dascalului prin propriile lor virtuți. Aceasta însemnă expresiunea „cartea noastră voi sunteți”. «Ceia ce ar putea face scrisorile voastre recomandându-ne și făcându-ne respectabili, zice, aceasta o faceți voi, fiind văzuți și auziți de alții». Virtutea ucenicilor împodobeste și înfrumusează pe dascal, și-l recomandă mai mult decât orice scrisoare.

„Scrisă în inimile noastre”, adică, «pe care toți o știu. Astfeliu vă purtăm pre voi pretutindeni, și vă avem în minte neconținut». Este ca și cum ar fi zis: «lauda (recomandația) noastră către alții voi sunteți, fiindcă vă avem pre voi în inimă neconținut, și către toți arătăm cu glas mare succesele voastre. Deci, nu numai că voi sunteți lauda noastră către alții,—și deci nu avem nevoie de scrisori din partea voastră—ci și pentru că vă iubim pre voi foarte, nu avem nevoie de laudă (recomandație) către voi. Că cineva are nevoie de scrisori de recomandație către niște necunoscuți, dară voi sunteți în cugetul nostru».

Și n'a zis simplu: „sunteți”, ci a adăos imediat „scrisă în inimile noastre”, adică «nici nu puteți cădea vre-odată. Că după cum pricep cei ce citesc șirul de litere din scrisori, tot așa și în inima noastră citind, știu toți dragostea noastră ce o avem pentru voi. Deci, dacă scrisorile de aceia sunt făcute, spre a arăta, că cutare de pildă, este prietenul meu, și prin urmare voi iesc ca și el să aibă același curaj față de mine, apoi este de ajuns dragostea voastră, care totul va face. Dacă, venim la voi, nu avem nevoie de alții ca să ne recomande, prietenia voastră apucând mai înainte; iară dacă ne ducem la alții, iarăși n'avem nevoie de scrisori, fiind de ajuns în locul acestora dragostea voastră, căci purtăm scrisoarea în inimile noastre».

Apoi, încă mai mult lăudându-i pe dânșii, îi numește și cartea sau scrisoarea lui Christos, zicând: „Arătându-vă că sunteți carte a lui Christos” (Vers. 3). Dară zicând acestea, el își ia subiect de vorbă de aici, și începe a cerceta cele ale legii vechi. Dealtminterlea el aici spune că dânșii sunt scrisoarea sau cartea lui

Christos și din altă cauză. Mai sus i-a arătat ca lăudând (recomandând) pe apostol prin viața lor, pentru care i-a și numit scrisoare; — aici însă îi numește scrisoarea (cartea) lui Christos, ca uniia cari au scrisă pe ea legea lui Dumnezeu. «Că ceia ce a voit Dumnezeu să arate tuturor și vouă, acestea s'au fost scris în inimile voastre. Noi, însă, v'am pregătit pre voi, ca să primiți scrisorile. Dupră cum Moisi a săpat pietrele și placele, așa și voi sufletele voastre».

De aceia și zice: „cea slujită de noi“. Inșă egalitatea în aceasta o aveau: căci pietrele și placele acelea au fost scrise de Dumnezeu, pe când acestea (sufletele) sunt scrise de Duhul lui Dumnezeu. Deci, unde este deosebirea? „Scrisă nu cu cerneală, zice, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu; nu în table de piatră, ci în tablele inimei cele trupești“. Apoi, pe câtă deosebire este între Duh și cerneală, între tablă de piatră și inimă trupească, pe atâta deosebire este între acestea și acelea, și prin urmare și între cei ce slujesc unora și altora.

Dară fiindcă a grăit aici lucruri mari, iute se îndreaptă pe sine, zicând: „Și nădejde ca aceasta avem prin Christos cătră Dumnezeu“ (Vers. 4). Și iarăși totul atribuie lui Dumnezeu, căci la toate acestea Christos ni este cauza.

„Nu că vrednici suntem a cugeta ceva dela noi, ca dintru noi“ (Vers. 5). Privește aici și o altă îndreptare, căci el a câștigat virtutea aceasta, — vorbesc de umilința lui — în cel mai înalt grad. De aceia când grăiește ceva mare de dânsul, toată graba o pune, spre a îndreptă iute și în orice mod tot ce a vorbit, — ceia ce face și aici, zicând: „Nu că vrednici suntem a cugeta ceva dela noi, ca dintru noi“, adecă «când am spus că: „nădejde avem“ n'am zis doară că aceasta de pildă este dela noi, iară aceia dela Dumnezeu, ci totul atribuiu lui, și așa cuget».

„Ci vrednicia noastră este dela Dumnezeu, care ne-a și învrednicit pre noi a fi slujitori legii nouă“ (Vers. 6). Dară ce va să zică „ne-a în-

vrednicit¹⁾? Adecă «ne-a făcut puternici, îndămănatnici, destoinici. Și nu este aceasta puțin lucru, de a aduce în lume astfel de table și scrisori, cu mult mai mari decât cele dinainte». De aceea a și adăos: „nu literiei, ci duhului”. Iată aici și o altă deosebire. Dară ce? Oară legea aceea nu era duhovnicească? Dară atunci cum de spune tot el: „că știm că legea duhovnicească este” (Rom. 7, 14)? De sigur că duhovnicească, însă nu emană, nu ieșă din ea duhul, căci și Moisi n'a adus din munte duh, ci litere săpate pe piatră,— pe când noi suntem încredințați că ni se dă duhul. De aceea și îndreptează mai bine această idee, zicând: „Că litera omoară, iară duhul face viu”. Aceste vorbe nu le-a spus el cum s'ar brodi, ci face prin ele aluziune la Iudeii aceia cari cugetau lucruri mari de dânsii. Prin vorba „literă” de aici, el numește legea, care pedepsă pre cei ce păcătuiau, iară prin „duh” înțelege charul, care prin botez face viu, adecă înviează pre cei omoriți prin păcate.

Deci, după ce a spus deosebirea cea dela natură a acestor două cărți sau scrisori, adecă deosebirea naturei tablelor, el nu stăruiește mai mult în această deosebire, ci trecând iute mai departe, insistă mai mult asupra legii nouă, pe care auditoriul o poate preferă, ca folosi-toare și ușor de îndeplinit. «N'are nici-o obosală sau muncă mare în sine, zice, și acordă un mai mare char». Dacă apostolul vorbind de Christos, pune mai mult ceia ce se rapoartă la filantropia decât la demnitatea lui, și totuși amândouă acestea se leagă împreună, apoi cu atât mai mult trebuiă a face aceasta fiind vorba de Testamentul Nou.

Dară ce înșamnă: „litera omoară”? A spus mai

¹⁾ Notă. În limba Elină expresiunea: *vrednic*, cum și verbul *a se învrednici*, principalmente sunt exprimate prin cuvintele ἀξιός și ἀξιόω-ω (ὀμοι-οῦμαι), iară nici de cum prin cuvintele ἰκανός și ἰκανόω, care înșamnă *destoinic* (deajuns prin sine însuși), *a fi destoinic*. De aici se vede că traducerea verbului ἰκανόω întrebuintat în originalul Elin, nu este exact exprimată în limba noastră prin *a învrednici*, ci ar fi trebuit să se zică: „Ci destoinicia noastră este dela Dumnezeu, care ne-a și făcut destoinici de a fi slujitori legii nouă”. Cum că este așa, ni-o arată și Sf. Chrisostom prin explicația dată acestui cuvânt.

sus că „nu în table de piatră, ci în tablele inimii cele trupești“, și nu se părea că spune de vr'o deosebire mare. A adaos apoi că aceea eră scrisă cu litere, sau cu cerneală, pe când aceasta cu Duhul lui Dumnezeu. Dară nici aceasta nu-i deșteptă atât de mult. Spune în fine ceia ce eră în stare a-i înaripă, că adecă aceea o moară, iară aceasta face viu. Și ce va să zică ceia ce el spune aici?

În legea veche cel ce păcătuiă, eră pedepsit, — pe când în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se se botează și devine drept; — dară drept devenind viează, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche când prindea pe ucigaș îl omoră, pe când legea charului când prinde pe ucigaș îl luminează și 'l face viu. Și ce spun eu de ucigaș? Chiar lemne de eră prins cinevă de lege că le adună în ziua Sâmbetei, eră ucis cu pietre. Aceasta va să zică că „litera omoară“ Dară charul prinde mii de ucigași și de tâlhari, pe care botezându-i, îi izbăvește de rălele dinainte. Aceasta va să zică „iară duhul face viu“. Litera chiar din viu face pe cel prins de ea mort, pe când charul din mort face viu pe cel vinovat. „Veniți către mine, zice, cei osteniți și însărcinați“ (Math. 11, 28), și n-a zis: «vă voiu pedepsi pre voi», ci „vă voiu odihni pre voi“. Căci în botez se îngroapă păcatele, se șterg toate cele dinainte, omul este învieat, și charul întreg este scris pe inima lui ca pe o placă.

Deci, cugetă singur, cât de mare este demnitatea duhului, când tablele lui le arată că sunt mai bune ca cele dinainte, și când le învederează mai mari și mai însemnate decât înseși învierea. Căci și moartea aceasta (după char) este cu mult mai grozavă decât cea dinainte, — de care se și izbăvește omul, — și încă cu atât mai grozavă, cu cât și sufletul este mai bun decât trupul; și că însăși vieața aceasta se derivă din moartea aceia, — vieața aceasta, zic, pe care duhul o dă. Deci, dacă duhul o hărăzește pe aceasta, cu atât mai mult pe cea mai mică; căci pe aceea o desăvârșau și Prorocii, pe aceasta însă nu. Căci nimeni nu poate iertă păcatele, fără numai unul Dumnezeu. Dară nici pe aceea (învierea din morți) n'o acordau Prorocii fără duh. Și nu numai aceasta este de mirare, că adecă Duhul face viu pe cel mort prin

păcat, ci pentru că acordă aceasta și altora de a o face. „Luați, zice, Duh sfânt“. De ce oare? Fără Duh nu se putea? Dară aici arată Dumnezeu, că faptul acesta este al puterii celei mai înalte, și al esenței acelei împărătești, și că tot aceeași putere o are și Duhul, care o și dă credincioșilor. Pentru care și adaoge zicând: „Căroră veți iertă păcatele, se vor iertă lor, și căroră le veți țineă, vor fi ținute“.

¹⁾ Deci iubiților, fiindcă ne-a făcut vii, să rămânem iarăși vii, și să nu ne mai întoarcem din nou la moartea de dinainte, căci Christos nu mai moare. „Că ce a murit păcatului, zice, odată a murit“ (Rom. 6, 10), și nu voiește a ne mântui pururea prin char, fiindcă atunci noi am fi goli de toate faptele cele bune. De aceea deci, el voiește a se introduce și ceva de noi. Să introducem, deci, și sufletul să-l păstrăm într'una viu. Și ce anume este vieța sufletului, afl-o aceasta dela trup. Căci și trupul atunci spunem că este viu, când pășește cu pași sănătoși, — iară când el se istovește pare-că pășind, și se mișcă fără rânduială, chiar de s'ar părea că este viu, sau că pășește, totuși o astfelu de vieță este mai grozavă decât ori-ce moarte. Chiar de grăiește ceva, totuși nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfelu de trup este mai de jălit decât al celor morți.

Tot așa și sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, chiar de s'ar părea că trăiește, totuși a murit deja. Când aurul nu-l vede ca aur, ci ca ceva mare de tot și neprețuit, când cele viitoare nu le pricepe de loc, când se târaște pe pământ, când face cu totul alt-ceva în locul celor cuvenite, atunci el este mort. Căci în adevăr, de unde cunoaștem noi că avem suflet? Oare nu din cele ce face? Nu din acțiunile sale? Și când el nu face cele ale sale, oare n'a murit deja? De pildă: când sufletul nu se îndeletnicește cu fapta bună, când răpește și face călcare de lege, apoi cum pot eu să spun că ai suflet? Că poate unde mergi pe drum? Dară pe drum

¹⁾ *Partea morală.* Despre vieța cea în Christos, și că cel ce se dezmeardă în plăceri murdare și grăiește vorbe uricioase, are sufletul mort; — cum și despre Iosif și Egipteanca aceea. (*Veron*).

merg și animalele necuvântătoare. Că poate unde mănânci și bei? Dară aceasta o fac și fearăle sălbatece. Că poate stai drept pe două picioare? Dară aceasta 'mi arată mie mai cu samă, că tu ești feară cu chip de om. Căci dacă ai toate cele ale fearei sălbatece, iară spaima ei de om nu o ai de loc, apoi atunci mai mult mă tulburi și mă spăimântezi, și ceia ce văd în tine mi se pare mai mult un monstru.

Că dacă ași vedeă o feară sălbatecă grăind cu glas omenesc, pentru aceasta desigur că n'ași spune că este om, ci tocmai de aceasta ași zice, că acea feară este mai monstruoasă decât ori-ce feară sălbatecă.

Deci, de unde să pot eu ști că tu ai suflet de om, când asvârli cu picioarele ca și măgarii, când ești răutacios ca cămila, când muști ca și urșii, când furi ca și vulpele, când ești veninos și viclean ca șarpele, când ești nerușinat ca cănele? Așa dară de unde ași puteă află că tu ai suflet de om? Voesti poate ați arătă un suflet mort și unul viu? Să ducem vorba iarăși la bărbății aceia din vechime, și de voiești, să punem la mijloc pe bogatul acela pe pe timpul lui Lazăr, și de aici vom puteă ști, ce va să zică moartea sufletului. Căci și acel bogat aveă mort sufletul său, iară aceasta se vede din cele ce el făcea. În adevăr, că din lucrurile cerute dela suflet, nimic nu făcea. Măncă, și beă, și se dezmerdă numai. De acest feliu sunt și astăzi cei nemilostivi și cruzi, căci și aceștia au sufletul mort ca și acela, fiindcă întreaga căldură a unui astfelu de suflet, ce ar trebui să aibă cătră aproapele, este perdută cu totul și se găsește la urmă mai mort decât un trup mort și fără vieață.

Nu însă tot așa eră și săracul Lazar, ci stând la înălțimea celei mai mari filosofii, el strălucea într'una; se luptă cu foamea neconținut, neavând nici chiar hrana zilnică, și nici așa el n'a spus ceva blasfematoriu cătră Dumnezeu, ci toate le-a suferit cu bărbăție. Dară aceasta nu este doară vr'un lucru mic al sufletului, ci este dovadă cea mai mare a unui suflet zdravăn și sănătos. Când acestea însă nu le are sufletul, apoi este învederat că le-a pierdut, din cauză că a murit deja. Și oare nu zicem că este mort un asemenea suflet, spune-mi, când diavolul a căzut asupra lui lovindu-l, împungându-l, mușcându-l, dându-i cu piciorul, iară el nesimțind nimic din acestea, ci șezând ca mort? Și în timp ce i se ră-

pește averea sa, el nu simte nimic, diavolul săltând de bucurie, iară el remânând nemișcat, ca și trupul mort?.. Când frica de Dumnezeu nu-l mai însoțește cu exactitate, atunci de necesitate că un asemenea suflet este mort, ba chiar mai de jălit ca un mort, pentru că dacă nu se descompune în țerină și pulbere ca trupul, totuși se descompune în cele cu mult mai grețose și mai puturoase ca acelea: adevărat în beții, în mâni, în lăcomii, în iubiri absurde și poftes uricioase.

Dară dacă voiești a cunoaște mai exact putoarea unui asemenea suflet, apoi dă-mi de față un suflet curat, și atunci vei vedea necurăția, murdăria și putoarea celuilalt. Acum însă tu nu vei putea cunoaște. Până ce noi ne vom găsi în atmosfera unei asemenea putori, nu vom simți nimic, iară când ne vom nutri cu hrană duhovnicească, atunci vom simți acel rău. Voiesc a spune de vorbele cele duhovnicești, ce trebuie a ieși din gura noastră, — de și de altfel lucrul acesta la mulți li se pare cu totul indiferent. Și nu voiu mai vorbi acum despre gheena, ci de voiți, să examinăm cele prezente; și nu voiu spune de cel ce face fapte uricioase, ci de cel ce grăiește vorbe necuvincioase, care se murdărește pe sine singur, întocmai ca și cel ce sloboade din gura lui bale puturoase. Și dacă scursoarea aceasta este atât de necurată, apoi tu poți să judeci ce fel este izvorul sau sorginta unei astfel de scursori murdare. „Că din prisosința inimii graiește gura“ (Math. 12, 34) zice. Dară eu nu numai de aceasta jălesc, ci și pentru că nici nu se pare la mulți acest fapt a fi dintre cele absurde. De aici apoi și izvorăsc toate rălele, când adevărat noi păcătui, și nu credem că am păcătuit cu ceva.

Voiești, deci, a afla cât rău vine dela a grăi vorbe urite? Gândește-te la cei ce te ascultă, cum îi se roșesc de purtarea ta cea necuvincioasă. Căci ce poate fi mai uricios ca un bărbat care grăiește vorbe murdare? Ce poate fi mai necinstit? Niște astfel de oameni singuri se împing pe dânșii în rândul mimicilor, sau a caraghioșilor din teatru, și în rândul femeilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se rușinează mai mult decât voi. Dară atunci cum vei putea ați cuminti femeia, și învățând-o cu astfel de vorbe, cum vei putea a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este de a slobozi din gura ta putregaiu împuroat, decât un cuvânt

murdar. Când îți pute gura, tu nu te atingi nici măcar din mâncările cele obștești, și când sufletul are întrânsul atâta putoare, tu îndrăznești încă a te împărtăși cu sfintele taine? spune-mi. Dacă cineva luând un vas murdar l-ar pune pe masa ta, de sigur că l-ai alungă asvârlind cu lemne întrânsul, și pe Dumnezeu care șade pe masa sa — masa sa este gura noastră plină de mulțămire — cum nu-l vei întărită asupra-ți, slobozând din gura ta cuvinte mai spurcate ca ori-ce murdărie? Și cum s'ar putea oare aceasta? Nimic nu întărită pe cel sfint și curat, ca niște astfelu de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic și nerușinat, ca a grăi astfelu de murdării și a le auzi. Nimic nu slăbește nervii înțelepciunii, ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urite. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preț, iară tu slobozăști din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul și-l faci nemișcătoriu. Căci când tu batjocorești, aceasta nu este vocea sufletului, ci a mâniei. Când vorbești cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci ne'nfrânarea; când vorbești de rău, zavistiea, când uneltești rău, lăcomiea. Toate acestea, deci, nu sunt fapte de ale sufletului, ci de ale patimilor lui, de ale boalelor de care suferă. Că duple cum a se strică și a trece în putrezăciune nu este numai decât al trupului, ci al morții și al infecțiunii — al boalei așa zicând, care se găsește întrânsul, — tot asemenea și faptele cele răle ale sufletului nu sunt ale sale proprii, ci ale patimilor cui-bărite întrânsul.

Iară de voiești a auzi voce de suflet viu, ascultă pe Pavel spunând: „Că având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați suntem“ și „Prin care lumea mie s'a răstignit, și eu lumii, și „câștig mare este evseviea“ (I, Tim. 6, 8. 6. Galat. 6, 14). Ascultă și pe Petru zicând: „Aur și argint nu am cu mine, dară ceia ce am, aceasta îți dau ție“ (Fapt. 3, 6). Ascultă și pe Iob mulțămind lui Dumnezeu și zicând: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat“ (Iob 1, 21). Acestea sunt cuvinte a unui suflet viu, acestea a unui suflet care își face datoriile sale. Așa zicea și Iacob: „De 'mi va da mie Domnul pâne spre a mânca,

și haină spre a mă îmbrăcă“. (Facer. 28, 20. 39, 9), astfel și Iosif: „Cum voi face cuvântul acesta, și voi păcătui înaintea lui Dumnezeu“? Nu însă tot așa zicea și femeia cea barbară, ci ca și cum era beată și smintită, grăia astfel zicând: „Culcă-te cu mine“.

Acestea deci, știindu-le, iubiților, să rîvnim sufletul cel viu, și să fugim de cel mort, ca astfel să ne învrednicim și vieții viitoare. De care fie ca cu toții să ne împărtășim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, prin care și cu care se cade Tatălui și Sfintului Duh slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Iară dacă slujba morții cea închipuită cu litere în pietre s'a făcut într-o slavă, în cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisi, pentru slava feții lui cea trecătoare, cum nu mai mult oare slujba duhului va fi într-o slavă“ (Cap. 3, 7. 8)?

A spus că tablele lui Moisi au fost de peatră, ca unele ce aveau litere săpate pe ele, și că tablele acestea trupești — inimile apostolilor — erau scrise cu Duhul lui Dumnezeu; că litera omoară, iară duhul face viu. Mai lipsă la urmă, ca odată cu comparațiunea aceasta să se adaoge și altceva nu mic, adică despre slava lui Moisi, cea ce aici în legea nouă nimeni n'a văzut cu ochii trupului. De aceia se și credeă a fi ceva mare, de oare ce acea slavă era supusă simțurilor — căci se vedeă cu ochii trupului, de și de altfel era neapropieată — pe când slava legii celei nouă este intelectuală, adică se poate pricepe numai. Căci perceperea sau înțelegerea deplină a acestei măreții nu poate fi limpede și lămu-

rită ochilor celor slabi, ci acea slavă încă mai mult îi înalță și-i întoarce spre sine.

Deci, fiindcă a ajuns la această comparațiune, și se încearcă acum de a arăta superioritatea slavei din legea nouă — de și de altfelu era foarte greu a dovedi aceasta, din cauza tãmpirei trupești, așa zicând, a auditorilor — apoi privește ce face el, și cum cerne chestiunea, mai întâi introducând deosebirea izvorită din cugetări, pe care le împletește din cele vorbite mai înainte. «Că dacă slujba legii celei vechi era a literei ce omoară, iară cea a legii nouă este vieață, zice, apoi este mai presus de orice indoeală că și slava aceasta este mai mare de cât aceea». Și fiindcă nu putea a o arăta ochilor celor trupești, apoi cu cugetarea a înfătoșat superioritatea ei, zicând: „Iară dacă slujba morții cea închipuită cu litere în pietre s'a făcut cu slavă (întru slavă), cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă (întru slavă)“? Prin expresiunea „slujba morții“ el înțelege vechiul Testament sau legea veche. Dară tu privește cum el chiar și în comparația făcută întrebuițază multă exactitate și siguranță în cuvinte, în cât să nu dea nici cea mai mică pricină ereticilor. Căci n'a zis doară «legea care a adus, care a făcut moartea» ci „slujba morții“, adecă că slujăște spre moarte, iară nu că a născut moartea, fiindcă creatoarea morții a fost păcatul. Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iară nu creatoare. A desvălit, sau a descoperit încă mai lămurit răul, și-l pedepsă, însă nu împingea pe cineva la rău, și slujă nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuiă. Astfelu că era prin aceasta destoinică de a împedecă păcatul, căci ceea ce arăta păcatul atât de grozav, este invederat că putea face pe cineva de a și fugi de păcat. Dupre cum, deci, cel ce întrebuițând sabia când taie pe cel condamnat la moarte, prin aceasta el slujăște pre judecãtoriul care a dat hotãrirea, iară nu el este care a omorit, de și de altfelu el a omorit, și nici nu este el care a judecat și a condamnat, ci numai răutatea celui pedepsit, — tot așa și aici se petrece, căci nu legea omoară, ci păcatul. Păcatul, deci, și omorã, și condamnă, iară legea pedepsind, slãbeã pe nesimțite puterea păcatului, și prin frica de pedeapsă îl împedecă și-l împuțină.

Dară apostolul nu s'a mulțămît numai cu aceasta în reprezentarea superiorității legii celei nouă, ci a mai adaos și altceva, zicând: „cea închipuită cu litere în pietre“. Privește cum iarăși doboară trufia Iudaicească, căci nimic alta nu era legea veche, de cât litere. Dară din litere nu izvoră vr'un ajutoriu, care să însuflească pre cei ce se luptau, dupre cum se petrece cu botezul, ci numai coloane și scripturi purtând pe ele moartea celor ce călcau literile de pe ele. Ai văzut cum el îndreptând ambițiunea Iudaică, doboară chiar prin cuvinte pretențiunea ce o aveau, spunând de piatră, de litere, de slujba morții, și încă adăogând că era închipuită? Dară de aici nimic alta nu se invederează, de cât sau că legea s'a întemeiat într'un singur loc, iară nu ca duhul care este pretutindeni de față, și tuturor li însuflă o mare putere; sau că poate literile inspiră o mare amenințare, amenințare care nici nu poate dispărea, ci rămâne pentru totdeauna, ca una ce este săpată în pietre.

După aceia apoi părându-se că el laudă cele vechi, în realitate însă iarăși amestecă și aici acuzațiunea adusă Ebreilor. Căci zicând că slujba morții „cea închipuită cu litere în pietre, s'a făcut cu slavă“ a adaos imediat: „în cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisi“ — ceia ce era dovada marei lor neputinți și a pironirei lor la cele pământești. Și iarăși, nu pentru slava tablelor legii, ci „pentru slava feței lui cea trecătoare“ zice. Îl arată cu alte cuvinte pe dânsul slăvit, iară nu pe tablele legii, fiindcă n'a zis că neputând să caute la tablele legii, ci „la fața lui Moisi, pentru slava feței lui cea trecătoare“.

Apoi fiindcă a înălțat acea slavă, privește cum iarăși o doboară, zicând: „cea trecătoare“, ceia ce dealtfel nu arată vre-o învinovățire oare-care, ci numai o imputinare. Nici n'a zis «cea stricată, cea rea», ci aceea care încetase, aceea care a avut sfârșit.

„Cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă“? Incurajat de acum, el înalță și ridică cele ale legii celei nouă, ca necontrazise. Și privește ce face. A pus în comparațiune piatra cu inima, și litera cu duhul. Apoi arătând cele izvorite din aceste două, nu le mai pune la urmă, ci spunând de cea izvorită din

literă, adecă de moarte și condamnare, nu mai pune cele izvorite din duh, adecă viața și îndreptarea, ci pe însuși duhul, ceia ce i-i făcea cuvântul mai însemnat. În adevăr, că Testamentul Nou nu numai viață dă, ci și Duhul îl acordă, care și dă viața, ceia ce este cu mult mai mare de cât viața. De aceia a și zis: „slujba duhului“. Dară apoi tot același lucru îi învederează și prin expresiunea următoare: „Că de a fost slujba osândirei slavă“ (Vers. 9), — și explică mai lămurit ce va să zică „Că litera omoară“ spunând aceasta, ceia ce și mai înainte am fost spus, că adecă legea a fost numai arătătoare a păcatului, nu însă și creatoarea lui — „cu mult mai vârtos prisosește slujba dreptății întru slavă“. Tablele acelea arătau pe cei ce păcătueau și-i pedepsau, pe când tablele legii nouă nu numai că nu pedepsesc pe cei păcătoși, ci încă îi face și drepti. Dară acest bun mare l-a hărăzit botezul.

„Că nici s'a slăvit ceia ce eră slăvit într'această parte, pentru slava cea covârșitoare“ (Vers. 10). În pasajele dinainte a arătat că și slujba dreptății este întru slavă, și încă nu cum s'ar întâmplă, ci că și prisosește întru slavă, căci n'a zis «cum nu mai mult slujba duhului va fi întru slavă» ci „prisosește întru slavă“, având dovadă din raționamentele spuse. Aici însă, arată și superioritatea cea mare a celei din legea nouă, zicând parecă: «că dacă o compar pe aceasta cu aceea, apoi atunci slava legii vechi nici nu mai este slavă», pregătind această idee nu cum s'ar brodi, că adecă nu mai este slavă, ci fiind vorba de comparațiune. De aceia tocmai a și adăos: „într'această parte“, adecă după comparațiunea dintre ele, ca rezultat al acestei comparațiuni. Dară prin aceasta de sigur că el nu defaimă legea veche, ci încă o și recomandă foarte mult, fiindcă chiar și comparațiunile se obișnuiesc a se face între lucruri ce sunt în afinitate sau înrudire între dânsule.

Mai departe apoi pune în mișcare și un alt raționament, care arată superioritatea și din altă parte. Și care este acel raționament? Acel dela timp, zicând: „Că de a fost cea trecătoare, prin slavă, cu mult mai

vârtos cea netrecătoare (τό μένον = cea care rămâne) va fi întru slavă“ (Vers. 11). Una a încetat deja, a conținut, iară ceialaltă rămâne neconținut.

„Drept aceia având nădejde ca aceasta, multă îndrăznire întrebuintăm“ (Vers. 12). Fiindcă auditoriul la auzul atâtor împrejurări desfășurate despre legea veche, cerea de a vedea cu ochii, așa zicând, slava legii nouă, privește cum îl îndreaptă spre veacul viitoriu. De aceia și speranța a pus-o la mijloc, zicând: „Drept aceia având nădejde ca aceasta“. Care anume? «Că ne-am învrednicit adecă, nu numai noi apostolii de mai mari bunuri decât Moisi, ci și toți cei ce cred» zice. „Multă îndrăznire întrebuintăm“. Dară cătră cine acea îndrăznire? spune-mi; cătră Dumnezeu, sau cătră ucenici? «Cătră voi, ucenicii noștri», zice; adecă «vă grăim cu toată libertatea, nimic ascunzând de voi, nimic bănuind, nimic imputinând, ci grăind deschis, și nu ne-am temut ca nu cumva să vă vătămăm privirile voastre duple cum Moisi pe cele ale Iudeilor». Și cum că aceasta a dat a se înțelege, ascultă cele ce urmează, sau mai bine zis, e necesar mai întâi a spune istoria, căci chiar el neconținut se învârtește împrejurul acelei istorii.

Deci, care este acea istorie? Că Moisi luând din nou cele două table ale legii, s'a scoborât cu ele de pe munte, și că s'a fost slăvit vederea feței lui care strălucea atât de mult, în cât nu se puteau apropia de el fiii lui Israil ca să-i vorbească, până ce a pus un acoperemânt pe fața sa. Și s'a scris această istorie astfel în Exod: „Iară când s'a pogorât Moisi din munte, și cele două table erau în mâinile lui, și pogorându-se din munte nu știea că s'a fost slăvit vederea feței chipului lui, de când a grăit lui Dumnezeu, și s'au temut a se apropia de dânsul. Și i-a chemat pre dânsii Moisi, și li-a grăit lor. Și după ce a încetat a grăi cătră ii, a pus acoperemânt pre fața sa. Și când intră Moisi înaintea Domnului să grăească lui, luă acoperemântul până ce ieșă“. (Exod. 34, 29—34). Deci aducându-li aminte de această istorie, zice: „Și nu precum Moisi puneă acoperemânt pre fața sa, ca să nu caute fiii lui

Israil la sfârșitul celei ce eră trecătoare“ .(Vers. 13). Ceia ce el spune aici, aceasta înșamnă : «Nu este nevoie de a vă acoperi pre voi ca Moisi, căci voi sunteți în putere de a căuta spre slava aceasta, cu care suntem îmbrăcați, de și este cu mult mai mare și mai strălucitoare decât aceea». Ai văzut procopsala sau progresul făcut? Căci tot Pavel spunând în întâea epistolă: „CU lapte pre voi v'am hrănit, iară nu cu bucate“ (I. Cor. 3, 2), iată că aici zice că: „multă îndrăznire întrebuintăm“, și aduce pe Moisi la mijloc, înaintând cu vorba prin comparațiune, și prin aceasta înălțând pe auditoriu. Și de astădată îi adaogă și pe dâșii, și spune Iudeilor că «noi nu avem nevoie de acoperemânt, ca Moisi când vorbeă căpeteniilor poporului». Cele de după aceasta el le ridică la înșeși demnitatea legiutorului, sau că chiar și mai departe.

Dară acum să ascultăm cele ce urmează: „Ci s'au orbit înțelegerile lor. Că până astăzi același acoperemânt întru cetirea legii vechi remâne nedescoperit, că întru Christos se strică“ (Vers. 14). Privește aici ce voiește el să pregătească prin aceste cuvinte. «Ceia ce s'a petrecut cu Moisi odată numai, aceasta se petrece cu legea necontenit. Deci, cele spuse nu sunt vr'o defăimare adusă legii, precum nici lui Moisi, care s'a acoperit atunci, ci numai defăimarea Iudeilor celor nerecunoscători. Acela aveă slava sa proprie, dară dâșii nu puteau să o privească. Și atunci de ce vă mai minunați, zice, dacă îi nu pot privi la slava aceasta a charului, când n'au putut privi nici la cea mai mică, acea a lui Moisi, și nici n'au putut să caute la fața lui? De ce vă tulburați dacă Iudeii nu cred în Christos, când dâșii nu cred nici în lege? De aceia tocmai nici charul nu l-au cunoscut, fiindcă n'au cunoscut nici Vechiul Testament, și nici slava din el. Căci slava legii, se va întoarce spre Christos».

Ai văzut cum și de aici doboară trufia Iudeilor? Căci dela ceia ce dâșii credeau că covârșăsc, adegă dela strălucirea feței lui Moisi, dela aceia, zic, li arată tâmpirea și alipirea lor de cele pământești. «Deci, să nu se fălească cu aceasta, zice; căci ce are a face acest fapt față de Iudeii cari nu s'au bucurat de privirea feței lui Moisi»? De aceia el necontenit răscolește acest fapt,

zicând acum de pildă: „că până astăzi același acoperemânt pentru citirea legii vechi rămâne nedescoperit, că întru Christos se strică“, iară altă dată spunând: „ci până astăzi când se citește Moisi, acoperământ pre inima lor zace“, arătând că acel acoperemânt zace și în citire, și în inima lor. Mai sus spune: „în cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisi, pentru slava feței lui cea trecătoare“, decât care ce ar putea fi mai înjosit? Când nefiind încă stricată (desființată) acea slavă, sau mai bine zis, nefiind încă nici cea comparată cu aceea, și chiar dacă puteau fi privitori, acea slavă se acoperea de dânsii, „ca să nu caute fiii lui Israil la sfârșitul celei ce era trecătoare“, — adică la lege, că are sfârșit — „ci s'au orbit înțelegerile (cugetările) lor“, zice — apoi de aici poți vedea deosebirea. «Dară, zici tu, ce are a face chestiunea de față cu acel acoperemânt?»? Apoi apostolul a adus ca mărturie acoperemântul lui Moisi, care prescrie mai dinainte cele viitoare. «Nu numai atunci n'au văzut Iudeii, ci nici astăzi, zice, nu văd legea. Și cauza este chiar întrânsii, căci impietrirea cugetului vine dela unul care nu simte, și este nerecunoscătoriu. Asă că noi suntem cari cunoaștem și legea, iară de dânsii nu numai charul, ci chiar și legea a fost acoperită».

„Că până astăzi același acoperemânt întru citirea legii vechi rămâne, zice, nedescoperit, că întru Christos se strică (se desființază)“. Ceia ce el spune aici, aceasta însemnă: «Chiar legea dânsii nu pot a o cunoaște, că a încetat, fiindcă nu cred întru Christos. Că dacă prin Christos a încetat, duple cum a și încetat, și legea a spus aceasta mai dinainte, apoi atunci cum cei ce nu primesc pe Christos, care a desființat legea, vor putea să cunoască că legea a fost desființată? Neputând deci să cunoască aceasta, este invederat că nu cunosc nici puterea legii care a spus acestea, și nici întreaga ei slavă». Și unde oare a spus aceasta, că întru Christos se desființază legea? Dară nu numai că a spus, ci și prin fapte a arătat. Și mai 'ntăi că jărtfele și întregul ritual le-a mărginit într'un singur loc, în templu, iară mai pe urmă chiar și templul l-a desființat. Că dacă n'ar fi voit ca jărtfele să inceteze, cum și în-

treaga lege pentru ele, una din două ar fi făcut: sau că n'ar fi desființat templul, sau că desființându-l n'ar fi oprit de a se jertfi în altă parte. Dară acum întreaga lume, ba chiar și pe înseși cetatea Ierusalimului o a făcut neprimitoare de astfelu de ierurghii, și numai templul lăsându-l și hotărîndu-l pentru jertfe; și în fine a arătat chiar prin fapte, că prin Christos au încetat cele ale legii, căci și templul Christos l-a desființat.

Iară dacă voiești a cunoaște și din cuvinte cum se desființează prin Christos, ascultă pe însuși legiuitorul Moisi, zicând: „Proroc din frații voștri, ca pre mine, va sculă voe Domnul Dumnezeuul vostru, de dânsul să ascultați întru toate ori câte va grăi cătră voi. Și va fi, tot sufletul care nu va ascultă pre Prorocul acela, se va pierde“ (Deut. 18, 15. 19, compară și fapt. apost. 3, 22. 23). Ai văzut cum a arătat și legea că în Christos încetează? Căci Prorocul acesta, adecă Christos, de care Moisi a porocit a ascultă, și Sâmbătă a desființat-o, și tăierea împrejur, și toate celelalte atingătoare de trup le-a desființat. Dară și David tot aceeași învederând, zicea de Christos: „Tu ești preot în veac, duple rândueala lui Melchisedec“ (Ps. 109, 4), și nu duple rândueala lui Aaron. De aceia și Pavel explicând mai lămurit aceasta, zice că: „Mutându-se preoția, de nevoie se face și legii mutare“ (Ebr. 7, 12). Și aiurea iarăși zice: „Jertfa și prinosul n'ai voit, arderile de tot și pentru păcat n'ai bine-voit. Atunci am zis: iată viu“ (Ibid. 10, 5-7). Dară apoi încă și alte multe mărturii este cu puțință de a scoate din legea veche, arătând cum prin Christos legea se desființază. Așa că, când tu te lepezi de lege, atunci poți vedeă legea bine; întru cât însă tu te ții de lege, și nu crezi în Christos, nu știi nici chiar însăși legea.

De aceia a și adăogat, pregătind același lucru mai lămurit încă: „Ci până astăzi, când se citește Moisi, acoperemânt pre inima lor zace“. N'a zis că acoperemântul remâne numai în litere, ci „întru citire“, dară citirea nimic alta nu este, decât energia, sau acțiunea celui ce citește. Și iarăși: „când se ci-

tește Moisi“. Dară încă mai lămurit a invederat această prin aceeași expresiune ce urmează spunând mai pe față: „acoperemânt pre inima lor zace“. Fiindcă și pe fața lui Moisi acoperemântul nu stă pentru dânsul, ci pentru tãmpirea Iudeilor, și cugetarea lor cea trupească.

Deci, învinovățindu-i îndeajuns, la urmă arată și modul îndreptărei lor. Care deci este acest mod? „Iară când se vor întoarce cătră Domnul“ — ceia ce este a se depărtă de lege — „se va ridică acoperemântul“ (Vers. 16). Ai văzut că acoperemântul acela nu eră pentru fața lui Moisi, ci pentru privirea Iudeilor? Nu se făcea aceasta, spre a se astupă slava lui Moisi, ci pentru ca dânsii să nu vadă, căci nici nu puteau. Așa că cusurul acesta eră al lor; nu pe Moisi îl împedecă acest fapt de a nu ști ceva, ci pe dânsii și n'a spus pe față «când vor părăsi legea», cu toate că acestea prin expresiunea „când se vor întoarce cătră Domnul, se va luă acoperemântul“, a lăsat să se înțeleagă. A stăruit prin urmare apostolul în această istorie până la sfârșit. Căci și Moisi când vorbea către Iudei, își acoperea fața sa, iară când se întorcea cătră Dumnezeu, eră descoperit. Aceasta eră tip al viitoriului ce va fi, că adecă când ne vom întoarce cătră Domnul, atunci vom vedea slava legeri, și descoperită fața legiuitoriului, sau mai bine zis, nu numai aceasta va fi, ci și că vom fi atunci în rândueala lui Moisi.

Ai văzut cum ațită pe Iudeu la credință, arătând că nu numai pe Moisi poate a-l vedea, venind spre char, ci încă că se va afla chiar în rândul legiuitoriului? «Nu numai că vei vedea, zice, slava, pe care atunci n'ai văzut-o, ci chiar și tu însu-ți vei fi în acea slavă, sau mai bine zis, chiar și în mai mare slavă, și atât de mare, încât nici să se mai vadă aceea, comparată cu aceasta». Cum și în ce chip? Că adecă întorcându-te cătră Domnul, și devenind în char, te vei bucura de acea slavă, cătră care comparată fiind slava lui Moisi, se pare aceasta a fi atât de mică, încât nici că mai este slavă. Și cu toate acestea de și mică și foarte înjosită față de slava aceea, totuși tu Iudeu fiind, nici de aceasta nu te vei învrednici, pe când dacă devii credincios, te vei învrednici a vedea și pe cea cu mult mai mare decât aceasta. Când vorbea cătră cei cre-

dincioși, zicea că nu s'a slăvit ceia ce era slăvit,—aici nu așa, însă cum? „Când se vor întoarce către Domnul, se va lua acoperemântul“, ridicându-i câte puțin, și punându-i mai întâi în rândul lui Moisi, și la urmă făcându-i părtași celor mai mari bunuri. «Când vei vedea, zice, pe Moisi întru slavă, atunci și către Dumnezeu te vei întoarce, și te vei bucura de o mai mare slavă decât aceasta».

Privește, deci, câte a pus dela început care și fac deosebirea, și arată superioritatea Noului Testament față de Vechiul T., nu doară că arată lupta dintre ele, nici contrarietatea. «Vechiul T. este literă, zice, și peatră, și slujba morții, și se strică, adecă se desființază;—și totuși Iudeii nu s'au învrednicit nici de acea slavă. Noul Testament este tabla inimei trupești, și duh, și dreptate (justificare) și remâne, și toți ne învrednicim de slava lui, nu numai unul, precum Moisi s'a bucurat atunci de slava acea mică, dupre cum și zice mai jos: „Iară noi toți cu fața descoperită slava Domnului ca prin oglindă privind“, iară nu cea a lui Moisi.

Dară fiindcă uniia prin expresiunea „Când se vor întoarce către Domnul“ zic că este spusă pentru Fiul, împotrivindu-se cu aceasta dogmelor celor în totul mărturisite, să examinăm mai cu amănunțime aceasta, punând mai 'ntâi de față aceia dela care se pare că făuresc asemenea credință.

Deci, ce va să zică el aici? Dupre cum spune: „Duh este Dumnezeu“ tot așa spune și aici că „Duh este Domnul“, însă n'a spus că: „Duh este Domnul“, ci „Domnul Duhul este“. Mare este deosebirea deci între una și alta. Căci când el voiește a spune așa, precum zici tu, nu pune articol la adiectiv. Aici însă, în fraza „Domnul Duhul este“ (ὁ κύριος τὸ πνεῦμα ἐστὶ) adiectivul Duhul este articulat. Dealtfelu să vedem toate cele ce a spus mai 'nainte, despre ce anume a spus. De pildă când apostolul zicea că „litera omoară, iară Duhul face viu“ și iarăși „scrisă nu cu cerneală, ci cu duhul lui Dumnezeu celui viu“, oare le spuneă pentru Dumnezeu, sau pentru Duhul? Invederat este că pentru Duhul, căci către

Duhul îi chemă el dela literă. Apoi ca nu cumva auzind cineva expresiunea Duhul, să se gândească că dacă Moisi s'a întors cătră Domnul, iară el cătră Duhul, prin aceasta să 'și închipue că Duhul este mai mic decât Fiul, iată că îndreptând o astfelu de bănuială, zice: „Iară Domnul Duhul este“, adecă «și Duhul este Domn», zice.

Și ca să afli că vorba lui este despre Mângăitorul, a adaos: „și unde este Duhul Domnului, acolo este slobozânia (libertatea)“. Inșă n'ai putea zice că apostolul ar fi voit să spună: «unde este Domnul Domnului». Vorbește aici de libertate, în raport cu robia de dinainte. Apoi, ca nu cumva să'ți închipui, că vorbește de vieța viitoare, zice: „Iară noi toți cu față descoperită slava Domnului ca prin oglindă privind“ (Vers. 18), adecă nu slava acea contenită, ci acea remasă — „spre același chip (în același chip) ne prefacem din slavă în slavă, ca din Duhul Domnului“¹⁾. Ai văzut cum iarăși pune pe Duh în rând cu Dumnezeu, iară pe dâșii îi ridică în rândul apostolilor? Căci și mai 'nainte a fost spus: „sunteți carte a lui Christos“, iară aici „iară noi toți cu față descoperită“, de și dâșii au venit purtând slava după legea lui Moisi. «Inșă, dupre cum noi, zice, nu am avut nevoie de acoperământ, tot așa și voi cei ce ați primit legea nouă, de și dealtfeliu este cu mult mai mare slava aceștia, căci nu a feței noastre este această slavă, ci a Duhului. Dară cu toate acestea puteți a căută spre acea slavă deopotrivă cu noi. Aceia nici prin mijlocitoriu n'au putut, pe când voi și fără mijlocitoriu puteți privi la o slavă mai mare. Aceia n'au putut căută spre slava lui Moisi, în timp ce voi puteți căută și spre slava Duhului». Dară dacă Duhul ar fi mai inferior, de sigur că n'ar putea acorda mai mari bunuri decât acelea.

¹⁾ Notă. Atât în edițiunea Sf. Chrisostom, cât și în edițiunea noastră Textus receptus, fraza aceasta este precum urmează: τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος» adecă: «în același chip ne prefacem (același chip il luăm) din slavă în slavă, ca din Domnul Duhului». De aici se vede lămurit că traducerea din edițiunea de Buzău ca din Duhul Domnului, nu este exactă, fiindcă se schimbă ideia predominantă.

Ce va să zică oare: „slava Domnului ca prin oglindă privind, în același chip ne prefacem“? Aceasta mai lămurit s'a arătat când charurile lucrau semne și minuni, dară nici acum nu este greu celui ce are ochii siguri, de a vedea aceasta. Căci de 'ndată ce ne botezăm, sufletul strălucește mai mult decât soarele, fiind curățit de Duhul, și atunci nu numai privim spre slava lui Dumnezeu, ci și de acolo primim oarecare strălucire. Dupre cum argintul curat ce stă spre razele soarelui, sloboade și el raze dintrânsul, nu numai dela natura sa proprie, ci și dela strălucirea razelor solare, tot așa și sufletul curățit și devenit mai strălucitoriu decât argintul, primește raze dela slava Duhului, și aceleași raze le sloboade și el dintrânsul. De aceia și zice: „Ca prin oglindă privind, în același chip ne prefacem, din slavă“ — din slava Duhului — „în slavă“ — in slava noastră, cea apropiată de aceea, și așa feliu precum se cade a fi dela Domnul Duhului. Privește cum și aici numește pe Duhul Domn. Dară și aiurea se poate vedea domniea Duhului. „Și slujind îi Domnului, și postindu-se a zis Duhul: osebiți mie pre Varnava și pre Saul“ (Fapt. 13, 2). De aceia a zis: „slujind îi Domnului, . . . osebiți mie“, ca să arate egalitatea. Și iarăși Christos zice: „sluga nu știe ce face stăpânul său“ (Ioan 15, 15), in timp ce Duhul știe cele ale lui Dumnezeu, precum omul știe cele ale sale, neinvățat de cineva, — fiindcă chipul nu rămâne prin sine. Dară și a lucra precum voiește, arată puterea și stăpânirea lui. Acest Duh ne prefacem, nu ne lasă a ne conforma noi cu veacul acesta; acest Duh este creatoriul unei astfelu de zidiri, unei astfelu de creațiuni. Dupre cum zice: „Zidiți întru Christos Iisus“ (Efes. 2, 10), tot așa zice: „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule, și Duh drept înoeste întru cele dinăuntru ale mele“ (Ps. 50, 12).

¹⁾ Voiești a-ți arăta aceasta mai învederat și dela

¹⁾ *Partea morală.* Contra Arianilor despre Duhul, și despre strălucirea trupului sfinților, cum și de a nu iubi fără sfielă, ci numai a admira pe Dumnezeu. Omul spre a nu se deda la răle, trebuie a-și ocupa cugetul cu îndeletniciri folositoare. (*Veron*).

apostoli? Gândește-te la Pavel, ale cărui haine lucrau minuni; gândește la Petru ale căruia și umbrele aveau putere. Dară dacă dâșii n'ar fi purtat chipul împăratului, atunci și razele sclipitoare ce slobozau ar fi fost neapropiate lor, și nici hainele sau umbrele lor n'ar fi lucrat atâtea minuni. Căci hainele împăratului sunt îngrozitoare și tâlharilor. Voiești poate și prin trup strălucind a vedea aceasta? „Și căutând, zice, la fața lui Ștefan, i-au văzut fața lui ca a unui înger“ (Fapt. 4, 15). Dară această slavă nu este nimic față de cea dinăuntru, ce strălucește mai mult decât soarele. Ceia ce Moisi avea pe fața sa, aceștia o poartă în sufletul lor, ba încă și mai mult. Slava lui Moisi eră supusă mai mult simțurilor, în timp ce slava sufletului este netrupească. Și precum trupurile ce strălucesc în foc împrăștie din strălucirea lor și altor trupuri deaproape, dând și acelora din strălucirea lor proprie, același lucru se întâmplă și cu credincioșii. Pentru aceia tocmai astfel de oameni sunt scăpați de cele pământești, și văd înaintea lor numai cele din ceriuri.

Vai! Bine este aici a și oftă cu amar, că bucurându-ne de o astfel de nobleță, nu știm nici cele spuse, pentru că iute perdem din minte împrejurările, și ne temem de cele simțite. Căci slava aceasta nepovestită și înfricoșată rămâne în cugetele noastre pe o zi sau două, iară la urmă o stingem, aruncându-ne iarăși în virtejul celor pământești, și în desimea norilor de griji respingem razele acestei slave.

Furtună sunt, iubiților, cele pământești, și mai posomorite decât chiar furtuna, fiindcă nu ger se naște de aici, nici ploaie, și nici mocirlă și mlaștină adâncă, ci cea mai grozavă decât toate acestea, adevărat gheena și rălele gheenei. Și după cum pe un ger aspru îngheață toate mădularele și sunt ca moarte, tot așa și sufletul tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind înghețat de gerul cugetului. După cum gerul îngheață trupul, tot așa și un cuget rău îngheață sufletul, din care pricină îi și vine acea spaimă. Căci, în adevăr, nimic nu este mai speriat ca cel alipit de cele pământești. Un astfel de om trăiește viața lui Cain, tremurând în fie-ce moment. Și ce spun eu de năcazuri, și pagube, și ispite, și lingușiri, și curteniri? — de vreme ce el și fără de acestea se teme de miile de

prefaceri. Lada poate geme de aurul din ea, dară sufletul nu s'a izbăvit de frica sărăciei. Și cu drept cuvânt, căci el este mișcat la aceasta ca de niște lucruri putrede și nestatornice, și dacă poate nu chiar el suferă vr'o prefacere, totuși văzând la alții acea prefacere, el deja s'a pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpânește, mare este și nebărbăția lui.

Un asemenea om este lipsit de curaj nu numai în fața primejdiilor, ci și față de toate celelalte. Când de pildă va cădea în pofta averilor, el nu respinge atacul acesta ca un bărbat liber, ci ca și un rob cumpărat cu bani toate le face, slujind poftii uricioase a iubirii de argint, ca și unei stăpâne. De ar vedea vre-o fată frumoasă, de'ndată se pitulează fiind cucerit de dânsa, și ca un câine umblă după desfrânări, în timp ce ar trebui să facă cu totul din contra. Când tu vezi o femeie frumoasă, nu te gândești de'ndată cum ai putea să te bucuri de plăcerea ei, ci cum să te izbăvești de acea plăcere. «Dară, zici tu, cum s'ar putea face aceasta, când nu este al meu de a iubi»? Dară al cui este? spune-mi. «Este, zici, din cauza înriuririi demonului». Și crezi că în toate și peste tot numai demonul este care uneltește? Prin urmare luptă-te cu putere contra boalei. «Dară nu pot» zici tu. Haide, deci, mai întâi aceasta să-ți arătăm, că ceia ce se întâmplă este numai din cauza trândăviei tale, că la început singur tu ai înlesnit calea demonului, și că acum, dacă ai voi, o vei putea depărta cu multă înlesnire.

Spune-mi, te rog; cei ce curvesc, oare iubesc ii când curvesc, sau că mai mult dorind primejdiile cum s'ar întâmplă? Este învederat că iubind. Așa dară se pot bucura ii de vr'o iertare? Nici de cum. Și de ce oare? Pentru că a lor este greșala. «Dară, zici tu, de ce imi împletești raționamente de acestea? Că eu mă cunosc singur că voiesc a alungă patima, și nu pot; ci 'mi stă înaintea, mă apasă, și simt dureri grozave». Dară, omule, voiești poate s'o alungi, însă nu faci ceia ce fac cei ce alungă ceva, ci tu pătimești același lucru, pe care de pildă îl pătimește cel bolnav de friguri, care umplându-și pântecul de apă rece ar zice: «cât mă gândesc ca să sting frigurile! și de și voiesc, totuși nu pot, ci încă mai mult mi se aprinde flacăra».

Acum să vedem dacă nu cumva și tu faci același

lucru, crezând că ai descoperit mijlocul de a stinge patima, pe când în faptă o aprinzi. «Nu» zici tu. Așa dară, spune-mi: ce anume ai făcut tu vre-odată ca să stingi patima? Dară ce este oare care crește, sau mai bine zis, care contribuie la sporirea unei patimi? Că dacă poate nu suntem cu toții vinovați de asemenea greșale, totuși pe cei mai mulți i-am găsi vinovați de iubirea de bani mai cu samă, decât de iubirea trupurilor. Cu toate acestea tuturor li va stă la îndemână doftoria obștească, și unora, și altora. Căci și aceea este iubire absurdă, ca și aceasta; dară aceasta este cu mult mai înflăcărată și mai aprinsă. Când, deci, noi stăpânim lucrul cel mai mare, este învederat că și pe cel mai mic îl vom stăpâni cu ușurință. «Dară, zici tu, dacă aceasta este mai înflăcărată și mai aprinsă, de ce nu toți sunt stăpâniți de rău, ci cei mai mulți sunt ca nebuni după bani?» Mai întâi, fiindcă pofta aceasta ni se pare fără de primejdii, apoi de și pofta trupurilor este mai înflăcărată, totuși se stinge mai degrabă.

Haide, deci, să discutăm despre iubirea trupurilor, și să vedem cum sporește răul, căci numai așa vom ști dacă vinovăția aceasta este a noastră, sau nu. Și dacă este a noastră, să facem totul spre a scăpa de rău, iară dacă nu este a noastră, apoi de ce să ne mai jălim în zădar? De ce oare nu iertăm pe cei stăpâniți de această patimă, ci încă îi acuzăm?

Deci, de unde își ia naștere amorul sau dragostea de femei? «Dela frumusețea feței, zici, când acea femeie este frumoasă la față și plăcută». În zădar spui aceasta, că dacă o față frumoasă ar putea să atragă spre sine pe amanți, apoi o astfel de femeie pe toți i-ar avea de amanți, iară dacă nu-i are pe toți, apoi e învederat că aceasta nu vine dela natură, nici dela frumuseță, ci dela niște ochi ne'nfrânați. Când tu văzând pe o femeie frumoasă, o admiri cu curiozitate și te îndrăgostești de ea, deja ai primit săgeata. «Dară, zici tu, cine văzând pe o femeie frumoasă, ar putea să nu o laude? Deci, dacă nu atârnă de noi de a admira astfel de lucruri, învederat este că amorul nu este în noi». Oprește-te, omule! Ce amesteci toate la un loc, învârtindu-te în toate părțile, și nu voești a vedea rădăcina răului? Căci văd pe mulți admiratori și laudând pe vr'o femeie, însă nu și iubind-o. «Și cum este cu putință de a admira pe o femeie, și a n'o iubi?» — zici tu. Nu te neliniști, căci

tocmai aceasta vii ați spune, ci așteaptă, și vei auzi pe Moisi admirând pe fiul lui Iacob, și zicând: „Și era Iosif mândru la chip, și frumos la față foarte“ (Facere 39, 6). Apoi oare iubiă cel ce grăia acestea? «Nici de cum, zici tu, fiindcă nici nu vedeă pe Iosif». Dară noi pătimim de acestea nu numai de frumusețile văzute, ci și față de cele auzite. Și pentru ca să nu te certî cu noi în asemenea chestiuni, oare David nu era un bărbat frumos foarte, roșietic la față și cu niște ochi fermecători? — ceia ce este partea cea mai tiranică a frumuseței, — vorbesc de frumusețea ochilor. Apoi oare s'a amoretat cinevă de dânsul? Nici de cum. Așa dară nu dela a admira pe cinevă vine și a-l iubi, pentru că mulți au mame în floarea tinereței și frumoase la față, și totuși nu s'au gândit cătuși de puțin să se amoretzeze de dânsule. Să nu fie una ca aceasta! ci dânsii numai cât admiră pe cea văzută, dar nu cad în amoruri mârșave! «Dară, zici tu, iarăși este succesul naturei și aici». Cărei naturi? spune-mi. «Căci sunt mame» zici. Apoi n-ai auzit că Perșii, nesilindu-i nimeni, se împreună cu mamele lor, și nu unul, sau doi, ci întreaga națiune? Dară afară de acestea și de acolo se învederează, că boala aceasta nu vine dela ținuta trupului în genere, sau dela frumuseța feței, ci numai dela un suflet trândăvit și rătăcit.

De multe-ori s'au văzut bărbați cari trecând cu vederea femeii frumoase și încântătoare, s'au predat unor femei urite și spurcate. De unde se învederează că a se îndrăgosti de o femeie nu vine dela frumuseța feței sale, fiindcă dacă ar fi așa, apoi asemenea femeii ar fi robii pe cei căzuți, mai 'nainte de cele uricioase.

Deci, care este cauza? Că dacă a iubi nu vine dela frumuseța feței, apoi de unde 'și are începutul și obârșia amorul? Poate că dela demon? De sigur că 'și are și de acolo, însă nu aceasta este ceia ce se caută, ci să vedem de nu cumvă și noi suntem cauza. Nu numai dela demoni vine cursa aceasta, ci împreună cu dânsii vine mai 'ntâi dela noi. De nicăire nu se naște această boală uricioasă, decât dela deprindere, dela vorbe lingușitoare, dela lene și nelucrare, dela a nu avea nimic de făcut. Mare este în adevăr, mare este tirania obișnuinței, și atât de mare încât că devine ca o trebuință a naturei, sau devine a doua natură. Dară dacă obiș-

nuița zămislește această patimă, invederat este că tot ea o și poate stinge. Mulți iubind în acest feliu, au încetat de a mai iubi, ne mai văzând pe cele pe care le iubeau. Aceasta de sigur că se pare pentru un timp scurt foarte dureros, și foarte dezgustătoriu, dară cu timpul devine plăcut, și la urmă patima devine cu neputință chiar celor ce ar voi.

«Dară, zici tu; ce este de făcut, dacă și fără obișnuință este cineva robit dela cea întâi vedere»? Și aici este cauza trândăvia trupului, dezmerdările, și ne'ngrijirea de cele trebuitoare, ba chiar de cele absolut trebuitoare. Un astfelu de om se poartă în coace și în colo întocmai ca o planetă rătăcită, fiind împins de ori-ce rău, și ca pe un copil rătăcit îl robește cel ce și-a pus în minte de a robi un astfelu de suflet. Fiindcă obișnuința sufletului este de a fi activ, de a lucra, apoi când îi vei înceta energia sau activitatea lui în cele bune, — fiindcă el nu poate stă în nelucrare — se va vedea silit de a naște pe celelalte. Dupre cum pământul când nu este semănat sau răsădit, sloboade din el burueni ordinare, tot așa și sufletul când nu are ce face din cele absolut trebuitoare; și fiindcă dânsul dorește în tot chipul de a lucra, se predă pe sine în faptele cele rele. Și dupre cum ochiul nu încetează de a vedea, și de aceia vede și răle, când cele bune nu-i stau înainte, tot așa și cugetul omului când va fi îndepărtat dela cele bune și folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare.

Cum că ocupațiunea și grija pot dela cel întâi atac să respingă răul, aceasta este invederat din mai multe părți. Când tu de pildă vezi vr'o femeie frumoasă, și simți ceva pentru dânsa, să n'o mai vezi de loc, și atunci ai scăpat. «Și cum am să pot a n'o mai vedea, zici tu, atras de pofta de a o vedea»? Predă-te pe sine-ți altor îndeletniciri: cărților folositoare, de pildă, îngrijirilor de cele necesare, epitropisirii și îngrijirii de orfani, ajutorării celor nedreptățiți, rugăciunilor, filosofiei pentru cele viitoare; cu deacestea ocupă-ți sufletul. Cu chipul acesta vei putea îndreptă nu numai o rană proaspătă, ci chiar și pe cea învechită și înțepenită cu ușurință o vei alungă. Că dacă batjocora face pe cel ce iubește de a desface amorul, dupre cum spune și proverbul, apoi cu cât mai mult aceste ocupațiuni duhovnicești nu ne vor deprăta de răle, dacă am voi a ne depărta? Dară dacă noi pururea conversăm și ne petrecem timpul cu

niște astfelu de săgeți ce într'una ne însăgeată, vorbind și auzind cele ale lor, prin aceasta noi întreținem boala. Dară cum vei putea pretinde să stingi focul, dacă pe fie-care minut tu îl aprinzi din nou?

Aceste răle izvorite din obișnuință să se spună celor tineri, iară celor deveniți deja bărbați și în stare de a filosofa, să li se spună ceia ce este mai mare decât ori-ce, adică frica de Dumnezeu, aducere aminte de Gheena, și dorința de împărăția cerurilor, — căci toate acestea sunt deajuns spre a stinge focul.

Pe lângă toate acestea mai gândește-te și la aceia, că adevărat ceia ce vezi nimic altă nu este, decât flegmă, și sânge, și suc al unei hrane trecută în putrezire. «Dară, zici tu, floarea este încântătoare la vedere» Dară, iubitule, nimic nu este mai încântător ca florile ce ies din pământ, și cu toate acestea și ele putrezesc și se veștejesc. Deci, nici aici tu nu te uita numai la frumuseța ei, ci scoboară-te mai afund cu gândirea, și atunci desvălind cu raționamentul acea peliță frumoasă, privește cu amănunțime cele ce sunt sub dânsa. Fiindcă și trupurile celor ce pătimesc de idropică strălucesc frumos, și suprafața lor nu are nimic urât; dară dacă cu cugetarea ne-am atinge de sucurile ce zac înăuntrul acelor trupuri, noi nu putem iubi astfelu de oameni. Dară poate că ochiul acelei femei este umed, și sburdalnic în privire, sprincenile sunt frumos întinse și genele bat în vânt, și fecioara este blândă, și căutătura liniștită. Decât, privește bine și aici, și vei vedea că nimic nu este decât nervi, și vine, și membrane, și artere. Inșă tu închipui-ți ochiul acesta îmbolnăvit, îmbătrânit, veștejit de tristeță, umflat de mânie, cât de greșos este, cât de iute se nimicește, și cum dispare mai repede decât cele scrise.

Dela acestea apoi strămută-ți mintea la frumuseța ce adevărată. «Dară, zici tu, nu văd frumuseța sufletului». De vei voi o vei vedea, căci după cum poți admira pe cei ce lipsesc și nu-i poți vedea cu ochii trupești, decât numai cu cugetul, tot așa este cu puțință a vedea și frumuseța sufletului, fără ochii aceștia trupești. N'ai istorisit de multe-ori vr'o figură sau vr'o față frumoasă? Și ai pățimit ceva în descrierea acelei frumuseți? Întipărește-ți și deastădată frumuseța sufletului, și dezmiardă-te cu frumuseța lui. «Dară, zici tu, nu văd cele netrupești». Și cu toate

acestea noi mai mult decât pe cele trupești le vedem pe acelea, cu mintea noastră. De aceia, și admirăm pe îngeri și pe arhangheli, de și nu-i vedem; li admirăm, zic, și moralul, și virtutea sufletului lor. Chiar de ai vedea vr'un om cumpătat și blând, tu admiră-l mai mult pe acesta, decât pe acea față frumoasă. Chiar de ai vedea vr'unul batjocorit, și suferind când este nedreptățit, tu admiră-l și iubeste-l, cu toate că poate ar fi îmbătrânit. Aceasta este frumuseța sufletului, nici-odată nu se vestește, și chiar la bătrânețe are mulți amanți, și într'una înflorește.

Deci, ca și noi să câștigăm această frumusețe, să râvnim pe cei ce o au, și să devenim îndrăgostiți de dânsii. Căci numai așa vom putea și noi, ca luând această frumusețe, să ne bucurăm de bunurile veșnice. Căroră fie ca cu toții să ne împărtășim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfântul Duh, se cade slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Pentru aceia având slujba aceasta, dupre cum suntem miluiți, nu slăbim (nu ne pierdem cumpătul), ci ne-am lepădat de cele ascunse ale rușinei“ (Cap. 4, 1. 2).

Fiindcă mai sus a fost grăit lucruri mari, și s'a pus pe sine înaintea lui Moisi, cum și pe toți credincioșii, la urmă simțind pare-că exagerarea și măreția celor spuse, privește cum iarăși cumpătează vorba. Trebuie ca să înalțe lucrul pentru apostolii cei mincinoși, și pentru auditori, și iarăși să îndrepte vorba cea exagerată, nu însă să o doboare cu totul, căci ar fi fost fapta unuia care se joacă. De aceia o apucă pe altă cale cu vorba, spre a arată adecă, că ceia ce avem, nu stăpânim doară prin propriile noastre succese, ci totul ni-a venit din filantropia lui Dumnezeu. De aceia și zice:

„Având slujba aceasta“. «Nu am introdus noi nimic dela noi, zice, ci numai că am devenit slujitori, și am slujit celor dați nouă de Dumnezeu». De aceia n'a zis «dăruire» sau «căpătueală», ci „slujbă“. Și nici cu aceasta nu s'a mulțămît, ci a mai adaos: „dupre cum suntem miluiți“. «Că chiar aceasta, zice, adecă faptul de a sluji acestora, vine din mila și filantropia lui Dumnezeu; — de și, a ne izbăvi de răle, iară nu a ni se da atâtea bunuri este faptul milei sau al milostivirei lui, — însă mila lui Dumnezeu să întinde și aici».

„Nu slăbim (nu ne pierdem cumpătul)“ zice, așa că chiar și acest fapt tot filantropiei lui atribuească-se. Căci expresiunea „dupre cum suntem miluiți“ trebuie a fi considerată ca zisă și pentru slujbă, cum și pentru că „nu slăbim“. Și gândește-te cum se încearcă de a doborî, sau de a imputina cele cu privire la dânsul. «Că cel ce s'a învrednicit de acestea, zice, însă toate le-a avut din mila și filantropia lui Dumnezeu, nu este mare lucru de a da dovadă de atâtea ostenele, de a se primejdui și de a suferi ispite. De aceia nu numai că nu ni pierdem cumpătul, ci încă ne și bucurăm și suntem plini de curaj». Căci zicând „nu slăbim“ adaoge imediat:

„Ci ne-am lepădat de cele ascunse ale rușinei, nu întru viclesug umblând, nici amestecând (falsificând) cuvântul lui Dumnezeu“ (Vers. 2). Și ce înșamnă „cele ascunse ale rușinei“? «Nu făgăduim, zice, nici nu punem înainte lucruri mari, iară în fapte arătăm cu totul contrar celor grăite, dupre cum fac aceia». Pentru care și zicea aiurea: „La cele de față vă uitați“? — ci «suntem așa felii, zice, precum suntem văzuți, nu doară având ceva în două feluri, și nici grăind sau făcând fapte de acelea, care ar trebui să fie ascunse și să ne rușineze». Iară aceasta explicând, a adaos: „nu întru viclesug umblând“. Ceia ce dânsii credeau ca o laudă, aceia el o invederează a fi rușinos și de ris.

Dară ce va să zică „întru viclesug“? Adecă aceia aveau slavă, fără să li-o răpiască cineva; luau slavă, însă o ascundeau; adecă aveau slava sfinților și ade-

văraților apostoli, însă erau încărcăți de mii de răle. «Dară noi, zice, ne-am depărtat de aceștia». Acestea le numește el ascunse și ale rușinei. Noi, însă, zice, suntem astfel precum suntem văzuți, și nimic având ascuns, nu numai în viața noastră, ci chiar și în predica evangheliei». Căci aceasta înșamnă expresiunea „nici amestecând (falsificând) cuvântul lui Dumnezeu, ci cu arătarea adevărului“, adică nu numai în față și de ochii lumii, „ci cu arătarea adevărului adevărindu-ne pre noi spre toată știința oamenilor“. «Nu numai credincioșilor, zice, suntem învederați, ci și necredincioșilor, stând înaintea tuturor spre a ni cerne faptele noastre, duple cum vor voi. De aici, deci, ne adevărim pre noi, sau mai bine zis, de aici ne recomandăm pre noi științei (conștiinței oamenilor); nu de la a ne ascunde, de la a ne arată ipocriți, și a purta pe față mască frumoasă. Deci zicem că nimic n'am luat; iară la aceasta vă luăm pre voi de marturi; zicem apoi că nimic rău nu cunoaștem în noi, și despre aceasta iarăși invocăm mărturia voastră, iară nu ca aceia, cari își acopăr ale lor, și înșală pe mulți. Noi, însă, și viața noastră o punem înaintea voastră a tuturor, și propovăduirea evangheliei o dezbrăcăm de ori-ce ascunsuri, ca astfel toți să cunoască adevărul ei».

După aceia apoi, fiindcă necredincioșii nu știeau puterea evangheliei, a adăos că «nu a noastră este vina, ci nesimțirea aceloră». Pentru care și zice: „Iară de este și acoperită evanghelia noastră, întru cei pieritori este acoperită, întru care Dumnezeu a orbit mințile necredincioșilor veacului acestuia¹⁾ (Vers. 3. 4). Ceia ce a zis și mai înainte: „Unora adică, mireazmă a morții spre moarte, iară altora mireazmă a vieții spre viață“, — aceasta spune și aici.

Dară oare ce va să zică „Dumnezeul veacului

¹⁾ Notă. Originalul este „ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων“ = *întru care Dumnezeuul veacului acestuia a orbit mințile necredincioșilor*. Aceasta este traducerea exactă a pericopei aceștia, după cum se poate vedea și din explicația ce urmează a Sf. Chrisostom, — senzul însă este așa precum se vede în edițiunea noastră de Buzău.

acestui? Cei ce bolesc de boala lui Marcion zic că aici se vorbește numai despre Dumnezeu cel drept și nu și despre cel bun, — căci dâșii spun că este un Dumnezeu drept numai, iară nu și bun. Maniheii însă zic, că aici se spune de diavol, voind prin aceasta a introduce pe lângă Dumnezeu și un alt Dumnezeu creatoriu, ceia ce este foarte prostesc. Căci de multe-ori, scriptura obișnuiește de a numi ceva Dumnezeu, nu doară dela valoarea celui numit, ci dela slăbăciunea și neputința celor supuși, precum de pildă atunci când pe mamonă îl numește Domn și pe pântece Dumnezeu. Însă nici pântecel este Dumnezeu din această cauză, și nici mamonă este Domn al lumii, ci numai al acelor ce se supun acestora, sau mai bine zis, sunt robiți de acelea.

Noi însă zicem aceia, că aici nici de diavol nu se spune, și nici de vr'un alt creatoriu, ci de Dumnezeul tuturor; și astfel să se citească această pericopă: *că Dumnezeu a orbit mințile necredincioșilor veacului acestuia*, căci veacul viitoriu nu are necredincioși, ci numai veacul acesta. Dară dacă și ar citi cineva de altminterlea, ca de pildă: Dumnezeul veacului acestuia, nici așa nu va avea vr'o greșală, căci aceasta nu-l arată pe dâșul a fi Dumnezeu numai a veacului acestuia. Pentru că de pildă îl numim și Dumnezeul ceriului, dară nu este Dumnezeu numai al ceriului; îl mai numim și Dumnezeul zilei aceștiea, de și zicând aceasta nu-l mărginim numai la ziua de astăzi; îl mai numim încă și Dumnezeul lui Abraám, și Dumnezeul lui Isaác, și Dumnezeul lui Iacob, de și el nu este Dumnezeu numai al acelor.

Dară în fine în scripturi ar putea găsi cineva multe mărturii de felul acestora.

Deci cum i-a orbit? Nu lucrând el spre aceasta; să nu fie! — ci lăsând și îngăduind orbirea lor. Fiindcă scriptura obișnuiește de a grăi astfel, ca de pildă când zice: „i-a dat pre ii Dumnezeu întru minte neiscusită (nepricepută)” (Rom. 1, 28). Dară fiindcă dâșii cei dintâi n'au crezut, și deci singuri s'au făurit pre dâșii nevrednici de a vedeà cu ochii tainele, la urmă și Dumnezeu i-a părăsit. Căci ce trebuia oare a face? Trebuia oare de a-i sili, și a li descoperi tainele, fără ca dâșii să voiască a vedeà? Dară atunci mai mult încă ar fi disprețuit faptul, și nu ar fi văzut de loc.

Pentru care a și adăos: „Ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Christos“, nu doară spre a nu crede în Dumnezeu, ci spre a nu vedea necredința ce eră înăuntrul lor, ceia ce și nouă poroncindu-ni ni-a pus în vedere de a nu arunca mărgăritarele înaintea porcilor. Că dacă și necrezând ii li-ar fi descoperit, apoi atunci boala mai mult încă li s'ar fi prelungit. Căci și cel ce ar silii pe un bolnav de ochi de a privi la razele soarelui, prin aceasta încă mai mult i-ar prelungi boala. De aceia doftorii tocmai că-i închid pe aceștia într'o cameră întunecoasă, ca astfelu boala să nu se prelungiască.

Tot așa, deci, să se înțeleagă și aice: că adecă dânșii au devenit necredincioși pentru dânșii chiar; dară devenind necredincioși nu mai vedeau tainele evangheliei, Dumnezeu trăgând dela dânșii razele sale. Ceia ce și ucenicilor li zicea că: „Pentru aceasta în pilde grăiesc lor, că văzând, nu văd, și auzind, nu aud“ (Math. 13, 13). Dară pentru ca ceia ce spun să o fac și mai lămurită printr'un exemplu, apoi închipui-ți pe pildă că un Elin oare-care, toate ale noastre le crede de mithuri. Deci, acest Elin cum ar putea mai mult să se folosască? intrând poate și văzând tainele noastre, sau stând afară?

De aceia și zice: „Ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei“ — stăruind încă în istoria cu Moisi. Că adecă ceia ce s'a petrecut cu Iudeii pe timpul lui Moisi, aceasta se petrece și cu evanghelia pentru toți necredincioșii. Și ce va să zică, ceia ce este acoperit și care pentru dânșii nu este luminat? Ascultă-l pe dânșul, carele zice: „Ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Christos, care este chipul lui Dumnezeu“. De pildă: crucea este mântuirea lumii, și slava lui; că însuși cel răstignit va veni cu multă slavă să judece lumea, și toate celelalte: cele prezente, cele viitoare, cele văzute, cele ne-văzute, și în fine slava cea negrăită a celor așteptate. Pentru care a și zis: să li lumineze, ca astfelu să nu cei totul aici; că adevărata lumină este numai acea împrăștiată de duhul. Aceasta tocmai învederând-o și mai sus, o a numit mireazmă, și iarăși arvonă, arătând că ceia ce este mai

mult acolo stă. Și totuși acestea toate au fost ascunse de dânșii; și au fost ascunse, fiindcă dânșii cei dintâi n'au crezut.

Apoi, arătând că dânșii nu numai slava lui Christos n'o cunosc, ci că nu o știu nici pe acea a Tatălui, a adaos imediat: „care este chipul lui Dumnezeu“. Adecă: «Nu stă numai la Christos, — căci dupre cum prin Christos vezi pre Tatăl, tot așa necunoscând slava aceluia, nu o vei cunoaște nici pe a acestuia».

„Că nu pre noi ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, iară pre noi slujitori vouă prin Iisus“ (Vers. 5). Dară care oare este continuitatea ideilor aici? Și ce are de comun fraza aceasta cu cele spuse? Sau că face aluziune la aceia, ca lăudându-se pre dânșii și făcând pre ucenici de a se numi după numele lor, ceia ce zicea în întâia epistolă, că „eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollo“ (I. Cor. 3, 4), sau altceva mai înșămnat. Și care ar putea fi aceasta? Fiindcă îi combăteau pe apostoli foarte tare, și din toate părțile li întindeau curse, apoi pare că li zice: «nu cumvâ poate vă luptați cu noi și ne războiți pre noi? Războiți de sigur pe cel propeveduit prin noi; că nu pre noi ne propoveduim. Eu sunt slugă, zice, a celor cari au primit propoveduirea evangheliei, făcând toate pentru altul, și numai pentru slava aceluia. Așa că războindu-mă pre mine, războești lucrurile aceluia. Atât de departe sunt de a-mi atribui ceva din cele ale evangheliei, încât că nu mă dau în lături de a fi slugă vouă pentru Christos, de oare-ce lui i s'a părut drept de a vă cinsti pre voi, fiindcă atât de mult v'a iubit pre voi și totul a făcut pentru voi.

De aceia și zice: „iară pre noi slujitori vouă prin Christos“. Ai văzut suflet curat al slavei? «Nu numai că nu sfitarisim nimic din cele ale stăpânului, zice, ci chiar și pe noi ne supunem vouă pentru dânsub».

„Că Dumnezeu care a zis să lumineze dintru întunerec lumina, acela a strălucit întru inimile noastre“ (Vers. 6). Ai văzut cum iarăși celor ce caută a vedeà slava acea care covârșește pe cea a lui Moisi, arată acea slavă strălucind cu prisosință? «Dupre cum atunci străluceà în fața lui Moisi, tot așa a stră-

lucit și întru inimile voastre» zice. Și mai întâi li aduce aminte de cele petrecute la început în facerea lumii, de lumina cea văzută, cum și de întunerecul cel simțit, arătând că aceasta este cea mai mare creațiune. Și unde zice oare că a strălucit lumină din întunerec? Chiar la începutul creațiunii. „Întunerec eră deasupra abizului. Și a zis Dumnezeu: să se facă lumină, și s'a făcut lumină“ (Facere 1, 2. 3). Dară atunci a zis: „să se facă“, și s'a făcut; acum însă n'a zis, ci însuși el s'a făcut nouă lumină. N'a mai spus apostolul, că și acum a zis să se facă lumină, ci că chiar el a strălucit. De aceia strălucind lumina aceea, noi nu vedem numai lucruri simțite, ci pe însuși Dumnezeu prin Christos. Ai văzut egalitate desăvârșită în Treime? Căci fiind vorba de Duhul, apostolul zice: „Iară noi toți cu fața descoperită slava Domnului ca prin oglindă privind, spre același chip ne prefacem din slavă în slavă ca din Duhul Domnului“, iară despre Fiul: „ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Christos, care este chipul lui Dumnezeu cel nefăcut“ pe când despre Tatăl zice: „cel ce a zis să lumineze dintru întunerec lumina, acela a strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoștinței slavei lui Dumnezeu, în fața lui Iisus Christos“.

Că precum când a zis: „evangheliei slavei lui Christos“ a adăos imediat: „care este chipul lui Dumnezeu“, arătând prin aceasta că dânsii s'au lipsit și de slava lui, — tot așa și când a spus: „cunoștinței slavei lui Dumnezeu“ a adăos imediat: „în fața lui Iisus Christos“, arătând că printr'însul cunoaștem pe Tatăl, precum și că prin Duhul ne apropiem de dânsul.

„Și avem comoara aceasta în vase de lut, ca mulțimea puterii să fie a lui Dumnezeu, iară nu din (dela) noi“ (Vers. 7). Fiindcă a fost spus până acum lucruri mari despre slava cea negrăită a lui Dumnezeu, apoi ca nu cumva să zică cineva: «dară cum atunci bucurându-ne de atâta slavă, ne mai găsim încă

în trup muritoriu»? — iată că apostolul spune, că tocmai aceasta este lucru minunat, și cea mai mare dovadă de puterea lui Dumnezeu, că un vas de lut a putut să suporte o astfel de strălucire, și să păstreze în el un astfel de tezaur. De care lucru minunându-se, zice: „că mulțimea puterii să fie a lui Dumnezeu, iară nu din (dela) noi“, iarăși dând a înțelege pe aceia cari se mândreau, ca cum dela dânșii ar fi făcut ceva. Că și mărimea celor date nouă, cum și slăbăciunea și neputința celor ce le-au primit, arată puterea lui, nu numai că ni-a hărăzit lucruri mari și minunate, ci și că fiind noi mici și nebăgați în samă. Căci prin expresiunea „vase de lut“ el lasă a se înțelege ușurința de a se sparge aceste vase, adică slăbăciunea naturei trupului nostru celui muritoriu. Fiindcă și trupul nostru nu este cu nimic mai pre sus, sau mai bun decât lutul; tot așa este de lesne supus stricăciunii prin moarte, prin boale, prin anomaliiile aerului, și prin altele multe, prin care el se descompune iute. Acestea le ziceă apostolul, pedeoparte spre a înfruntă mândria aceloră, iară pedealta spre a arătă că nimic nu este omenesc în cele ale noastre. Căci, mai ales atunci se întrevește puterea lui Dumnezeu, când prin cei proști și nebăgați în samă lucrează fapte mari. Pentru care ziceă și aiurea: „Că puterea lui Dumnezeu întru neputință se săvârșăște“ (Cap. 12, 9). Dealtmintrelea chiar și în legea veche găsim, că prin țintari și muște a pus pe fugă armate întregi de ale barbarilor; pentru care și numeă pălitura (omida) puterea lui cea mare;¹⁾ dară și la început amestecând numai limbile, a dărâmat totuși acel mare turn din Babilon. Incă și în războaie, acum de pildă prin trei-sute de bărbați a alungat armate nenumărate, iară altă dată numai prin trâmbiți a dărâmat cetăți puternice; după acestea apoi printr'un copil mic și nebăgat în samă, prin David zic, întreagă armată a barbarilor a pus-o pe fugă. Tot asemenea și aici numai doi-spre-zece apostoli trimițând, au colindat lumea întreagă, doi-spre-zece, zic, și acestia fiind alungați și războiți pretutindeni.

1) Notă. A se vedea Cap. 2, 25. din Prorocul Ioil.

¹⁾ Să ne minunăm dară de puterea lui Dumnezeu, să o admirăm și să-i ne închinăm. Să întrebăm pe Iudei, să întrebăm pe Elini, cine anume a convins pe întreaga lume de a se depărta de obiceiurile părințești, și a și schimba viața? Oare păscariul, sau făcătoriul de corturi? Oare vameșul, sau cel ne'nvățat și prost? Și cum s'ar putea oare aceasta, dacă n'ar fi fost la mijloc puterea dumnezească, care toate le-a reușit prin aceia? Dară și dacă grăiau, în ce anume îi convingeau? «Botezați-vă, ziceau, întru numele celui răstignit». Care cel răstignit? Acela pe care nici nu-l văzuse, și nici n'a fost văzut de dânșii. Și cu toate acestea dânșii propoveduind și spunând asemenea lucruri, îi convingeau că nu sunt dumnezei, de și auditorii lor credeau în asemenea zei, și erau predați lor dela strămoși, iară cel răstignit, Christos, pe toți îi atrăgea la sine. De și dacă poate eră știut de toți că el a fost răstignit și îngropat, totuși, că a învieat din morți, nimeni nu știea decât puțini dintre dânșii. Cu toate acestea însă și în aceasta au convins pre cei ce nu văzuse; și încă i-au convins nu numai că a învieat, ci că s'a înălțat și la ceriuri, și că va veni să judece viii și morții.

Dară oare de unde venea încrederea în asemenea vorbe? spune-mi. De nicăiri de aiurea, decât dela puterea lui Dumnezeu. Căci mai 'ntâiu de toate ineseși inovațiunea stă ca piedecă tuturor; — dară când încă cineva inovează atât de multe, apoi atunci lucrul devine și mai supărătoriu; — când răstoarnă temeliile unei vechi deprinderi, când prăbușește legi înrădăcinate. Pe lângă toate acestea nici chiar propoveduitorii nu se păreau tocmai vrednici de credință, pentru că se trăgeau dintr'un neam urit de toți, și pentru că erau fricoși și necărturari.

Cum, deci, de au străbătut îi lumea întreagă? Cum de v'au convins pre voi și pre strămoșii voștri, cari se părea că filosofau, și i-au invins împreună cu zeii lor? Oare nu este invederat, că de acolo că aveau cu dânșii pe Dumnezeu? Căci toate acestea nu sunt doară succese de ale puterii omenești, ci ale puterii celei dumnezești și negrăite. «Nu, zici tu, ci a puterii fermecătorești». Dară atunci trebuia de a mai spori încă puterea demo-

¹⁾ *Partea morală.* Despre Apostoli și despre puterea dumnezească dintrânsii.

nilor, și a se întinde încă mai mult închinarea idolilor. Deci, dară, cum de au fost răsturnate toate acestea și prăbușite, iară cele ale noastre cu totul din contra, căci au luat locul acelor? Așa că și de aici este invederat, că cele petrecute erau după voința lui Dumnezeu, și că nu numai prin propoveduire, ci și prin inșeși vieța acelor propoveduitori. Cum de s'a răspândit pe întregul pământ o feciorie atât de întinsă? Cum disprețul averilor, a vieții și a tuturor celorlalte? Căci fermecătorii și cei vicleni nimic din acestea n'ar fi putut face, ci cu totul din contra. Aceștia însă ne-au învățat vieța ingerilor, și nu numai că ne-au învățat, ci și dâșii au practicat-o, și în țara noastră, și în țările barbarilor, și chiar la marginile pământului. De unde este invederat că pe toate le-a săvârșit numai puterea lui Christos, care pretutindeni strălucește, și care luminează cugetele oamenilor mai iute decât orice fulger.

Acestea toate cugetându-le, și având dovada cea mai sigură despre cele viitoare pe inșeși faptele petrecute până acum, închinați-vă cu noi puterei celei ne'nvinse a celui restignit, ca astfel să fugiți și de osânda acea negrăită, în același timp să vă și învredniciți de împărăția cea veșnică. Căria fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Intru toate necaz pătîmind, dară nu strîm-torându-ne; lipsiți fiind, dară nu de tot desnă-dăjduindu-ne; goniți fiind, dară nu părăsiți“ (Vers. 8. 9).

Stăruiește încă a arăta, că totul este numai din puterea lui Dumnezeu, înfruntând cugetele acelor cari se îngâmfau, ca cum ceia ce lucrau, eră din propria lor putere. «Și nici numai aceasta, zice, nu este minunat, că găsindu-ne în vase de lut, păstrăm totuși tezaurul

acesta, ci că și pătimind mii de răle, și din toate părțile loviți cu putere, noi încă îl păstrăm, și nu-l pierdem. Chiar de diamant de ar fi fost vasul acesta, și totuși n'ar fi putut să poarte un tezaur atât de mare, și nici că ar fi putut să stea întreg contra atâtor intrigi;— iară acum iată-l că poartă acest tezaur, și nici nu pătimește ceva rău, pentru charul lui Dumnezeu».

„Intru toate, zice, necaz pătimind, dară nu strimtorându-ne“. Și ce va să zică: „întru toate“? Intru dușmani, întru prieteni, întru cei trebuitori, întru alte nevoi; adecă întru toate alungați de cei ce ne războesc, de cei mai deaproape ai noștri.

„Dară nu strimtorându-ne“. Și privește cum pune înainte fapte contrare, ca și de aici să arăte puterea lui Dumnezeu.

„Necaz pătimind, zice, nu ne strimtorăm; lipsiți fiind, nu ne desnădăjduim“, adecă «nu cădem cu totul în desnădăjduire. Suntem nesocotiți de multe-ori, și nu izbutim, însă nu întratâta în cât să cădem din cele deja cucerite; că toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru exercitarea noastră, iară nu pentru învingerea noastră».

„Goniți fiind, dară nu părăsiți; surpați (doboriți) fiind, dară nu prăpădiți“, adecă «ispitele ce se petrec, iară cele ce curg din ispite, de loc. Dară și aceasta este tot din charul lui Dumnezeu». In alt loc spune, că toate acestea au fost îngăduite de Dumnezeu și pentru umilința lor, și pentru siguranța altora. „Ca să nu mă înalț, zice, datu-mi-s-a mie îmbolditoriu îngerul satanei“, și iarăși: „ca să nu cugete cinevâ de mine mai mult decât vede, și aude ceva dela mine“ (Cap. 12, 7. 6); și aiurea iarăși: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi“ — dară aici mai mult ca să arate puterea lui Dumnezeu. Ai văzut cât câștig este din ispite? Căci și puterea lui Dumnezeu o a arătat aici, în același timp și charul lui l-a descoperit încă mai mult.

„Ți-ajunge charul meu“, zice, însă prin aceste cuvinte și pe dânsul l-a ațîțat la umilință, dară și pe alții îi pregătește spre modestie, și-i face mai băgători de seamă „știind, zice, că necazul răbdare lucrează,

iară răbdarea curățire, iară curățirea nădejde“ (Rom. 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii, și cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, de sigur că de aici se îndemneau de a întinde această virtute încă mai mult în toate acțiunile lor, dupre cum și zice: „În tot timpul omorîrea Domnului Iisus în trup purtând-o, ca și vieața lui Iisus să se arate în trupul nostru“ (Vers. 10). Și ce oare este omorîrea Domnului Iisus, pe care o purtau? Adecă morțile lor din fiecare zi, prin care și învierea se invederă. «Dacă cineva nu crede, zice, că Iisus a murit și a învieat, apoi văzându-ne pre noi murind pe fiecare zi, și inviind, să creadă în sfârșit în înviere».

Ai văzut cum din ispite el a scos și o altă cauză a învierii? Și care este aceasta oare? „Ca și vieața lui Iisus să se arate în trupul nostru“, zice, adecă să ne scoată pre noi din primejdii. Așa că ceia ce se pare că este slăbăciune și părăsire, tocmai aceasta o proclamă învierea lui. «Nu atât s'ar fi arătat puterea aceia a lui, nimic suferind noi desplăcut, precum se arată acum, cari am suferit cu adevărat, însă n'am fost învinși».

„Pentru că pururea noi cei vii, la moarte ne dăm pentru Iisus, ca și vieața lui Iisus să se arate în trupul nostru“ (Vers. 11). Pretutindeni când el a spus ceva întunecat, se explică iarăși pe sine; — ceia ce a făcut și aici, explicându-se mai lămurit. «De aceia ne dăm, zice, adecă purtăm cu noi omorîrea (mortificarea), ca astfel să se arate puterea vieții lui, care nu îngăduie ca trupul cel muritoriu ce pătimește atâtea, să fie biruit de mulțimea rălelor». Dară și altmintrelea se poate lua. Cum adecă? Cum zice aiurea: „De murim împreună cu el, și viem împreună cu el“ (II. Timoth. 2, 11). Că dupre cum acum suferim moartea lui, și fiind vii noi preferăm de a muri pentru dânsul, tot așa și el va preferă de a ne înviea atunci fiind morți. Că dacă noi dela vieață mergem la moarte, apoi și el dela moarte ne va duce pre noi la vieață».

„Pentru aceia dară moartea întru noi se lucrează, iară vieața întru voi“ (Vers. 12). Aici el nu vorbește deloc pentru moarte, ci pentru ispite și vieață liniștită. «Noi, zice, suntem în primejdii și ispite,

iară voi în liniște, folosindu-vă de viața din aceste ispite. Cele primejdioase noi le suferim, iară voi vă bucurați de cele bune, căci nu îndurați atâtea ispite».

„Iară având același duh al credinței, precum este scris: crezut-am, pentru aceia am și grăit; și noi credem, pentru aceia și grăim; știind că cel ce a ridicat pre Domnul Iisus, și pre noi prin Iisus ne va ridica“ (Vers. 13. 14). Ni-a pomenit aici de un Psalm care are multă filosofie înrânsul, și îndeajuns de a ne mângăia mai ales în primejdii. Căci și dreptul acela găsindu-se în mari primejdii, a grăit acele cuvinte, fiindcă nu putea a le încunjură altfelu, decât numai cu ajutoriul lui Dumnezeu. Apoi fiindcă apostolul obișnuiește mai cu samă de a mângăia pe cei de același felu, de aceia și zice: „având același duh“, adică: «prin același ajutoriu, prin aceiași conlucrare, prin care dânsul s'a mântuit, și noi ne mântuim; dela duhul, sau prin duhul, prin care el a grăit, și noi grăim». De unde se arată lămurit, că între Vechiul și Noul Testament este mare conglăsuire, și că același Duh lucrează în amândouă; și că nu numai noi suntem în primejdii, dară și cei vechi toți au fost în primejdii; că trebuie a ne îndreptă prin credință și nădejde, iară nu a căută la minut dezlegarea celor ce ne stau în cale.

Apoi, fiindcă a arătat prin raționamente învierea și viața, și că primejdiea nu vine doară din cauza slăbăciunii și a părăsirei, la urmă introduce și credința, și că ei îi atribuie totul. Dară și pentru credință el aduce ca dovadă învierea lui Christos, zicând că: „și noi credem, pentru aceia și grăim“. Și ce credem? spune-mi; „Că cel ce a ridicat pre Domnul Iisus, și pre noi ne va ridica, și va stă împreună cu noi“, zice.

„Că toate sunt pentru voi, ca darul înmulțindu-se, prin cei mai mulți să prisosască mulțămirea, spre slava lui Dumnezeu“ (Vers. 15). Iarăși îi înțelepțește, ca nu cumvă să atribue dânsii darul oamenilor,—vorbesc adică de apostolii cei minciu-noși. Darul, deci, este întreg al lui Dumnezeu, care voiește de a se da multora, ca astfelu să se vadă încă mai mare. «Pentru voi, zice, este învierea, cum și toate

celelalte; căci le-a fost făcut acestea nu numai pentru unul, ci pentru toți».

„Pentru aceia nu slăbim; ci de s'ar și strică omul nostru cel dinafară, dară cel dinăuntru se înțește din zi în zi“ (Vers. 16). Și cum se strică oare? Fiind prigonit, alungat, și mii de răle suferind. „Dară cel dinăuntru, zice, se înțește din zi în zi“. Și cum se înțește? Cu credința, cu nădejdea, cu buna-voință, cu înfruntarea relelor. Că cu cât mai mult pătmește trupul, cu atât mai mult și sufletul are speranțele cele mai bune, și devine mai strălucit, ca și aurul care este mai mult lămurit în foc. Dară tu privește cum el restoarnă toate cele supărătoare ale vieții aceștia.

„Pentru că cea curând trecătoare ușurare a necazului nostru, cu covârșire întru covârșire, veșnică greutate a slavei lucrează nouă; neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd“ (Vers. 17. 18). Așa dară faptul atribuindu-l nădejdei, și ceia ce zicea în epistola către Romani: „Că prin nădejde ne-am mântuit; însă nădejdea care se vede, nu este nădejde“ (Rom. 8, 24), tot aceasta pregătind-o și aici, pune în paralel cele prezente cu cele viitoare, cele prezente cu cele veșnice, ușorul cu ceia ce este greu, necazul cu slava. Și încă nici cu acestea nu se mulțamește, ci mai pune și o altă expresiune de două ori în șir, și zicând: „cu covârșire întru covârșire“. Apoi, arată și modul cât este de ușor de a birui, în atâtea necazuri gășindu-ne. Și cum este ușor? „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd“. Astfeliu, deci, este și prezentul ușor, precum și viitoriul este mare, dacă noi ne depărtăm de cele văzute, dacă le disprețuim. „Că cele ce se văd sunt trecătoare“, zice. Așa dară și necazurile sunt de acest feliu. „Iară cele ce nu se văd, sunt veșnice“. Prin urmare și cununile sunt de acest feliu. Și n'a zis: «necazurile cutare sau cutare», ci toate cele ce se văd, fie că ar fi supărare, fie că ar fi odihnă; astfeliu că nici prin unele să nu ne îngâmfăm, nici prin altele să nu ne împuținăm. De aceia nici n'a zis — vorbind de cele

viitoare: «împărăția cea veșnică», ci „cele ce nu se văd, sunt veșnice“, fie că ar fi împărăția cea veșnică, fie că osânda cea veșnică; așa că și de aici să ne temem, și de acolo să ne îndemnăm.

¹⁾ Deci, iubiților, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, pe când cele ce nu se văd sunt veșnice, spre acelea să ni avem privirea ațintită. Căci ce îndreptare vom avea, dacă vom prefera pe cele trecătoare în locul celor veșnice? Că dacă poate prezentul este plăcut, totuși nu este pentru totdeauna. Ceia ce este dureros pentru om, este veșnicia osânde și neiertarea păcatelor. Ce îndreptare vor avea cei ce s'au învrednicit de Duhul, și cari bucurându-se de atâtea daruri, cad cu totul la pământ? Că pe mulți aud spunând aceste vorbe de ris: «dă-mi ziua de astăzi, și ia pe cea de mâine. Că dacă acolo vor fi de acelea, de care spuneți voi, una din două s'a întâmplat; iară dacă nu va fi nimic, două în loc de nimic». Dară ce poate fi mai nelegiuit decât vorbele acestea? Ce poate fi mai bârfitoriu? Noi vorbim despre ceriu, și despre bunurile acelea negrăite, și tu aduci la mijloc cele ale celor dela ipodromiu?—și nu te rușinezi, nici nu-ți acoperi fața grăind de acestea, care sunt mai mult vorbele unor smintiți? Nu-ți crapă obrazul de rușine, fiind atât de pironit la cele de față? Nu vei înceta a bârfi ca un smintit, și a fleoncâni ca un copil? Că dacă Elinii grăiesc de acestea, nu e nimic de mirare; dară ca bărbați credincioși să bârfească de acest feliu, ce iertare vor avea? Așa dară tu bănuiești în totul acele nemuritoare speranțe? Așa dară le crezi pe toate acestea cu îndoială? Și cum ar putea fi acestea vrednice de iertare? «Dară cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească de acestea»? Dintre oameni n'a venit nici unul; însă Dumnezeu, care este mai vrednic de credință decât toți oamenii, el ni-a arătat acestea. Dară nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; și atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-l vezi cu ochii? «Cred foarte mult» zici tu. Dacă te-ar întrebă cineva dintre necredincioși: «și cine a venit din ceriu, și ne-a vestit acestea»? Ce vei răspunde? Pe unde știi că este Dumnezeu? Din cele ce se văd, zici, din buna

¹⁾ *Partea morală.* Despre resplata celor viitoare, și despre judecata cea înfricoșată. (*Veron*).

orându-eală ce se vede în toată natura, din aceea că faptul este învederat tuturor. Așa dară tot pentru aceasta primește și rațiunea de o judecată dreaptă. «Cum»? zici tu. Eu îți voi spune, iară tu răspunde-mi. Oare acest Dumnezeu este drept, și respătește fie-căruia după dreptate? sau că poate cu totul din contra: că adecă cei rei și nedrepti voiește a se dezmerdă și a fi fericiți, iară cei buni a fi osândiți și în munci? «De loc, zici tu; că nici omul n'ar face așa, dară de cum Dumnezeu». Deci, cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucură de cele bune? Unde anume cei rei vor lua resplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta vieța viitoare, dacă nu va fi recompensa faptelor săvârșite? Vezi, că una în loc de alta, și nu două în loc de una? Dară eu îți voi arăta cu trecerea timpului, că nu una în locul alteia, ci cu cei drepti vor fi două în loc de nimic, iară cu cei păcătoși cari se dezmerdă, chiar și aici e cu totul din contra. Cei ce s'au dezmerdat aici, nu vor lua nici măcar una în loc de alta, pe când cei ce își petrec vieța în fapte bune, vor lua două în loc de nimic.

În adevăr; cari sunt oare în liniște și în mulțămire sufletească: cei ce abuzează de viața lor, sau poate cei ce filosofează? Poate că tu vei spune că sunt aceia, eu însă îi arăt pe aceștia, iară pe aceia cari se bucură de cele prezente eu îi numesc martiri, și nu se vor rușina de sigur de cele ce voi grai. Că de multe-ori au fost amăriți de pețitorii ce au mijlocit în căsătoriile lor, și în ziua când în fine căsătoriile lor au fost urzite, au fericit pe cei ce nu s'au căsătorit. Mulți apoi dintre tineri sosindu-li timpul de a se căsători, pentru nimic alta nu s'au retras dela această datorie, decât pentru greutatea căsătoriei. Dară acestea le spun, nu defăimând nunta, căci este cinstită, ci pre cei ce o întrebunțează în scop rău.

Deci dacă cei uniți prin căsătorie de multe ori au considerat vieța lor de nesuferit, apoi ce am putea spune pentru cei ce se tăvălesc în mocirlele curviei, și cari se gădesc mult mai rău decât ori ce rob și ticălos? Ce vom zice de cei putregăiți în dezmerdări și atinși de mii de boale în trupul lor?

Dară, poate că a fi cineva în slavă, este lucru plăcut. Și cu toate acestea nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubește slava deșartă este mai rob ca toți robii, de oare-ce voiește a plăcea

tuturor; pe când cel ce calcă în picioare slava deșartă, este mai presus de toți ceilalți, și nici că se îngrijește de slava din partea altora.

A avea averi, se pare iarăși a fi ceva plăcut. Inșă de multe-ori am arătat, că cei ce nu au nimic, sunt cu mult mai bogați decât aceștia, și într'o mai mare mulțămire sufletească și siguranță.

Poate că a se îmbătă cineva, este ceva plăcut. Și cine ar putea zice aceasta? Prin urmare, dacă a nu fi bogat este mai de preferat bogăției; dacă a nu fi căsătorit e mai ușor ca a fi căsătorit; dacă a disprețui slava este cu mult mai plăcut și mai mulțămitoriu, ca a umbla cu gura căscată după slavă; și dacă a nu se dezmerda și îmbuibă cineva este mai de preferat, ca a se tăvăli în dezmerdări, apoi și în cazul de față mai mult au de partea lor cei ce nu sunt pironiți la cele prezente. Și nu mai spun încă, că acela chiar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuși are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijine, — pe când acesta chiar de s'ar bucura de mii de dezmerdări, are totuși în sine frica viitorului care 'l încurcă și-i tulbură plăcerile. De-altmintrelea nici acesta nu este un mijloc de osândă nevădat în seamă, dupre cum și viceversa se petrece cu cei ce cu adevărat sunt mulțămiiți sufletește.

Dară împreună cu acestea mai este încă și o altă chestiune de o mare însemnătate. Și care este acea chestiune? Că adică cele-ale dezmerdărilor vieții nici când sunt nu se văd, fiind răsturnate de firea lucrurilor și de timp, — pe când celelalte nu numai că sunt, dară rămân încă și nestrămutate. Ai văzut, că nu două sunt în loc de nimic, ci și trei, și patru, și zece, și douăzeci, și chiar mii am putea pune în loc de nimic? Și ca să conoști aceasta și din exemple, apoi gândește-te la bogatul acela din evanghelie și la Lazar, cum unul s'a bucurat de cele prezente, iară altul de cele viitoare. Apoi oare ți se pare că este unul și același lucru: de a fi pedepsit în tot timpul, și de a fi sărac pe un timp scurt? Este tot una: de a fi bolnav cu trupul cel stricăcios, și de a fi pârjolit veșnic într'un suflet nemuritoriu? De a se incununa și de a se dezmerda într'una după acea boală scurtă, și de a fi muncit veșnic după scurta mulțămire a acelor prezente? Și cine ar putea spune aceasta? Căci ce ai voi bună-oară să punem înainte? Cantitatea?

Calitatea? Ordinea? Votul lui Dumnezeu pentru fiecare din acestea? Până când oare vei grăi vorbe de ale boilor de baltă (un feliu de gândaci mari de prin bălți, cari cântă pe la înserate), cari veșnic se tăvălesc prin mocirlă? Acestea nu sunt demne de oameni, ființi cuvântătoare, cari au suflet atât de cinstit, și cari cu puțină osteneală pot câștiga cerurile.

Voiești poate a-ți dovedi și de aiurea că este acolo judecata acea înfricoșată? Apoi atunci deschide-ți ușile conștiinței tale, și privește pe judecătorul ce șade chiar în cugetul tău. Deci dacă chiar tu însuși te condamni, de și ești iubitoriu de sine-ți, și nu suferi de a fi pedepsit cu o pedeapsă nedreaptă, dară Dumnezeu oare nu va avea cu atât mai mult îngrijirea celui drept? Oare nu va da el hotărîrea sa cea nemitarnică pentru toate, ci va lăsa ca să se poarte toate la noroc, și fără scop? Și cine ar putea zice aceasta? Nu este nimeni, ci și Elinii, și barbarii, și poeții, și filosofii, și tot neamul omenesc conglăsuiesc în acestea cu noi, de și poate nu la feliu, căci uniia zic că în iad ar fi oare-care judecată. Astfel deci lucrul este învederat și mărturisit de toți.

«Dară din ce cauză, zici tu, nu pedepsește aici?» Ca să se arate îndelunga lui răbdare; ca din pocăința noastră să ne înlesnească mântuirea, și ca să nu facă neamul nostru nemișcat, iară pe cei ce ar putea a se mântui în urma unei prefaceri de bună voie, să-i silească spre mântuire. Că dacă imediat ar fi pedepsit pentru păcate, cum s'ar fi mântuit Pavel, cum Petru, corifeii și dascalii lumii? Cum ar fi putut David ca prin pocăință să dobândească mântuirea? Cum Galatenii? Cum alții mulți? De aceia tocmai nici nu pedepsește pe toți aici, ci numai pe uniia dintre toți, și nici acolo nu-i pedepsește pe toți, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfel să miște și să deștepte și pe cei mai fără simțire prin cei pe carii îi pedepsește, și prin cei pe carii nu-i pedepsește să-i întărească de a dori cele viitoare.

Sau poate nu vezi pe mulți și aici pedepsiți, ca de pildă pe cei uciși sub dărămăturile turnului; ca pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor; ca pe cei dintre Corintheni cari s'au sfârșit printr'o moarte fără de timp, din cauză că s'au împărtășit din sfintele taine cu nevrednicie; ca pe Faraon, sau ca pe cei dintre Iudeii uciși de barbari, ca pe mulți alții, și atunci, și acum, și necontenit? Pre cum și pe alții cari au păcă-

tuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiți, precum bogatul acela de pe timpul lui Lazar, precum alții mulți. Toate acestea fac ca și pre cei ce sunt încredințați să-i deștepte spre cele viitoare, dară și pre cei leneși să-i facă mai sprinteni. „Că Dumnezeu, zice, este judecătoriu drept, și puternic, și îndelung răbdătoriu, și neaducând mânie în toate zilele”. (Ps. 7, 12). Dară dacă noi abuzăm de îndelunga lui răbdare, apoi va veni timpul, când nici o clipă nu va mai răbdă, ci imediat ne va pedepsi.

Deci, să nu facem așa, ca pentru a ne dezmerdă o clipă aici — căci aceasta este viața prezentă — să ni atragem osîndă pe veacuri nemărginite, ci să ne oboșim o clipeală, spre a ne dezmerdă și a ne încunună într'una. Nu vedeți că chiar și în afaceri omenești așa fac cei mai mulți dintre oameni, că adecă preferă puțină osteneală pentru o liniște și repaos mai îndelungat, de și poate li se întâmplă cu totul din contra? Că de pildă aici este de multe-ori egalitate între ostenele și câștig, dară de multe-ori și contrariul, că de pildă ostenelele sunt nesfârșite, pe când fructul este puțin, și de multe-ori nici puțin, — dară fiind vorba de împărăția ceriurilor, cu totul invers se întâmplă; căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea și mulțămirea este mare, este nesfârșită. Gândește-te bine. Lucrătoriu de pământ muncește tot anul, și tocmai pe la sfârșit de multe-ori își pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale ostenele. Comandantul și ostașul iarăși până la cea mai înaintată vârstă și-au petrecut viața în războaie și năcazuri, și la urmă fie-care dintre dânșii se duce; însă unul de pildă împreună cu biruința și-a pierdut și viața, iară celalalt este mai sărac decât toți săracii.

Deci, ce îndreptare vom avea spune-mi, dacă în cele trupești noi preferăm cele grele și obositoare, pentru ca apoi să ne odihnim puțin, sau nici puțin — fiindcă speranța este nesigură — iară în cele duhovnicești facem cu totul din contra, și astfel ni atragem osîndă negrăită pentru o scurtă desfătare?

De aceia vă rog pre voi toți, a vă deșteptă — de și poate târziu — din această moleciune și nesimțire. Nimeni nu ne va putea scoate din primejdie în acel timp, nici fratele, nici tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul nimeni, ci dacă vom fi descoperiți

din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult de pildă plângea bogatul acela din evanghelie, și ruga pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Dară ascultă ce spuneă Abraám: „Prăpastie mare este între voi și noi, ca cei ce vor vrea să treacă de aici cătră voi să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă“ (Lucă 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe celelalte ca să li împrumute puțin unt-de-lemn pentru candelile lor? Inșă ascultă și pe acelea ce spun: „Nu cumvâ să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă“ (Math. 25, 9), așa că nimeni n'a putut să le vâre în cămara de nuntă.

La acestea gândindu-ne și noi, să ne îngrijim de vieța noastră. Ori și câte ostenele ai spune, și ori câte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic față cu bunurile viitoare. Pune înainte, de voiești, foc, și fier, și fiare sălbatece, ba chiar și mai grozave, și cu toate acestea față de muncile acelea nu sunt nici măcar ca o umbră. Căci când acestea năvălesc cu putere asupra omului, devin chiar ușoare, fiindcă fac mai grabnică scăparea din munci, trupul nefiind în stare de a se lupta și cu furia și cu dănuirea muncelor, — pe când nu tot așa se petrece și cu cele viitoare, ci amândouă acestea — adecă dănuirea sau prelungirea și furia osândeii — merg împreună atât în cele bune, cât și în cele răle.

Deci, pe cât mai este timp „să întimpinăm fața lui întru mărturisire“ (Ps. 104, 2), ca astfel să-l vedem atunci pre dânsul blând și liniștit, și ca să scăpăm de acele puteri amenințătoare. Nu vezi pe ostașii cari slujăsc aici pe cei ce stăpânesc, cum tirăsc, cum leagă, cum bat, cum sparg coastele, cum pe lângă celelalte munci mai adaogă și lumânări aprinse, cum taie mădularele? Dară toate acestea sunt jucării și de ris, față de acele pedepse. Fiindcă aceste pedepse sunt momentane și trecătoare, pe când acolo nici viermile nu se sfârșăste, nici focul nu se stinge, căci atunci și trupul cel învieat va fi nesticăcios.

Dară să nu fie, iubiților, ca noi să cunoaștem acestea din experiență, ci acele grozăvenii să ni fie deajuns numai de a le grăi, și nici să fim dați muncitorilor acelora, ci aici să ne cumințim. Câte nu vom

grăi atunci invinovățindu-ne pre noi înși-ne? Cât nu ne vom bocî? Cât nu ne vom scâncî? Dară cu nimic nu ne vom folosi, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai putea folosi cu ceva, după ce corabia s'a stricat și s'a cufundat, și nici doftorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe-ori vor spune că «trebuie să facem cutare sau cutare», însă toate vor fi în zădar. Noi trebuie de a grăi toate și de a face, numai intru cât sunt speranțe de îndreptare, dară când nu mai suntem de loc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, e de prisos de a mai grăi. Căci și Iudeii vor zice atunci: „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului“ (Math. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosi, și nici nu vor scăpa de osândă, fiindcă atunci când trebuie să grăiască așa, n'au grăit.

Deci, ca nu cumva și noi să pătimim așa, fiind vorba de viața noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfel să stăm cu curaj înaintea tronului lui Christos. De care fie a ne invrednici noi cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfintul Duh se cade slava, și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Că știm că de se va strică casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veșnică în ceriuri“ (Cap. 5, 1).

Iarăși li deșteaptă buna lor voință, prin aceia că li pune înainte multe ispite, fiindcă eră natural ca în lipsa lui, dânșii să devină mai slabi în a le suferi. Deci, ce spune el? «Nu trebuie a ne minună, zice, că pătimim răle, și nici să ne tulburăm, căci multe foloase tragem noi de aici». A spus și cele dinainte, că de pildă noi purtăm moartea lui Iisus, și că avem cu noi cea

mai mare dovadă a puterii lui, după cum zice: „ca mulțimea puterii să fie a lui Dumnezeu“, și că prezentăm o dovadă lămurită a învierii: „ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritoriu“. Dară fiindcă odată cu acestea a spus, că și omul cel dinăuntru devine astfel mai bun: „ci de s'ar și strică omul nostru cel dinafară, zice, dară cel dinăuntru se înnoiește din zi în zi“, arătând iarăși, cât de folositoriu este de a fi alungați și prigonți, la urmă adaoge zicând că, când în general se întâmplă aceasta, atunci miile de bunuri vor resări celor ce au suferit. «Ca nu cumva, zice, auzind că omul tău cel dinafară se strică, să te întristezi, apoi află, că atunci când numai decât se petrece aceasta, tu trebuie să te bucuri, căci vei ajunge la cele mai bune sfârșituri. Așa că nu numai nu trebuie a te întrista că trupul ți s'a vătămat în parte acum, ci încă chiar să cauți vătămarea și stricarea lui în totul, fiindcă aceasta mai cu samă te duce la nestrucăciune».

Pentru care a și adăogat: „Că știm că de se va strică casa noastră cea pământescă a cortului acestuia, zidire dela Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veșnică în ceriuri“. Deci, fiindcă el iarăși a adus vorba despre înviere, în care mai ales boleau acești Corintheni, apoi i-a mai dinainte în ajutoriul său și judecata auditorilor, și astfel o și pune înainte, însă nu la felu cu cele spuse înainte, ci plecând ca dela alt subiect, — căci deja erau îndreptați, și zice: „Știm că de se va strică casa noastră cea pământescă a cortului acestuia, zidire dela Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veșnică în ceriuri“. Unii sub numele de «casă» înțeleg lumea aceasta, dară eu mai degrabă ași crede că se face aluziune aici la trup. Dară tu te gândește, cum apostolul și prin denumirile acestea arată superioritatea celor viitoare față de cele prezente. Căci spunând «cea pământescă» a pus imediat în față pe cea „veșnică în ceriuri“, — fiindcă denumirea de «cort» de multe-ori arată nestatornicia. De aceia și zice: „In casa părintelui meu multe locașuri sunt“ (Ioan

14, 2). Dară dacă aiurea numește locul de odihnă al sfinților corturi, apoi n'a zis simplu «corturi», ci cu adaos, fiindcă n'a zis «ca să fie primiți în corturile lor», ci „în veșnicile corturi“ (Luc. 16, 9). Zicând apoi „nefăcută de mână“ a dat a înțelege pe cea făcută de mână. Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? De loc, însă el aici face aluziune sau la casele cele făcute de mână, sau dacă nu ace-asta, apoi a numit trupul cel nefăcut de mână casă a cortului celui veșnic. El n'a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia.

„Că de aceasta suspinăm, dorind ca să ne îmbrăcăm întru locașul nostru cel din ceriuri“ (Vers. 2). Care cort? spune-mi. Trupul cel nestricăcios. Și de ce suspinăm acum? Pentru că acel trup e cu mult mai bun. Zice că acel trup este din ceriu, pentru nestricăciunea lui, — căci prin această denumire el arată darul trimis din ceriuri, iară nici decât trupul. Deci, nu numai că nu trebuie a ne mâhni pentru ispitele noastre din parte, ci încă a căuta și generalul, și totalul în aceste ispite, ca și cum ar zice: «oftezi că ești prigonit, că îți este trupul acesta, adevărat omul cel de dinafară atât de ticăloșit; dară oftează mai ales că aceasta nu se întâmplă cu toată grozăvenia, și nici încă că se strică cu totul». Ai văzut, cum a întors vorba la cele contrare, arătând că pentru acestea trebuie a oftă, fiindcă nu s'au desfășurat în totalitatea lor, ci numai în parte? De aceea la urmă nici nu-l mai numește pe trup cort, ci locaș; și cu drept cuvânt, — fiindcă cortul se dărimă ușor, pe când locașul cel ceresc rămâne într'una.

„Dacă și după ce ne vom dezbrăcă¹⁾, nu ne vom afla goli“ (Vers. 3), zice; adevărat că chiar de vom și lepădă trupul, totuși acolo nu ne vom prezenta fără trup, ci împreună cu același trup devenit nestricăcios. Unii zic — ceia ce mai ales trebuie a fi aprobat: „că și dacă vom fi îmbrăcați, nu goli ne vom afla“. Pentru ca nu cumva auzind de înviere, toți să

¹⁾ Notă. La Sf. Chrisostom în acest pasaj este întrebuințat verbul ἐκδύνομαι, în particip: ἐκδυσάμενοι = vom fi dezbrăcați, iară în cursul explicărilor întrebuințază participul verbului ἐνδύνομαι, ἐνδυσάμενοι = vom fi îmbrăcați.

devină îndrăzneți, apoi și zice: „Că și dacă vom fi îmbrăcați“, adică că și dacă vom lua nestricăciunea și trup nestricăcios, totuși „nu ne vom afla goli“ de slavă și de siguranță,—ceia ce și în întâia epistolă zicea, că „toți vom înviea, însă fie-care întru a sa rânduală“, și „sunt trupuri cerești, și trupuri pământestii“ (I. Cor. 15, 23. 40). Invierea va fi obștească pentru toți, iară slava nu va mai fi obștească, ci unia în cinste, iară alții întru necinste, unia întru împărăția cerurilor, iară alții vor înviea spre osândă. Tot aceasta a arătat-o și aici zicând: „că și dacă vom fi îmbrăcați, nu goli ne vom afla“.

„Că cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm, pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm“ (Vers. 4). Aici iarăși cu desăvârșire și într'un mod foarte lămurit, a închis gurile ereticilor, arătând că nu se vorbește cum s'ar întâmpla pentru trupul acesta și celalalt, ci pentru stricăciune și nestricăciune. «Nu suspinăm de aceia, zice, ca să scăpăm de trup, căci de acesta nici nu voim a ne dezbrăca, — ci voim a ne elibera de stricăciunea cea dintr'insub. pentru care și zice: «nu voim să ne dezbrăcăm de trup ci să ne îmbrăcăm în el cu nestricăciunea». Mai departe apoi și explică aceasta: „ca ce este muritoriu (stricăcios) să se înghiță de vieață“, zice. Fiindcă la mulți se părea greu lucru de a se lepăda de trup, iară el se împotrivea hotăririlor celor mulți, zicând că suspinăm și nu voim să ne dezbrăcăm de dânsul, putând a i se răspunde: «apoi dacă sufletul despărțindu-se de trup pătimește de acestea și se văicărează, cum de tu spui că noi oftăm fiindcă nu ne despărțim de trup»? — apoi ca nu cumva să i se răspundă de acestea, iată că el pare că li zice: «nici eu nu spun aceasta, zice, că de aceia suspinăm, ca să-l lepădăm, fiindcă nimeni nu se leapădă de el fără mâhnire, duple cum de altfel și despre Petru zice Christos, că „te vor încinge și te vor duce unde tu nu vorești“ (Ioan 21, 18), ci că să ne îmbrăcăm cu nestricăciunea acordată lui. Că cea ce îngreiază trupul nostru nu este doară că el este trup, ci pentru că suntem în-

brăcați cu un trup muritoriu, și supus patimilor; — aceasta deci este care ni și cauzază întristarea. Deci, viața venind, consumă numai stricăciunea trupului, iară nu trupul. «Și cum s'ar întâmplă aceasta?» zici tu. Dară nu cercetă, căci Dumnezeu este carele face. Nu cerne lucrul în zadar. De aceia tocmai a și adaos: „Iară cel ce ne-a făcut pre noi spre însăși aceasta, Dumnezeu este“ (Vers. 5). De aici el ni arată că acestea sunt hotărîte dela început de sus. «Nu doară acum i s'a părut așa, ci încă dela început ne-a plăzmuit pre noi din pământ, cum și pre Adam l-a creat; însă nu l-a creat pentru ca el să moară, ci ca încă să-l facă și nemuritoriu. După aceia arătând că lucrul este adevărat, și dând dovada cuvenită, a adaos imediat: „Care a și dat nouă arvona Duhului“. Căci și atunci ne-a plăzmuit spre aceasta, și acum tot spre aceasta ne-a pregătit prin botez, iară pentru aceasta ne-a dat nouă nu o mică garanție, ci pe Duhul Sfint. Neconținut el numește faptul arvona, voind a arăta pe Dumnezeu ca datornic al totului, și de aici să 'și făurească cuvântul demn de crezut chiar și pentru cei mai tâmpi.

„Indrăznind drept aceia pururea, și știind“ (Vers. 6). Expresiunea „îndrăznind“ este zisă față cu prigonirile, cu uneltirile, și cu necazurile pe care le îndurau într'una, ca și cum pare că li-ar fi zis: «te alungă pe tine cineva, te prigonește, te răpune? — tu nu cădeai, căci pentru tine totul se face; nu te teme, ci îndrăznește. Că ceia ce te face ca să oftezi și să fii trist, că adevărat slujăști stricăciunii, această o răpune, sau mai bine zis o ridică din mijloc, și iute te scapă de această robie». Pentru care și zice: „îndrăznind drept aceia pururea“, nu în liniște, ci în scârbe și năcazuri, „și știind că petrecând în trup, suntem depărtați dela Domnul. Că prin credință umblăm, iară nu prin vedere. Nădăjduim și bine voim mai bine să fim depărtați de trup, și să petrecem cu Domnului“ (Vers. 7. 8). Ceia ce este mai mare și mai important decât toate, a pus-o tocmai la urmă; căci a luat nestricăciunea cea împreună cu Christos, este cel mai mare bun.

Ceia ce el spune aici, aceasta însemnă: «Cel ce vă războește și vă răpune, nu stinge viața voastră. Nu te spăriea, ci îndrăznește, de și ești obosit cu totul. Căci nu numai că te scapă de stricăciune și de greutate, ci încă că te și trimite iute către Domnul». „Știind că petrecând în trup, suntem depărtați dela Domnul. Nădăjduim și bine-voim mai bine să fim depărtați de trup, și să petrecem cu Domnul“. Ai văzut, cum ascunzând cele triste, adică numirea morții și a sfârșitului, în locul lor a pus pe cele mai mult dorite, numindu-le călătorie către Domnul, și cele ce se par plăcute — cele a le vieții — lăsându-le la o parte, le-a numit dela cele triste, spunând că viața aceasta de aici este depărtare dela Domnul? Acestea le-a spus, pentru ca nimeni nici să se creadă mulțumit și fericit cu cele prezente, ci încă să se și îngreueze, și nici urmând a se sfârși, să se imputineze, ci încă să se și bucure, ca unul ce merge spre mai mari bunuri. Apoi, ca nu cumva să zică cineva, auzind că ne instrăinăm dela Domnul, «dară de ce zici acestea? căci suntem oare depărtați dela dânsul, fiind aici pe pământ»? — iată că el din capul locului a îndreptat aceasta, zicând: „că prin credință umblăm, iară nu prin vedere“. Adică, îl știm, îl cunoaștem noi pe dânsul și aici, însă nu atât de lămurit. Ceia ce spune și aiurea, zicând: „ca prin oglindă, în găcitură (enigmă)“. „Nădăjduim și bine-voim“. Vai! Unde a dus el vorba! La dorința de moarte, arătând ca plăcut ceia ce este greu și de nesuferit, și ca displăcut și de nesuferit ceia ce este plăcut. Căci expresiunea „bine-voim“ însemnă „dorim“. Și ce dorim? „Să fim depărtați de trup, și să petrecem cu Domnul“ zice.

Aceasta o face apostolul pururea, ceia ce am arătat și mai înainte, întorcând vorba celor ce 'l contrariau la cele opuse. „Pentru aceia ne și nevoim, zice, ca ori petrecând, ori depărtați fiind, să fim plăcuți lui“. (Vers. 9). «Ceia ce se cere, aceasta este, zice; chiar acolo de am fi, sau chiar și aici, noi să trăim după voința lui; aceasta este principalul. Așa că de aici deja tu ai împărăția ceriurilor fără cercare». Apoi ca nu cumva ajungând într'o astfelu de dorință, să se imputineze

iarăși față de întârzierea ducerii, el de aici deja li dă capitalul tuturor bunurilor. Și care este acel capital? Acela de a fi plăcuți lui Dumnezeu. Nici a pleca de aici cum s'ar întâmpla nu este ceva bun, ci a fi lăudat, a fi aprobat, prin care și devine bună acea plecare; și nici de a rămâne aici cum s'ar brodi, este ceva greoiu, ci numai a se împotrivi cineva voinței lui Dumnezeu. Așa dară să nu'ți închipui că este deajuns numai călătoria din acest trup, fiindcă pretutindeni este nevoie de fapta bună. Dupre cum atunci când a spus de înviere, nu ne-a lăsat numai de a nădăjdui în ea, ci a spus: „Dacă și după ce ne vom îmbrăca, nu ne vom afla goli“, tot așa și acum arătând acea călătorie, ca nu cumva să'ți închipui că aceasta îți este deajuns pentru mântuire, a adăos că trebuie de a fi plăcuți lui Dumnezeu.

Apoi, fiindcă până acum a îndemnat pe auditori dela multe bunuri puse înainte, mai departe îi înfricoșază dela împrejurările supărăcioase pe care le raportează. Căci interesul se găsește și în câștigarea celor bune, precum și în fugirea de cele răle, cea ce este gheena și împărăția ceriurilor. A fugi de osândă, are cea mai mare putere asupra cuiva; că dacă paguba s'ar margini la a nu câștiga cele bune, de sigur că cei mai mulți ar suferi aceasta, — însă când ajunge până și la a suferi răle, apoi atunci n'ar mai putea răbda. Trebuie ca pierderea împărăției ceriurilor să fie considerată de dâșii ca ceva de nesuferit, însă pentru neputința celor mulți, aceasta se pare cu mult mai grozavă; și fiindcă nu atâta acordarea celor bune mișcă pe auditoriul cel încăpăținat, pe cât amenințarea cu pedepsele, de necesitate eră ca el să sfârșască vorba aici, zicând: „Pentru că noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Christos“ (Vers. 10). Apoi după ce a înfricoșat și a mișcat pe auditoriu cu amintirea divanului lui Christos, iată că nici aici n'a pus înainte numai cele răle, fără cele bune, ci a amestecat cu acelea și oarecare plăcere, zicând: „Ca să ia fie-care dupre cum a făcut, cele ce s'au lucrat prin trup, ori bine, ori rău“.

Acestea spunând, și pe cei ce au avut succese, însă au fost prizoniți, îi împuternicește cu speranțele, și pre cei căzuți îi face a fi mai cu băgare de samă prin frica

ce li-o inspiră. Tot-odată a adevărit și cuvântul despre învierea trupurilor. «Nu se poate, zice, ca cel ce a slujit și unuia și altuia, să rămână afară de ori-ce resplătă, ci împreună cu sufletul cele răle vor fi pedepsite, iară cele bune vor fi încununate».

Dară unii dintre eretici zic, că alt trup va înviea. Cum? spune-mi. Adecă altul a păcătuit, și altul se pedesește? Altul a avut fapte bune, și altul se încununează? Dară atunci ce veți putea spune lui Pavel, care zice: „Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm“? Cum apoi ceia ce este stricăcios, ceia ce este muritoriu, va fi înghițit de vieață? El n'a zis doară: «Pentru ca să fie înghițit trupul cel muritoriu de trupul cel nemuritoriu», ci „pentru ca ce este muritoriu — (stricăciunea) — să se înghiță de vieață“. Dară aceasta numai atunci se petrece, când va înviea același trup; dacă însă îl lași pe acesta, și-ți făurești un altul, apoi atunci nu mai este înghițită stricăciunea, ci rămâne aceeași. De aceia nu se petrec lucrurile așa, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adecă trupul, să se îmbrace întru nestricăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iară atunci în aceia; și pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfățișa atunci, fiindcă de altminterlea nestricăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. „Nu poate stricăciunea pre nestricăciune a moșteni“ (I. Cor. 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar putea fi nestricăciunea? Ci din contra, stricăciunea este înghițită de vieață, și prin urmare vieața biruește pe stricăciune, iară stricăciunea pe vieață nici-odată. Că după cum ceara se topește de foc, iară dânsa nici-odată nu poate stăpâni sau nimici puterea focului, tot așa și stricăciunea se topește de nestricăciune și dispare, pe când aceasta nu poate nici-odată a o stăpâni pe aceia.

¹⁾ Să ascultăm deci glasul lui Pavel, carele zice, că „noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Christos“ și să descriem acel tribunal, și să ni-l închipuim că ni stă de față acum, și ni se cere răspuns. Eu vă voi spune aceasta mai pe larg, pe când

¹⁾ *Partea morală. Despre înfricoșata judecată. (Veron).*

Pavel, fiindcă vorba îi era despre năcazuri, și nu voia ca iarăși să-i mai întristeze și cu aceasta, n'a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că „va lua fie-care dupre cum a făcut“, iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel tribunal ni stă de față, și fie-care să-și întrebe conștiința lui, și chiar să-și închi- puie pe judecătoriu că este de față, și că totul se des- copere și se aduce la mijloc. Căci nu doară urmează ca noi să stăm de față cum s'ar întâmpla, ci că ni se vor și descoperi faptele. Așa dară nu vi s'a pălit obrazul de ru- șine? Așa dară nu v'ați spăimântat? Deci, dacă acum când încă faptul nu se desfășură înaintea noastră, ci numai ni l'am închipuit în cugetul nostru, și încă ne pră- pădim din cauza conștiinței noastre, — apoi ce vom face atunci, când acel divan va stă de față, când întreaga lume va fi prezentă, când vor stă acolo îngeri și arhan- gheli, când celelalte stăpânii și puteri, când vor fi ră- pirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază și cutremur? Ce vom face, când vor sună trâmbițele cele ne'nterupte, acele voci nesfârșite? Că chiar dacă n'ar fi gheena, totuși a fi lepădat dela acea strălucire, și a se depărta necinstit, câtă osândă nu este? Că dacă chiar acum, trecând Impăratul și cei împreună cu dânsul, și fie-care știindu-și lipsa lui, noi nu atâta sim- țim plăcere din privirea pompei, pe câtă neplăcere dacă nu ne împărtășim cu nimic din pompa ce se desfășură pimprejurul lui; — apoi ce va fi atunci? Sau poate crezi că e mică pedeapsa de a nu face parte în rândurile acelui chor, de a nu se învrednici de slava acea negrăită, de a fi aruncat departe de frumuseța aceia și de bunurile acelea nepovestite? Când apoi și întunerec va fi, și scrâș- nirea dinților, și legături nedezlegate, și viermile cele neadormit, și foc nestins, și scârbă și amărăciune, și limbi fripte din cauza acelui foc, precum de pildă a acelui bogat din evanghelie; când ne vom boci și nimeni nu ne va auzi, când vom suspină și vom răcnii din cauza ranelor, și nimeni nu ne va avea în băgare de samă, și preste tot locul vedem că nimeni nu este care să ne mângâie; — apoi cum vom considera pe cei ce se găsesc astfel? Dară ce ar putea fi mai ticălos ca acele suflete? Ce ar putea fi mai de jălit?

Că dacă, intrând într'o temniță și văzând pe unii nespălați, pe alții legați și topiți de foame, pe unii în-

chiși la întunec, ne cutremurăm și ni se împuținează inima de frică, și apoi facem toate chipurile de a nu cădea și noi acolo; dară când vom fi trași și băgați în temnițele gheenii, în acele locuri de munci, ce vom deveni oare? Căci legăturile acelea nu sunt de fer, ci de foc care nu se stinge nici-odată. Și nici cei ce vor fi atunci de față, nu vor fi egali în cinste cu noi, — pe cari trebuie de a-i îmblânzi de multe-ori -- ci ingeri, la cari nu ni-ar fi slobod nici măcar de a ne uita, fiind grozav de infurieați pentru cele cu care noi am batjocorit pre stăpânul. Acolo nu este ca aici, unde vedem pe unii punând vorbe de rugăminte, pe alții dând bani, pe alții altele și astfelu procurând o mângâere oarecare celor condamnați; — ci toate vor fi acolo neertate, căci chiar Noe de ar fi, sau Iob, sau Daniil, și n'ar îndrăzni de a spune ceva văzând pedepsiți pe ai lor. Fiindcă chiar simpatia ceă dela natură, atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmpla de a vedea oameni buni și drepti ca părinți ai unor copii stricați și răi, precum și pre niște copii buni ca fi ai unor părinți răi și stricați. Așa că plăcerea și mulțămirea sufletească va fi curată atunci, și cei ce se vor bucura de bunurile cele nepieritoare, nu vor fi întru nimic mișcați prin simpatie, ba încă zic că această simpatie va fi cu totul stinsă, și împreună cu stăpânul vor fi și dâșii îngreșoși și scandalizați de faptele celor mai deaproape ai lor. Că dacă niște oameni cum s'ar întâmpla și încă disprețuiesc pe copiii lor când îi văd răi, și chiar se leapădă de înrudirea cu dâșii, apoi cu atât mai mult dreptii atunci.

Prin urmare nimeni să nu nădăjduiască cele bune, dacă n'a făcut ceva bine, chiar de ar avea mii de strămoși drepti și buni. „Ca să iă fie-care dupre cum a făcut, zice, ori bine, ori rău“. Aici mi se pare că face aluziune și la cei ce curvesc — îngrădindu-i cu frica de acolo, — și nu numai pe aceia îi înfricoșază, ci și pe toți cei ce păcătuiesc.

Să ascultăm, deci, și noi. Chiar de ai avea o poftă cât de arzătoare, împotrivește-te acelei poște, și de 'n-dată vei reuși a o stinge. Chiar de ai voi să grăiești ceva uricios, tu gândește-te la scrășnirea dinților de atunci, și frica aceia îți va fi ca un frâu. Sau de ai voi să răpești avutul altuia, tu ascultă pe judecătorul

care poroncește și zice: „legați-i mâinile și picioarele sale, și aruncați-l pre dânsul într-o întunecătură cel mai din afară“ (Math. 12, 13), — și atunci vei arunca dela tine și această poftă. Sau de te îmbete și te găsești veșnic în stare de beție, tu ascultă pe bogatul din evanghelie zicând: „Trimite pe Lazăr să-și întingă vârful degetului său în apă, și să-mi răcorească limba mea“ (Lucă 16, 24), — și atunci vei fugi de patimă. Iară de cumva îți place a te dezmerda în desfătări, tu gândește-te bine la groaza și neliniștea de acolo, și nici prin minte nu-ți va mai veni asemenea poftă. Sau de cumva ești poate aspru și crud, adă-ți aminte de acele fecioare, ale căroro candelă stingându-se, au fost scoase afară din camera cea de nuntă, și atunci iute vei deveni filantrop. Dară poate că ești leneș și trândav? Apoi atunci gândește-te la cel ce ascuns talantul, și vei deveni mai iute decât focul. Poate că te roade pofta de avutul aproapelui? Ei, apoi gândește-te la viermile cel neadormit, și cu ușurință vei îndepărta dela tine această boală, și toate cele bune le vei face. Că doară nu ni s'a poroncit nimic greu și nici cu neputință de a îndeplini. Deci, cum de ni se par nouă grele cele poroncite? De sigur că din cauza trândăviei noastre. Dupre cum când suntem treji, până și cele ce ni se par de nesuferit vor fi pentru noi ușoare și cu înlesnire, tot așa și când suntem în trândăvie, chiar și cele mai ușoare ni se vor părea grele și de nesuferit.

Toate acestea, deci, cugetându-le, să nu ne gândim la cei ce se dezmeardă în desfătări, ci la sfârșitul lor: aici adecă îngrășarea sau buhăeala trupului și băligariu de ajuns, iară acolo viermile neadormit și focul cel veșnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârșitul lor: aici adecă frică și teamă, iară acolo legăturile cele nedezlegate. Nu te gândi la cei ce iubesc slava deșartă, ci la ceia ce se naște de aici: aici adecă sclăvie și prefăcătorii uricioase, iară acolo pagubă de nesuferit, și ardere veșnică. Daca, deci, vom vorbi între noi de acestea, dacă le vom șopti într'una poftelor noastre celor răle, iute vom scoate din noi dragostea de cele prezente, în același timp vom și aprinde în noi dorul de cele viitoare. Deci, să aprindem în noi

acel dor, și să-l ațîțăm într'una. Că dacă numai gândirea la acele bunuri, — de și dealtfelu este cam întunecată, — și încă ni procură plăcere nespasă, apoi gândește-te ce felu de mulțămire ni va procură realizarea acelor bunuri. Fericiți vor fi, și de trei-ori fericiți toți acei ce se vor bucură de acele bunuri, duple cum și cei ce vor luă cele contrare vor fi de jălit, ba încă de trei-ori vrednici de jălit.

Deci, iubiților, ca nu cumvâ să devenim ca acești din urmă, ci ca cei dintâi, să preferăm fapta bună, căci numai așa ne vom bucură și de bunurile cele viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne invrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, prin care și cu care se cade slava, stăpânirea și cinstea Tatălui și Sfintului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Știind dară frica Domnului, pre oameni aducem la adevăr, iară lui Dumnezeu arătați suntem; și nădăjduim că și întru științele (conștiințele) voastre suntem arătați“ (Cap. 5, 11).

«Acestea, deci, știindu-le, zice, adecă divanul acela infricoșat, toate le facem, încât să nu dăm vouă pricină, nici de vr'o piedecă oare-care, nici de vr'o bănuială oare-care mincinoasă contra noastră, pentru niscarevâ fapte răle». Ai văzut exactitate a vieței, și rivna unui suflet ce se îngrijaște? «Că nu numai când am face ceva rău, zice, am fi învinovațiți, ci chiar de n'am face, însă am fi bănuțiți că facem, și noi fiind stăpâni de a respinge bănuiala, disprețuim totuși ori-ce desvinovațire, apoi vom aveâ răspundere».

„Că nu ne lăudam iarăși pre noi înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi“ (Vers. 12). Privește, cum el într'una îndreaptă bănuiala ce li s'ar fi părut lor, că se laudă pre sine. Că nimic

nu supără urechia auditorilor, ca a spune cineva de dânsul lucruri mari și minunate. Deci, fiindcă s'a văzut silit de a veni cu vorba la această chestiune, iarăși o îndreaptă, zicând «că aceasta pentru voi o facem, și nu pentru noi, ca astfel voi să vă mândriți, și nici de cum noi». Și nici acestea nu le-a spus el în bobote, ci pentru apostolii cei mincinoși; pentru care a și adaos: „ca să aveți (prilej) spre cei ce se laudă în față, iară nu în inimă“. Ai văzut cum i-a depărtat dela aceia, și i-a atras cătră dânsul, dovedind că chiar acești Corintheni doreau de a avea oare-care ocazie, prin care să poată grăi pentru dânsii, și să-i desvinovățască de cele pentru care îi învinovățau? «Nu doară pentru ca noi să ne lăudăm, zice, grăim vouă acestea, ci pentru ca voi să grațiți în libertate pentru noi» — ceia ce mărturisește marea lui dragoste pentru dânsii — «și nu pentru ca voi să vă mândriți cum s'ar întâmplă, ci pentru ca să nu vă rătăciți». Aceasta însă n'o spune pe față, ci în alt mod, și cu mult mai blând își mănuieste vorba, fără însă să atace pe aceia, zicând: „Ca să aveți prilej de a vă mândri spre cei ce se laudă în față“, și nici chiar aceasta nu poroncește a o face cum s'ar brodi, nefiind nici o pricină, ci atunci când aceia se vor trufi, căci apostolul pretutindeni caută timpul priincios. O face aceasta nu cu scopul de a se arată pre dânsul strălucit, ci pentru ca pe aceia să-i facă de a conțeni cu purtarea lor cea fără rânduială și spre vătămarea ucenicilor.

Dară ce va să zică: „în față“? Adecă în lucrurile cele văzute, în cele făcute pentru ochii lumii. Căci de acest feliu erau apostolii cei mincinoși, cari pe toate le făceau din slavă deșartă, iar înăuntru erau goli cu de-săvârșire; cari aveau evlavie numai în față, părându-se cinsiți, iară în faptele cele bune fiind în totul pustii.

„Că ori de ne răpim cu mintea, lui Dumnezeu (pentru Dumnezeu o facem), ori de suntem întregi la minte, vouă (pentru voi o facem“ Vers. 13). «Chiar dacă vom grăi vouă ceva mare — ceia ce el numește extaz, sau răpire cu mintea, ceia ce și aiurea o numește afrosini sau necumințenie, — aceasta o facem pentru Dumnezeu, ca nu cumva voi crezându-ne proști să ne disprețuiți, și să vă pierdeți, și chiar de

v'am spune ceva cumpătat și umilit, pentru voi o facem, ca să vă învățați a fi smeriți». Sau că spune și aceia, «că dacă cineva ne crede pre noi ieșiți din minți, noi cerem plata dela Dumnezeu, pentru care și suntem bănuți de așa ceva, iară de ne crede întregi la minte, apoi atunci bucure-se și el de înțelepciunea noastră». Sau și altmintrelea: «Zice cineva că suntem smintiți? Pentru Dumnezeu suntem așa». Pentru care și adaugă:

„Că dragostea lui Christos ne ține pre noi, socotind (judecând) aceasta“ (Vers. 14), — căci «nu numai frica de cele viitoare, zice, dară și cele deja petrecute nu ne lasă de a fi trândavi, sau de a dormita, ci ne ațată și ne împinge spre ostenelele cele pentru voi». Și care sunt oare cele deja petrecute? „Că de a murit unul pentru toți“, zice, iată dară că toți au murit“. Prin urmare s'au petrecut acestea fiind cu toți pierduți. «Dacă n'ar fi murit cu toții, n'ar fi murit nici el pentru toți. Că aici sunt cauzele mântuirii noastre, și nici decât acolo». De aceia și zice: „Că dragostea lui Christos¹⁾ ne ține pre noi“, și nu ne lasă de a ne liniști. Căci este cea mai de pe urmă ticăloșie, și mai grozavă decât înseși gheena, ca după ce dânsul ni-a arătat atâta dragoste, să se găsească unii cari n'au produs nimic, chiar după o astfel de îngrijire din parte-i. Că mare este exagerația dragostei lui, adecă că a și murit pentru lumea întreagă, și că găsindu-se în asemenea stare nenorocită această lume, el a primit de a muri».

„Ca cei ce viează să nu mai vieze loru'și, ci celui ce a murit pentru ei, și a învieat“ (Vers. 15). «Deci, dacă noi nu trebuie a viețui pentru noi, nu vă tulburați, zice, și nici nu vă neliniștiți când vin asupra voastră primejdii și supărări». Dară apoi el pune înainte și un raționament neîndoelnic, prin care arată că lucrul acesta este din datorie. «Că dacă noi trăim, pentru dânsul murind, zice, apoi lui îi datorăm că trăim; pentru dânsul viem». Și se pare că ceia ce el spune, este una și aceeași; dară dacă cineva ar examina cu scumpătate, ar găsi două idei aici: că pentru dânsul viem,

¹⁾ Notă. În edițiunea Sf. Chrisostom se zice „că dragostea lui Dumnezeu ne ține pre noi“.

și pe de altă parte, că el a murit pentru noi, dintre care este de ajuns chiar numai una din ele, de a ne face răspunzători; dară când sunt încă amândouă, poți pricepe cât de mare este datoria. Dară mai bine zis, sunt chiar trei: adecă că și pârğa sau începătura pentru tine a înviat, și la ceriuri s'a înălțat, pentru care a și adaos: „celui ce a murit pentru noi, și a înviat“.

„Pentru care noi de acum pre nimeni nu știm dupre trup“ (Vers. 16). Că dacă toți au murit, și toți au înviat, — și au murit astfel, în cât că îi osândise tirania păcatului, și au înviat prin baea renașterei și reînnoirii Duhului Sfânt — cu drept cuvânt zice că „pre nimeni nu știm dupre trup“. Căci ce este dacă și sunt în trup? Dară vieața aceia trupească a pierit, s'a nimicit, și ne-am născut de sus din Duhul, sau prin Duhul, și deci știm o altă viață, și o altă stare, adecă pe acea din ceriuri. Și iarăși arată pe Christos căpetenie chiar a trupului, pentru care a și adaos: „iară de am și știut pe Christos dupre trup, dară acum¹⁾ nu-l mai știm“. Deci, ce? spune-mi; a lepădat el oare trupul, și acum nu mai este împreună cu trupul? Să nu fie una ca aceasta! căci și acum este în trup. „Că acest Iisus, zice, care s'a înălțat dela voi la ceriuri, așa va veni“ (Fapt. 1, 11), „Așa“. Adecă cum? În trup, împreună cu trupul. Deci cum de spune: „iară de am și știut pe Christos dupre trup, dară acum nu-l mai știm“? Expresiunea «a fi în trup» aplicată la noi oamenii, înșamnă a fi în păcate, iară «a nu fi în trup» va să zică a nu fi în păcate; pe când aplicată asupra lu Christos, înșamnă a fi întru patimile dela natură, precum; a fi în sete, a fi în foame, în osteneală, în dormire. „Că păcat n'a făcut, zice, nici viclesug nu s'a aflat în gura lui“ (I. Petru, 2, 22). Pentru care și zicea: „Cine din voi mă vădește pre mine pentru păcat“? Și iarăși: „Vine stăpânitoriuul lumii aceș-

¹⁾ Notă. În edițiunea noastră de Buzău s'au strecurat aici o greșală, căci se zice: „dară de acum nu-l mai știm“, pe când originalul este: „dară acum nu-l mai știm“. În cursul explicației Sf. Crisostom se poate vedea aceasta.

tija, și întru mine nu are nimic“ (Ioan 8, 46. 14, 30). A nu fi însă Christos în trup, înșamnă a se scăpa până și de necesitățile cele dela natură, iară nici de cum a nu fi în trup. Căci cu acest trup va veni să judece lumea, avându-l întreg și nepătimitoriu. Spre care și noi vom păși, devenindu-ne trupurile noastre la felu cu trupul slavei lui.

„Deci dară, ori-care s'a făcut întru Christos, făptură nouă este“ (Vers. 17). Fiindcă până acum i-a îndemnat la fapta bună dela dragostea lui Dumnezeu cătră noi, la urmă îi îndeamnă chiar dela înseși faptele petrecute. De aceia a și adaos: „Deci dară ori-care s'a făcut întru Christos, făptură nouă este“. Dacă cineva a crezut întru el, zice, a venit într'o altă creațiune, căci de sus s'a născut, prin Duhul. Așa că și pentru aceasta, zice, datorăm de a viea întru dânsul, nu numai că nu mai suntem ai noștri, și nu numai că el a murit pentru noi, nu numai că a înviat pârğa sau începătura noastră, ci pentru că am venit și într'o altă viață. Privește câte cuvinte de îndreptare spre a vieții bine ni-a pus înainte. De aceia și vindecarea, sau îndreptarea răului el a însemnat-o cu un nume ordinar, ca astfel să arate marea schimbare și prefacere. După aceia complectând mai departe cele spuse, și arătând cum sunt făptură nouă, zice: „cele vechi au trecut, iară toate s'au făcut nouă“. Care cele vechi? Adecă păcatele, zice, necucerniciile, sau în fine și toate cele Iudaice; sau mai bine zis, și acestea și acelea. „Iată toate s'au făcut nouă“.

„Iară toate dela Dumnezeu“ (Vers. 18). Așa dară nimic nu este dela noi, căci și iertarea păcatelor, și înfierea, și slava acea negrăită, dela dânsul ni se dă. Ne îndeamnă pre noi, așa dară, nu numai dela cele viitoare, ci și dela cele prezente. Căci gândește-te: a zis, că vom înviea, că vom trece în nestrăciune, și că vom avea acolo locuință veșnică; — dară fiindcă cele prezente au mai mare putere de îndemn decât cele viitoare, pentru cei ce nu cred în aceste adevăruri, dupre cum trebuie a crede, apoi el li arată câte au primit dejă, și cine erau mai înainte. Deci, ce felu erau când au primit aceste bunuri? Morți cu toții, dupre cum și zice: „Că

toți au murit“ și că „pentru toți a murit“, așa că pe toți îi iubea deopotrivă, de și erau învechiți și îmbătrâniți în răle. Dară iată și suflet nou — căci s'a curățit — și trup nou, și adorarea sau închinarea lui Dumnezeu nouă, și făgăduințele nouă, și așezământ (testament) nou, și viață, și masă, și îmbrăcăminte, și în scurt totul nou. Căci în locul Ierusalimului de jos, am luat metropola cea de sus, și în locul templului celui văzut și simțit, vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră, vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur botezul, în loc de mană trupul stăpânului; în loc de apă din piatră sânge din coastă, în loc de toeagul lui Moisi sau Aaron crucea, în locul făgăduinței vechi împărăția ceriurilor; în loc de mii de preoți un singur arhiereu, în loc de miel necuvântătoriu, miel duhovnicesc. Acestea și de acestea judecându-le Pavel, zicea: „toate s'au făcut nouă“. Dară toate acestea dela Dumnezeu sunt, prin Christos și prin charul său. Pentru care a și adăogat: „care ne-a împăcat pre noi lui—și prin Christos, și ne-a dat nouă slujba împăcării“. Că dela dânsul avem toate bunurile. Cel ce ne-a făcut pre noi prieteni, acela este pricina și a celorlalte, pe care Dumnezeu le-a dat prietenilor sei. Că nu lăsându-ne dușmani ni-a resplătit astfel, ci făcându-ne prietenii săi. Când eu zic că Christos este pricina împăcării noastre cu Dumnezeu, numesc în același timp și pe Tatăl; precum și când zic că Tatăl a dat, numesc în același timp și pre Fiul. „Că toate printrânsul s'au făcut“ (Ioan 1, 3) zice, așa că el este pricina și a acestor bunuri. Căci nu noi am alergat la dânsul, ci el ne-a chemat pre noi. Cum ne-a chemat? Prin jertfirea lui Christos. „Și ne-a dat nouă slujba împăcării“. Aici iarăși arată demnitatea apostolilor, învederând ce felu de lucru mare li s'a încredințat, și măreția dragostei lui Dumnezeu în același timp. Căci, nu doară fiindcă dânsii n'au ascultat de solul ce a venit, s'ar fi mânieat și i-ar fi lăsat la voea întâmplărei, ci încă stăruiește rugându-i, și printrânsul și prin alții. Deci, cine nu s'ar minună după dreptate de o astfelu de îngrijire părintească? A fost sacrificat Fiul venind tocmai spre împăcare, el unul născut, și nici așa Tatăl nu i-a îndepărtat pe cei ce l-au ucis, nici n'a

zis: «am trimis pre Fiul meu in solie, iară dânsii nu numai că n'au voit să asculte, ci încă l-au răstignit și l-au ucis; prin urmare este drept de a-i lăsa la voea întâmplărei» — ci cu totul din contra, căci dacă dânsul s'a dus, apoi iată că lucrul său ni l-a incredințat nouă. „Și a dat nouă, zice, slujba împăcării“.

„Pentru că Dumnezeu eră întru Christos împăcând lumea lui-și, nesocotind lor păcatele lor“ (Vers. 19). Ai văzut dragoste, care covârșăște orice minte, orice judecată? Căci cine eră cel batjocorit? El. Cine apoi a venit mai întâi la împăcare? El. «Dară, zici tu, a trimis pre Fiul, și n'a venit el». Pe Fiul a trimis, de sigur, dară nu numai Fiul rugă, ci împreună cu dânsul și printrânsul și însuși Tatăl. Pentru care și ziceă că Dumnezeu eră întru Christos împăcând lui-și lumea, adecă prin Christos. Fiindcă a fost zis: „care ni-a dat nouă slujba împăcării“, apoi îndreptează vorba, zicând: «Să nu credeți că noi suntem stăpâni ai faptului acestuia; noi suntem slujitori, iară cel ce lucrează totul este Dumnezeu, cel ce a împăcat lumea cu sine, prin unul născut Fiul său». Și cum i-a împăcat cu sine? Aceasta este minunea cea mare, că nu numai a devenit prietenul lor, ci încă că a devenit prieten in așa mod. Cum adecă? Lăsându-li lor păcatele, adecă iertându-li, căci altfel nu eră cu puțință. Pentru care a și adaos: „Nesocotind lor păcatele“.

Că dacă ar fi voit să ceară socoteală de păcate, toți am fi pierit. Dară cu toate acestea atât de mari fiind păcatele lor, nu numai că n'a căutat să-i pedepască, ci încă să-i și împăce cu dânsul; nu numai că li-a iertat păcatele, dară încă nici le-a mai socotit. Tot așa trebuie și noi a iertă dușmanilor, ca astfel să ne învrednicim și noi același iertări.

„Și punând întru noi cuvântul împăcării“. «Căci nici noi n'am venit, zice, ca să vă aducem ceva greu, ci ca să vă facem pre toți prieteni cu Dumnezeu. «Fiindcă pe mine nu m'au ascultat, zice, apoi stăruiți voi, rugându-i, până ce-i veți îndupleca». Pentru care a și adaos: „Drept aceia în locul lui Christos vă rugăm, ca cum Dumnezeu s'ar rugă prin noi. Rugămu-vă în locul lui Christos: împăcați-vă

cu Dumnezeu“. Ai văzut cum a ridicat faptul, introducând pe Christos ca făcând această rugămintă? Și încă mai mult, căci nu numai pe Christos l-a introdus, ci și pe Tatăl. Ceia ce el spune aici aceasta însemnă: «a trimis Tatăl pe Fiul ca să îndemne, să roage, și să mijlocească pentru natura oamenilor în locul său. Dară după ce acela a fost jărtfit și s'a înălțat la ceriuri, noi am primit soliea în locul său; și în locul său, cum și în locul Tatălui vă rugăm pre voi. Atâta cinstește neamul omenesc, în cât și pe Fiul l-a dat, știind că va fi jărtfit, și ne-a făcut și pre noi apostoli pentru voi». Așa că după dreptate zicea apostolul aiurea: „toate pentru voi“ (Cap. 4, 15).

„Rugămu-vă în locul lui Christos“. adică pentru Christos, căci noi am luat lucrul în locul lui. Iară dacă ți se pare că acest lucru este mare, apoi ascultă și cele ce urmează, prin care se arată că nu numai în locul lui Christos, ci noi facem aceasta și în locul Tatălui». Pentru care a și adăogat: „Ca cum Dumnezeu s'ar ruga prin noi“. «Nu numai prin Fiul se roagă, ci și prin noi care am luat soliea în locul lui. Să nu credeți, zice, că noi vă rugăm ca din partea noastră, ci însuși Christos vă roagă, însuși Tatăl lui Christos prin noi». Și ce ar putea fi deopotrivă cu măreția faptului? A fost batjocorit, mii de bunătăți făcându-li, și așa batjocorit nu numai că nu a căutat răzbunare, ci încă și pre Fiul său l-a dat, ca printrânsul să ne împăcăm. Dară cei ce l-au primit nu numai că nu s'au împăcat, ci încă l-au și ucis. Iarăși a trimis pe alți soli ca să se roage, și aceștia fiind trimiși, el singur este care cere și să roagă. Și ce anume cere? „Impăcați-vă cu Dumnezeu“. Și n'a zis: «împacați pre Dumnezeu cu voi», căci nu el este care dușmănește, ci voi, fiindcă Dumnezeu nici odinioară nu dușmănește. Și apărându-l ca un sol trimis, zice:

„Pentru că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l-a făcut“ (Vers. 21). «Nu spun cele mai dinainte, că de pildă ați batjocorit, că cu nimic nu v'a nedreptățit, că v'a făcut bine, că n'a căutat răzbunare, că el cel dintâi vă roagă, de și el cel întâi a fost batjocorit; nimic din acestea să nu le mai avem

în vedere acum. Dară oare n'ar fi drept de a vă împăca cu dânsul, cel puțin pentru cele ce a făcut cu voi acum? Și ce a făcut? „Pentru că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l-a făcut“. Că dacă nimic alta n'ar fi mai făcut, decât numai aceasta, apoi poți pricepe cât de mare este faptul de a da pe Fiul său pentru noi, cari l-am batjocorit. Acum însă a făcut lucruri mari, și împreună cu acestea, pe cel ce cu nimic n'a nedreptățit). Însă n'a spus chiar așa, ci ceia ce este cu mult mai mare și mai important, aceasta a pus-o înainte. Și care este? „Pre cel ce n'a cunoscut păcat“ zice; pre cel ce este însuși dreptatea „păcat l-a făcut“, adecă l-a lăsat a fi pedepsit ca un păcătos, și a muri ca un blăstămat. „Blăstămat, zice, este cel spânzurat pre lemn“ (Galat. 3, 13). Că a muri astfel, este cu mult mai mare și mai important ca a muri în mod regulat, ceia ce și aiurea dând a înțelege zicea: „Ascultătoriu făcându-se până la moarte, iară moartea de cruce“ (Filipp. 2, 8). Căci faptul acesta nu era în sine numai osândă și pedeapsă, ci și necinste. Și acum gândește-te singur câte ți-a acordat. Mare lucru este de sigur, ca și păcătos fiind să moară pentru ori-cine; dară când încă este și drept cel ce pătimizește aceasta, și moare pentru păcătoși, și nu numai că moare, ci încă ca și un blăstămat, și nu numai ca blăstămat, ci încă și dăruindu-ni nouă prin aceasta mari bunuri, pe care nici odată nu le-am așteptat,—„Ca să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul“ zice, —apoi ce cuvânt și ce minte ar putea să reprezinte acestea? «Că pre cel drept, zice, l-a făcut păcătos, ca pre cei păcătoși să-i facă drepti». Sau mai bine zis, nici numai aceasta n'a spus, ci ceia ce era cu mult mai mare și mai principal, căci n'a pus numai starea lucrului, ci înseși calitatea. Căci n'a zis: «l-a făcut păcătos», ci l-a făcut păcat, și nu numai pe cel ce n'a păcătuit, ci chiar pe cel ce n'a cunoscut păcatul, ca și noi să ne facem nu numai dreptate, ci dreptatea lui Dumnezeu. Că a lui Dumnezeu este aceasta, când nu din fapte, când nici o pată nu se va găsi pe ea, ci din char ne îndreptătim, unde dispare tot păcatul. Aceasta nu lasă pe om de a

se îngâmfa, ca tot ce i s'a fost hărăzit fiind dela Dumnezeu, în același timp îl și pune în cunoștință de măreția dătorului. Dreptatea cea dinainte eră din lege și din faptele legii, pe când aceasta este dreptatea lui Dumnezeu.

¹⁾ Acestea, deci, cugetându-le, să ne temem de cuvintele acestea mai mult decât de gheena; să ne sfim de acestea și să ne temem mai mult decât de împărăția lui Dumnezeu, și să nu credem că este lucru grozav de a fi pedepsiți, ci de a păcătui. Că dacă nu ne-ar pedepsi el pre noi, de sigur că noi ar trebui să cerem pedepsirea, ca unia ce ne-am făcut atât de nerecunoscători față de binefăcătorul nostru. Dacă acum cineva având o femeie după care este îndrăgostit, și încă de multe-ori s'a ucis și pe dânsul, fiindcă nu s'a învrednicit de dragostea ei; iară dacă poate s'a învrednicit, însă i-a greșit cu ceva, el nu se mai crede vrednic de a trăi; — apoi oare când noi batjocorim în așa fel pe bunul și filantropul Dumnezeu, nu este drept de a ne afundă singuri în focul gheeni? Să mai spun încă și ceva paradox și minunat, și poate multora de n. crezut? Mai mare va fi mângâerea celui pedepsit după ce a întârâtat atât de mult pre iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă are minte, și va iubi pre stăpân, duple cum trebuie a-l iubi, mai mult chiar decât cel ce nu va fi pedepsit. Și aceasta o putem vedea și din obișnuință comună. Că cel ce a nedreptățit pe cel iubit de el, atunci numai este liniștit, când se învinovățește pre dânsul, și ar pătimi ceva rău. Dupre cum și David zicea: „Eu păstoriul am păcătuit, și eu păstoriul am făcut rău; iară aceștia turma, ce au făcut? Facă-se mâna ta întru mine, și întru casa tatălui meu“ (II. Imp. 24, 17). Și când a pierdut pre Abesalom, cerea lui—și cea mai de pe urmă osândă, de și nu eră el cel ce nedreptăți-se, ci cel nedreptățit; — dară fiindcă foarte mult iubea pre cel pierdut, și-a prelungit singur, sau mai bine zis s'a chinuit pre sine cu durerile sufletești, mângâindu-se pre sine prin acestea.

¹⁾ *Partea morală.* Despre slujirea sfinților, și pentru a nu descoasă cine este vrednic, ci pentru Dumnezeu a face aceasta cătră toți, și de acolo a așteptă resplata. (*Veron*).

Deci, și noi când greșim cătră cel ce nu trebuie a greși, să ne învinovățim singuri pre noi. Nu vedeți pre cei ce pierd pre copiii lor adevărați, că deaceasta se bat cu pumnii și 'și zmulg părul capului, pentru că au parecă o mângâere de a se pedepsi pre dânșii pentru cei iubiți? Deci, dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiți de noi, și încă ni aduce o mângâere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânșii au fost scârbiți, — dară încă când noi suntem cei ce ațîțăm și batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va liniști pre noi faptul de a ne învinovății pre noi și a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoeală. Dacă cineva iubește pe Christos precum trebuie a-l iubi, știe ceia ce eu spun acum, că chiar dacă l-ar iertă Christos, el nu va putea răbdă de a nu fi pedepsit, — căci va suferi cea mai mare pedeapsă, întărâtându-l pre dânsul.

Și știu că multora li se pare de necrezut, dară cu toate acestea este așa, precum am spus. Dacă, deci, iubim pre Christos, dupre cum trebuie a-l iubi, noi singuri ne vom pedepsi păcătuind. Celor ce iubesc pe altul, nu este dezgustătoriu de a pătimi ceva rău, pentru că au întărâtat pre cel iubit, ci dezgustătoriu este de a întărâtă pre cel iubit. Chiar de este mânieat acesta, și nu pedepsește, atunci mai cu samă torturează așa zicând pre cel ce iubește, — iară când i-ar cere răspuns de faptele lui, atunci mai mult încă va mângâea pe acesta.

Deci, iubiților, nu de gheena să ne temem atât de mult, pe cât de a nu disprețui pe Dumnezeu, căci aceasta este cu mult mai grozav decât aceia. Când el fiind întărâtat își întoarce fața dela tine, apoi aceasta e mai rău decât ori-ce, e mai greoiu decât ori-ce. Și ca să afli cât de grozav este acest fapt, gândește-te la ceia ce eu spun. Dacă cineva ar vedeă pedepsit la moarte pe un om rău și tâlhariu, iară el ar fi împărat, și pe fiul său cel iubit și unul născut l-ar predă spre a fi jârțfit, și împreună cu moartea ar luă dela cel condamnat și cauza, strămutând-o la fiul său, pentru ca astfel nu numai să mântuiască pre cel osândit, ci încă să-l și izbăvească și de numele cel rău ce-l aveă; apoi după aceasta ridicându-l la o întăetate mare, iată că după scăparea lui și slava câștigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul. Apoi oare dacă acela ar aveă minte n'ar preferă să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzătoriu de o așa de mare nerecunoștință?

Aceasta deci să o cugetăm și acum, și să oftăm cu amar pentru cele cu care am întăritat pre binefăcătoriu, și nici să ne încurajăm, pentru că suferă cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult. Căci și printre oameni, când cineva fiind lovit pe obrazul drept, dă spre lovire și pe cel stâng, mai mult se rezbună pe acela, decât dacă i-ar fi dat mii de lovituri; și când fiind batjocorit, el nu numai că nu batjocorește, ci încă și binecuvintează, mai grozav l-a lovit decât dacă l-ar fi încărcat cu mii de batjocori. Deci, dacă chiar și printre noi oamenii, când sunt uniia batjocoriți și sufăr cu îndelungă răbdare, noi ne rușinăm de aceasta, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu, cei ce păcătuiesc trebuie a se rușina și a se sfi într'una, de și poate nu pătimesc nici un rău. Căci la urmă tot dâșii spre răul capului lor își îngrămădesc asupra-li pedeapsa cea nepovestită.

Acestea, zic, cugetându-le, iubiților, să ne temem mai înainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta este miile de răle ce le-ai spune. Și nu numai că să ne temem, ci să și fugim de păcat, și să ne îngrijim de a plăcea necontenit lui Dumnezeu, căci aceasta este împărăția cerurilor, aceasta viața, aceasta miile de bunătăți. Astfeliu, deci, ne vom învrednici și de împărăția cerurilor, și de bunătățile viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Și împreună lucrând vă și rugăm, ca nu îndeșert darul lui Dumnezeu să primiți voi. Că zice: că în vreme primită te-am ascultat, și în ziua mântuirii ți-am ajutat ție“ (Cap. 6, 1. 2).

Fiindcă a zis «Dumnezeu se roagă, și că noi suntem mijlocitori și ne rugăm, și că împăcați-vă cu Dumnezeu», — apoi ca nu cumva să cădem din nou, de aici ne îndeamnă, ne înfricoșază și ne ațită, zicând: „vă rugăm, ca nu îndeșart darul lui Dumnezeu să primiți voi“. «Nu pentru că ne roagă, zice, și a trimis mijlocitori, apoi de aceea să ne trândăvim; ci tocmai din această cauză să ne grăbim spre a plăcea lui Dumnezeu, și să ni agonisim hrană duhovnicească», ceia ce și mai sus zicea: „că dragostea lui Dumnezeu ne ține pre noi“, adecă că stringe la un loc, ne împinge, ne silește. Deci, ca nu cumva și după această îngrijire să cădem, și să nu arătăm nimic bun, și să cădem din atâtea bunuri, de aceea vine prin aceste cuvinte apostolul și pare că zice: «Să nu vă închipuiți că dacă a trimis pre cei ce se roagă de voi în locul lui Dumnezeu, apoi acestea au a fi pururea. Acestea se vor petrece până la venirea lui de a doua oară, până atunci el vă roagă, intru cât suntem aici, iară după aceasta, judecată și pedeapsă. De aceea, zice, ne ținem într'una de voi». El nu numai dela măreția bunurilor și dela filantropie îi îndeamnă pururea, ci și dela scurtimea timpului. Pentru care și zicea aiurea: „Că acum mai aproape este nouă mântuirea“ (Rom. 13, 11), și iarăși: „Domnul aproape este“ (Filipp 4, 3). Aici însă el face încă mai mult, căci nu numai dela scurtimea și micimea timpului îi sfătuiește, ci chiar și dela timpul de față, care este potrivit spre mântuire. „Că iată acum este vreme bine primită, zice, iată acum este ziua mântuirii“. Deci, să nu pierdem prilejul, ci să arătăm o rivnă vrednică de char. «Că de aceea și noi ne grăbim, zice, știind și scurtimea, cum și prilejul de timp potrivit». Pentru care și zicea: „împreună lucrând vă rugăm“. «Împreună lucrând cu voi, zice; că cu voi mai ales împreună lucrăm, decât cu Dumnezeu, pentru care, sau în locul căruia noi mijlocim. Căci el n'are nevoie de nimic, ci întreaga mântuire trece la voi». Dară dacă zice că împreună lucrăm și cu Dumnezeu, nici aceasta nu o trece cu vederea, căci și aiurea zice: „Că ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem“ (I. Corinth. 3, 9), adecă că prin aceasta se mântuiesc oamenii.

„Și vă rugăm“. Dumnezeu rugându-i, însă nu cum s'ar întâmplă, ci punând înainte drepturile acestea: că a dat pre Fiul său, pre cel drept, pre cel ce nu știea de păcat, și pentru noi cei păcătoși l-a făcut păcat, ca noi să ne facem drepti; ceia ce nici nu trebuia de a se ruga, Dumnezeu fiind, și încă pe oameni rugând, pre cei ce îl disprețuise, pe când îi trebuiau a i se ruga; dară cu toate acestea se roagă. «Noi, însă, vă rugăm, zice, neavând nici un drept de a vă spune vr'o binefacere, ci numai una singură: aceia adevărată că ne rugăm în locul lui Dumnezeu, care a arătat atâtea lucruri mari. Vă rugăm dară, ca să primiți binefacerea, și să nu respingeți darul. Ascultați-ne deci, și nu primiți charul în deșart». Deci, ca nu cumva să creadă ii că numai aceasta înșamnă împăcare, adevărată de a crede celui ce-i chiamă, apoi adaoge acestea, cerând îngrijire și băgare de samă asupra vieții. Căci cel ce odată s'a izbăvit de păcate și a devenit prieten, dacă din nou se tăvăleşte în cele de dinainte, apoi iarăși se re'ntoarce la dușmănie, și în zădar a mai primit charul. Dacă noi trăim în necurățenie, cu nimic mare nu ne-am folosit spre mântuire din charul acordat, — ba încă ne și vătămăm mai mult, împovorându-ne cu păcatele, căci chiar după cunoștința unui astfelu de dar, noi ne-am re'nturnat la cele dinainte.

Aceasta însă n'o spune pe față, ca nu cumva să facă vorba greoaie, ci spune numai că cu nimic nu ne folosim. După aceia pomenește și de o prorocie, împingându-i așa zicând, și grăbindu-i ca să se deștepte spre apărarea propriei lor mântuiri. Că zice: „În vreme primită te-am ascultat, zice, și în ziua mântuirii ți-am ajutat ție“. „Vreme primită“. Care este acea vreme? Timpul darului, timpul charului, când nu se cere răspundere de păcate, nici nu se pedepsește, ci când după împăcare încă se și bucură cineva de mii de bunuri, de dreptate, de sfințenie, și de toate celelalte. Câte trebuia să îndure omul, ca să se învednicească de timpul acesta? Inșă iată, că neobosindu-ne de loc au venit toate acestea, aducând cu ele iertarea tuturor celor de dinainte. Pentru aceia îl numește bine primit, fiindcă a primit și pre cei ce păcătuiseră mult, și nu că i-a primit cum s'ar întâmplă, ci încă i-a ridicat la cea mai înaltă cinste, duple cum se petrece și cu împăratul când vine,

că atunci nu mai este timp de judecată, ci de char, timp de grație, timp de mântuire. Pentru aceia îl și numește bine primit.

Deci, pe cât timp ne găsim așa zicând în șanțul de apărare (ἐν τῷ σάρατι = în reductă, în loc întărit cu valuri și parapete), pe cât timp lipsește ceasul al unsprezecelea, să ne apropiem, și să arătăm o viață vrednică, căci este ușor. Că cel ce se luptă într'un astfelu de timp, în care se revarsă asupra-i un atât de mare dar, ușor va câștiga premiul. Căci și împărații de pe pământ când se găsesc în timpul serbărilor lor, și când se arată publicului în hainele cele mai de preț, chiar și cel mai mic de se apropie de dâșii, iau darurile cele mai mari, — pe când în zilele în care judecă, este nevoie de multă exactitate, de multă examinare.

Tot așa și noi în timpul darului acestuia să ne luptăm, căci este ziua cea de grație dumnezească, pentru care cu ușurință ne vom învrednici de cununi. Că dacă fiind încărcăți de atâtea răle, și totuși s'a lipit de noi și ne-a izbăvit de toate, introducând bine înțeles și cele cerute dela noi, apoi oare nu va face aceasta cu mult mai vârtos acum?

După aceia apoi — ceia ce de altminterlea face neconținut — se pune pe sine la mijloc, și poroncește de a lua exemplu dela dânsul. De aceia și adăoge: „Nici o sminteală întru nimic dând, ca slujba noastră să fie fără prihană“ (Vers. 3), convingându-i nu numai dela timp, ci și dela dâșii, carii au avut succese. Și privește cu câtă smerenie o spune aceasta; căci n'a zis doară: «duați aminte la noi, că suntem de acest feliu», ci povestește cele cu privire la dânsul, spre resturnarea acuzațiunei ce i s'ar fi adus. Și pune deodată două exagerațiuni de viață fără de prihană, zicând: „Nici o sminteală întru nimic dând“. Și nu zice «invinovățire», ci ceia ce este cu mult mai mic „sminteală“, adecă hulă, nedând nimănui pricină de osândire contra noastră; „ca slujba noastră să fie fără de prihană“, adecă nimeni să nu se agațe de dânsa. Și iarăși n'a zis: «ca să nu fie acuzată, să nu fie invinovățită», ci să nu i se arunce nici cea mai mică pricină sau ponus, nici să nu poată cinevă a o huli cât de puțin.

„Ci întru toate punându-ne pre noi înainte

(recomandându-ne) ca slujitori ai lui Dumnezeu“ (Vers. 4). Aceasta este cu mult mai mare. Că nu este tot una: de a fi liber de ori-ce învinovățire, și de a arăta astfel de lucruri, încât din toate părțile să se învedereze ca fiind slujitori ai lui Dumnezeu. Și nici nu este același lucru: de a se izbăvi de ori-ce învinovățire, și de a fi încărcat de laude. Și n'a zis: «arătându-ne, ci „recomandându-ne“, adecă slujind de pildă, arătând prin fapte. Mai departe apoi arată și modul cum îi au devedit așa. Deci, cum au devenit dânsii așa? „Intru multă răbdare“ zice, punând aici temeliea bunurilor. Pentru care nici n'a zis simplu «răbdare», ci „multă răbdare“, arătând aici și mărimea răbdărei. Pentru-că a suferi un rău, și al doilea, nu este vre-un lucru mare, — și de aceia adaoge mai departe și mulțimea ispitelor, zicând: „în năcazuri, în nevoi“. Aceasta este întinderea năcazului, când adecă rălele sunt peste putință de a fi înlăturate, și întocmai ca și ceva trebuitoriu, omul poartă pe capul său rălele, fără să le poată înlătura.

„In strâmtorări“, adecă în cele ale foamei, zice, și în cele ale celorlalte nevoi, sau mai simplu: în cele ale ispitelor. „Intru bătaie, în temnițe, întru neașezări (nestatorniciri)“ (Vers. 5). De și fie-care din acestea prin sine înseși eră de nesuferit, și a fi în bătaie numai, și a fi în temnițe, și a nu putea stă într'un loc, fiind alungat — căci aceasta va să zică expresiunea „întru neașezări“ — dară încă când vin și toate pe capul cuivă, apoi poți pricepe, de ce felu de suflet are nevoie acela. Mai departe apoi, împreună cu cele de dinafară, pune și cele dela dânsul.

„Intru ostenele, zice, în privigheri, în posturi întru curăție“. Prin toate acestea el face aluziune la ostenelele ce le aveă colindând lumea și lucrând, la nopțile în care învăță pe ucenici, sau că și în timpul nopților lucră. Și după toate acestea el nu se leneviă nici în posturi, de și toate erau deajuns în locul a mii de posturi. Sub denumirea de curăție el înțelege sau înțelepciune, sau curăția în toate, sau că nu primiau plată, sau că propoveduiau evanghelia în dar.

„Intru cunoștință“. Și ce va să zică „întru

cunoștință“? Adecă întru înțelepciunea cea dată de Dumnezeu, care este adevărată cunoștință, iară nu după cum erau acei păruți înțelepți, cari se făleau în învățătura cea deafară, iară de aceasta erau lipsiți.

„Intru îndelunga răbdare, în bunătate“. Și acestea cerau un suflet voinic, ca din toate părțile fiind împins și împuns, el să le sufere pe toate cu îndelungă răbdare. Apoi arătând cum și prin ce împrejurare au devenit așa, a adăos: „întru Duhul Sfânt“, căci întru el, zice, toate le facem». Dară tu privește, când a pus el ajutorul Duhului Sfânt; după ce adecă mai întâi a arătat cele din partea sa. Dară mie mi se pare că prin aceasta el voiește a spune și altceva. Și ce anume? «Că suntem plini de Duhul Sfânt, zice, și arătăm și de aici apostolica noastră, fiindcă ne-am învrednicit de haruri duhovnicești». Dară dacă cineva ar zice, că împreună cu cele spuse, el ar lăsa a se înțelege aici, că chiar și în charul Sfântului Duh n'a dat nici-o sminteală, nu ar vătăma ideia. Căci și cei ce au luat printrânsii darul limbilor, au fost prihăniți, din cauză că s'au îngâmfat. Că este cu putință de a lua cineva și char duhovnicesc, și totuși a nu-l întrebuința după cum să cade. «Nu însă așa și noi, zice, ci chiar și întru Duhul Sfânt adecă și în charurile Duhului — noi am fost fără de prihană.

„In dragoste nefățarnică“. Aceasta este cauza tuturor bunurilor, aceasta l-a făcut pe el așa, aceasta face ca și Duhul să rămână întru dânsul, prin care și reușește totul. „Intru cuvântul adevărului“ (Vers 7), — ceia ce în multe locuri spune, că nu falsificând cuvântul lui Dumnezeu, și nici schimbându-l. „Intru puterea lui Dumnezeu“, zice. Ceia ce pururea face, că nimic nu-și atribuie lui, ci totul lui Dumnezeu, și toate isprăvile sale socotindu-le ca dela dânsul venite, aceasta a făcut și aici. Fiindcă a grăit lucruri mari, și prin toate acestea a pus înainte o vieață fără ponos, și o filosofie înaltă, apoi toate la un loc el le atribuie Duhului Sfânt și lui Dumnezeu.

Dealtmintrelea cele spuse de dânsul aici, nu sunt cum s-ar întâmpă; că dacă fiind cineva în liniște și încă este foarte greu de a le face toate acestea; dară încă când mai este și supărat și bântuit de niște astfelu de ispite, și prin toate să strălucească, apoi poți pricepe

ce feliu de suflet are unul ca acela. De și de altfeliu nu numai acestea le-a suferit, ci încă și mai multe decât acestea, pe carele le înșiră mai departe. Și ceia ce este mai minunat, nu este numai că eră neînvins plutind în niște astfeliu de valuri, și nici numai că toate le răbdă cu bărbăție, ci că le suferia și cu mare plăcere. Ceia ce prin cele ce urmează, lămurit o învederează, zicând astfeliu: „Prin armele dreptății cele dreapta și cele deastânga“.

Ai văzut prezență de spirit și înțelepciune puternică? Iată că el arată aici, că scârbele și năcazurile sunt arme, care nu numai că nu-i biruiesc, ci încă că-i și îngrădesc și-i fac mai puternici. Prin expresiunea „cele deastânga“ el numește pe acele ce se par a fi supărăcioase, — căci deacestea sunt cele ce au plată. Și de ce oare pe acestea le numește astfeliu? Sau că după părerea celor mulți, sau fiindcă Dumnezeu a poroncit de a se ruga cineva ca să nu fie dus în ispită.

„Prin slavă și necinste, prin grăire de rău (necinstire) și laudă“ (Vers. 8). Ce spui? Că te bucuri de cinste, o treci aceasta ca lucru mare? «Da» zice. Și de ce? Că a suferi cineva necinste, este mare lucru, iară a se împărtăși de slavă nu este nevoie de un suflet voinic. «Ba încă foarte voinic, zice, că astfeliu bucurându-se de dânsa, să nu se abată din calea cea dreaptă». De aceia el cugetă la feliu și pentru una ca și pentru ceialaltă, fiindcă în amândouă străluceă de o potrivă.

Dară cum oare devine arma dreptăței? Pentru că se aduc mulți la evsevie, când dascalii sunt în cinste, căci aceasta este și dovadă de fapte bune, în același timp și pe Dumnezeu îl slăvește. Incă și aceasta este a iscusinței lui Dumnezeu, de a introduce propoveduirea evangheliei prin cele contrare. Căci gândește-te bine: Eră poate legat Pavel? Și aceasta eră pentru evanghelie, dupre cum zice: „Că cele pentru mine mai vârtos spre sporul evangheliei au venit“ și „Cei mai mulți din frați întru Domnul, nădăjduind întru legăturile mele, mai mult cutează fără de frică a grăi cuvântul“ (Filipp. 1, 12. 14). Se bucură poate de slavă? Dară și aceasta iarăși îi făceă pre dânsii mai

zeloși: „Prin slavă și necinste“ zice. Dânsii nu suferiau cu voinicie numai cele din trupul lor, ca de pildă scârbile și celelalte toate pe care le-a înșirat, ci chiar și pe cele ce se atingeau de sufletul lor, fiindcă toate acestea nu-i tulburau de loc. Ieremia de pildă suferind multe ispite, opriă dela acestea, și fiindcă eră luat în bătae de joc, zicea: „Nu voi mai proroci, nici nu voi mai numi numele Domnului“ (Ieremia 20, 9). Încă și David în multe locuri se plânge de ocară și hulă îndreptate asupra-i. Chiar și Isaiă după multe altele îndeamnă zicând: „Nu vă temeți de mustrarea oamenilor, și cu hulirea lor să nu vă biruiți“ (Isaiă 51, 7). Și Christos iarăși ucenicilor: „Când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră mințind pentru mine, bucurați-vă și vă veseliți, zice, că plata voastră multă este în ceriuri“. Aiurea încă spune: „și săltați“. De sigur că n'ar fi pus o plată așa de mare, dacă și lupta n'ar fi mare. În munci de pildă, și trupul împărtășește împreună cu sufletul durerile, fiindcă durerile acelea sunt și ale trupului, și ale sufletului; pe când în cazul de față numai ale sufletului sunt. În adevăr, că mulți au căzut numai din cauza acestor dureri, și și-au pierdut și sufletul lor. Chiar și lui Iob i se părea mai mari ranele și viermii de pe trup decât oările prietenilor săi. Nu este, cu adevărat, nu este nimic mai dureros pentru cei necăjiți, ca a-i lovi în suflet. Pentru aceia împreună cu primejdiile și cu ostenelele pune și aceasta, zicând: „Prin slavă și necinste“. Mulți dintre Iudei nu voiau să creadă, pentru slava celor mulți, căci se temeau, nu ca să nu fie pedepsiți, ci ca să nu fie scoși din sinagoge. Pentru care și zicea: „Cum puteți să credeți, slavă unul dela altul luând“ (Ioan 5, 44)? Și mulți am vedeă poate, care disprețuind toate rălele, la urmă au fost biruiți de slavă.

„Ca niște înșelători, și adevărați“, zice. Aceasta este „prin grăire de rău, și laudă“. „Ca niște necunoscuți, și cunoscuți“ (Vers. 9). Aceasta este „prin slavă, și necinste“. Unora erau cunoscuți și cinstiți, iară alții nici nu se înjosau ca să-i cunoască.

„Ca cei ce murim, și iată suntem vii“, adică ca niște condamnați la moarte, ceia ce tot necinste eră. Aceasta o spune arătând pe deoparte puterea lui Dumnezeu ceă negrăită, iară pe dealtă parte și răbdarea lor. «Cât privește din partea celor ce ne pizmuiesc, noi murim, și aceasta toți o cred; iară pentru Dumnezeu noi scăpăm de primejdii». Apoi arătând și cauza pentru care Dumnezeu le îngăduie acestea, a adaos: „Ca niște pedepsiți, și nu omorâți“, arătând prin acestea marele câștig dela ispitele lor, cum și pe dușmanii lor folosindu-li fără să voiască.

„Ca niște întristați, însă pururea bucurându-ne“. (Vers. 10), adică: «de cătră cei deafară suntem bânuiți că am fi în întristare; noi însă nu băgăm sama la aceia, ci avem într'una o plăcere nevestejită». Și n'a zis „bucurându-ne“ simplu, ci a adaos și continuitatea bucuriei, zicând: „pururea bucurându-ne“. Ce ar putea, deci, fi deopotrivă cu o vieață, care de și bântuită de atâtea rale, totuși se bucură de cea mai mare veselie?

„Ca niște săraci, iară pre mulți îmbogățind“. Unia zic că aici e vorba de bogăția ceă duhovnicească, dară eu ași spune că se vorbește și de ceă trupească, căci și cu această bogăție se îmbogățau, având într'un mod cu totul străin și nevăzut deschise lor casele tuturor. Și aceasta a arătat-o prin următoarele cuvinte, zicând: „Ca nimic având, și toate avându-le“. Și cum este cu puțință aceasta? Cum deci este cu puțință de a fi contrariul? Că cel ce stăpânește multe, nimic n'are; iară cel ce n'are nimic, stăpânește toate. Și nu numai aici, ci și în altele multe, din cele contrare devin iarăși contrare. Iară dacă cumvâ te minunezi, cum s'ar putea ca cel ce n'are nimic, să aibă totul, apoi chiar pe dânsul să-l aducem la mijloc, pe el care poroncea lunei întregi; și nu numai averilor, ci chiar și ochilor lor eră stăpân, duple cum zice: „De ar fi fost cu puțință, ați fi scos și ochii voștri și mi-i ați fi dat mie“ (Galat. 4, 15). Acestea le spune, învățându-i de a nu se tulbură față de credințele celor mulți, chiar de ar fi dânsii considerați ca înșelători, sau necunoscuți, sau condamnați, sau morți; chiar de ar fi

întristați, sau în sărăcie, sau n'ar avea nimic, sau că s'ar întrista cu cei întristați; fiindcă nici celor orbi soarele nu li este văzut, nici celor smintiți nu li este cunoscută plăcerea celor înțelepți.

Deci, singuri credincioșii sunt judecători drepecți ai faptelor, și dâncșii nu se bucură și nici nu se întristează cu alții pentru aceleași împrejurări. Că dacă de pildă cinevâ fără experiență de luptele din stadiu văzând pe un luptătoriu cu rane pe trup, în același timp și cu cununa pe cap, l-ar crede poate pe acela că suferind din cauza ranelor, nu e nimic de mirare, fiindcă el nu cunoaște plăcerea și mulțămirea ceâ venită în urma cununei. Prin urmare și aceștia fiindcă numai ceia ce noi pătimim știu, iară pentru cele ce pătimim nu știu, cu drept cuvânt că își închipuesc numai ceia ce vâd, adecâ luptele și primejdiile de față, în timp ce premiile și cununile, cum și cauza luptelor nu o știu.

Darâ oare ce însamnă zicerea lui Pavel, că toate le avea, nimic neavând? „Ca nimic având, zice, și toate avându-le“. Cele trupesti, și cele sufletești. Acela pe care cetățile îl primiau ca pe un înger, pentru care scoțindu-și până și ochii i-ar fi dat pentru dâncșul, și pentru care și-ar fi pus până și grumazul lor, cum n'ar fi avut toate ale acelora? Iară de voiești poate a vedeâ aici și cele duhovnicești, apoi și în acestea îl vei vedeâ îmbogățit. Căci prietenul acesta al Dumnezeului tuturor, prieten, zic, în așa feliu încât că s'a învrednicit a se împărtăși de lucruri negrăite de ale stăpânului îngerilor, cum n'ar fi fost mai bogat decâc toți, și n'ar fi avut toate? Dacă n'ar fi fost așa, nu i s'ar fi supus lui demonii, precum i s'au supus, și nici n'ar fi alungat patimile și hoalele precum le-a alungat.

¹⁾ Deci, și noi când pătimim ceva pentru Christos, nu numai că suferim cu bărbăție, ci încă ne și bucurăm. Când postim, săltăm ca și cum ne-am desfătă, când suntem batjocoriți, jucăm ca și cum am fi fost lăudați, când cheltuim ne înfierbântăm ca și cum am câștigâ; chiar de am da celor săraci, o considerăm aceasta ca cum am luâ, — căci cel ce nu dâ cu această idee, nu va da cu mulțămire. Deci, când tu voiești a-ți îm-

¹⁾ *Partea morală.* Despre bogăție și sărăcie, și că nu natura lucrurilor aduce căderea cuivâ, ci slăbăciunea sufletului. (*Veron*).

prăstiea din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiți, că adecă cheltuiești, ci că încă vei câștiga mai mult, și aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Și nu numai fiind vorba de eleimosină să te gândești așa felu, ci la ori și ce virtute nu te gândi la asprimea și amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere și dulceața premiilor, iară mai pre sus de ori-ce pe însăși cauza acelor lupte, adecă pe Domnul nostru Iisus Christos, și atunci cu ușurință vei birui în lupte, și vei viețui în mulțămire toată vieța. Căci nimic nu poate procura omului o mulțămire atât de mare, ca o conștiință curată. De aceia Pavel fiind sbuciumat și strâmtorat pe fie-ce zi, se bucură și eră vesel, pe când cei de acum, nici prin vis chiar pătimind ceva din acestea, sunt triști și se bocesc, ceia ce de nicăiri nu vine, decât de acolo că n'au cugetarea de filosof. Căci, de ce te bocești? Că ești sărac și lipsit de cele trebuitoare? Dară de aceia mai cu samă trebuie ca să te bocești, că ești mic de suflet, iară nu pentru că ești sărac; nu pentru că n'ai avere, ci pentru că prețuiești atât de mult banii. Pavel muriă pe fie-care zi, și nu plângea, ci încă se și bucură; într'una se luptă cu sărăciea, și nu eră trist, ci încă se și mândriă. Dară tu fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi și te tulburi? «Da! zici tu; că acela se îngrijă numai de ale sale, pe când eu trebuie să mă îngrijesc și de slugi, și de copii, și de femeie». Dară nici el nu se îngrijă numai de ale sale, — ci de ale lumii întregi. Tu te îngrijăști pentru o singură casă, iară el pentru săracii cei mulți ce erau în Ierusalim, pentru cei din Macedonia, pentru cei de pretutindeni cari trăiau în sărăcie, pentru cei ce dădeau acelora nu mai puțin de cât luau. Căci îndoită eră grija lui de lumea întreagă: și ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, și ca în cele duhovnicești să se îmbogățască. Și nu atâta te întristează pe tine copiii cei flămânzi, pe cât îl întristau pe dânsul toate afacerile credincioșilor. Și ce spun eu ale credincioșilor? Când el nu eră slobod nici de cele ale necredincioșilor, ci încă atât de mult se topia din această cauză, încât că se și rugă ca să fie anathema pentru dânșii, pe când tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, n'ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijăști pentru o singură femeie, pe când el se îngrijă pentru bisericile de pe pământ. „Că grija mea, zice, este pentru toate bisericile“ (II. Cor. 11, 28).

Deci, până când te vei jucă, o omule, comparându-te pe sine-ți cu Pavel, și nu vei conțeni odată cu această micime de suflet? Așa dară trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de ris. «Dară nu numai aceasta mă intristează, zici tu, ci și că cutare este cu autoritate, pe când eu sunt necinstit și înjosit». Și ce este cu aceasta? Căci și fericitul Pavel la mulți li se părea că este necinstit și înjosit. «Dară acela era Pavel» zici tu. Așa dară nu natura lucrurilor face tristeța și nemulțămirea ta, ci slăbăciunea părerei tale. Deci, nu plânge sărăciea, ci pe tine care te găsești așa feliu, și mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici nu umblă după averi, ci ceia ce face pe cineva de mii de ori mai vesel, adecă filosofia și virtutea, pe acestea le alungă neconținut. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăciea; pe când dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, de cei bogăți, dacă au sufletele lor sărace? Nu atâta te văicărezi tu pe tine, pe cât se văicărează acela pe sine, că nu are încă averile tuturor. Iară dacă poate nu plânge ca tine, deschide conștiința lui, și vei vedea plângerile și bocetele sale. Voiești poate să-ți arăt bogăția ta, ca astfel să conțenești a fericii pre cei bogăți în bani? Vezi ceriul acesta, cât de mare și de frumos este, cât de sus se găsește? Dară de frumuseța aceia nu se bucură mai mult bogatul, și nici că ar putea să te întreacă cu vederea, și să facă cu el ce ar voi, căci precum s'a făcut pentru dânsul, tot așa s'a făcut și pentru tine. Dară soarele, acest astru strălucit și luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este comun tuturor, și nu toți se bucură de el deopotrivă, și săraci și bogăți? Dară încă cununa stelelor și ciclul lunei oare nu tuturor răsare deopotrivă? Dară mai drept vorbind, și dacă ar trebui a spune ceva minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea, decât cei bogăți. Căci aceștia cufundați de multe-ori în beții, și petrecând în ospete și somn adânc, nici că simțesc însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperemântul caselor și la umbră, — pe când săracii mai mult decât toți se găsesc desfătându-se sub frumuseța acestor elemente.

Dară dacă vei cercetă chiar și aerul, cel ce este

pretutindeni revărsat, vei vedea că săracul se bucură de un aer mai curat și mai îmbelșugat. Căci călătorii și muncitorii de pământ se dezmeardă în mijlocul acestor elemente mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar și meșteșugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate și cari se îmbată pe fie-ce zi.

Și ce este pământul? Oare nu este comun pentru toți? «Nu» zici tu. Dară cum de zici acestea? Spune-mi. «Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar și în oraș are mai multe pogoane de pământ, și că a înființat pe ele grădini întinse, dară apoi și în țearină are multe ogoare însușite lui». Dară ce? Fiindcă el și le-a însușit, apoi el singur se bucură de ele? De loc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit de a le împărți la toți, și grăul, și vinul, și unt-de-lemnul pentru tine le cultivă, și pretutindeni slujaște ție. Dară chiar și acele grădini întinse, cum și casele, după cheltuețele cele nespuse, după acele ostenele și năcazuri, ție îți aduc folosință, luând dela tine pentru atâtea slujbe puțin argint. Chiar și la băi, și în fine pretutindeni ar putea vedea cineva petrecându-se același lucru: pe cei bogați cheltuind și bani, și griji, și ostenele, iară pe săraci cu puțini bani folosindu-se de toate acestea în liniște. Și deci nu se folosește de pământ mai mult decât tine, căci nu doară acela umple zece pantece, și tu numai unul.

Dară poate că el se împărtășește din mâncări mai luxoase? Apoi nici nu este aici o mare lăcomie; dară iată că chiar și aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Luxul mesei lui deaceia ți se pare ție a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dară chiar și plăcerea aceasta tot mai multă este la cel sărac, și nu numai plăcere, ci și sănătate. Bogatul poate că în aceasta covârșăște pe cel sărac, că-și făurește singur trupul mai slab și plăpând, și că-și adună mai multe izvoare de boale. Căci toate cele ale săracului sunt iconomisite după natură, pe când cele ale bogatului, din cauza necumpătării și a stricăciunii se sfârșesc tot-deauna în boale.

Și de voiești, apoi îți putem arăta aceasta și prin exemple. Dacă de pildă ar trebui să aprinzi focul în cuptoriu, și unul ar arunca în cuptoriu haine de mătasă, și ar îngămădi acolo multe și nemărginite hor-

bote (dantele) delicate, și apoi ar da foc cuptorului, iară un altul ar pune lemne de stejar și de brad; ei bine ce ar putea avea acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puțin. Și de ce oare?—dealtfelu nimic nu ne împiedcă de a întoarce altmintrelea același exemplu. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iară celalalt ar asvârli hoituri de animale, apoi lângă care cuptoriu ai stă tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne, sau lângă cel cu hoituri? De sigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după natură, și este o plăcută priveliște celor ce văd, — pe când celalalt prin fumul acela puturos, prin duhoarea împrăștiată din arderea sângelui și a oaselor, te-ar alungă și pe tine, și pe toți cei de pe lângă tine.

Te-ai înflorat auzind și te-ai îngreșat de acel cuptoriu? Ei bine, astfelu sunt pânțele celor bogați. Căci în asemenea pânțele mai mult putregaiu ar găsi cineva decât în cuptoriul acela, și vânturi puturoase, și scurgeri necurate, și pretutindenii și în fiecare celulă o apepsie (constipație) mare, din cauza lăcomiei. Căci nefiind deajuns căldura cea naturală spre a le mistui pe toate, toate mâncările stau în pânțele și produc multă greață. Cu ce ar putea cineva asemăna pânțele acelorora? Inșă nu vă îngreuiți față de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediți-mi.

Așă dară cu ce ar putea cineva compară aceste pânțele? Căci nici nu sunt deajuns cele spuse, spre a arată ticăloșia unor astfelu de oameni. Am găsit deci și o altă icoană. Dupre cum se întâmplă cu canalurile de scurgere, când dacă arunci într'unul gunoae de băligariu, de iarbă, de trestie, bucăți de pietre și de noroiu, îl înfunzi, și la urmă se scurge pe deasupra și choiul de murdării, aceasta se petrece și cu pânțele omului. Că fiind închis el de desupt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase, vătămătoare, clocotesc la suprafață. Nu inșă tot așă se petrece cu cei săraci; ci precum pârăele cele curate și cristaline ieșind din matca lor udă grădini și paradisuri, tot așă și pânțele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămășițele din pânțele bogăților.

Dară nu la felu sunt cele ale bogăților, sau mai bine zis ale celor ce se dezmiardă și se înbuibează, ci sunt încărcate de materii găzoase, de mucozități, de venin, de sânge conrupt, de vânturi puturoase, și de

altele de acest fel. Pentru aceia nimeni trăind într'una în desfătări, nu poate fi sănătos, ci veșnic va fi hântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-ași întrebă: de ce oare ni s'au dat mâncările? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoși și în putere? De sigur că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoși și puternici. De ce dară voi abuzați de dănsese, provocându-vă prin ele boale în trupul vostru? Iată însă că cel sărac, prin mănucarea lui cea simplă își câștigă sănătate, putere și vigoare. Deci, nu plânge pe mama sănătății pentru sărăcie, ci încă te și bucură, și de voiești a te îmbogăți, disprețuește averile. Căci ade-vărata bogăție stă nu în a avea bani, ci în a nu avea nevoie ca să aibă. Și dacă aceasta am putea să o reușim, și aici vom fi mai bogăți decât toți bogății, și acolo ne vom învrednici de bunurile viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Dom-nului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Gura noastră s'a deschis cătră voi, Co-rinthenilor, inima noastră s'a lărgit. Nu vă strâm-torați întru noi, ci vă strâm-torați întru pântecele vostru“ (Cap. 6, 11. 12).

Povestindu-li lor despre ispitele și năcazurile lui: „Intru multă răbdare, zice, în năcazuri, în nevoi, în strâm-torări; întru bătaii, în temnițe, în nesta-tornicire, în ostenele, în privigheri“, și arătând că faptul acesta este mare lucru „ca niște întristați, zice, iară pururea bucurându-ne, ca nimic având, și toate avându-le“ și numindu-le acestea arme „ca niște pedepsiți, și nu omorâți“, și în același timp

invederând prin toate acestea îngrijirea și puterea lui Dumnezeu, dupre cum zice: „ca să fie măreția puterii dela Dumnezeu, iară nu dela noi“, — numărând apoi pe lângă acestea și luptele lui „Că pururea moartea lui o purtăm“, și că faptul acesta este dovadă de învierea morților „ca și vieața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritoriu“, și căror fapte s'a făcut părtaș, cum și ce i s'a încredințat, dupre cum zice: „pentru Christos vă rugăm, ca cum Dumnezeu s'ar rugă prin noi“, cum și căror lucruri este el slujitoriu, adecă nu literei, ci duhului, — la urmă vine și îi ceartă, că nu se găsesc bine fața de dânsul. Dară nu deodată vine la această chestiune, ci mai 'ntai spunând cele atingătoare de dragostea ce li arată, la urmă trece și la acea chestiune cu vorba. Că dacă cel ce ceartă este cinstit și prin propriile sale fapte, dară încă când mai dă pe față și dragostea ce o are cătră cei acuzați de dânsul, de sigur că atunci își face vorba mai plăcută. De aceia și el trecând cu vorba dela ispitele și ostenelele lui la dragoste, se atinge la urmă de dânsii. Deci, care sunt semnele arătătoare de dragoste? „Gura noastră s'a deschis cătră voi, Corinthenilor“. «Dară, zici tu, unde este aici semnul dragostei? Și ce înșamnă ceia ce el spune aici»? «Nu putem răbdă, zice, ca să tăcem fața de voi, ci voim ca pururea să grăim și să vorbim cu voi» — ceia ce este ca obiceiul al celor ce iubesc. Că ceia ce se petrece cu un corp, când mâinile noastre îl învârtesc în toate părțile, același lucru se petrece și cu sufletul prin cuvânt și prin ciocnirea ideilor.

Impreună cu aceasta el mai dă a se înțelege și altceva. Și ce anume? «Că toate le spunem vouă, zice, cu tot curajul, ca celor iubiți, și nimic nu ascundem, nimic nu dosim». Apoi, fiindcă urmează a-i certă, își cere iertare, dând o dovadă puternică că-i iubește mult, prin însuși faptul că-i ceartă cu tot curajul. Dară apoi și adaosul acelor denumiri, este dovadă de o mare prietenie, de o mare dispoziție și căldură, — fiindcă noi obișnuim de a învârti în toate părțile numele celor iubiți de noi.

„Inima noastră s'a lărgit“. Dupre cum ceia ce încălzăște obișnuiește de a întinde, de a umflă, de a

dilată un lucru, tot așa și treaba dragostei este de a lărgi. Căci dragostea este caldă și fierbinte. Aceasta a deschis și gura lui Pavel, și tot ea i-a lărgit și inima. «Că nu numai cu gura vă iubesc, zice, ci am și inima care conglăsuiește, și de aceea grăiesc cu toată sinceritatea, cu toată gura, cu tot cugetul». Nimic nu este mai întins și mai larg ca inima lui Pavel, dacă pe toți credincioșii îi iubea atât de mult, ca și cel amoretat, fără ca prin aceasta inima lui să fie împărțită sau slăbită din cauza dragostei, ci rămânând întreagă în fie-care dintre dânșii. Și ce poate fi de mirare că Pavel se găsea așa feliu față de credincioși, când inima lui primiă întrânsa și pe necredincioși, și chiar pe întreaga lume? De aceea n'a zis simplu «vă iubesc pre voi», ci mai tare, mai expresiv. „Gura noastră s'a deschis . . . inima noastră s'a lărgit“, căci pe toți vă avem înăuntru. Și nici aceasta simplu, ci cu cea mai mare lărgire. Că cel iubit umblă cu multă libertate înăuntru în inima celui ce iubește. De aceea și zice: „Nu vă strîmtorați întru noi, ci vă strîmtorați în pîntecele vostru“.

Dară tu privește cum și certarea lui este făcută cu multă economie — ceia ce este a celor ce iubesc mult — căci n'a zis: «nu ne iubiți pre noi» ci, nu cu aceeași măsură cu care vă iubim noi, fiindcă nu voiește a se atinge prea tare de dânșii. Și pretutindeni ar putea vedea cineva, cum este de înfierbântat după credincioși, alegând cuvintele în fie-care din epistolele sale. Că Romanilor li zicea: „Doresc să vă văd pre voi“, și „de multe-ori am gândit ca să vin la voi“, și „dacă se va prileji ca să vin odată la voi“. Galatenilor le zicea: „Iubiții mei, pre care iarăși cu durere vă nasc“, iară Efesenilor: „Pentru aceea plec genunchile mele cătră Tatăl Domnului nostru Iisus Christos“, pe când Filippenilor: „Că cine este nădejdea mea, sau bucuria, sau cununa laudei? Nu și voi“? — și le spunea acestea fie că li grăia în legăturile sale, fie că le avea în inimă. Colosenilor li spunea: „Pentru că voiesc să știți voi, câtă luptă am pentru voi, și câți n'au văzut fața mea în trup, ca să se mângâie inimile

voastre“, pe când Thesalonicenilor: „Precum muma își încălzăște pre fii săi, așa ținându-ne de voi, bine voim a vă da vouă nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre“. Lui Timotheiu de pildă îi spune: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie“, iară lui Tit: „Lui Tit prea iubitului fiu“, și lui Filimon asemenea. Încă și Ebreilor multe li scrie de acest feliu, și nu contenește de a se ruga și a li zice: „Că încă puțin oare-ce, cel ce este să vină, va veni“, ca cum ar grăi muma cătră copiii ce sunt supărați.

Corinthenilor li spune: „Nu vă strâmtorați întru noi“. Nu li spune numai că îi iubește, ci că este și el iubit de dânșii, ca și prin aceasta să'i atragă încă mai mult spre dânșii. De și unora li mărturisește aceasta, zicând: „A venit Tit la noi, spunându-ne nouă dorința voastră, plângerea voastră, rîvna voastră pentru mine“ (Cap. 7, 7), și Galatenilor: „De ar fi fost cu putință, a-ți fi scos ochii voștri și mi-i-ați fi dat“ (Galat. 4, 15), iară Thesalonicenilor: „ce întrare am avut la voi“ (I Thesal. 1, 9) iară lui Timotheiu: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie“ (II Timoth. 1, 4) — și în fine pretutindeni ar găsi cinevă în epistolele sale mărturisind însuși el ucenicilor că îi iubește, și că este iubit, însă nu la feliu. Și aici zice: „măcar că mai mult iubindu-vă pre voi, mai puțin sunt iubit de voi“. (II Cor. 12, 15). Dară aceasta o spune mai pe la sfârșitul epistolei, pe când aici este mai înflăcărat în dragostea lui. „Nu vă strâmtorați, zice, întru noi, ci vă stâmtorați în pântecele vostru“, «voi spre a ne primi pre noi, iară eu spre a primi o cetate întreagă, și o mulțime atât de mare». Și n'a zis «nu ne primiți pre noi», ci că „vă strâmtorați“, același lucru lăsând a se înțelege, însă cu oare-care cruțare și că să nu se atingă de dânșii cu prea mare putere.

„Pentru aceia răsplătire ca unor fii, vă

grăiesc, lărgiți-vă și voi“¹⁾). De și nu este același lucru, de a fi iubit întâiași dată, și după aceea a iubi, că chiar dacă ar voi să găsească cineva o măsură deopotrivă, totuși se micșurează prin faptul, că cel ce iubește după ce a fost deja iubit, vine în al doilea rând, «dară, zice, nimic nu mai scormolesc, că chiar dacă ați luat dela mine motivul dragostei, însă dacă arătați față de mine aceeași măsură, eu totuși vă iubesc». Mai departe apoi ca să arate că faptul acesta este din datorie, și că cele spuse sunt afară de ori-ce lingușire „ca unor fi vă grăiesc“ zice. Ce înșamnă „ca unor fi“? «Nimic mare nu vă cer, dacă fiind tată voiesc a fi iubit de voi». Dară tu privește înțelepciunea și umilința acestui fericit, căci el nu pune aici primejdiile cele pentru dâșșii, și ostenelele, și năcazurile îndurate, de și poate multe avea de spus, — și astfel el este și aici fără vr'o trufie, — ci numai de a iubi. «De aceea, zice, vă cer de a fi iubit de voi, fiindcă m'am făcut tatăl vostru, și că sunt cuprins de o dragoste nespūsă pentru voi» ceia ce de multe-ori cam întărătă și zădăraște pe cel iubit, când mai ales îi pune cineva de față binefacerile ce i le-a arătat. Dar prin aceasta s'ar fi părut că îi iă în bătae de joc, și de aceea nu face așa Pavel, ci «iubiți-mă, zice, precum copiii iubesc pe tatăl lor» ceia ce este mai cu samă a naturei, și datorit fiecărui tată. Apoi ca să nu se pară că acestea le grăiește pentru sine, arată că o face pentru câștigul lor mai mult, și pentru a'și atrage prietenia lor. Drept care a și adaos: „Nu vă înjugați într'alt jug cu cei necredincioși“ (Vers. 14). Și n'a zis: «Nu vă amestecați cu cei necredincioși» ci atingându-se mai mult încă de dâșșii, ca unia ce au nedreptățit, sau mai bine zis au înjosit dreptatea, «nu vă plecați grumazul vostru» zice.

„Că ce împărtășire are dreptatea cu fără de legea“? Aici în fine face comparație nu între dra-

¹⁾ Notă. Originalul este: «Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν. ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς», adecă «aceiași răsplătire (înapoind), ca unor fi vă grăiesc: lărgiți-vă și voi»; Cum se vede, deci, din text lipsind participul ἀποδίδοντες, care dealfeliu se subînțelege, ușor a putut traducătoriul ediției de Buzău să ni pună de față o frază, ce n'are nici un senz.

gostea lui și a acelora ce-i corupeau pe dânsii, ci între nobleța lor și necinstea acelora. Astfeliu deci, și cuvântul său a devenit mai de respectat, dară în același timp și mai potrivit cu demnitatea lui, și prin aceasta încă mai mult îi atrăgea spre sine. Dupre cum ar zice cineva unui copil care disprețuește pe părinți și s'a dat în brațele celor mișei: «Ce faci, copile? Disprețuești pe tatăl tău, și preferi în locu-i pe oamenii mișei, încărcăți de mii de răle? Nu știi cum el este mai bun decât aceia, și mai de cinstit?» Și cu chipul acesta l-ar îndepărta dela contactul cu aceia, dacă el iubește cu adevărat pe tatăl său. Dacă i-ar zice: «nu știi cu cât e mai bun tatăl tău decât aceia?» — nimic nu va face cu aceasta, iară dacă lasă pe tatăl său la o parte, și îl compară chiar pe dânsul cu aceia, zicându-i: «Nu știi cine ești tu, și cine sunt aceia? Nu te gândești la nobleța și la libertatea ta, cum și la necinstea acelora? Că ce poți tu avea de comun cu acei tâlhari, cu acei mișei, și șarlatani?» — apoi prin o astfelu de comparațiune și prin laudele aduse lui, iute îl va scoate din brațele și contactul acelora. Comparațiunea dintâi n'ar primi-o cu plăcere, fiindcă protimisirea tatălui înaintea sa i s'ar părea că o acuzațiune adusă lui, — și când mai ales a întristat pe un tată atât de bun — pe când prin a doua comparațiune nimic din aceste nu se întâmplă. Căci nimeni nu ar voi să nu fie lăudat; și apoi la un loc cu laudele aduse, și muștrarea făcută lui este bine primită.

Prin asemenea comparațiune se descrețește așa zicând fruntea celui muștrat, și se înțelepțește mult, și la urmă fuge cu disgust de contactul acelora.

Dară nu numai aceasta este de admirat la apostol, că adecă a înaintat așa de bine cu comparațiunea, ci încă ca și alt-ceva mai mare a făurit, și mai minunat. Căci mai întâi aducând vorba prin întrebare, fapt ce este al acelora cari spun lucrurile lămurit și mărturisite de toți, după aceia și prin mulțimea denumirilor întinde încă mai mult ideia din discuțiune, — fiindcă nu pune înainte numai un nume, sau două, sau trei, ci o mulțime de nume. Pe lângă acestea apoi, în loc de persoane el pune nume de lucruri și de fapte, descriind și virtutea cea mai înaltă, dară și reutatea cea mai de jos, și arătând distanța cea mare între aceste două, în cât că nici nu se poate închipui. „Că ce împărtășire

are dreptatea, zice, cu fără de legea? Ce împreunare are lumina cu întunericul? Ce unire are Christos cu Veliar? Sau ce parte este credinciosului cu necredinciosul? Sau ce însoțire este bisericii lui Dumnezeu cu idoli?”

Ai văzut cum au pus numirile acestea pe față, fiindu-i de ajuns spre a respinge pe cineva dela contractul cu cei răi? Căci n'a zis: «ce împreunare au cei din lumină cu cei din întunec? ci pune înainte chiar acele contrarietăți, care nici-odată nu se pot întâlni la un loc: lumina și întunecul, Nici n'a zis: «Ce unire poate fi între cei ai lui Christos și cei ai diavolului», ci punând înainte ceia ce e mai atrăgătoriu: Christos și Veliar — numind astfel pe apostat, adică pe cel ce s'a lepădat de credință, după dialectul ebraic.

„Sau ce parte este credinciosului cu cel necredincios“. Aici în fine, ca să nu se pară că el numai cât acuză reutatea în mod simplu, și aduce laude virtuții, pomenește și de persoane nehotărâte. Și n'a zis ce «împărtășire are credinciosul cu cel necredincios»? — ci pune la mijloc premiile, zicând: „ce parte“. „Sau ce însoțire este bisericii lui Dumnezeu cu idoli?“ „Că voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu“ (Vers 16). Ceia ce el spune aici aceasta înseamnă: «Nici împăratul vostru n'are nimic de comun cu el — „că ce unire are Christos cu Veliar“ — și nici lucrurile — „că ce împărtășire are lumina cu întunericul“ —? Prin urmare nici voi nu trebuie a avea». Mai întâi el pune pe împărat, și la urmă îi pune și pe dâșii, cu aceasta mai ales smulgându-i dela contactul cu cei răi.

După aceia zicând: „bisericii lui Dumnezeu cu idoli“ și pronunțându-se lămurit, că „voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu“, de nevoie trebuie la urmă să aducă de față și mărturia scripturii, dovedind că ceia ce a spus nu este lingușire. Cel ce laudă, dacă nu dă dovadă, se crede că lingușește. Deci, care este mărturia aceea? „Că voi locui întru dâșii, zice, și voi umblă“, adică, voi locui în biserici și voi umblă, invederând prin aceasta cel mai mare raport față de dâșii.

„Și voi fi lor Dumnezeu, și îi vor fi mie popor“. «Ce spui? zice. Porți în sine-ți pe Dumnezeu și tu alergi la aceia? Dumnezeu care n'are nimic de comun cu dânșii? Și cum pot fi acestea vrednice de iertat? Deci, zice, gândește-te cine umblă cu tine, cine locuiește în tine».

„Pentru aceia ieșiți din mijlocul lor, și vă osebiți. zice Domnul, și de necurăție să nu vă atingeți, și eu voi primi pre voi“ (Vers. 17). Și n'a zis: «Nu faceți lucruri necurate» ci cere încă o mai mare exactitate; «nici să vă atingeți. zice; nici să vă apropiați». Ce este necurăția trupului? Preacurviea, curviea și toată desfrânarea. Și care este necurăția sufletului? Gânduri necurate, ca a se uita cineva cu căutătura desfrânată, invidie, zavistie, și toate cele la felu. Deci, voiți poate ca din amândouă părțile să fiți curăți; ei bine! ai văzut premiul care-i: a te izbăvi de răle, a te uni cu Dumnezeu. Ascultă acum și cele ce urmează: „Și voi fi vouă Tată, și voi veți fi mie fii, și fete, zice Domnul a tot ținitoriul“ (Vers. 18). Ai văzut pe Proroc cum din capul locului vestește nobleța de față, adică renașterea cea prin char?

„Aceste făgăduinți luând, deci, iubiților“ (Cap. 7, 1), zice mai departe. Care făgăduinți? Acelea adică de a fi biserică a lui Dumnezeu, de a fi fii și fete ale lui, de a-l avea pe dânsul locuind în noi și umblând, de a ne face poporul seu, de a avea pe însuși Dumnezeu ca Tată al nostru.

Deci, să ne curățim pre noi de ori-ce necurățenie a trupului și a sufletului. Nici de cei necurați să nu ne atingem, — căci aceasta va să zică curăție a trupului — și nici de cei ce spurcă sufletul, — căci aceasta însemnă curăția sufletului. „Să ne curățim pre noi de toată spurcăciunea trupului și a duhului“ zice; și nici că se mulțamește numai cu aceasta, ci adaoge: „făcând sfințenie întru frica lui Dumnezeu“. Căci nu doară faptul că nu se atinge cineva de lucrul spurcat îl face pe dânsul curat, ci ni mai trebuie încă ceva ca noi să devenim sfinți; ni trebuie rivna, băgare de samă, evlavie. Și bine a zis el: „întru frica lui Dumnezeu“, fiindcă se poate ca cineva să fie înțelept și să facă sfin-

tenie nu intru frica lui Dumnezeu, ci de ochii lumii, și din slavă deșartă. Impreună cu aceasta apoi, el mai lasă a se înțelege și altceva prin expresiunea „întru frica lui Dumnezeu“, adică că lasă a se înțelege modul cum să poată ajunge cineva la sfințenie. «Chiar dacă pofta este tiranică, zice, totuși de o vei îngrădi cu frica de Dumnezeu, ai doborât furia ei».

¹⁾ Prin cuvântul de sfințenie de aici apostolul nu înțelege numai înțelepciunea, ci izbăvirea de ori-ce păcat, căci sfânt este numai cel curat. Dară curat ar fi cineva, nu numai când s'ar izbăvi de curvie, ci și de lăcomie, și de zavistie, și de ușuratate, și de slavă deșartă, de care pretutindeni trebuie a fugi, dară cu deosebire în milostenie, fiindcă nici n'ar mai fi milostenie aceia, dacă ar fi însoțită de această boală, ci famfaronadă, cruzime. Când tu dai eleimosină, nu cu scop de a milui, ci de a trâmbița facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este eleimosină, ci este încă chiar insultă, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Așa dară milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv a da celui sărac. Fiindcă și cei din teatru dau copiilor celor stricați cum și alora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Încă și cei ce 'și bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este filantropie, ci obrăznicie. Cu aceștia samănă și iubitorii de slavă deșartă. Că după cum acela bătându-și joc de trupul curvei la urmă îi dă plata bătaiei de joc, tot așa și tu ceri plata dela cel ce a luat bătaea de joc dela tine, și a te îmbrăca astfel cu slavă deșartă și pe tine și pe acela.

Dară împreună cu acestea și paguba este negrăită. Intocmai ca și o feară sălbatecă, sau ca un câne turbat ce se repede, tot așa și boala aceasta răpește dela noi bunurile câștigate. Aceasta este neomenie și cruzime, ba chiar și mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos și crud n'ar da celui ce are nevoie; tu însă faci și mai mult decât acela, fiindcă împiedeci pre cei ce vor a da. Căci când tu trâmbițezi ceia ce dai, pe deoparte ai doborât credința celui ce a primit dela tine, iară pe dealta ai împiedecat și pre cel ce ar fi voit să dea, dacă

¹⁾ *Partea morală.* Curățania se compune din toate virtuțile. Despre cei ce se îmbogățesc și cei ce sunt lipsiți, și că săracii se deosebesc sau covârșesc în toate. (*Veron*).

mai ales ar fi leneș și trândav unul ca acela. Ce feliu de milostenie este aceea, când și pre tine te necinstești, și pe cel ce a luat dela tine, și pe cel ce ți-a poruncit încă il necinstești indoit, pe deoparte că avându-l pre dânsul de privitoriu al milosteniei, tu nu ești mulțămît cu atâta, ci mai cauți pe lângă dânsul și privirile celor deopotrivă cu tine, iară pe dealta că calci și legea care a oprit o asfelu de milostenie?

Ași fi voit ca să mai aduc și altele de față, ca de pildă postul și rugăciunea, și să arăt cât de mult vătămă și acolo slava deșartă; dară 'mi-am adus aminte că în convorbirea dinainte n'am sfârșit după cât trebuia vorba și ideia ce o desvoltam. Și care eră vorba aceea? Ziceam că săracii covârșesc pre cei bogăți în cele pământești, când discutam despre sănătate și plăcere, și cam nelămurit am spus aceasta. Aide, deci, să o arătăm mai clar astăzi, și să dovedim că nu numai în cele pământești, dară chiar și în cele duhovnicești, săracii covârșesc pe cei bogăți.

În adevăr, ce anume bagă pe cineva în împărăția ceriurilor? bogăția sau sărăcia? Să ascultăm pe însuși stăpânul ceriurilor zicând de bogăți, că: „Mai ușor este funiei corăbiei de a intra în urechile acului, decât bogatul în împărăția ceriurilor“, iară de săraci zicând cu totul din contra: „Iară de voiești să fii desăvârșit, vinde-ți averile tale, și dă săracilor, și vină de-mi urmează mie, și vei avea comoară în ceriuri“ (Math. 19, 24. 21). Și dacă voieți, apoi să vedem cele vorbite și să le examinăm din amândouă părțile. „Strîmtă și îngustă este calea care duce în vieață“ (Ibid. 7, 14) zice. Dară oare cine pășește pe această cale? Cel ce se dezmiardă în desfătări, sau cel ce trăiește în sărăcie? Cel ce este singur, sau cel ce duce pe umeri mii de greutateți? Cel ce umblă lăfăeat, sau cel ce este cu grijă și băgare de samă?

Dară ce nevoie este de raționamente, pe când putem veni chiar la înseși persoanele ce ni pot sluji de exemplu? Sărac eră Lazăr, și încă foarte sărac, bogat însă eră și cel ce trecea cu vederea pre acel sărac, ce ședeă la poarta sa. Deci, care din aceștia a intrat întru împărăția ceriurilor, și se dezmiardă în sâmurile lui Abrăam? Cine se ardeă în foc și nu eră stăpân nici pe

o picătură de apă? «Dară, zici tu, și mulți dintre săraci se pierd, și iarăși mulți dintre bogați se vor bucura de acele bunuri negrăite». Dară cu totul din contra se petrec lucrurile, căci puțini bogați se mântuiesc, iară cei mai mulți sunt dintre cei săraci. Căci gândește-te bine: examinând cu amănunțime piedecel bogăției cum și neajunsurile sărăciei – sau mai drept vorbind, nici pe cele ale bogăției și nici pe ale sărăciei, de vreme ce fie-care din acestea sunt ale celor ce le stăpănesc — noi vom vedea care din ele este arma cea mai ușoară în câștigarea biruinței.

Deci, ce neajuns se pare a avea sărăciea? Minciuna. Ce neajuns are bogăția? Mândria, mama rălelor, care și pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu eră așa mai 'nainte. Și iarăși, rădăcina tuturor rălelor este filarghiria. Dară cine stă alătura de această rădăcină? Bogatul sau săracul? Oare nu este invederat că bogatul? Căci, cu cât cineva se încunjoară de mai multe, adecă cu cât are mai mult, cu atât dorește și mai mult. Slava deșartă iarăși este un păcat, care vatămă multe fapte bune; dară și aproape de aceasta stă tot bogatul. «Dară, zici tu, cele ale săracului, ca de pildă năcazul, stenohoria, nu le spui»? Dară acestea sunt comune și celui bogat, ba încă mai mult sunt ale bogatului decât ale săracului. Așa că neajunsurile ce se par a fi ale sărăciei, sunt comune și sărăciei și bogăției, iară cele ce sunt ale bogăției, sunt numai ale aceștia.

«Dară, zici tu, când săracul din cauza lipsei de cele trebuitoare face multe răle»? Dară nici un sărac nu este silit de a face atâtea răle din pricina sărăciei, pe câte fac cei bogați, pentru ca mai mult să se îmbogățască, și pe cele strânse să nu le piardă. Nu atât de mult dorește săracul cele trebuitoare, pe cât cel bogat dorește cele de prisos; nu atâta putere are săracul spre a se sluji de răutate, pe câtă putere are bogatul. Căci dacă el și pofteste mai mult, în același timp și poate mai mult, apoi este invederat că și mai multe va face. Nu atâta se spărie săracul de foamete, pe cât se teme bogatul de pierderea averilor, și tremură de frică că n'o să mai poată lua pe ale tuturor.

Deci, când acesta stă alătura și de slava deșartă, și de mândrie, și de iubirea de argint, care este rădăcina tuturor rălelor, apoi ce nădejde de mântuire va

avea, dacă nu va arăta o mare filosofie? Cum va călători pe calea cea strîmtă? Aşa dară să nu purtăm în gură credinţele tuturor, ci să examinăm lucrurile. Căci, cum nu este absurd, ca atunci când e vorba de bani noi să nu credem altora, ci să ne încredem numai numărului şi calculului făcut? Iară când e vorba de fapte, să fim atraşi aşa cum s'ar întâmpla la credinţele altora;— şi acestea se petrec, cu toate că noi avem o măsură exactă în toate mişcările noastre, avem, zic, hotărîrea legilor Dumnezeuşti?

Deaceia vă rog pe voi toţi, ca lăsând la oparte ce gândeşte cutare sau cutare în aceste chestiuni, toate să le cercetaţi şi să le căutaţi în sfintele scripturi, şi găsind acolo adevărata bogăţie, pe aceasta să o alungăm, ca astfel să ne bucurăm şi de veşnicile bunătăţi. Căroră fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, se cuvine slava, stăpînirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Cuprindeţi-ne pre noi; pre nimeni n'am nedreptăţit, nimănui stricăciune n'am făcut (pre nimeni n'am corupt), cătră nimeni nu ne-am lăcomit. Nu spre osândire zic, că am zis mai 'nainte, că în inimile noastre sunteţi, ca împreună să murim şi împreună să viem“ (Cap. 6, 2. 3).

Iarăşi aduce vorba de dragoste, moderând aşa zicînd asprimea cercetării. Fiindcă i-a certat şi i-a mustreat, ca iubiţi, însă nu deopotrivă iubind, ci zmulşi de la dragostea lui şi amestecaţi cu mulţi alţi corupători, la urmă iarăşi moaie asprimea certării, zicînd: „Cuprindeţi-ne pre noi“, adecă «iubiţi-ne pre noi». Şi încă n'a zis «iubiţi-ne pre noi», ci mai îndoioşătoriu; mai mişcătoriu „cuprindeţi-ne pre noi“. «Cine v-a

abătut pre voi? zice; cine v-a scos din minți? Cum de suntem strîmtorați întru voi? Fiindcă mai sus a fost zis: „strîmtorați-vă în pîntecele vostru“, apoi aici arătând mai invederat aceasta, zice: „cuprindeți-ne pre noi“, atrăgându-i spre sine prin asemenea cuvinte. Căci nimic nu încheagă prietenia atât de bine, ca a afla cel iubit, că cel ce-l iubește, îl dorește foarte mult.

„Pre nimeni n'am nedreptățit“. Privește iarăși, cum el nu pune binefacerile, dară în același timp cum și cuvântul și-l face încă mai plăcut și mai mușcătoriu; tot-odată face aluziune și la apostolii cei minciunoși, căci zicând „pre nimeni n'am nedreptățit“, a adaos încă: „nimănui stricăciune n'am făcut, cătră nimeni nu ne-am lăcomit“. Și ce va să zică „nimănui stricăciune n'am făcut“? Adecă «pre nimeni n'am înșelat» — duple cum și aiurea zice: „Ca nu cumvâ precum șarpele a amăgit pre Eva cu viclesugul său, așa să se strice și cugetele voastre“ (II. Cor. 11, 3).

„Cătră nimeni nu ne-am lăcomit“, adecă «n'am răpit, n'am uneltit înșelăciune asupra cuivâ». Și nu zice de pildă: am fost de folos vouă în cutare sau cutare împrejurare, ci făcându-și cuvântul mai înțepătoriu „n'am nedreptățit“ zice, și pare-că numai nu li spune: «chiar dacă nu v'am fi făcut nici-o binefacere, totuși nici așa n'ar fi trebuit a ne disprețui; că nu aveți nimic de zis, spre a ne învinovăți, fie mare sau mic». După aceia apoi, fiindcă simția oare-cum greutatea vorbelor sale, iarăși s'a îndreptat pe sine. Și nici n'a tăcut în totul — fiindcă n'ar fi putut trezi pe nimeni, și nici n'a lăsat neîndreptată asprimea cuvântului, căci în asemenea caz mai mult ar fi zădărit auditoriul. Deci, ce spune el?

„Nu spre osândire zic“. Și de unde se învederează aceasta? „Că am spus mai 'nainte, zice, că în inimele noastre sunteți, ca împreună să murim, și împreună să înviem“. Aceasta este cea mai mare prietenie, când chiar și disprețuit, el preferă totuși de a și muri, și de a viea împreună cu dânșii. «Nu cum s'ar întâmpla, zice, sunteți voi în inimele noastre, ci așa

precum v'am spus. Că este cu putință de a și iubi pe cineva dară și de a fugi de primejdii; însă cu noi nu se petrece așa». Dară tu privește și aici înțelepciunea lui cea nepusă; căci n'a spus de cele făcute pentru dânșii, ca să nu se pară iarăși că-i ia în bătaie de joc, ci li vorbește de cele viitoare. «De s-ar întâmplă, zice, să sufăr vr-o primejdie, eu sunt gata de a răbdă totul pentru voi, și nici moartea, precum nici viața nu mi se par a fi ceva prin ele însăși; ci unde ați fi voi, aceasta 'mi va fi mic mai de preferat. Mai de preferat îmi va fi moartea înaintea vieții, cum și viața înaintea morții». Dară dacă a muri pentru alții este cu adevărat semn al prieteniei, dară de a trăi cum n'ar prefera cineva, fie chiar și pentru neprieteni? Deci, de ce a pus el acest fapt ca mare? Pentru că este foarte mare cu adevărat. Mulți compătimesc poate cu prietenii ce întimpină niscarevă răle, dară când acelor prieteni li merg bine afacerile, nu numai că nu se bucură, ci încă și pizmuiesc. «Nu însă așa se petrec împrejurările cu noi, zici, ci chiar în nenorociri de ați fi, noi nu ne temem de a ne împărtăși din scârbele voastre, precum și de ați face bine, noi nu suntem cuprinși de invidie».

Apoi, fiindcă neconținut a învărtit acestea, zicând: „Nu vă strimtorați întru noi” și „strâmtorați-vă în pântecel vostru”, și „Cuprindeți-ne pre noi”, și „Lărgiți-vă și voi”, și „Pre nimeni n'am nedreptățit” și s'ar fi părut toate acestea ca o hulă aruncată asupra lor, apoi privește cum greutatea aceasta a cuvântului o îndreaptă în alt mod, zicând: „Multă îmi este îndrăzneala cătră voi” (Vers. 4). «De aceea îndrăznesc a spune acestea, zice, nu grăindu-le doară spre osândire, ci pentru multa sinceritate ce am față de voi», ceea ce învederând și mai înainte, zicea: „Mare 'mi este lauda mea pentru voi”. «Să nu vă închipuiți, zice, că dacă li spun acestea, le vorbesc ca un pârș al vostru, fiindcă foarte mult mă îngâmf și mă mândresc cu voi, ci pentru că mă îngrijăsc și voiesc ca voi încă mai mult să înaintați în fapta bună. Cea ce și Ebreilor după multă certare li zicea: „Însă avem adevărate (suntem încredințați) pentru voi, iubitorilor, de cele mai bune și care se țin de mân-

tuire, măcar de și grăim așa... Și dorim ca fie care din voi aceiași sârguință să arate spre adevărarea nădejdei până în sfârșit“ (Ebr. 6, 9. 11)—aceiași o spune și aici prin zicerea „multă îmi este lauda pentru voi“, adică «ne mândrim și ne lăudăm pentru voi și către alții». Ai văzut cum i-a mângâiat? Și n'a zis simplu «mă laud», ci „multă îmi este lauda pentru voi“. A adăugat apoi zicând: „umplu-m-am de mângâere“. Și de care mângâere? «De mângâerea cea dela voi, că îndreptându-vă, prin faptele voastre m-ați mângâiat» zice. Aceasta este fapta celui ce iubește cu adevărat: de a și învinovăți pentrucă nu este iubit, în același timp a se și teme ca nu cumva să-i întristeze învinovățându-i prea mult.

De aceia zice: „umplu-m-am de mângâere, de prisosit am bucurie întru tot năcazul nostru“. «Dară aceasta, zici tu, se pare a fi contrară celor mai dinainte». Inșă nu este contrară de loc, ci încă în multă legătură, că acestea le fac pe acelea a fi bine primite și laudele de aici învederează foarte mult folosul tras din muștrarea celor de mai 'nainte, ascunzând durerea pricinuită de acea muștrare. De aceia cu mult cuvânt întrebuințează aceste vorbe. Căci n'a zis «umplu-m'am de bucurie», ci „de prisosit am bucurie“, și mai bine zis, nici numai „de prisosit“ simplu (περισσεύομαι), ci «mai pre sus de prisosit» (ὕπερπερισσεύομαι), arătând și de aici dorința lui, că chiar așa de ar fi iubit, încât să se bucure și să se veselească, el totuși nici așa nu va crede că este iubit, duple cum trebuie a fi iubit, și nici că a luat totul, — atât de nesăturat eră el în a iubi, și a fi iubit. Că spre a fi iubit de alții, procură mare bucurie de a-i iubi mult pe aceia. Așa că și aceasta eră semn al drăgostei lui către dânșii.

Și fiind vorba de mângâere, zice: „umplu-m'am“, adică «m-am îndestulat de ceia ce'mi datorăți», iară fiind vorba de bucurie, zice: „de prisosit am bucurie“, adică «am fost mânios, am fost amărît față de voi, inșă v'ați justificat inđeajuns, și m-ați mângâiat; nu numai că mi-ați ridicat ori-ce motiv de întristare, ci încă mi-ați cășunat și o mare bucurie». Apoi

arătând măreția bucuriei, el nu numai prin expresiunea: „de prisosit am bucurie“. o invederează aceasta, ci și prin adaosul: „întru tot năcazul nostru“. «Atât de mare este plăcerea ce ni-ați făcut, încât că chiar în tot năcazul nostru nu s'a întunecat acea plăcere, ci prin prisosința măreției ei noi am biruit supărările ce ne cuprinsese, și nu ne-a lăsat nici măcar să le simțim».

„Că venind noi în Macedonia, nici-o odihnă n'a avut trupul nostru“. (Vers. 5). Fiindcă a spus mai sus de năcazul avut, apoi aici arată și felul aceluia năcaz, pe care'l mărește cu cuvântul, ca astfel să arate cât de mare este mângâerea și bucuria lui din această cauză, dacă a putut birui o atât de mare scârba.

„Ci întru toate am fost năcăjiți“. Și cum întru toate? „Din afară războaie“ din partea necredincioșilor — „din lăuntru temeri“ — pentru cei slabi dintre credincioși, ca nu cumva să fie trași în curse, fiindcă de acestea se petreceau nu numai printre acești Corintheni, ci și pe aiurea.

„Dară cel ce mângâie pre cei smeriți, ne-a mângâiat pre noi cu venirea lui Tit“. (Vers. 6). Fiindcă mai înainte li-a mărturisit lor lucruri mari, apoi ca să nu se pară că-i lingușește, ia de martur pe Tit fratele, care venise dela dânsii după trimiterea întâiei epistole, și-i povestise lui cele cu privire la îndreptarea lor. Dară tu gândește-te și la aceia, cum el pretutindeni pune ca mare lucru prezența lui Tit, căci și în urmă zicea: „Că venind în Troada pentru evanghelia lui Christos, n-am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu“, și aici deasemenea spune că „ne-a mângâiat pre noi Dumnezeu cu venirea lui Tit“, pentru că voiește a arăta pe bărbatul acesta vrednic de credință, și a-l face prietenul lor. Și privește cum ambele acestea el le pregătește cu multă iscusință, căci când li spune: „n-am avut odihnă cu duhul meu“, prin aceasta arată măreția virtuțelor sau a însușirilor lui, iară când zice că în năcazul nostru venirea lui ni-a fost de ajuns spre mângâerea noastră, — „și nu numai cu venirea lui, ci și cu mângâerea cu care s'a mângâiat de voi“ (Vers. 7) prin aceasta

familiarizază, sau împrietenește pe bărbat cu acești Corintheni. Nimic nu face și nu întărește prietenia atât de mult, ca a spune de cineva lucruri potrivite și sănătoase, ceia ce și despre Tit li spune lor, că „mult mai virtuos ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s'a odihnit duhul lui de cătră voi toți“, și că «venind Tit la noi ne-a înaripat pre noi prin plăcerea pricinuită, vestindu-ne atâtea lucruri bune de voi. De aceea venirea lui ne-a bucurat. Și nu numai prin venirea lui ne-am bucurat, ci și pentru mângâerea cu care s'a mângâiat la voi». Și cum s'a mângâiat? Prin virtuțile lor, prin isprăvile lor. Pentru aceea și adaoge:

„Spunându-ne nouă dorirea voastră, plângerea voastră, rîvna voastră pentru mine, în cât eu mai mult m'am bucurat“. Acestea toate l-au bucurat pre dânsul, l-au mângâiat. Ai văzut cum dă pe față și pe Tit ca foarte mult îndrăgostit de dânsii, dacă propășirea lor el o credeă ca mângâere a sa, și că venind dela dânsii el se mândriă cu dânsii față de Pavel, ca cum s'ar fi mândrit de ale sale isprăvi. Și privește cum le spune cu căldură: „dorirea voastră, plângerea voastră, rîvna voastră“. Eră firesc lucru ca dânsii să plângă și să fie triști, pentru că atât de mult eră năcăjit fericitul Pavel, pentru că de atâta timp nu-l mai văzuse. De aceea nici n'a spus el simplu «dacrămi», ci „plângere“, și nici numai poftă simplă = ἐπιθυμία, ci „poftă aprinsă, dorință înfierbântată“ (ἐπιπόθησις), — și nici numai o năzuință, o aplecare oare-care a sufletului lor, ci „zel, rîvnă fierbinte“, și încă rîvnă pentru dânsul, rîvnă provenită din pricina acelu curvariu, din pricina celor ce învinovățau pe apostol. «V'ati înfierbântat, zice, v'ati aprins și v'ati inflăcărat primind scrisorile mele». De aceea prisosește cu bucuria, de aceea s'a umplut de mângâere, fiindcă s'a atins de dânsii duple cum trebuia. Dară mie mi se pare că acestea sunt spuse nu numai pentru mângâerea celor mai dinainte, ci și pentru indemnul lor spre fapte bune. Că și dacă unii dintre acești Corintheni erau respunzători pentru păcatele arătate mai 'nainte, și deci nevrednici de laudele acestea, totuși apostolul nu-i deosebește pe unii de alții, ci pune în comun și laudele și păcatele, lăsând ca cugetul fiecăruia să aleagă pe cele ale sale, și cu chipul

acesta și acelea sunt ușoare la auz, și acestea duc pe auditoriu la o mare rîvnă.

¹⁾ Astfeliu trebuie a se găsi și astăzi cei invinovați; adecă a plînge și a fi triști; astfeliu trebuie a dori pe dascalii lor, astfeliu trebuie de a-i căuta mai mult decât pe părinții lor. Prin părinții trupești capătă cineva vieața, însă prin cei sufletești capătă cunoștința de a viețui bine. Astfeliu trebuie a primi epitiimiile părinților, astfeliu trebuie a se intrista cei mai mari pentru cei ce păcătuiesc. Pentru că nu întrânșii, sau mai bine zis nu de dînșii numai depinde totul, ci și de voi. Că de ar vedeă cel păcătos, că dacă a fost certat și pedepsit de părintele său, a fost însă măgulit de frații lui, va deveni negreșit mai trîndav. Dară când și tatăl ceartă, când și tu te-ai mînieat, fie ca cel ce te îngrijaști de frate, fie ca cel ce te-ai scandalizat împreună cu tatăl, ai contribuit nu puțin la îndreptarea lui. Tu numai cât arată o mai mare rîvnă, și jălește-l, nu pentru că a fost pedepsit, ci pentru că a păcătuat. Dară dacă eu voi clădi, iară tu vei dărîmă, atunci cu ce am folosit mai mult, decât cu ostenelele? Dară mai bine zis, paguba ta nu se mărginește numai aici, ci încă îți mai atragi și pedeapsă asupra-ți. Cel ce împiedecă de a se vindecă rana, are nu o mai mică pedeapsă decât cel ce a pricinuit acea rană, ci încă și mai mare. Căci nu este tot una: a răni, cu a împiedecă vindecarea ranei, fiindcă aceasta din urmă naște numai decât moartea, pe când ceă dintăi nu totdeauna.

Acestea vi s'a spus, iubiților, ca împreună cu cei ce stăpînesc să vă intristați și voi de cele ce după dreptate dînșii sunt scandalizați, și când veți vedeă pe cineva certat, cu toții să-l ocoliți, mai mult chiar decât dascalul său. De voi să se teamă mai mult cel păcătos, decât de cei mai mari ai săi; că dacă el se va teme numai de dascal, iute va păcătui din nou; dară dacă el este încunjurat de atâția ochi, și de atâtea guri, va fi în mai mare siguranță. Dupre cum, deci, când noi nu vom face așa, vom fi pedepsiți cu cele mai de pe urmă pedepse, tot așa și când vom face acestea, ne vom împărtăși de câștigul urmat din îndreptarea acelu păcătos.

Deci, așa să facem. Iară dacă ar zice cineva că

¹⁾ *Partea morală. Despre epitiimii (canonisiri). (Veron).*

creștinilor se cuvine de a fi filantropi față de frați; apoi afle, că cel ce se supără pe păcătos, este acela care este filantrop, iară nici de cum acela care mai 'nainte de timp îi concedează apucăturilor lui, și nici măcar nu-l lasă de a-și simți păcatul. Căci, cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri și ieșit din minți? Cel ce-l culcă pe pat, și-l oprește de mâncări și năuturi ce nu se cade, sau cel ce îl lasă ca să-și încarce pântecul peste măsură, și-l îngăduie de a fi în voea lui, și de a face tot ceia ce face un om sănătos? Oare nu acela este care-l îndreaptă, pe când celalalt de și se pare că se poartă cu dânsul filantrop, totuși îi ațită mai mult boala?

Tot așa, deci, vom zice și aici. Căci este cu adevărat o faptă de filantropie de a nu li face pe plac totdeauna celor bolnavi, și nici de a linguși poftele lor cele absurde. Nimeni nu iubiă atât de mult pe acel curvariu dintre Corintheni, ca Pavel, care a poruncit de a-l predă Satanei, — precum și deasemenea nimeni n'a urit atât de mult pe acela, precum l-au urit cei ce se strînsese împrejurul lui și-i luase apărarea, — după cum a arătat sfârșitul. Căci aceia l-au înfumurat, și încă mai mult i-au ațitat trufia, — în timp ce Pavel l-a moderat și l-a cumințit, și nu s'a depărtat de el până ce l-a dus la o sănătate curată. Aceia au mai adaos încă la răul ce eră, în timp ce Pavel chiar și pe cel dela început l-a smuls din rădăcina.

Să cunoaștem, deci, și noi aceste legi ale filantropiei. Căci și pe un cal dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu și zăbală, și-l împiedeci cu putere, ba de multe-ori îl și bați — de și aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este muma scăpării lui. Tot așa fă și cu păcătosul. Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsă deslegat, că nu cumvă să se lege cu urgia lui Dumnezeu. Dacă eu îl voiu lega, Dumnezeu nu-l va lega, iară dacă eu nu-l voiu lega, atunci îl așteaptă legăturile cele nedeslegate. „Că dacă ne-am fi judecat pre noi înși-ne, zice, nu am fi fost judecați“ (I. Cor. 11, 31).

Deci, să nu crezi că aceasta vine dela cruzime și neomenie, ci încă dela cea mai înaltă blândețe, și dela cea mai bună vindecare, și dela cea mai mare îngrijire. «Dară, zici tu, i-au dat deja un timp destul de îndelungat ca pedeapsă». Cât timp? spune-mi. Un an, doi sau trei? Dară eu nu caut la mulțimea timpului sau a anilor, ci la

îndreptarea sufletului. Aşa dară aceasta să mi-o arăţi: dacă acel păcătos s'a smerit, dacă s'a schimbat, şi atunci totul s'a făcut; pe când dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu ceva. De cumvâ a folosit şi într'un timp scurt, să n'o mai pui; iară de n'a folosit cu nimic, apoi şi după zece ani pune-o, şi acesta să-ţi fie hotar al deslegării ranei: câştigul sau vindecarea celui legat.

Dacă aşa ne vom îngriji şi de noi înşi-ne, şi de alţii, şi nu ne vom uita deloc la credinţele oamenilor şi la ruşinea de dânsii, ci gândindu-ne la ruşinea şi pedeapsa de acolo — iară mai presus de orice, că întărităm pe Dumnezeu, — şi vom pune doftoriile pocăinţei, atunci iute îi vom duce la sănătatea acea adevărată, şi ne vom învrednici şi de bunurile viitoare. Căroră fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfintul Duh să cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Pentru aceia de v'am şi întristat pre voi prin epistolie, nu mă căiesc, măcar de mă şi căiam“. (Cap. 7, 8).

Aşa dară el se justifică pentru epistolă — când era fără nici-o primejdie de a-i vindeca, fiind deja păcatul îndreptat — şi arată folosul tras din acest fapt. Aceasta a făcut-o mai'nainte, zicând: „Că din multă scârbă şi năcaz am scris vouă nu ca să vă întristaţi, ci să cunoaşteţi dragostea, care mai mult am cătră voi“, şi tot aceasta o face şi aici, mrejind însă faptul prin mai multe idei. Şi n'a zis: «că mai 'nainte mă căiam, dară acum nu mă căiesc», însă cum? „NU mă căiesc acum, de şi mă căiam“. «De şi atâtea

erau cele scrise de mine, încât să covârșască chiar măsura certărei, zice, și să mă facă de a mă căi, adecă de a-mi părea rău, totuși marele câștig care izvorăște din ele nu mă lasă să mă căiesc». Acestea însă le-a spus, nu ca certându-i peste măsură, ci înălțând laudele aduse lor. «Atât de mare îndreptare ați arătat, zice, încât că, de și v'am fost lovit cu putere, că'mi părea rău — mă laud totuși pe mine însu-mi cu rezultatul». Intocmai ca și copiii când cu supărare și năcaz primesc vindecarea boalei, și când în urma vr'unei tăeturi, sau arsuri, sau vr'unei doftorii amară, îi mângâem într'una, astfeliu face și Pavel. „Că văd, zice, că epistoliea aceea măcar de v-a și întristat pentru moment¹⁾, acum însă mă bucur, nu căci v'ați fi fost întristat, ci căci v'ați fost întristat spre pocăință“ (Vers. 9). Zicând că „nu mă căiesc“ spune și cauza, punând ceia ce a rezultat ca folositoriu din epistolă, și justificându-se cu mult tact și zicând: „dacă v'a și întristat pentru moment“. Căci ceia ce întristează este momentan, pe când ceia ce este folositoriu e pururelnic. Continuitatea ideii ar fi cerut să zică că, «de și pentru moment v'a întristat, însă pentru totdeauna v'a veselit, și v'a fost de folos». Decât el nu spune așa, ci mai înainte de a arăta câștigul, trece iarăși la laudele aduse lor, și la dovada îngrijirei lui, zicând: «Acum mă bucur nu căci v'ați fost întristat» — căci ce folos am eu din a vă întrista voi? — «ci căci v'ați fost întristat spre pocăință», adecă că întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă și tatăl când vede pe copil operat de doftor nu se bucură doară pentru că copilul are dureri și se vaetă, ci pentru că se îndreaptă. Tot așa și Pavel.

Dară tu privește, cum el dela lucruri strămută succesul la dânsii, și ceia ce este întristătoriu se pune în socoteala epistolei, iară ce este bun și folositoriu o consideră ca succes al lor. Căci n'a zis: «v'a îndreptat epistola — de și eră așa — ci că „v'ați întristat spre pocăință“.

¹⁾ *Notă.* Expresiunea din original πρὸς ὥραν este un elenism, care înamnă „pentru moment“, duple cum și πρὸς καιρὸν înamnă „pentru un timp“.

„Că v'ați fost îndreptat duple Dumnezeu, ca întru nimic să nu vă păgubiți de cătră noi“. Ai văzut înțelepciune negrăită? «Că dacă n'am fi făcut aceasta, zice, v'am fi păgubit pre voi». Succesul îl pune pe socoteala lor, iară paguba pe socoteala sa — dacă ar fi tăcut. «Dacă nu v'am fi îmboldit, ca astfelu prin acel îmbold să vă îndreptați, v'am fi păgubit, și încă nu numai pe voi, ci și pe noi. Căci, duple cum cel ce nu dă neșuțoriului cele ce urmează a fi transportate pe mare, el singur este care cauzază paguba, tot așa și noi, dacă nu v'am fi dat vouă pricină de pocăință, v'am fi păgubit». Ai văzut, deci, că a nu certă pe cei ce greșesc, este o pagubă și pentru dascal, și pentru ucenic?

„Că întristarea care este duple Dumnezeu, pocăința spre mântuire fără de căință lucrează“ (Vers. 10). «De aceia, zice, de și m'am căit mai 'nainte de a vedeă fructul, și cât de mare este câștigul, totuși acum nu mă căiesc. Căci așa este întristarea cea duple Dumnezeu». Și în fine filosofează pentru întristare, arătând că nu în totdeauna ea este reă, ci numai când ea este duple lume. Deci ce va să zică „întristarea lumii“? «Dacă te întristezi, zice, de bani, de slavă, pentru cel ce a părăsit lumea, sau pentru cel mort, toate acestea sunt duple lume, sau întristări de ale lumii. De aceia și moarte lucrează. Căci cel ce este întristat pentru slavă, invidiează, și este silit de multe-ori de a se prăbuși și a se pierde, ca de pildă întristarea cu care s'a întristat Cain, Isav, și alții». Deci, aceasta o numește el întristare a lumii, sau duple lume, care este spre vătămarea celor întristați. Dară împăcate singură numai întristarea duple Dumnezeu este folositoare, iară aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor, nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort, nu-l poate înviea. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult iritează boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate, este singurul care se folosește cu ceva din întristare, căci cheltuește așa zicând și nimicește păcatele. Deci, fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doftoria, apoi numai aici are putere și își arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

«dată că Cain, zice, fiindcă nu a fost aprobat de

Dumnezeu, era întristat. Dară nu de aceasta era întristat, ci pentru că vedeă pe fratele său strălucind. Dară dacă el simția durere de aceasta, trebuia negreșit a-l imita, și a se bucura cu acela; — dară acum el întristându-se, a arătat că era întristat duple lume, iară nu duple Dumnezeu. Nu însă tot așa și David, nu Petru, și nici unul din ceata dreptilor. De aceia dâșii erau totdeauna în câștig, fie că se întristau pentru propriile lor păcate, fie că pentru păcatele străine. De și dealtfelu, ce este mai greoiu ca întristarea? — dară cu toate acestea când ea este duple Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentru că întristarea și bucuria aceasta a lumii se sfârșesc cu nimic, pe când întristarea cea duple Dumnezeu „pocăință spre mântuire fără de căință lucrează“. Lucrul minunat al acestei întristări este, că nici nu se căiește cineva fiind întristat astfelu, ceia ce mai cu samă este particularitatea întristării lumești.

Ce poate fi mai de dorit ca câștigarea unui copil? Și ce poate fi mai sfâșiatoriu ca moartea unui asemenea copil? Dară cu toate acestea părinții lui în toiul jălăniei neputând suferi pe nimeni, și bătându-se cu pumnii, iată că după trecere de timp aceștia se căiesc, fiindcă s'au întristat peste măsură, ca unia ce n'au câștigat nimic de aici, ba încă mai mult s'au vătămat. Nu tot așa este și întristarea cea duple Dumnezeu, ci aceasta are două însușiri bune: de a nu fi biruit cineva din cauza celor pentru care este trist, și că această intristare se sfârșește în mântuire, în timp ce întristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează unia ca aceștia, și după intristare foarte mult se imputinează și se acuză pe dâșii, dând prin aceasta dovada cea mai mare, că ceia ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când cea duple Dumnezeu cu totul din contra, pentru care și zice: „pocăință spre mântuire fără de căință lucrează“, — căci nimeni nu se va imputina pe sine și desnădăjdui, dacă se va întrista pentru păcat, dacă se jălește și se umilește pe sine. Ceia ce și fericitul Pavel spunând, nu are nevoie de a aduce exemplu din altă parte pentru cele spuse, și nici a pune la mijloc istorii vechi pentru cei întristați, ci chiar pe Corintheni îi dă de exemplu. Și dela cele ce au făcut, dela acelea, zic, dă dovadă,

pentru ca astfel odată cu laudele să-i și învețe, și încă mai mult să-i atragă spre sine.

„Că iată, zice, aceasta singură, căci după Dumnezeu v'ați întristat voi, câtă sârguință a făcut întru voi“ (Vers. 11)? «Intristarea aceasta, zice, nu numai că nu v'a adus în halul acela de a vă impuțina și desnădăjdui, ca cum ați fi făcut aceasta în zadar, ci încă v'a făcut și mai îndămănatici». După aceea mai departe spune și dovezile sîrguinței. „Ci răspuns“, sau justificare cătră mine, — „ci mănie“ sau îngreșare cătră acel păcătos, — „ci frică“ — căci sîrguința aceasta a lor și grabnica îndreptare erau dovada unora ce aveau frică. Și ca să nu se pară că se îngâmfa și se trufește pe sine, privește cât de iute a îndreptat vorba, zicând: „ci dorință“ — de mine — „ci râvnă“ adică zelul cel cătră Dumnezeu. „Ci izbândă“ sau răzbunare, fiindcă ați răzbunat legile lui Dumnezeu cele batjocorite».

„Intru toate v'ați arătat pre voi curați a fi întru acest lucru“. Nu numai în a nu îndrăzni s'au arătat curați, — că aceasta eră învederat, — ci și că nu s'au unit cu aceia la bucuria lor. Fiindcă în întăea epistolă spune „și voi v'ați semețit“ (I Cor. 5, 2)? — aici spune că «și de această bănuială v-ați izbăvit; nu numai că nu l-ați lăudat pe acel curvariu, ci încă că l-ați și certat și v'ați indignat, v'ați scârbit de dânsu».

„Deci, de am și scris voue, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s'a nedreptățit“ (Vers. 12). Dară ca nu cumva să zică: «și de ce ne cerți pe noi, când suntem curați de acest fapt»? — iată că și mai 'nainte ridicându-se, și făurindu-și mai dinainte răspunsul, zicea așa după cum stă scris: „Nu mă căiesc, măcar de mă și căiam“, adică că «atât de departe sunt de a mă căi acum pentru cele ce v'am fost scris atunci, zice, în cât că mai mult m'am căit atunci, decât, acum, când v'ați unit cu toții și ați infruntat pe acel curvariu». Ai văzut iarăși graba lui și iubirea de dispută, cum a întors vorba la cele contrare? Dela acelea dela care'l credeau pe dânsul că 'și-a schimbat părerea de dânsii, ca unul ce i-a cercetat în zădar pentru

propășirea lor, dela acelea tocmai arată că el li vorbește fără sfială tot adevărul. El nu se dă în laturi cătuși de puțin de a li face pe plac, când trebuia a face aceasta.

Dară, el care spunea mai sus că, „cel ce se lipește de curvă, un trup este“ și „să dați pre unul ca acela Satanei, spre perzarea trupului“. și „tot păcatul care va face omul, afară de trup este“, (I. Cor. 6, 16. 5, 5. 6, 18) și altele de acest fel — cum de zice aici: „nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s'a nedreptățit“? Apoi el o face aceasta nu contrazicându-se, ci încă fiind foarte consecinte cu sine. Și cum este consecinte cu sine? Pentru că îi era lui foarte trebuitoriu de a li arată dragostea ce avea către dânșii. Deci, el nu ridică, nu desființază datoria de a se îngriji de acel curvariu, ci, duple cum am spus, arată și dragostea cea către dânșii, și că cea mai mare frică l-a cuprins de întreaga biserică. Căci se temeă ca nu cumvă răul să se împrăștie, și cu timpul să cucerească biserica. De aceia și ziceă cu altă ocaziune: „Puțin aluat toată frământătura dospeste“ (I. Corinth. 5, 6). Aceasta o spunea atunci; aici însă, fiindcă dânșii au izbutit în fapta bună, nu mai spune așa, ci în alt mod. Același lucru dă a se înțelege și aici, însă vorba o întrebuintază cu mai multă dulceață, zicând: „Ci ca să se arate către voi sirguința noastră ceă pentru voi“, adecă: «ca să vedeți voi cât vă iubesc». De sigur că expresiunea aceasta este același lucru cu ceă dinainte, însă explicată în alt mod s'ar părea că ar avea o altă înfătoșare. Dară cum că același lucru este, tu examinează bine sensul ideii, și nimic altă nu vei găsi. «Fiindcă vă iubesc foarte mult, zice, apoi m'am fost temut, ca nu cumvă să pătimiți vr'un rău de aici, ca nu cumvă voi înși-vă să primiți întristarea».

Duple cum, deci, când zice: „Nu cumvă Dumnezeu se îngrijește de voi“ (I. Cor. 9, 9)? — prin aceasta nu spune că Dumnezeu nu se îngrijește, fiindcă nimic din cele ce compun universul nu poate fi lipsit de proniea, adecă de îngrijirea lui Dumnezeu, — ci numai că Dumnezeu nu dela început a legiuit, sau a avut grija boilor — tot așa și aici: «mai întâi de toate eu am scris

pentru voi, zice, și al doilea pentru acela. Aveam în mine dragostea chiar și fără epistolă, însă am voit de a o arăta și vouă, cum și tuturor, prin cele scrise acolo».

„Pentru aceasta ne-am mângâiat“ (Vers. 13), zice, fiindcă v'am arătat și sirguința cea către voi, și că în fine totul am izbutit». Dupre cum și aiurea zice: „Acum viem, dacă voi stați întru Domnul“ și iarăși: „care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei? Au nu și voi“ (I. Thesal. 3, 8. 2, 19)? Aceasta este viața, această mângâere, aceasta este bucuria dascalului care are minte: propășirea spre bine a ucenicilor.

¹⁾ Nimic nu arată atâta pe un stăpânitoriu, ca iubirea de cei stăpâniți, — fiindcă și pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci a și iubi după ce a născut. Deci, dacă unde este natura, și încă este atâta nevoie de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este charul. Astfeliu au strălucit toți cei vechi. Câți dintre Ebrei au fost slăviți, de aici s'au arătat așa. Astfeliu s'a arătat Samuil mare, zicând: „Să nu-mi fie mie a păcătui lui Dumnezeu, încetând a mă ruga pentru voi“ (I. Samuil 12, 23). Astfeliu s'a arătat David, astfeliu Abraâm, astfeliu Elie, astfeliu fie-care dintre cei drepti, din legea noua, și din legea veche. Că și Moisi părăsind bogății și tezaure nespuse pentru cei stăpâniți, a preferat de a suferi răle împreună cu poporul lui Dumnezeu, în timp ce mai înainte de hirotonia sau alegerea lui la această demnitate, eră demagog prin faptele sale. De aceea cu multă nerozie zicea către dânsul acel Ebreu: „Cine te-a pus pre tine stăpân și judecătoriu peste noi“ (Exod. 2, 14)? Ce spui? Vezi faptele, și te îndoiești de denumirea aceasta? Ca și cum cineva, văzând un doftor eminent tăind și legând un mădulariu bolnav al trupului, i-ar zice: «și cine te-a pus pe tine doftor, și ți-a poroncit de a tăia»? Meșteșugul, prietene, cum și boala ta, i-ar respunde doftorul. Tot asemenea și pe Moisi știința, sau arta de a stăpâni l-a făcut așa precum este.

¹⁾ *Partea morală.* Despre stăpânirea duhovnicească, și lumească; despre supunerea către stăpânitori, și despre îngrijirea acestora. (Veron).

Căci, iubiților, a stăpâni este un meșteșug, — iară nu numai o demnitate, — și încă un meșteșug mai înalt decât toate meșteșugurile din lume. Dară dacă stăpânirea celor deafară este meșteșug și știință mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovnicești. Căci, cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât și aceea este mai bună decât altele, și mai bine zis, cu mult mai bună. Și de voiți, să examinăm mai cu amănunțime vorba aceasta.

Meșteșug este agricultura; meșteșug este și țesătoria, meșteșug este și zidăria; meșteșuguri care sunt foarte trebuitoare, și care cuprind în ele întreaga noastră vieată. Celelalte meșteșuguri sunt slujitoare acestora, ca de pildă turnătoria de aramă, tâmplăria, păstoria. Inșă dintre toate acestea cea mai trebuitoare decât toate este agricultura, pe carea Dumnezeu a introdus-o la început chiar plăzmuind pre om. Fără de încălțăminte și fără de haine este cu puțință de a trăi cinevă, — fără de agricultură inșă, este cu neputință. Se zice că de acest feliu sunt nomazii cei de sub stăpânirea Sciților, cari trăiesc vieată întreagă în căruți, (*ἀμαξόβιοι*), cum și filosofi cei goli (*γυμνοσοφισταί*) ai Indienilor. Aceștia au dat la oparte și meșteșugul ciubotăriei, și al țesătoriei, și al zidăriei, și au trebuință numai de agricultură.

Rușinați-vă voi, carii aveți trebuință de meșteșuguri prisoselnice, de bucătari, și plăcintari, și impestrițători de haine, și de mii de alții de acest feliu, ca să puteți trăi. Rușinați-vă voi carii ați introdus în vieată meșteșuguri deșerte. Rușinați-vă voi cei credincioși, de acei barbari, cari nu au trebuință de meșteșuguri. Fiindcă Dumnezeu a făcut astfel, ca natura să fie îndestulată cu puțin.

Dară eu nu silesc pe nimeni, și nici nu legiuesc de a viețui cinevă așa, ci precum a cerut Iacob. Și ce a cerut el? „De 'mi va da mie domnul pâne să mă-nânc, și haină să mă îmbrac“ (Facere 28, 20). Astfeliu a poroncit și Pavel, zicând: „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi“ (I. Timoth. 6, 8). Deci, întâea este agricultura, a doua țesătoria, a treia zidăria, — iară cea mai de pe urmă decât toate este ciubotăria. Printre noi sunt mulți, fie servitori, fie agricultori, cari trăiesc fără de încălțăminte. Așa dară acestea sunt meșteșugurile cele trebu-

toare și folositoare. Haide acum să le comparăm acestea cu meșteșugul cel dela început, cu agricultura. De aceea am adus la mijloc pe cele mai principale din toate, ca astfel când se va arăta acesta mai bun decât toate celelalte, biruința lui contra celorlalte să fie ne'ndoelnică.

Deci, de unde vom arăta că meșteșugul acesta este mai trebuitoriu decât toate celelalte? De acolo, că fără de acesta nici un folos nu este de celelalte. Și dacă credeți, lăsând pe toate celelalte la oparte, să punem la mijloc pe cea mai principală decât toate, agricultura.

Deci, ce folos ar putea avea mâinile cele multe ale agricultorilor, când aceștia s'ar război între dânșii și și'ar răpi unii altora averile? Dară acum iată că frica de stăpânitoriu îi ține pe loc, și păstrează cele strânse de dânșii; iară de vei desființa aceasta, apoi este prisoselnică osteneala pusă de dânșii. Iară dacă ai cerceta cu amănunțime, ai afla și o altă stăpânire muma a aceștia, și care servește de legătură între dânsele. Și care este acea stăpânire? Este aceea, în puterea căreia fie-care trebuie a se stăpâni și a se guvernă pre sine singur, înfrânându-și patimile cele sălbatece, în același timp îngrijind și întreținând cu toată exactitatea toate odraslele virtuței. Că sunt feluri de stăpâniri: una de pildă când oamenii stăpânesc cetățile și popoarele, îndreptând vieța aceasta politică, ceia ce arătând Pavel, zicea: „Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, că nu este stăpânire, decât dela Dumnezeu“ (Rom. 13, 1), după care invederând câștigul dela această stăpânire, a adaos zicând, că stăpânitoriu este slugă a lui Dumnezeu spre bine: „slugă a lui Dumnezeu este, izbânditoriu spre mânia, celui ce face răul“ (Ibid. vers. 3. 4). Altă stăpânire este iarăși, prin care fie-care om ce are minte în cap se stăpânește pre sine, ceia ce invederând apostolul, zicea: „iară de voiești să nu-ți fie frică de stăpânire, fă binele“ (Ibid. vers. 3), vorbind aici de stăpânitoriu dinăuntrul omului, sau mai bine zis de omul ce se stăpânește pe sine însuși.

Dară aici mai este și o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Și care este aceasta? Cea din biserică, de care și pomenește Pavel, zicând: „Ascultați pre învățătorii voștri și vă supuneți lor, că îi

privighează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea samă“ (Ebr. 13, 17). Această stăpânire este cu atât mai bună și mai înaltă decât cea lumească, pre cât mai bun și mai superior este ceriul decât pământul, sau mai bine zis chiar și mai înaltă. Mai întâi, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s'ar face, ci scopul principal este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să dispară dela el germenile răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământești, ci se îndeletnicește numai de lucrurile ce sunt în ceriuri. „Că petrecerea noastră în ceriuri este“ (Filipp. 3, 20) zice, deci și viața noastră acolo este, duple cum zice : „că viața voastră este ascunsă cu Christos întru Dumnezeu“ (Colos. 3, 3), și deci și premiile sunt acolo, cum și căile pentru cununile de acolo,—că această viață nici nu se sfârșește după încetarea noastră din viața de aici, ci după aceea încă strălucește mai mult.

De aceea tocmai, cei ce au această stăpânire, au încredințată lor o cinste cu mult mai mare nu numai decât a guvernatorilor, ci chiar mai mare și de a celor ce poartă pe cap diademe împărătești, ca unii ce plăzmuiesc pe oameni în mai mari, și pentru fapte mai mari. Dară nici cel ce se îndeletnicește cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletnicește cu cea duhovnicească, nu le vor putea întrebuința bine, dacă mai întâi nu se vor stăpâni pre dânsii precum se cade, și dacă nu vor păzi cu toată băgarea de samă amândouă legile acestea. Că duple cum stăpânirea celor mulți este îndoită, astfeliu îndoită este și stăpânirea de a se stăpâni cineva pre sine. Și iarăși și de aici se vede că stăpânirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decât cea politică, duple cum a dovedit vorba de mai înainte. Ar putea vedea cineva și unele dintre meșteșuguri imitând stăpânirea, și mai ales agricultura. Că întocmai ca și un stăpânitoriu al plantelor este și cultivatorul de pământ, pe unele tăindu-le și împiedecându-le, iară pe altele îngrijindu-le și înmulțindu-le, întocmai duple cum fac cei mai eminenti stăpânitori, când pe cei ce vatămă pre cei mulți îi pedepsește, și-i taie deia contactul cu alții, iară pre cei buni și blânzi îi încurajează spre mai bine. De aceea și scriptura asemenea pe stăpânitori cu lucrătorii de vii.

Și ce este, dacă plantele nu slobod glas din ele, ca cei ce pățimesc răle prin cetăți? Inșă prin infățoșarea lor arată pare că nedreptatea ce li se face, veștejindu-se, și fiind strâmtorate de buruenile cele răle. Și dupre cum răutatea se pedepsește cu legile, tot așa și aici prin meșteșugul agriculturii se indreaptă răutatea pământului, cum și sălbăticiea sau prostimea plantei. Fiindcă toate câte se văd în obiceiurile oamenilor le vom găsi și la plante: asprimea, moleșirea, sfierea, dârjia, nestatorniciea; și unele dintre dânsese sunt tăiate din belșug fără timp și în dauna celor dealături, iară altele sunt sărăcite și nedreptățite, ca de pildă când gardurile înverzind se ridică în sus în dauna plantelor din apropiere, sau când alți copaci fără rod și sălbateci cresc în sus și împiedică creșterea celor de pe dedesupt. Și dupre cum stăpâniterii și împărații au și de acei cari vatămă și se războiesc cu stăpânirea lor, tot așa și cultivatorul de pământ are a se lupta cu atacul fiarelor sălbatece, cu anomaliile aerului, cu săceta, cu tăciunele sau rugina, cu multa ploaie, cu peatra, cu păcla, și cu multe altele de acest felu. Iară acestea se întâmplă, ca astfelu tu într'una să'ți ai privirea indreptată spre Dumnezeu. Celelalte meșteșuguri atărnă și de rāvna oamenilor, pe când agricultura cel mai mare ajutoriu il are în puterea lui Dumnezeu, și aproape în totalitatea ei atărnă de el; pentru că are nevoie de ploile de sus, de starea anotimpurilor, iară mai pre sus de ori-ce, de proniea sau de îngrijirea lui. „Nici cel ce sădește, nici cel ce udă este ceva, ci Dumnezeu cel ce dă creștere“ (I. Corinth. 3, 7), zice.

Intre plante este și moarte, și vieață, și dureri, și nașteri, ca și printre oameni. Se poate ca să fie și tăiate, și rod să producă; se poate să și moară, iară cel mort să se facă același ca și la început; de unde și vine că pământul ni procură multe și felurite exemple de înviere în discuțiunile noastre. Căci când rădăcina scoate fruct, când sămânța odrăsleşte, oare faptul acesta nu este înviere? Și dacă s'ar examina fie-care în parte, s'ar vedea marea înțelepciune și îngrijire a lui Dumnezeu, stabilită în principiul acesta.

Dară ceia ce voiam a spune este, că îngrijirea aceasta este cu privire la pământ și plante, în timp ce îngrijirea noastră se rapoartă la sufletele noastre. Ași

dară pre câtă depărtare este între plante și suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească și bisericască, și pe atâta este mai bună aceasta decât aceia. Stăpânitorii lumii aceștia iarăși sunt cu atât mai prejos de cei ai bisericeii, pre cât este mai bine de a stăpâni pe cel ce se supune de bună voie, decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea dela natură. Acolo totul se face de frică și de silă, pe când aici succesul este al buneii intențiuni și ai voiei libere.

Dară încă stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci și prin aceia că este nu numai mai bună, ci și părintească, cum s'ar zice; fiindcă are în sine blândeța tatălui, care poroncind a se face chiar lucruri mari, convinge. Stăpânitoriul lumii deafără zice, că dacă preacurvești, ai murit; aceasta însă chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată, și te amenință foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este venerabil, și îndreptătoriu nu numai al trupului, ci și al sufletului. Deci, pre câtă depărtare este între suflet și trup, pe atâta iarăși se găsește între stăpânirea aceasta și aceia. Acela este stăpânitoriu și judecătoriu al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor probate numai, și de multe-ori devine chiar denunțatoriul acestora, — pe când tribunalul acesta învață pe cei ce sunt introduși în tainele bisericeii, că cel ce ne judecă pre noi, va pune la mijloc și în priveliștea întregii lumi, toate în golătatea lor, și că este cu neputință de a se ascunde ceva.

Așa că creștinismul ni cuprinde așa zicând vieața noastră cu mult mai bine, decât legile dinafară. Că dacă a tremură cineva până și de cele ascunse îl face de a se teme, și dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere respundere de fapte, și prin urmare îl ațâță spre virtute, apoi este invederat că mai cu samă această stăpânire constituie vieața noastră.

Și de voiești, să vedem și hirotonia sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedeă și aici o mare deosebire între dânșii. Nu cei ce dau bani pot să ia această stăpânire, ci cei ce arată vieața cea mai eminentă și neprihănită; — iară cel hirotonisit în această stăpânire, nu este pus acolo pentru slavă omenească, sau pentru liniștea sa, ci pentru ostenele, și sudori, și pentru interesul celor mulți. De aceia se și bucură de mult ajutoriu din partea Duhului Sfint. La stăpânirea lumească

puterea ei se întinde până la a poronci cele ce trebuie să se facă, — pe când la cea bisericească i se mai adaoge și ajutoriul rugăciunilor și al charului. Mai mult încă: acolo nu este nici-o vorbă de filosofie, nici nu stă cineva să învețe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom deveni după aceasta, și de ce ne vom duce de aici, și cum ne vom îmbrăca, sau mai bine zis cum vom dăinui în virtute; — ci vorba este mai mult de polițe și de zapise, și de bani, pe când de acestea nici-o vorbă, nici-o îngrijire. În biserică însă pentru toate acestea ar putea vedeă cineva făcându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar putea numi cineva această stăpânire și tribunal, și loc de însănătoșire, și școală de filosofie, cum și școală a sufletului, și gimnastică care duce la ceriuri.

Cum că această stăpânire este și mai blândă decât toate — de și cere mai mare exactitate decât toate celelalte — aceasta se invederează de aici. Când stăpânitoriul deafară prinde pe preacurvariu, de 'ndată îl pedepsește, — de și dealfeliu care este câștigul? — dară aceasta nu va să zică de a doborî patima, ci trebuie de a îndepărta rana din sufletul lui. Stăpânitoriul bisericeii însă aflând pe preacurvariu, nu se gândește cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezlădăcineze patima din suflet. Tu faci același lucru, ca și cum prezentându-ți-se cineva cu o boală la cap, în loc să-i contenești boala, tu i-ai tăia capul. Eu însă nu fac așa, ci taiu boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înăuntrul tainelor și a îngrădirilor sfinte, după care recâștigându-l izbăvit de ori-ce răutate, și devenind mai bun prin pocăință, îl primesc din nou în sânul bisericeii.

«Și cum se poate, zici tu, de a doborî preacurviea»? Se poate prea bine, dacă se petrec lucrurile sub legile acestea. Căci biserica este baș duhovnicească, care spală și curăță nu murdăria trupului, ci a sufletului, prin diferitele moduri de pocăință. Tu dacă lași pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuși nevindecat, în timp ce eu nici nu-l las nepedepsit, și nici nu pedepsesc ca tine, ci îi cer și răspundere de fapte, așa duple cum mi se cuvine, în același timp și îndrept ceia ce este stricat.

Voiești poate și de aiurea să afli cum tu scoțând din teacă sabia goală și arătându-i tăiușul celor păcătoși, prin aceasta n'ai făcut nici-o îndreptare, pe când eu fără de acestea conduc pe bolnav la adevărata să-

nătate? Apoi pentru aceasta n'am nevoie de vorbe multe, ci voi pune la mijloc pământul și marea, și pe înseși natura omenească. Și cercetează cu amănunțime, cum se găseau lucrurile omenești mai înainte de a sta acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi, nici că se auzea vre-odată de numele lor. Căci cine a disprețuit pe atunci moartea? Cine și-a bătut joc de averi? Cine a disprețuit slava? Cine părăsind vuetul din mijlocul lumii a fugit la munți și prin pustietăți, îmbrățișând astfel pe muma filosofiei? Unde s'a auzit vre-o dată de numele fecioriei? Dară toate acestea, și mai multe decât acestea, au devenit isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea știindu-le iubiților, și aflând noi că de aici izvorăște tot folosul acestei vieți, și îndreptarea lumii, veniți cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte, și a lua parte la adunările de aici și la rugăciuni. Căci dacă vă veți pune astfel în rânduială, veți putea arăta o viață vrednică de ceriuri, și vă veți invrednici de bunurile cele făgăduite. Căroră fie ca cu toții să ne invrednicim, prin carul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine slava în veci. Amin.

OMILIA XVI

„Iară mult mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s'a odihnit duhul lui de cătră voi toți“¹⁾ (Cap. 7, 13).

Privește iarăși cum înalță laudele lor, și arată dragostea ceă cătră dânșii. Căci zicând că s'a bucurat, că epistola a avut rezultate atât de frumoase „acum mă bucur, zice, nu căci v'ați fost întristat, ci

¹⁾ Notă. În edițiunea sf. Chrisostom, fraza dela începutul pasajului 13. „Pentru aceasta ne-am mângâiat de mângâierea voastră“, face parte din vers 12.

căci v'ați fost întristat spre pocăință" — și arătându-li dragostea sa, zice că „de și am scris voue, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s'a nedreptățit, ci ca să se arate cătră voi sîrguința noastră cea pentru voi“, la urmă spune de un alt semn al dragostei lui cătră dânsii, ceia ce li aduce lor mare laudă, și arată în același timp și adevărata lor dragoste. „Ne-am bucurat, zice, de mângâerea voastră, iară mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit“ — de și aceasta nu este a unuia care iubește grozav, de a se bucura mai mult de acela, decât de dânsii. «Da! zice, nu atât de mult m'am bucurat pentru acela, pe cât m'am bucurat pentru voi». De aceia el pune și cauza zicând: „că s'a odihnit duhul lui de cătră voi toți“. N'a zis «s'a odihnit el», ci „duhul lui“, adecă «dragostea lui ceă pentru voi». Și cum s'a odihnit? „De cătră voi toți“ zice. Dară și aceasta este o mare laudă.

„Că ori-de-ce m'am lăudat înaintea lui pentru voi“ (Vers. 14) — mare este lauda lor, când dascalul se mândrește — „nu m'am rușinat“ zice, adecă «de aceia m'am bucurat, că v'ați arătat mai buni, și prin faptele voastre mi-ați dat dovadă că nu m'am înșelat. Așă că cinstea mea este îndoită: și că voi ați sporit în fapte bune, și că eu nu m'am arătat ca căzut din adevăr, adecă n'am fost amăgit în speranțele mele». „Ci precum toate întru adevăr le-am grăit voue, așă și lauda noastră ce a fost cătră Tit, adevărată s'a făcut“. Aici și alt-cevă lasă a se înțelege: «că dupre cum noi grăim de voi toate dupre adevăr — fiindcă eră natural ca Tit să li fi spus lor multe laude de aceasta — tot așă și cele spuse noue de Tit pentru voi, ni s'au părut adevărate».

„Și inima lui mai mult este spre voi, aducându'și aminte de ascultarea voastră a tuturor“ (Vers. 15). Aceasta provine dela cel ce laudă și recomandă pe cinevă, ca foarte înfierbântat de dragoste și legat de dânsii. Și n'a zis: «dragostea lui», ci a întrebuintat o altă expresiune, ce are mai multă em-

fază: «inima lui, duhul lui» ceia ce invederează marea lui dragoste, Apoi ca nu cumva să se pară că prin aceste vorbe el îi linguşeste, pretutindeni pune cauzele dragostei, ca astfel, după cum am spus, să dispară și ideia de linguire, și pre aceia mai mult să-i îndemne, atribuindu-li lor lauda, și arătând că dâșii sunt începutul și cauza unei astfel de dragoste din partea lui Tit. Căci zicând: „Și inima lui mai mult este spre voi“, a adăos: „aducându-și aminte de ascultarea voastră a tuturor“. Aceasta arată și pre Tit recunoscătoriu către binefăcători, de vreme ce luându-i pe toți în sufletul său s'a întors la Pavel, și necontenti își aducea aminte de dâșii, avându-i veșnic în cuget și în vorbă; — dară și pre Coritheni îi ciusteă faptul acesta foarte mult, căci împresurându-l pe Tit cu o astfel de dragoste, l-au întovărășit până la plecarea lui.

Mai departe apoi spune și de ascultarea lor, mărind rîvna lor; — pentru care și zice: „Că cu frică și cu cutremur l-ați primit pre el“, adecă, nu numai cu dragoste, ci și cu cinste deosebită. Ai văzut, cum apostolul li mărturisește o îndoită virtute: că adecă dâșii îl și iubeau pe Tit ca pe părintele lor, dară se și sfieau de el ca stăpân, și nici din cauza acelei sfie în-tunecând, așa zicând, dragostea lor, dară nici din cauza dragostei slăbindu-li sau împuținându-li-se sfieala și frica de el? Aceasta o spune și mai sus, că „Că întristarea care este după Dumnezeu... câtă sirguintă a făcut întru voi? câtă rîvnă, câtă frică, câtă dorință“?

„Mă bucur deci, că de toate am nădejde spre voi“¹⁾ Ai văzut că pentru dâșii mai cu samă el se bucură? «Mă bucur, zice, că nici într'un feliu n'ați rușinat pre dascalul vostru, și nici nu vă arătați nevrednici de mărturia mea». Așa că nu atâta de Tit se bucură, că s'a bucurat de o așa mare cinste, pe cât de dâșii, că au arătat atâta recunoștință. Și ca să nu se creadă că se bucură mai mult de acela, privește cum

¹⁾ *Notă.* In edițiunea Sf. Crisostom această pericopă formează versul 16 pe când în edițiunea noastră, Textus receptus, în Capit. 7 sunt numai 15 versuri.

și aici pune cauza. Dupre cum mai sus a fost zis: „Că ori-de-ce m'am fost lăudat înaintea lui pentru voi, nu m'am rușinat“, tot așa și aici, că „de toate am nădejde spre voi“. «Chiar de ar fi nevoie ca să vă mustrez, totuși nu mă tem că vă veți depărta de mine; chiar de m'ași lăudă, totuși nu mă tem că ași rămâneă rușinat; chiar de v'ași lăudă ca supuși și ascultători, sau ca iubitori, sau ca având zel, eu am nădejde, am încredere în voi. V'am zis să-l tăiați (pe acel curvariu), și l-ați tăiat; am zis apoi să-l primiți între voi, și l-ați primit. Am zis că sunteți priviți ca mari și minunați de Tit, și că știți a vă sfi de dascalii voștri, și că toate acestea prin fapte le-ați arătat adevărate. Dară toate acestea nu atâta le-a aflat el dela mine, pe cât dela voi chiar. Deci s'a înturnat dela voi ca îndrăgostit grozav de voi, cari ați dovedi aceasta prin fapte, mai mult decât prin vorbe».

„Și arătăm vouă, fraților, de charul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Macedoniei“ (Cap. 8 1). Înălțându-i pre dâșii cu laudele, la urmă iarăși li dă sfat. Căci de aceasta a amestecat el laudele cu mustrarea, ca nu cumvâ trecând deodată dela mustrare la sfătuire să-și facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-li mai 'ntâi auzul, să li pregătească cu acest chip calea parenesei, sau a sfatului ce urmă a li da. Că voiă a li vorbi despre eleimosină, pentru care apucând mai dinainte li-a zis: „Mă bucur că de toate am nădejde spre voi“, făcându-i mai binevoitori spre aceasta, din succesele lor de mai 'nainte. Și n'a spus deadreptul: «dați eleimosină», ci privește înțelepciunea lui, cum a pregătit vorba pe departe și cu multă măestrie. „Și arătăm vouă, fraților, de charul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Macedoniei“.

Ca nu cumvâ să se îngâmfe, el numește char acest fapt, — și povestindu-li cele făcute de alții, prin aceasta îi face pre dâșii mai râvnitori cu laudele aduse acelora.

Două laude aduce el aici Macedonenilor, sau mai bine zis, trei: și că sufăr cu bărbăție ispitele, și că știu a fi milostovi, și că fiind înșii săraci, arătau totuși o mare galantonie în facerea milosteniei, — fiindcă li se răpise averile lor. Aceasta invederând-o apostolul pe când li scrieă, ziceă: Voi sunteți următori (imitatori)

bisericelor lui Dumnezeu celor din Iudeia, că acelea 'și ați pățimit și voi dela cei de un neam cu voi, precum și aceia dela Iudei" (I. Thesal. 2, 14). Ascultă ce scrieă Ebreilor după aceasta și li ziceă: „Și jefuirea de averile voastre cu bucurie ați primit" (Ebrei 10, 34).

Numeste faptul acesta al milosteniei char, nu numai moderându-i pre dâșii, ci și ațîindu-i și făcându-și în același timp și cuvântul fără bănuială și nedefăimat. Pentru care și numele fraților a adaos, așa că prin aceasta a tăiat din rădăcină ori-ce zavistie, fiindcă urmă ai lăudă foarte mult. Ascultă, deci laudele ce li aduce. Zicând el. „Și arătăm vouă, fraților, de darul lui Dumnezeu", n'a zis mai departe «cel dat în cutare sau cutare cetate» ci lăudă pe întreaga națiune, zicând: „întru bisericile Macedoniei". Apoi mai departe arată anume acest char, zicând: „Că întru multă ispită de năcaz prisosința bucuriei lor" (Vers. 2). Ai văzut înțelepciune? Mai 'ntâi el spune nu ceia ce aveă în gând și voiă, ci altceva mai dinainte, ca să nu se pară că intradins face aceasta, ci dela o altă ordine de idei vine și la ceia ce aveă în gând: „întru multă ispită de năcaz", — ceia ce și Macedonenilor scriind le ziceă: „Următori v'ați făcut Domnului, primind cuvântul întru năcaz mult, cu bucuria Duhului Sfînt" și iarăși „că dela voi s'a vestit cuvântul Domnului, nu numai în Macedonia și Ahaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit" (I. Thesal 1, 6. 8).

Dară oare ce înșamnă expresiunea: „întru multă ispită de năcaz prisosința bucuriei lor"? «Amândouă, zice, și năcazul, și bucuria, le-au avut prin exagerațiune». Pentru care și eră curiozitatea cea mare; adecă că, dintr'atâtea ispite și năcazuri, li-au izvorît lor atâta prisosință de bucurie și mulțămire sufletească. Ispita și năcazul nu numai că n'au zămislit și pricinuit lor vr'o scârbă sau supărare, ci încă li-au și devenit motiv de bucurie — de și acele ispite erau atât de mari. Aceasta o spuneă, mângâindu-i și încurajându-i de a fi

bărbătoși și neclintiți în ispite. N'au fost dânsii ispitiți în zadar, ci prin acele ispite s'au făcut, sau mai bine zis, au devenit încercați prin răbdare; și încă ceva mai mult, căci nu zice simplu «răbdare» ci încă ceia ce eră mai mult decât răbdarea: «bucurie». Și chiar nici bucuria aceasta n'o spune cum s'ar întâmplă, ci „prisosița bucuriei lor” — fiindcă multă și negrăită bucurie li pricinuisse lor acele ispite.

„Și sărăcia lor ceă adâncă, a sporit spre bogăția bunătăței lor”. Și iarăși amândouă acestea, sărăcia și bogăția, le spune aici prin exagerație. Că după cum ispita ceă multă a născut multă bucurie, și încă chiar prisosița bucuriei, tot așa și multa lor sărăcie a născut bogăția cea mare a bunătății, sau a milostivirei lor. Căci aceasta a invederat el prin expresiunea „a sporit spre bogăția bunătăței lor”. Că dărnicia se judecă nu cu măsura celor date, ci cu intențiunea celor ce dau. Deaceia nicăeri nu spune «bogăția celor date», ci „bogăția bunătăței (simplității = ἀπλότης) lor”. Ceia ce el zice, aceasta însă: sărăciea lor nu numai că nu i-a impedit pe dânsii de a fi cu mâna largă în binefaceri, ci încă a devenit și pricină de a spori, precum și ispita a devenit pricină de prisosiță a bucuriei lor. Cu cât dânsii erau mai săraci, cu atât încă mai mult se întreceau în facerea de milostenii, și mai cu multă plăcere dădeau. De aceia îi și admiră pre dânsii foarte mult, că dintr'o sărăcie atât de mare se arătau totuși atât de galantoni în fapta bună.

„Ca sărăciea lor ceă adâncă”, adecă, sărăciea cea negrăită li-a dat pe față simplitatea sau bunătatea inimii lor. Și nici n'a spus «a dat pe față, a invederat», ci „a sporit”, și nici n'a spus cum s'ar întâmplă „Simplitatea sau bunătatea lor”, ci „bogăția bunătăței lor”, adecă contrariul mărimii sărăciei lor, sau mai bine zis, dânsii invederău cu mult mai mult încă mărimia galantoniei lor.

După aceia apoi și explică mai lămurit ideia, zicând: „Căci după putere (mărturisesc)” — și este vrednic de crezut martorul — „și peste putere” (Vers. 3), adecă „a sporit spre bogăția bunătăței lor”. Dară mai drept vorbind, el invederează acesta nu numai prin

acest pasaj, ci chiar și prin toate cele ce urmează același lucru îl pune de față: „voioși au fost“ zice. Iată și a doua exagerație. „Cu multă rugămintă“ (Vers. 4). Iată și a treia, și a patra. „Rugându-ne pre noi“. Iată și a cincea. Și toate acestea se petreceau fiind ii întru multă ispită, și în sărăcie. Dară acestea sunt a șasea și a șaptea exagerație; — și totuși cu exagerație dădeau și dâșii.

Apoi, fiindcă aceasta mai cu samă voiă el să pregătească și din partea Corinthenilor, adecă să-i facă de a da de bună voea lor, iată că stăruiește asupra acestei idei, zicând: „cu multă rugămintă“ și „rugându-ne pre noi“. Dară de ce se rugau de dâșii? „Ca să luăm (primim) darul, zice, și împărtășirea slujbei cei cătră sfinți“. Ai văzut cum iarăși înalță faptul acesta, numind eleimosina aceloră cu numiri destul de respectabile și frumoase? — căci de oarece dâșii erau râvnitori ai duhurilor, milostenia o numește Char, sau dar, ca astfel dâșii să alerge spre milostenie; — și iarăși o mai numește împărtășire, ca astfel să afle dâșii că și iau, că și primesc, și nu numai că dau. «De aceasta ne rugau pre noi, zice, ca să primim o astfel de slujbă din partea lor».

„Și nu precum aveam nădejde“ (Vers. 5). Această o zice și cu privire la cantitatea ajutoarelor, cum și la ispitele ce le îndurau. «Nici n'am fi nădăjduit noi, zice, că găsindu-se într'o astfel de sărăcie, ne-ar fi putut mângâea atât de mult». Dară apoi chiar și îngrijirea și sirguinta lor pentru vieța cea viitoare, apostolul o a vindecat, zicând: „ci singuri pre sine s'au dat întâi Domnului, și nouă prin voea lui Dumnezeu“. «In toate, zice, au fost ascultători, mai mult decât am așteptat chiar, și nici pentru că făceau milostenii, se leneveau în facerea celorlalte fapte bune, ci mai 'ntâi de orice ii s'au dat pre sine Domnului».

Dară oare ce va să zică: „singuri pre sine s'au dat Domnului“? Și-au pus nădejdea în Domnul, s'au arătat încercați în credință, au arătat o mare bărbăție în ispite, demnitate, blândeță, dragoste, cum și în toate celelalte fapte bune bunăvoință și osârdie. Ce va să zică:

„și nouă“? Adecă, «au devenit în totul supuși nouă, ne-au iubit, ne-au ascultat, împlinind și legile lui Dumnezeu, în același timp și cu noi conlegându-se prin dragoste». Dară tu gândește-te cum el și aici arată faptul prin creșterea, prin întinderea ideii, căci zice: „singuri s'au dat pre sine Domnului“, adecă că, n'au ascultat numai în unele de Dumnezeu, iară în altele de lume, ci în toate au ascultat de dânsul, și s'au dat pre sine întregi lui Dumnezeu. Nu doară, fiindcă făceau milostenii, și-ar fi pierdut mintea, ci încă arătau o mare umilință, o mare supunere, o mare cinste, o mare filosofie; și așa felu făceau dânsii milostenia. Dară ce va să zică: „prin voea lui Dumnezeu“? Apoi fiindcă a fost zis: „pre sine s'au dat nouă“, aici îndeplinește ideia, zicând: «și nici aceasta n'au făcut-o omeneste, ci tot după voea lui Dumnezeu s'au dat nouă».

„In cât am rugat noi pre Tit, ca precum mai 'nainte a început, așa să și săvârșască întru voi și darul acesta“ (Vers. 6). Și care este aici continuitatea ideii? Mare, și este foarte strâns legată de cele dinainte. «Fiindcă v'am văzut pre voi iuți și vioi, cum și înfierbântați întru toate, în ispite, în milostenii, în dragostea ceă cătră noi, în curățenia ceialaltă a vieții voastre, de aceia am trimis pre Tit, ca astfelu și voi să vă asemănați în totul cu aceia» Aceasta n'a spus-o pe față, însă a învederat-o prin expresiunea de mai sus. Dară tu privește exagerare de dragoste din parte-i, căci numai că nu spune: «Fiind mângăeați și cinstiți de aceia, zice, noi totuși ne îngrijim de ale voastre, ca nu cumva să vă arătați mai pre jos de dânsii. De aceia tocmai am trimis pre Tit la voi, pentru ca și de aici ațițându-vă și amintindu-vă, să rîvniți pre Macedoneni». Căci pe când el scieă această epistolă, Tit se întâmplase de a fi pe lângă dânsul. De aceia îi și aduce bărbatului mari laude, la început zicând: „n'am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu“, iară aici se cuprind toate cele ce a zis mai 'nainte, împreună și ideia de aici. Căci nici aceasta nu este o mică laudă, de a începe lucrul mai dinainte, fiindcă faptul arată că Tit aveă un suflet înfierbântat. Pentru aceasta l-a și trimis apostolul pe dânsul, dându-li un mare

îmbold și îndemn prin prezența lui Tit. Și aceasta este și cauza pentru care îl înalță pe dânsul prin laude, voind prin aceasta de a familiariza cât mai mult pe bărbat cu acești Corintheni. Căci și aceasta contribuie mult de a convinge, aceia adecă de a face cât mai familiar cu dânsii pe cel ce urmă a-i sfătui. Bine face el că pomenind de eleimosină odată și de două, și de trei ori, numește faptul char, sau dar, acum de pildă zicând: „Și arătăm vouă, fraților, de darul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Macedoniei“, iară altă dată spunând: „voioși au fost, cu multă rugăminte rugându-ne ca să luăm darul și împărtășirea“ și iarăși: „precum 'nainte a început, așa să și săvârșască întru voi și darul acesta“.

¹⁾ În adevăr, iubiților, că mare bun este eleimosina, și un dar al lui Dumnezeu, pe care câștigându-l noi ne asemănăm după putință cu însuși Dumnezeu, că aceasta mai cu samă este omul. Vorbind cineva de om, și dând un exemplu, a zis: „Mare și cinstit lucru este omul milostiv“ (Prov. lui Solom. 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, și mai mare chiar decât acela de a înviea morții. Că a hrăni pe Christos cel flămând este cu mult mai mare decât de a înviea pe cei morți, pentru că aici faci bine tu lui Christos, iară acolo îți face el ție. Și apoi plata stă în a face bine, iară nu în a primi bine. Aici — vorbesc de facerea minunilor — tu datorești lui Dumnezeu, pe când dacă faci milostenii, îl ai pe dânsul datornic. Iară milostenie se chiamă aceia ce se face cu bunăvoință, când se face cu mâna largă, când nu-ți închipui că dai, ci că iai, că primești, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când consideri ca un câștig, iară nu ca pagubă, — fiindcă dacă nu este așa, apoi nici char nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucura, iară nu a se nemulțămî. Căci cum să nu fie absurd, ca deslegând întristarea altuia, tu singur să devii trist? În asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbești și întristezi, în timp ce pe altul l-ai scăpat de scârbă și întristare, dai dovadă de ceă mai mare cruzime

¹⁾ *Partea morală. Despre eleimosină. (Veron).*

și neomenie. Mai bine este atunci de a nu-l scăpa pe acela de scârbă, decât a-l scăpa scârbindu-te tu.

Dară de ce te scârbești, omule? Nu cumva poate, că prin facerea milosteniei ți se împuținează aurul? Apoi atunci dacă ai astfelu de ideie, nici să dai. Dacă tu n'ai încredere că acel aur ți se va înmulți în ceriuri, să nu dai. Dară tu cauți răsplata aici. Pentru ce faci aceasta? Lasă milostenia să fie milostenie, iară nu marfă de vândut. Mulți, de sigur că au luat resplata și aici, însă n'au luat-o aici astfelu, precum au luat-o cei ce aici n'au luat nimic, — însă unii din aceștia au luat-o, ca mai slabi, și poate că nu au fost atrași atât de mult de cele de acolo. Și duple cum cei flămânzi, proști și robi ai pântecelui, fiind chemați la masa împărătească, și neașteptând timpul potrivit, dânșii intocmai ca și copiii cei mici, apucă mai înainte, vătămându-și astfelu pofta de mâncare, și săturându-se de bucatele cele mai de rând — tot așa pătimesc și cei ce caută și primesc aici răsplata milosteniei, împuținându-și singuri plata de acolo.

Dară apoi tu imprumutând pe altul după trecere de timp dorești a lua capitalul mai mare ceva, sau că poate nici nu-l iai, ca astfelu prin întârziere să iai un mai mare procent, pe când dacă faci milostenie tu ceri răsplata imediat, de și nu ai a sta aici, ci acolo neconținut; nu ai a fi judecat aici, ci acolo, și tot acolo vei da și samă de faptele tale. Și dacă cineva ți-ar pregăti o casă, în care tu nu vei sta, de sigur că ai consideră faptul acesta ca o pagubă; iară acum tu voiești a te îmbogăți aici, de unde de multe-ori chiar și mai înainte de asfințitul soarelui vei fi nevoit a pleca de aici? Nu știi că noi nu avem cetate stătătoare, că ne găsim în loc străin, ca străini și bejănari? Nu știi că vom fi scoși de aici ca străini, ca unii ce nu nădăjduim nimic, și nici nu așteptăm nimic? — ceia ce tocmai că pățim noi.

De aceia tocmai, tot ceia ce noi strîngem, aici lăsăm. Că nu îngăduie stăpânul ca luându-le acestea să ne ducem de aici, fie că am clădi case, sau am cumpărat țarină, sau robi, sau lucruri de gospodărie, sau altceva de acest felu. Nu numai că nu-ți îngăduie ca luându-le să pleci de aici, dară nici măcar nu ți se va da vr'o plată. Căci ți-a fost spus dinainte ca să nu clădești, nici să cheltuești cele străine, ci pe cele ale tale. Deci, de ce lăsând pe ale tale lucrezi și cheltuești din cele străine, ca astfelu

să pierzi și munca și plata, și să suferi încă și osânda cea mai mare?

Nu așa, vă rog; ci fiindcă din fire suntem aici ca bejănari, apoi să devenim bejănari și cu intențiunea, ca nu cumva să devenim acolo bejănari, și necinstiți și umiliți. Că dacă vom voi să devenim cetățeni aici, nu vom fi nici aici, și nici acolo; iară dacă aici rămânem și ne considerăm de bejănari, și ne petrecem viața de aici ca bejănari, de sigur că și acolo ca și aici vom lua curajul adevăraților cetățeni. Că dreptul și care nu are nimic cu dânsul, și aici va trăi în cele ale tuturor celorlalți ca în ale sale proprii, și când va pleca spre ceriu, va vedea veșnicele sale locașuri; și chiar aici nu va pătimi ceva neplăcut, și nici l-ar putea face cineva străin, pe dânsul, care întregul pământ îl are ca cetate, și câștigându-și patria lui, va da pe față adevărata lui bogăție.

Deci, iubiților, pentru ca pe amândouă să le câștigăm, să întrebuițăm precum se cuvine și cele de aici, și cele de acolo. Căci numai așa vom putea fi cetățeni ai ceriului, și ne vom bucura de un mare curaj. Căruia fie ca noi cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava și stăpânirea în veci. Amin.

OMILIA XVII

„Și precum întru toate prisosiți cu credința, și cu cuvântul, și cu știința, și cu toată sârguința“ (Cap. 8, 7).

Privește aici iarăși, cum îndemnarea ce li face este impletită cu laude, și încă cu laude mari. Și n'a zis «întru toate vă predați», ci „întru toate prisosiți“ cu credința cea a charurilor, și cu cuvântul cel al înțelepciunii, și cu cunoștința cea a dogmelor, și cu toată sîrguința spre celelalte virtuți. „Și cu dragoastea

voastră cătră noi“, adecă cu aceea de care am spus mai dinainte, a căriea dovadă am fost făcut-o; — „Ca și întru darul acesta să prisosiți“. Ai văzut că de aceia a început el cu laudele acelea, ca astfel în trecerea timpului să-i miște pe dânșii spre aceeași râvnă de mai 'nainte.

„Nu ca cum v'ași poronci grăesc“ (Vers. 8). Privește cum într'una li vorbește cu dulceață, cum devine plăcut lor, și nu aspru, și nici silindu-i, sau mai drept zicând vorba lui pe amândouă le are în sine: și necontentit li vorbește cu dulceață, în același timp și plăcut și nu silindu-i. Fiindcă necontentit i-a îndemnat, și foarte mult a lăudat pe Macedoneni, apoi ca să nu se pară că aceasta este ca o silă din parte-i, zice: „Nu ca cum v'ași poronci grăesc, ci prin sirguinta altora și adevेरirea dragostei voastre dovedind“. Nu ca cum s'ar fi îndoit, căci nu aceasta o arată el aici, ci încă făcând mai lămurită această adevेरire și scoțând-o mai mult la iveală, și înfătoșând-o mai puternică. «De aceia vă spun așa, zice, ca să vă ațiți spre aceeași bună-voință, și pomenindu-vă de sărguinta acelora vă întărit dispoziția voastră». Apoi dela aceasta a ajuns și la o alta nouă, căci el nu trece cu vederea nici un mijloc, ci totul pune în mișcare și 'și mănuește vorba în așa felu, ca să-și ajungă la scop. Căci mai 'ntăi el i-a îndemnat dela laude străine zicând:

„Și arătăm voue, fraților de darul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Macedoniei“, iară mai pe urmă și dela laudele lor proprii, zicând: „Și precum întru toate prisosiți cu credința, și cu cuvântul, și cu știința.“ Că mai mult poate întărită pe cineva aceasta, când adecă el se pleacă prin sine, decât când se pleacă prin alții. După aceia apoi el trece la înseși principalul sfatului ce urmează a li da.

„Că știți darul Domnului nostru Iisus Christos că pentru voi a sărăcit fiind bogat, ca voi cu sărăciea lui să vă îmbogățiți“ (Vers. 9). «Gândiți-vă, zice, aduceți-vă aminte și cugetați înși-vă la charul lui Dumnezeu, și nu treceți cu vederea cum s'ar întâmplă, ci judecați la măreția lui, ce felu și cât este, și cum

el n'a cruțat nimic din ale sale. El 'și-a deșărtat slava sa, nu pentru ca să vă îmbogățiți voi cu bogăția, ci cu sărăciea lui. Dacă nu crezi poate că sărăciea este creatoare de bogăție, gândește-te la stăpânul tău, și atunci nu te vei mai îndoii. Că dacă acela nu devenia sărac, tu n-ai fi devenit bogat. Că minunea aceasta este: că sărăciea a îmbogățit pe bogăție. Inșă bogăție aici el numește cunoștința evseviei, curățirea păcatelor, dreptatea, sfințirea, și toate celelalte bunuri nenumărate, pe care ni le-a dat și ni le va da.

Și toate acestea prin sărăcie noi le-am câștigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, a devenit om, și a pătimit ceia ce a pătimit, — de și pentru toate acestea el nu a fost datoriu cu nimic ție, ci tu îi datorești lui.

„Și sfat întru aceasta vă dau, [că aceasta este vouă spre folos“ (Vers. 10). Privește cum iarăși se îngrijaște de a fi cu dulceață în vorbă, și cum prin două idei îi ați deodată: și prin expresiunea „Sfat vă dau“ și prin ceia ce urmează, „Spre folos vouă“. «Nici nu vă silesc, zice, sau cer ceva dela cei ce nu voiesc, dară nici că spun acestea gândindu-mă la interesul vostru celor ce 'mi primiți sfatul». Apoi aduce și exemplu chiar dela dânșii și nu dela alții. „Carii nu numai a face, ci încă și a vreă ați început mai dinainte din anul trecut“. Privește cum el îi arată, că dânșii și fără îndemn au ajuns la aceasta de bună voie. Fiindcă aceasta a fost mărturisit și Macedonenilor, că de bună voia lor și cu cea mai mare bucurie au strâns milostenii, apoi voiește de a arăta că și aceștia fac așa. De aceia a și zis: „nu numai a face, ci încă și a vreă“, și nu a spus simplu «ați început» ci „mai înainte ați început, din anul trecut“. Pentru aceia vă rog, zice, că după ce ați ajuns până aici, să vă mișcați și pe viitoriu cu toată bunăvoință. „Iară acum și a face să împliniți“ (Vers. 11). N'a spus simplu «ați făcut», ci „să împliniți“, adecă să puneți sfârșit. „Ca precum v'a fost osârdiea a vreă, așa să fie și a împlini dintru cele ce aveți“, ca nu cumva fapta cea bună a voastră să remână, sau să se mărginească numai la bunăvoință, ei să'și ia plata și din fapte».

„Că de este pusă înainte osârdiea (bunăvoință), precât are cinevâ este bine primită, iară nu pre cât n'are“ (Vers. 12). Privește la dânsul înțelepciune negrăită! Arătând mai 'nainte pre cei ce făceau milostenii mai presus de puterea lor, pre The-saloniceni, zic, și lăudându-i pre dânsii de aceasta, și spunând că «mărturisesc de dânsii că peste putere au dat» — pe aceștia fiindcă îi îndeamnă de a da milostenii numai dupre puterea lor, lasă ca exemplul să-și facă efectul seu, căci știiă el bine că nu atâta sfatul mișcă pe cinevâ spre imitare, pe cât îl mișcă râvna sau mai bine zis, ambițiunea de imitare a celor deopotrivă cu dânsul. De aceia și zice: „Că de este pusă înainte osârdiea (bunăvoință), pre cât are cinevâ este bine primită, iară nu pre cât n'are“. «Nu te sperieă, zice, fiindcă am spus acelea, pentrucă cele spuse au fost spre lauda întrecerei lor în facerea milosteniei, însă Dumnezeu cere dela cinevâ numai pre cât îi este cu putință, iară nu pre cât nu poate», — că expresiunea de aici „bine primită“ aceasta însamnă. Foarte mult îi încurajază prin acest exemplu, și încă mai mult îi atrage spre a-și da averile lor în milostenii.

Pentru aceia a și adaos imediat: „Că nu ca să fie altora odihnă iară vouă năcaz“ (Vers. 13). De și Christos cu totul din contra a făcut, lăudând pe văduvă, că 'și-a deșărtat cu totul avutul ei, și că a dat din lipsă ceia ce a dat, totuși fiindcă apostolul stă de vorbă cu Corinthenii, unde preferă chiar a răbdă de foame—„că mai bine îmi este a muri, decât lauda mea să o facă cinevâ zădarnică“ (I. Cor. 9, 15) de aceia și face el uz de o sfătuire cumpătată, lăudând pre cei ce făceau milostenii peste puterile lor, însă nici pe aceștia nu-i silește de a face tot așa, nu doară că n'ar fi voit, ci fiindcă erau mai slabi. De ce oare pe aceia îi laudă: „că întru multă ispită de năcaz prisosința bucuriei lor, și sărăciea lor ceă adâncă a sporit spre bogățiea bunătăței lor“ și că au dat mai mult decât puterile lor? Oare nu se învederează că și pe Corintheni îi ridică, sau mai bine zis îi întărită spre a se ridică la înălțimea acelora? Așa că de și se pare că el îngădue și cele mici, totuși o face aceasta,

ca prin lauda unora să-i ridice pe ceilalți. Dară apoi mai gândește-te cum și prin cele ce urmează pe nesimțite același lucru îl pregătește. Căci zicând cele de mai sus, imediat a adăugat: «ca prisosința voastră să împlinească lipsa acelora. Nu numai pentru aceia, ci și pentru aceștia el voiește a face porunca ușoară. Și nu numai de aici ele voește a o face ușoară, ci chiar și dela resplata ce-i așteaptă, și grăiește mari lucruri de vrednicia lor, zicând: „ci dintru întocmire (potrivire, egalitate) în timpul de acum ca prisosința voastră să împlinească lipsa acelora. Ce înșamnă oare ceia ce el spune aici? «Voi vă mândriți în bani, zice; dară și aceia se mândresc în vieța lor și în curajul ce'l au cătră Dumnezeu. Dați, deci, acelora din banii ce vă prisosesc, fiindcă dâșii n'au, ca astfel și voi să luați dela aceia din curajul de care dâșii sunt bogați, dară de care voi sunteți săraci:». Privește cum el din expresiunea „peste putere“ a pregătit pe nesimțite și a da din lipsă. «Dacă voiești, zice, a luă din prisosință, din prisosință dă; iară de voiești a luă întregul premiu, atunci dă din lipsă, și peste putere». Aceasta însă n'o spune pe față, ci o lasă la cugetul auditorilor, iară el sfătuește în cazul de față și pune în mișcare o povață cumpătată, adaogând mai mult de formă expresiunea: „ca să fie potrivire (egalitate) în timpul de față“. Cum adecă egalitate sau potrivire? Adecă «voi dându-li prisosința voastră, iară aceia împlinind lipsurile voastre». Și ce felu de potrivire sau egalitate poate fi, ca cele trupești să fie recompensate prin cele duhovnicești? — fiindcă mare este covârșirea acestora asupra acelora. Deci, cum de o numește el egalitate, sau potrivire? Sau că e vorba de prisosință și lipsă, sau că aceasta se petrece numai în vieța de față. Pentru aceia zicând „potrivire“ a adaos imediat: „în timpul de acum“.

Acestea le spuneă, pedeoparte moderând cugetele celor bogați, și arătându-li, că după ducerea lor de aici, cei duhovnicești vor fi în mai mare covârșire decât dâșii. Aici de sigur că cu toții ne bucurăm de o mare egalitate; acolo însă mare va fi deosebirea, în același timp și covârșirea unora va fi mai mare, căci dreptii vor străluci mai mult decât soarele.

Apoi fiindcă i-a arătat pe dâșii nu numai ca dând,

ci și luând în schimb mai mult, de aceea el voiește a li pregăti buna-voință și din altă parte, arătând că chiar dacă n'ar da ii altora din averile lor, totuși nimic nu vor avea mai mult. Și pentru aceasta aduce la mijloc o istorie veche, zicând astfel: „Precum este scris: celui cu mult nu i-a prisosit, și celui cu puțin nu i a lipsit“ (Vers. 15). Aceasta s'a petrecut cu mana din pustiul Arabiei, când și cei ce strângeau mai multă, ca și cei ce strângeau mai puțină, cu toții se găseau având aceeași măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomia. Acestea le spune apostolul; pe deoparte înfricoșându-i de cele întâmplate atunci, iară pe de alta spre a-i convinge ca dânșii să nu dorească nici-odată mai mult decât necesarul, și nici să se întristeze, dacă au mai puțin. Dară aceasta se poate vedeă petrecându-se și astăzi în lucrurile omenești, și nu numai cu mana din pustie. Că dacă noi cu toții umplem numai un singur pântec, și același timp îl trăim, și cu un singur trup suntem îmbrăcați, — apoi nici celui bogat nu-i va veni ceva mai mult din bogăția lui, și nici celui sărac mai puțin, din cauza sărăciei lui.

¹⁾ Deci, de ce tremuri și te înfricoșezi de sărăcie? De ce alergi după bogăție? «Mă tem, zici tu, ca să nu fiu silit de a ajunge să cer pe la ușile altora, și să mă rog de aproapele». Aud pe mulți zicând și rugându-se: «nu mă lăsa Doamne, nici-odată în starea de a avea nevoie de oameni». Dară auzind acestea eu rîd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. În adevăr, iubiților, că noi în fiecare zi, și chiar în toate mișcărilor noastre, cum s'ar zice, ne găsim în nevoie unii cătră alții. Așa că cuvintele acestea sunt ale unui suflet infumurat și fără judecată, și care nu cunoaște lămurit natura lucrurilor. Dară nu vezi că noi cu toții avem nevoie unul de altul? Nu vezi bună-oară cum ostașul are nevoie de meșteșugariu, meșteșugariul de neguțitoriu, neguțitoriu de cultivator, sclavul de cel liber, stăpânul de slugă, săracul de cel bogat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primește? — fiindcă chiar și cel ce primește eleimosina, împlinește o mare nevoie, și mai mare încă decât

¹⁾ *Partea morală.* Cele bune sunt firești (după natură), și că nu trebuie a ne teme de sărăcie, și a strânge averi. (Veron).

toate. Că dacă n'ar fi săraci, toate cele ale mântuirii noastre s'ar răsturnă pe dos, neavând unde să depozităm banii. Așa că chiar și săracul care se pare a fi mai netrebuitoriu, tocmai acesta este mai trebuitoriu decât toți oamenii. Dară dacă este rușinos de a avea nevoie de altul, apoi nu-i rămâne decât să moară, căci nu poate trăi temându-se de sărăcie. «Dară, zici tu, nu pot suferi căutătură înfumurată». Și de ce defăimând pe altul pentru mândrie, te necinstești singur cu o astfel de acuzațiune? — pentru că este lucru de mândrie de a nu suferi trufia unui suflet îngâmfat. De ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, și tremuri și de acestea, și de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuși prin aceasta te vei găsi în nevoie de mai mulți, și de mai multe, ba încă chiar și de mai ordinare lucruri.

Cu cât te îmbogățești mai mult, cu atât mai mult te subordonezi pe sine-ți acestui blestăm. Intocmai așa te rogi tu cerând ca să ai bani și să nu ai nevoie de nimeni, ca și unul care, găsindu-se în mijlocul mării, unde are nevoie și de marinari, și de corabie, și de mii de alte împrejurări, s'ar ruga totuși ca să nu aibă nevoie de ajutorul nimănui. Apoi dacă voiești cu ori-ce preț de a nu avea nevoie de nimeni, cere și dorește-ți sărăciea; iară dacă ar trebui a te ruga pentru ceva, să te rogi și să ai grijă numai pentru pâine și haină, — pe când dacă ești bogat ai grijă și pentru țarină, și pentru slugi, și pentru dăjzii, și pentru lefile slugilor, și pentru cinstea slujbei ce o ai, și pentru siguranța vieții și a persoanei tale, și pentru slavă, și vei avea nevoie și de stăpânitori și de cei supuși acelora, și de cei din cetate ca și de cei din sate, și de neguțitori, și chiar și de cârciumari.

Acum, ai văzut cum vorbele acestea sunt ieșite din ceă mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoșezi și voiești a nu avea nevoie de nimeni, cu atâta nu-ți va fi cu puțință de a scăpa de acea nevoie. Iară de voiești a scăpa de mulțime, — și-ți este cu puțință dacă te vei refugiea la limanul sărăciei — taie și aruncă dela tine mulțimea lucrurilor, și întru nimic să nu crezi că ar fi rușine de a avea nevoie de altul, fiindcă acest lucru este al înțelepciunii cei negrăite a lui Dumnezeu. Că dacă când avem nevoie unii de alții, și încă nevoea nici așa nu ne adună pre noi în prietenie, dară dacă

am fi nelipsiți de nimic și n'am avea nevoie unul de altul, oare n'am fi fiare sălbatece?

Deci, Dumnezeu ne-a rânduit de a fi în legătură unul cu altul, prin trebuințele ce le avem, și pe fle-care zi ne atingem unul de altul. Și dacă ni-ar fi luat acest frâu, oare cine atunci ar fi mai căutat dragostea și prietenia aproapelui său? Așa dară să nu credem că aceasta ar fi rușinos, nici să ne rugăm zicând, «nu ne da pre noi de a ne găsi în nevoea altora», ci din contra să ne rugăm, zicând «nu ne lăsa pre noi găsin-du-ne în nevoie, a refuză pre cei ce pot a ne folosi nouă». Greoiu este, nu de a se găsi cineva în nevoie de a fi ajutat de alții, ci de a răpi cele ale altora. Acum însă pentru unele ca acestea nici-odată ne-am ruga, și nici n'am zice: «nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine», iară de a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. De și Pavel de multe-ori s'a găsit în nevoie și nu se rușină pentru aceasta, ci încă se și mândreă și laudă pre cei ce-l ajutase, zicând: „Că și odată, și de două ori ați trimis cele spre trebuința mea“ (Filipp. 4, 16), și iarăși: „Alte biserici am jăfuit luând de cheltueală spre a sluji vouă“ (II. Cor. 11, 8).

Deci, a se rușină cineva de acestea, nu este fapt al unui suflet liber, ci al unui suflet molatec, tâmp și îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărîrea lui Dumnezeu, de a ne găsi în nevoie unul de altul. Prin urmare nu mai filosofă peste măsura permisă. «Dară, zici tu, nu pot suferi a ruga pe un om de multe-ori, și a nu fi ascultat». Și cum te va suferi pe tine Dumnezeu, pre tine cel rugat de dânsul și neascultătoriu, el care te-a rugat pentru binele tău? „In locul lui Christos vă rugăm, zice, ca cum Dumnezeu v'ar ruga prin noi: împăcați-vă cu Dumnezeu“. (Cap. 5, 20). «Și totuși, zici tu, eu sunt sluga lui». Ei! și ce este aceasta? Căci, când tu sluga te îmbeți, iară el stăpânul este flămând, și nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce'ți va putea adaoge ție numele de slugă? Dară tocmai aceasta te va apăsa mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun,—când tu te resfați în așternuturi moi, iară acela n'are nici perină. «Dară am dat», zici tu.

Și totuși nu trebuie de a contenî făcând aceasta. Numai atunci ai putea să fii iertat, când n'ai avea, când nimic nu s'ar ținea de tine. Intru cât însă ai, chiar de mii de ori de ai da, și încă vor fi alții cari sunt flămânzi, nici-o îndreptare nu vei avea. Când tu încui în hambare grâul, și când îi urci prețul, și în fine când iscodești alte căi streine de trafic, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei avea? Și s'a poroncit de a da celui flămând în dar, iară tu nu dai nici măcar cu un preț cumpătat. El pentru tine și-a deșărtat atâta slavă, iară tu pentru dânsul nu socotești ca vrednic nici de a-i da o pâne. Cănele tău este ghiftuit, pe când Christos se topește de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în timp ce stăpânul tău ca și al aceluia este lipsit până și de hrana trebuitoare. Dară cum pot fi acestea fapte de prieteni? Impăcați-vă cu D-zeu, căci o astfelu de purtare este a unor dușmani și războinici!

Deci, să ne rușinăm, iubiților, de câte binefaceri ne-am învrednicit și de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropiea de noi vr'un sărac cerând milă, să-l primim cu toată buna-voință, mângâindu-l și încurajându-l cu vorba, ca astfelu și noi să ne învrednicim de aceiași bună-voință și din partea lui Dumnezeu, și din partea oamenilor. „Câte veți voi să vă facă voue oamenii, și voi faceți-li lor“ (Math. 7, 12). Această poroncă n'are în sine nimic greu, nimic anevoios. «Ceia ce voiești a ți se face ție, aceasta fă-o tu aceluia, zice; respłata este egală». Și n'a zis: «ceia ce nu voiești a vi se face, nici voi să nu faceți», ci a spus ceva mai mult. Aceia de sigur că ar fi depărtarea de rale, pe când aceasta este lucrarea celor bune. Așa că și una și alta se cuprinde în această expresiune. Și nici n'a zis numai «acestea și voi să le voiești», ci „să li faceți lor“. Și care este folosul? „Aceasta este legea, zice, și Prorocii“. Voiești a fi miluit? Miluiește și tu pre alții. Voiești a te învrednici de iertare? Iartă și tu altora. Voiești a nu auzi vorbindu-te de rău? Nici tu nu vorbi. Poftesti a fi lăudat? Laudă și tu. Voiești a nu se lăcomi alții? Nici tu nu răpi lucrul altuia. Ai văzut cum a arătat că binele este după natură, și că noi nu avem nevoie nici de legi omenești, și nici de dascali? In cele ce voim a primi dela alții, sau a nu primi, leguim noi înși-ne. Așa că dacă ai voi să nu pri-

mești, și ai face, sau ai voi să primești, iară tu n'ai face, atunci te-ai osândit singur, și nu te vei bucura de nici-o îndreptare, ca unul ce te-ai amăgit singur și n'ai știut ce trebuie să faci.

De aceia vă rog, ca redeșteptând în noi și pentru noi legea aceasta, și cetind aceste scrieri lămurite și scurte, să fim pentru cei deaproape ai noștri ceia ce voim a fi pentru noi înși-ne, ca astfel să ne bucurăm și de liniștea vieții prezente, în același timp să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVIII

„Și mulțămită lui Dumnezeu, celui ce a dat aceeași¹⁾ osârdie pentru voi în inima lui Tit“ (Cap. 8, 16).

Iarăși laudă pre Tit. Fiindcă a fost vorbit despre eleimosină, la urmă vorbește și despre cei ce vor primi dela dâșii banii și-i vor aduce, — fiindcă aceasta contribuă și spre stringerea acestor ofrande, și spre a face mai înflăcărată bună-voința celor ce vor da. Că cel ce îndrăznește pentru cel ce'i slujăște, și nu bănuiește de loc pe cei ce primesc, va da cu mai multă mărinimie. Ceia ce pentru ca și atunci să se întâmple, ascultă cum recomandă pre cei sosiți atunci în acest scop, dintre carii cel întâi eră Tit. Pentru care și zice: „Mulțămită lui Dumnezeu, celui ce a dat aceeași osârdie în inima lui Tit“. Dară oare ce înamnă „aceia și osârdie“? Adecă tot aceia care a avut-o și pentru The-

¹⁾ Notă. Expresiunea din original τήν αὐτήν σπουδήν, tradusă exact înamnă *aceiași osârdie*, și nici de cum *această osârdie*, precum se găsește în edițiunea de Buzău.

saloniceni. Și privește înțelepciune la dânsul, căci arătând că lucrul acesta este al lui Dumnezeu, el este care și mulțamește celui ce va da, așa că și prin aceasta el îi îndeamnă. «Că dacă Dumnezeu l-a mișcat pe Tit și l-a trimis la voi, apoi însuși el cere prin Tit. Deci să nu credeți că faptul acesta este omenesc».

Dară de unde se poate vedea că Dumnezeu l-a îndemnat pe Tit la aceasta? „Căci îndemnarea aceea a primit-o“, zice, și fiind mai osârduitoriu, de bună voie a ieșit la voi“ (Vers. 17). Și privește cum îl arată și pe Tit îndeplinind cele ale lui Dumnezeu, și neavând nevoie de alții. Însă dacă a și spus de charul lui Dumnezeu, totuși el nu lasă ca totul să fie a lui Dumnezeu, ca și prin aceasta iarăși să-i atragă spre o mai mare dragoste, zicând că și dela sine singur s'a îndemnat. „Și fiind mai osârduitoriu, de bună voie a ieșit la voi“, — adică «a pus mâna pe lucrul acesta, a sărit în sus pentru strângerea acestor ajutoare, a considerat slujba voastră ca o folosință a sa; — și pentru că v'a iubit mult pre voi, apoi nici n'a fost nevoie de rugămintea mea, iară dacă a și fost rugat de mine, totuși nu prin aceasta s'a mișcat, ci dela sine și prin charul lui Dumnezeu».

„Și am trimis împreună cu el și pre frațele, a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile“ — (Vers. 18). Dară cine este acest frate? Unii spun că este Lucă, pentru istoria pe care a scris-o (*Faptele Apostolilor*); iară alții spun că ar fi Varnava, — fiindcă Pavel chiar și predica nescrisă o numește tot evanghelie. Și de ce oare n'a pus numele lor, ci face cunoscut pe nume numai pe Tit, pe care 'l laudă și dela conlucrarea lui în evanghelie — de oare ce eră atât de trebuitoriu, în cât Pavel nu putea face nimic mare și însemnat — dupre cum zice: „Că neaflând pre Tit fratele meu, n'am găsit liniște cu duhul meu“, — în același timp și dela dragostea ce avea cătră dânsii, dupre cum și zice: „Că inima lui mai mult este spre voi“ — și chiar dela osârduirea lui pentru această faptă. „De bună voie, zice, a ieșit la voi“. Dară pe ceilalți nici nu-i recomandă la felu, și nici nu-i pune cu numele lor. Deci, ce am putea spune? Poate că acești

Corintheni nu-i cunoșteau pre aceia, drept care nici nu stăruiește apostolul în a-i lăuda, fiindcă niciodată încă nu-i văzuseră, ci a spus numai atâta pe cât eră nevoie spre recomandare, și spre a li scoate ori-ce bănuială rea.

Dară să vedem cum și de unde apostolul laudă pe acest frate nenumit? De unde deci il laudă? Mai 'ntâi dela propoveduirea evangheliei îl laudă, că nu numai că a propoveduit-o, ci și că pre cât trebuia, și cu osârdiea cuvenită. Căci nu zice doară «propoveduește și bine vestește» ci că „a căruia laudă întru evanghelie este” zice. Și ca să nu se pară că 'l lingușăște pre el, iată că apostolul aduce ca marturi nu pe unul, sau doi, sau trei oameni, ci întreaga biserică, zicând: „prin toate bisericile”. După aceia apoi chiar și dela judecata celor ce l-au hirotonisit îl face vrednic de respectul lor, ceia ce nu este puțin lucru. De aceia spunând: „a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile”, adaoge imediat:

„Și nu numai aceasta”. Dară ce va să zică el aici? Adecă «nu numai de aici este el vrednic de cinste, că propoveduind este bine văzut și ascultat, și laudat de toți, ci și „că este hirotonisit de biserici împreună cu noi ca să fie soție călătoriei voastre” (Vers. 19). Mi se pare deci că aici face aluziune la Varnava, fiindcă mult samănă demnitatea acestui bărbat cu ceia ce spune aici apostolul, de oare ce arată: „Ca să fie soție călătoriei noastre, zice, cu darul acesta ce se slujăște de noi”. Ai văzut câte laude îi aduce? Evanghelizând străluceă, iară pentru aceasta el aveă ca martur pe întreaga biserică. «A fost hirotonisit de noi», zice, și pentru cele ce Pavel pretutindenii l-a avut de tovarăș, și în ispite, și în primejdii, căci vorba de călătorie aceasta lasă a se înțelege. Dară ce va să spună prin expresiunea: „cu darul acesta ce se slujăște de voi”? «Ca să vestească cuvântul, zice, și să propoveduiască evangheliea», sau că «să slujască la străngerea banilor», sau mai bine zis, mi se pare că pentru amândouă acestea spune. Apoi adaoge: „Spre slava Domnului și osârdiea voastră”. Ceia ce el spune aici aceasta înșamnă: «am găsit cu cale, zice, de a fi hirotonisit el cu noi, adecă ales, sau rânduit cu noi, și

a se prohirisi, sau mai bine zis, a se rânduî spre slujba aceasta, în cât să se facă iconom și slugă a banilor strânși», — că nici aceasta nu eră puțin lucru. „Socotiți (alegeți) zice, dintre voi, fraților, șapte bărbați mărturisiti” (Fapt. 6, 3), adecă au fost hirotonisiți de biserici, și întreaga adunare și-a dat cuvântul.

Dară ce însamnă: „spre slava Domnului și osârdiea voastră”? Adecă, ca și Dumnezeu să se slăvească, și voi să deveniți mai osârduitori și mai binevoitori față de cei ce vor primi banii aceștia, fiind bărbați încercați, și contra căroră nimeni nu poate zămisli vr'o bănuială minciunoasă. «De aceia, zice, am căutat niște astfelu de bărbați și n'am încredințat totul numai unuia, ca astfelu și această bănuială să dispară, ci am trimis și pre Tit. Și cu dânsul împreună și pre altul». Apoi explicând expresiunea „spre slava Domnului și osârdiea voastră” a adaos: „Ferindu-ne de aceasta, ca să nu ne prihănească pre noi cinevâ într'această îndestulată și mare strânsoare ce se slujaște de noi” (Vers. 20). Și ce este oare ceia ce el spune aici? De sigur că ceia ce spune aici este vrednic de Pavel, și învederează marea lui îngrijire și condescendență față de dânsii. «Ca nu cumvâ, zice, să bănuiască cinevâ, și nici ceâ mai mică îndoeală să aibă contra noastră — ca dosind cât de puțin din banii încredințați nouă—, de aceia am trimis pe aceștia, și nu numai unul, ci și doi, și trei».

Ai văzut cum i-a scutit de ori-ce bănuială pre dânsii? Nu numai dela propoveduirea evangheliei, nici numai dela a fi hirotonisiți, ci și dela a-i hirotonisi încercați, ca să nu fie nici măcar bănuiti; — aceasta este grija cea mare a apostolului. Și n'a zis: «ca să nu ne prihăniți voi», ci „ca să nu ne prihănească pre noi cinevâ”. De și pentru dânsii a făcut aceasta, dând a se înțelege prin expresiunea „spre slava Domnului și osârdiea voastră”, totuși nu voiește a-i atinge, ci o apucă pe departe zicând: „ferindu-ne de aceasta”. Și încă nici cu aceasta nu se mulțamește, ci și prin inducție îi lingușăște zicând: „într'această îndestulată și mare strânsoare ce se slujaște de voi”, punând și lauda

odată cu importanța faptului. Ca nu cumva să se supere și să zică: «așa dară vă îndoiiți despre noi, și ne credeți atât de mișei, în cât să vă bănuim în această afacere»? — iată că apostolul preintimpinându-i și îndreptându-i pare-că li zice: «mulți bani sunt trimiși de voi; și această „îndestulată și mare strânsoare“, adică mulțimea banilor, ar fi deajuns să dea celor răi pricină de bănuială, dacă nu vom lua toată asigurarea».

„Că facem purtare de grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor“ (Vers. 21). Ce ar putea fi deopotrivă cu Pavel? N'a zis doară: «să piară și să fie blestemat cel ce ar voi să bănuiască așa ceva; întru cât nu mă va muștră cugetul meu, nici-o vorbă nu voi face de ceia ce bănuiesc», ci cu cât erau dâșii mai slabi, pe atâta și el eră mai îngăduitoriu. Căci pe cel bolnav și neputincios trebuie a-l ajuta, iară nu a-l probozi. De și, de care păcat suntem noi departe pe atât, pe cât eră el departe de o astfelu de bănuială? Că chiar demon de ar fi fost cineva, n'ar fi bănuit pe acest fericit de o astfelu de rea credință. Și cu toate acestea chiar așa de departe fiind de o astfelu de bănuială uricioasă, toate le face și le întreprinde, încât nici măcar umbră de bănuială să nu dea cătuși de puțin, celor ce s'ar încercă de a născoci ceva rău, și nu numai că scapă de învinovățire, ci chiar și de hule, și de ori-ce ponos, și de cea mai mică bănuială.

„Și am trimis împreună cu dâșii și pre frațele nostru“ (Vers. 22). Iată iarăși că pune și pe altul, și încă cu laude, și cu voea lui, și a multor alți marturi. „Pe care l-am ispitit zice, în multe de multe ori că este osârduitoriu, iară acum cu mult mai osârduitoriu“. Lăudându-l deci dela înseși însușirile sale, îl înalță și dela dragostea lui cătră dâșii; și ceia ce zicea despre Tit, că „fiind osârduitoriu de bunăvoie a ieșit la voi“, aceasta o spune și de acest frate, zicând: „iară acum cu mult mai osârduitoriu“ punând mai dinainte semințele dragostei cătră Corintheni. Deci, după ce a arătat însușirile lor, la urmă îi roagă și pre dâșii pentru aceia, zicând:

„Și ori pre Tit, soț este mie, și întru voi

împreună lucrătoriu“ (Vers. 23). Dară oară ce în-samnă „și ori pe Tit“? «Dacă trebuie a spune ceva, zice, acestea am a spune, că este soțul meu, și la voi împreună lucrătoriu». Sau că poate că spune, «că dacă veți face ceva pentru Tit, aceasta n'o veți face cui s'ar întâmplă, căci el este tovarășul meu». Și părându-se că prin aceste vorbe îl laudă pre acela, el înalță pre aceștia, arătându-i cum dâșii se găsesc față de Tit, încât că li este deajuns spre a-l cinsti pre acela numai faptul că îl arată a fi tovarăș al său. Însă nici cu aceasta nu s'a mulțămit, ci a mai adaos și alt-cevâ, zicând: „Și întru voi împreună lucrătoriu“. Nu simplu lucrătoriu, ci «în cele cătră voi, în propășirea voastră, în înaintare, în dragostea, în osârdia cea cătră voi» — ceia ce mai ales ar fi putut a-l apropiea de dâșii.

„Ori frații voștri“. «Sau despre alții, zice, de veți voi a auzi ceva, apoi și aceștia au cele mai mari drepturi de recomandare cătră voi, fiindcă și aceștia, zice, „sunt frații noștri și apostoli ai bisericelor“, adecă de biserici trimiși. Mai departe apoi pune ceia ce este mai mare decât toate: „Slava lui Christos“, adecă, ceia ce se face acestora, la Christos se rapoartă. «Ori că veți voi a-i primi ca apostoli, zice, ai bisericelor, ori ca frați, ori că o veți face spre slava lui Christos, multe pricini veți aveâ spre a-i iubi. Pentru Tit am a spune că și al meu tovarăș este, dară și al vostru iubitoriu; iară pentru aceștia că sunt frați, că sunt apostoli ai bisericelor, că sunt slava lui Christos».

Ai văzut cum și de aici se invederează că aceștia erau necunoscuți lor? Dacă ar fi fost cunoscuți lor, de sigur că i-ar fi împodobit cu laude de acelea cu care a împodobit și pre Tit, — zic adecă de dragostea aceleia cătră dâșii, — dară fiindcă încă nu li erau cunoscuți, apoi «ca pre frați primiți-i, zice, ca pre apostolii bisericelor, ca pre cei ce lucrează spre slava lui Christos». Pentru care adaogă: „Drept aceia arătarea dragostei voastre, și a laudei noastre pentru voi, spre dâșii să o arătați înaintea feței bisericelor“. (Vers. 24). Acum să arătați, zice, cum ne iubiți pre noi, și cum noi, nu cum s'ar întâmplă și în zadar ne mândrim și ne lăudăm cu voi; iară aceasta o veți dovedi, dacă veți arată cătră dâșii dragostea. După aceia

apoi chiar și vorba o face mai infrișată, zicând: „Înaintea feței bisericilor“, adică în slava, și în cinstea bisericilor. «Că dacă pre aceștia îi veți cinsti, veți cinsti pre bisericile care i-au trimis». Că cinstea făcută lor nu este îndreptată numai la dânsii, ci și la cei ce i-au trimis pre dânsii, carii i-au hirotonisit, sau i-au însărcinat cu această solie, și la cei mai înainte de dânsii, spre slava lui Dumnezeu. Când noi vom cinsti pre cei ce-i slujesc lui, apoi toate cele atingătoare de faima lor cea bună se rapoartă la dânsul, și la obștea bisericilor. Dară nici aceasta nu este mic lucru, fiindcă mare este puterea unei adunări strinsă în același scop.

¹⁾ Dacă rugăciunea bisericilor a deslegat pre Petru din legături, apoi și gura lui Pavel o a deschis. Faima acestora, nu cum s'ar întâmplă, împodobește și pre cei intrați între căpeteniile duhovnicești. De aceia și cel ce urmează a hirotonisi sau alege pre alții, invoacă atunci și rugăciunile acelora, iară aceia hotărăsc, și strigă cu glas, tot ceia ce știu cei inițiați în tainele credinței. Căci nu este slobod de a desvâli toate celor ce nu sunt inițiați. Sunt împrejurări când preotul nu se deosebește de cel supus, adică de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednici de tainele cele infrișate, fiindcă cu toții ne învrednicim de aceleași taine, iară nu ca în legea veche, când pe unele le mănca preotul, iară pe altele cel ce nu era preot, așa că poporului nu-i era slobod de a se împărtăși din cele ce se împărtășă preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor li stă de față un trup și un păhar. Și chiar în rugăciuni ar putea vedea cineva pe popor contribuind cu o bună parte, căci pentru cei îndrăciți și pentru cei aflați în pocăință, rugăciunile se fac în comun, și de preot și de credincioși; atunci cu toții zic aceiași rugăciune, rugăciune plină de milă și compătimire.

Și iarăși, când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăși din masa cea sfântă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, și cu toții stăm la felu jos pe același loc, și cu toții la felu ne ridicăm în picioare. Când ar trebui iarăși a ne împărtăși de pace, noi și atunci cu toții ne sărutăm împreună. Și chiar în timpul când se

¹⁾ *Partea morală.* Despre nevoea de rugăciune, și pentru a nu ne dezbină unii de alții. (*Veron*).

săvârsesc înfricoșatele taine preotul se roagă cu poporul, dară și poporul se roagă cu preotul, fiindcă expresiunea: „și cu duhul tău“ nimic nu este, decât aceasta.

Cele ale evharistiei iarăși sunt comune, căci nici preotul nu mulțamește singur, ci și întregul popor. Că mai 'ntâi primind răspunsul lor, apoi unindu-se și dâșii cu preotul și zicând, că cu vrednicie și cu dreptate se face aceasta, la urmă începe și preotul sfânta evharistie. Și de ce te minunezi, că poporul grăiește împreună cu preotul, când el înalță imnuri de laudă lui Dumnezeu chiar și împreună cu heruvimii și cu puterile cele de sus? Acestea toate le-am spus, ca și fie-care dintre voi să fie cu băgare de samă; ca să cunoaștem că cu toții suntem un trup, având poate numai atâta deosebire între noi, pe câtă deosebire au madulările între dânsele, și să nu aruncăm totul pe preoți, ci și voi să vă îngrijiți, ca uniia ce sunteți din trupul obștesc, din biserica întreagă. Că aceasta ni pregătește și nouă o mai mare siguranță, în același timp și vouă propășire în fapta bună.

Ascultă, cum pe timpul apostolilor în multe împrejurări credincioșii cu toții erau luați ca părtași la părerea și hotărîrea adunării, căci când de pildă au hirotonisit, sau au ales pe cei șapte diaconi, mai întâi au comunicat despre aceasta comunității întregi; și când Petru a introdus în ceata sfinților apostoli pe Mathia, a comunicat mai 'ntâi tuturor celor de față, atât bărbați cât și femei. Că aici nu este nici trufiea stăpânilor, și nici robia celor stăpâniți, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu samă în aceia, că își ia pe spatele sale ceva mai mult decât ori-ce ostenele, își ia îngrijirea de voi, iară nici de cum nu caută onoruri multe. Căci în biserică trebuie a trăi ca și într'o casă, adecă trebuie a ne găsi cu toții ca cum am fi un singur trup, după cum și botezul este unul, și masa este una, și izvorul este unul, și zidire este una, și tată este unul.

Deci, pentru ce ne dezbinăm între noi, și ne învrăjbim unii contra altora? Ne vedem siliți prin urmare de a ne plânge iarăși tot de aceleași, de care de multe-ori ne-am plâns. Cele prezente, iubiților, sunt vrednice de plâns. Suntem atât de mult dezbinați unii de alții, în cât este nevoie de a imita legătura dintr'un trup omnesc, căci numai așa va putea chiar și cel mai mare de a se folosi din contactul cu cel mai mic. Dacă Moisi

a aflat ceva din cele de folos dela socrul său¹⁾, ceia ce el nu știea, apoi cu atât mai mult ar putea fi aceasta în biserică. Și ce poate fi, dacă ceia ce a știut necredinciosul, nu a știut cel duhovnicesc? Pentru ca să cunoască cu toții de pe atunci, că chiar de ar despărți marea în două, chiar de ar sfărîmă peatra ca să curgă din ea apă, totuși avea trebuință de ajutorul lui Dumnezeu; și că acelea nu erau ale firei omenești, ci ale puterii lui Dumnezeu. Și acum dacă de pildă cutare nu spune cele ce trebuie a spune, un altul sculându-se să spună, — chiar mic și nebăgat în samă de ar fi acesta, însă ar spune ceva din cele de folos, primește-i părerea. Chiar de ar fi dintre cei mai proști și mai ordinari, tu să nu-l disprețuiești. Căci nimeni nu poate fi atât de departe de aproapele său, pe cât de departe era Moisi de socrul său; și totuși n'a crezut că este nedemn de a-l asculta, ci încă i-a și primit părerea, a aprobat-o, ba încă a și scris-o în cartea sfântă, și nu s'a rușinat de a o predă viitorimei, doborând prin aceasta trufiea celor mulți. Pentru care scriind astfel de fapte în istoria sfântă ca pe coloana sau pe monumentul vieții, le-a lăsat omenirii, — fiindcă știea că istoria aceasta va fi multora de folos.

Deci, să nu trecem cu vederea pre cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dâșii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rând; și nici să pretindem că numai decât ceia ce noi am sfătuit sau am povățuit pre cineva, trebuie a fi ascultați, și a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s'ar părea de folos, numai acele primească-se de toți. Că mulți din cei cu vederile scurte, văd de multe-ori mai bine decât cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunțime și mai cu stăruință. Și nici să zici: «dară de ce mă chemi la sfat, dacă nu ascuți de ceia ce-ți spun»? — fiindcă astfel de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitoriu, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuieste, este stăpân numai de a spune cele ale lui; iară dacă cel sfătuit ar găsi că altceva i-ar fi lui de folos, pe când acela ar voi să se facă numai ceia ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitoriu, ci tiran, duple cum am spus.

Deci, dară, să nu facem așa, ci izbăvindu-ne sufletul de orice trufie și ușurință, să avem ca scop: nu numai ca părerile noastre să stea în picioare, ci ca să stăpânească

¹⁾ Notă. A se vedea Exodul, cap. 18, 14—19 și următorii.

totdeauna părerea aceia care folosește, chiar dacă n'ar fi ieșită din capul nostru. Nu puțin vom câștiga și atunci când, neputând găsi noi cele cuvenite, vom primi cele ce ni se pun înainte de alții, fiindcă și dela Dumnezeu vom lua o mare plată, și ne vom bucura și de o mai mare slavă. Că după cum cel ce spune care anume sunt interesele noastre, este înțelept, tot așa și noi primind sfatul, vom avea laudă și vom culege roadele înțelepciunii și ale recunoștinței. Tot așa deci, și casele, ca și cetățile, tot așa și biserica fiind iconomisită, va lua un mai mare avânt. Tot așa de bine iconomisând și noi vieța prezentă, ne vom învrednici de bunurile viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIX

„Că pentru slujba cea către sfinți, de prisos este a scrii vouă“ (Cap. 9, 1).

Spunând atâtea pentru slujbă, aici zice: „este de prisos a vă scrie vouă“. Și nu numai aici se vede înțelepciunea lui, că spunând mai 'nainte atâtea, la urmă zice că „de prisos este a scrie vouă“, ci și că iarăși vorbește de dânsa. Unele spuse cu puțin mai 'nainte le-a grăit pentru cei ce vor primi banii dela dânsii, ca ii adevă să se bucure de multă cinste; altele spuse mai 'nainte de acelea, când vorbea despre Macedoneni, că „sărăciea lor cea adâncă a sporit spre bogăția bunătății lor“, și toate celelalte în fine despre filantropie și eleimosină. Cu toate acestea, spunând atâtea în urmă, și urmând iarăși a li mai grăi „de prisos îmi este, zice, a scrie vouă“. Face aceasta ca încă mai mult să-i atragă la sine.

Că omul, care are poate o slavă atât de mare încât să n'aibă nevoie de sfat, se rușinează de a se

arăta lumii mai pre jos de bunul nume ce-l are. Tot așa face aceasta fiind vorba și de invinovățire; că grăiește trecând cu vederea ceia ce ar voi să spună. De altmintrelea aceasta are o mare putere asupra auditorului, căci de pildă judecătorul văzând mărinimia acuzatului, la urmă nici nu-l mai bănuiește. Că se gândește, zic, că dacă cel ce ar avea multe de grăit și nu spune nimic, cum ar putea el să plăzmuiască cele ce nu sunt? Și prin aceasta dă mai mult a se înțelege, decât a se vorbi, și-și adaoge singur la bunul său renume. Aceasta face și Pavel de multe-ori, și când e vorba de sfat, și chiar și când e vorba de laude, căci după ce spune: „de prisos este a scri vouă“, privește cum îi sfătuiește mai la vale.

„Că știu osârdia voastră, cu care pentru voi mă laud cătră Macedoneni“ (Vers. 2). Mare lucru este, deci, de a ști el aceasta, și cu mult mai mare de a o spune și altora, căci atunci are și o mai mare putere, fiindcă n'ar putea dânsii să se facă de rușine. Ai văzut înțelepciune la dânsul? I-a îndemnat prin exemplul altora, prin Macedoneni: „Și arătăm vouă, fraților, de darul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Macedoniei“ — i-a îndemnat prin exemplul lor chiar: „care nu numai a face, ci și a vreă ați început mai 'nainte din anul trecut“, zice; — i-a îndemnat prin exemplul Domnului, zicând: „că știți darul Domnului nostru Iisus Christos, că pentru voi a sărăcit, bogat fiind“, — și apoi iarăși se refugiază la partea cea mai puternică, punând de față exemplele altora, fiindcă neamul nostru omenesc este jaluz. Ar fi trebuit de sigur ca exemplul Domnului mai ales să-i miște, și după acela apoi să aducă exemplul recompensei; dară fiindcă erau slabi, apoi exemplul acesta îi mișcă mai mult. Că nimic nu poate fi atât de mare și însemnat, ca ceia ce poate face zelul, sau simțul de a întrece pe altul. Căci tu gândește-te cum această idee el o introduce din nou, fiindcă nu zice: «imitați pe aceia», ci că „râvna cea dintre voi pre cei mai mulți a îndemnat“. Dară ce spui Pavele? Cu puțin mai 'nainte ziceai că Macedonenii au dat de bunăvoie, și încă, că „cu multă rugăminte rugându-ne pre

noi“; — deci cum de zici acum „râvna cea dintre voi“, adecă că numai așa au dat? «Da! zice el: noi nu i-am sfătuit, nu i-am rugat, ci numai că v'am lăudat pre voi, ne-am mândrit cu voi, și aceasta a fost deajuns spre îndemnarea lor».

Ai văzut cum îi mișcă prin alții pe aceștia, și prin aceștia pre alții, și cum împreună cu zelul, sau râvna lor, a amestecat și cea mai mare laudă? Apoi ca nu cumva să-i înalțe prea mult, privește cu câtă cumpătare își mrejăște vorba zicând: „și râvna cea dintre voi pre cei mai mulți a îndemnat“. Gândește-te, deci, ce ar fi fost, ca altora să li fie pricină pentru o asemenea eleimosină, iară dâșii să nu ia parte la această subscripție. De aceia n'a zis «imitați pre aceia», fiindcă n'ar fi avut atâta putere râvna lor, ci «aceia v'au imitat pre voi, și deci voi ca dascali să nu vă arătați mai pre jos de ucenici».

Și privește cum deșteptându-i pre dâșii și ațitându-i foarte tare, se preface pare-că a stă de partea lor, sau mai bine zis, ca și cum pare-că dâșii s'ar găsi în dispută și în întrecere, iară el li ia apărarea, și se dă de partea lor. Că dupre cum mai sus a zis: „Căci peste putere voioși au fost, cu multă rugămintă rugându-ne pre noi, ca să luăm darul și împărțășirea slujbei cei cătră sfinți, încât am rugat pre Tit, ca precum mai 'nainte a început, așa să și săvârșască întru voi darul acesta“, tot așa și aici zice că „am trimis pe frați, ca nu îndeșart să fie lauda noastră“. Și s'ar părea că se pune pre sine de partea Corinthenilor prin toate acestea, de și se îngrijă de toți deopotrivă. Ceia ce el spune aici, aceasta va să zică: «mă mândresc mult cu voi, mă îngâmf pentru toți, m'am mândrit și cu aceia, așa că dacă voi veți rămâne în urmă, cele ale rușinei sunt obștești». Dară și aceasta el o spune cumpătat, căci a adaos: „în partea aceasta“ — nu peste tot locul — „ca precum am zis, să fiți gata“, adecă «n'am spus că veți găti, ci, că ați fost gătit totul, și că nimic nu vă mai lipsă. Aceasta, deci, voiesc a o dovedi prin fapte» zice. Mai departe apoi, chiar se mărește neliniștea lui, zicând: „Ca nu cumva de vor veni în-

preună cu mine Macedonenii, și vă vor afla pre voi negătiți, să ne rușinăm noi — ca să nu zicem „voi“ întru starea aceasta a laudei“. Rușinea este mai mare, când pui ca privitori pre mulți dintre cei ce au auzit deja de acest fapt. Și n'a zis că «voiu aduce Macedoneni cu mine», ca să nu se pară că aceasta el o face într'adins, ci „Ca nu cumvâ de vor veni împreună cu mine“, adecă că s'ar putea întâmpla una ca aceasta. Astfeliu, deci, el a făcut cuvântul său nebănuț prin aceste vorbe, pe când dacă ar fi grăit altmintrelea, i-ar fi făcut mai iubitori de dispută. Și privește încă, cum el i-a ațitat nu numai dela cele duhovnicești, ci și dela cele trupești. «Dacă poate nu vă mișcă atât de mult persoana mea, zice, ci vă încurajați ca față de unul ce vă cunoaște, totuși gândiți-vă la Macedoneni „ca nu cumvâ să vină împreună cu mine și să vă afle pre voi“ — și nu zice «nevoind» ci „nepregătiți“, adecă nerăspunzând suma ce trebuie a plăti. Că dacă este rușine de a nu respunde imediat, apoi a nu respunde de loc nimic, sau mai puțin decât trebuie, poți pricepe câtă rușine poate fi. Apoi arată cu multă liniște și ceia ce s'ar putea întâmpla din această cauză, zicând cam înțepătoriu: „Ca nu cumvâ să ne rușinăm noi, ca să nu zicem „Voi“, după care iarăși o îndreaptă, zicând: „întru starea aceasta a laudei“, făcându-i prin aceasta nu mai leneși, ci arătând că dacă în altele au avut succese, apoi trebuie ca și de astă-dată să aibă multă îndrăzneală.

„Drept aceia de nevoie a fi am socotit a îndemna¹⁾ pre frați ca să vie mai 'nainte la voi, și să gătească cea mai 'nainte făgăduită a voastră bine-cuvântare, iară nu ca o lăcomie“ (Vers. 5). Iarăși a repetat ideia sub o altă formă; și ca să nu se creadă că le spune acestea cum s'ar întâmpla, apoi și cauza călătoriei fraților o arată a fi

¹⁾ Notă. In edițiunea sf. Chrisostom versul acesta sună astfeliu: „Deci am socotit de nevoie de a trimite pre frați mai 'nainte, ca să gătească cea mai 'nainte a voastră bine-cuvântare...“ astfeliu că expresiunea „a îndemna pre frați“ din textus receptus lipsește.

tot aceeași, adevărat să nu fie dânsii rușinați. Ai văzut că expresiunea lui de mai sus: „de prisos este a scri vouă” este un început de sfătuire? Ai văzut câte a spus el pentru această slujbă? Pe lângă acestea apoi, se mai poate spune și aceea, că spre a nu se părea că se contrazice spunând „de prisos este”, apoi a trecut cu vorba la graba, la buna-voință și la dărnicia lor, ca astfel prin acestea să-i pregătească pe dânsii. Că aceste trei lucruri li cere el. Dealtmintrelea acestea le-a pus în mișcare și la început, căci când zice că „Că într-o multă ispită de necaz prisosința bucuriei lor, și sărăciea lor cea adâncă a sporit spre bogăția bunătății lor”, nimic altă nu spune, decât că au dat și mult, și cu bucurie, și în grabă, și că nu numai că nu s’au întristat dând, ci și când au fost în ispite — ceia ce este mai greu decât a da — nu s’au îngreuiat de a face aceasta. Și expresiunea „S’au dat pre sine nouă” arată și buna-voință de a da, în același timp și marea lor credință. Deci și aici tot aceea face.

Fiindcă dărnicia și buna-voință sunt contrare, și fiindcă cel ce dă mult de multe-ori se întristează, iară cel ce nu voiește a se întrista dă mai puțin, privește cum se îngrijește pentru fie-care din aceștia, și încă cu înțelepciunea cuvenită lui. El n’a zis că a da puțin și cu bună-voință este mai bine, decât a da mult și cu silă, — fiindcă dânsul voia de a da și mult, și cu bună-voință, însă cum? „Să gătească cea mai înainte făgăduită a voastră bine-cuvântare, ca să fie aceea gata, așa ca o bine-cuvântare, iară nu ca o lăcomie”. Mai întâi el începe dela ceia ce este mai plăcut și mai ușor, dela a nu da de silă, căci „este bine-cuvântare”, zice. Și privește cum arată rodul buniei-voinți inverzind îndată, iară pre cei ce dau ca încărcăți de bine-cuvântare. Și cu denumirea aceasta i-a deșteptat, fiindcă nimeni nu dă bine-cuvântare cu întristare sau scârbă. Și nici numai cu atâta s’a mulțămuit, ci a adaos: „iară nu ca o lăcomie”. «Să nu vă închipuiți, zice, că primim aceasta ca împinși de lăcomie, ci că ne facem vouă motiv de bine-cuvântare. Că lăcomia este a celor ce dau fără de voie; așa că cel ce dă eleimosină fără voie, lăcomie dă».

Apoi dela această idee iarăși trece la ceialaltă, de a da cu dărnicie. „Iară aceasta zic“ — adecă împreună cu cele de până acum, și aceia am a spune: „că cel ce samănă cu scumpete, cu scumpete va și seceră; iară cel ce samănă întru bine-cuvântări, întru bine-cuvântări va și seceră“ (Vers. 6). Și n'a spus «cel ce samănă cu minuțiozitate, sau cel ce dă cu zgârcenie», ci a întrebuițat o expresiune mai plăcută la auz „cu scumpătate“ zice. Dară apoi și lucrul l-a numit sămânță, ca astfelu de îndată să te gândești la resplată, și cugetând la seceriș să afli că vei lua mai mult decât vei da. De aceia n'a spus «cel ce dă», ci „cel ce samănă“, și nici n'a spus «de veți sămăna voi», ci vorba lui este în general. Nici n'a spus «cel ce samănă întru belșug, sau din belșug», ci „întru bine-cuvântări“ ceia ce este cu mult mai mare și mai principal. Și după aceia iarăși se reîntoarce la cea dintâi, zicând:

„Fie-care precum se îndură cu inima“ (Vers. 7). Face aceasta cinevă cu propria sa voință și putere, iară nu fiind silit. De aceia și asupra acestui lucru el stăruiește, căci zicând: „precum se îndură de bună-voie“ a adaos imediat: „nu din mâhnire, sau de silă“, și nici numai cu acestea sau mulțămit, ci aduce mărturie și din Sfinta scriptură, zicând: „că pre dătătoriu de bună-voie iubește Dumnezeu“. Ai văzut cum aceasta el o pune necontenit? „Nu ca cum ași poronci vouă zic“ și „sfat întru aceasta vă dau“ și „ca o bine-cuvântare, iară nu ca o lăcomie“, și iarăși: „nu din mâhnire, sau de silă, că pre dătătoriu de bună-voie iubește Dumnezeu“. Aici mi se pare că se vorbește de dărnicie, sau de mărînimie, el însă a întrebuițat expresiunea aceasta în ideia de a da cu bună-voință. Fiindcă exemplul Macedonenilor și toate cealalte erau deajuns spre a duce la un bun sfârșit această chestiune, apoi nu grăiește multe despre dânsa, ci despre aceia că nu trebuie a dà fără de voie. Că dacă a dà de voie este fapt al virtuței, apoi tot ce vine din silă pierde orice resplată.

Și nu numai că sfătuiește, ci se și roagă, ceia ce

face pururea, zicând: „Și puternic este Dumnezeu, să prisosască tot darul întru voi“ (Vers. 8). Prin această rugăciune el restoarnă ori-ce gând ascuns în inima cuivă, care poate pe mulți împiedecă de a da și astăzi. Căci mulți se tem de a da eleimosină, zicând «nu cumvâ să devin sărac, nu cumvâ să am și eu nevoie de alții». Această frică deci resturnând-o adaogă rugăciunea, zicând: „tot darul să prisosască întru voi“. N'a zis simplu «să vă umpleți», ci să prisosască întru voi. Și ce va să zică: „să prisosască întru voi“? «Să vă umple pre voi într'atâta, zice, în cât să puteți a prisosi în dărnicia aceasta».

„Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun“. Privește și în rugăciunea lui marea sa filosofie. El nu se roagă pentru bogăție, nici pentru prisosința averilor, ci „întru toate pururea toată îndestularea având“. Și nu numai aceasta trebuie a admiră la dânsul, că prisosința aceasta n'a mărit-o cătuși de puțin, și că nici nu-i silește de a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbăciunea lor, ci cere pentru dânsii toată îndestularea, și arată în același timp, că nu trebuie a abuză de darurile lui Dumnezeu.

„Să prisosiți spre tot lucrul bun“. «De aceia, zice, cer dela Dumnezeu asemenea lucru, ca să dați și altora». Și n'a zis simplu «să dați», ci „să prisosiți“. Căci dacă în lucrurile trupești el li cere îndestulare, în cele duhovnicești li cere și prisosință, nu numai în eleimosină, ci și în toate celelalte, sau duple cum zice: „spre tot lucrul bun“. Apoi li aduce ca sfătuitoriu pe însuși Prorocul, căutând sau cerând mărturia invocată de dânsul pentru dărnicia lor. „Precum este scris: împărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui remâne în veac“ (Vers. 9). Aceasta va să zică: „Să prisosiți“, fiindcă a împărți, nimic altă nu arată, decât a da cu îmbelșugare. Că dacă averile nu remân, totuși cele din ele remân. Și lucrul cel de mirat este că dacă sunt păzite, se pierd, iară dacă sunt împrăstiate, sau împărțite, remân pentru totdeauna. Sub numele de dreptate de aici, Prorocul numește filantropia, fiindcă dânsa

face drepti pre cei ce imprăstie averile cu imbelșugare la cei lipsiți, arzând ca și un foc păcatele celui ce face așa.

¹⁾ Deci, iubiților. să nu cercetăm cu amănunțime, când facem milostenii, ci să semănăm cu mânele pline. Nu vezi câte dau uniia mimicilor din theatru și femeilor curve? Măcar pe jumătate din ceia ce dau aceia jucătorilor din teatru dă și tu lui Christos; cât dau aceia din ambițiune celor de pe scenă, dă și tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur prețios, pe când tu nu îmbraci trupul lui Christos nici cu o haină simplă, de și il vezi gol. Deci, de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, și de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela procură atâtea lucruri unei femei care-l necinstește și-l pierde, tu nu procuri nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit și te-a făcut strălucit? Când cheltuești pentru pantece, beții și desfrânări, nici de cum nu-ți aduci aminte de sărăcie; iară când e nevoie de a veni în ajutoriul sărăciei, te faci mai sărac decât toți săracii. Când tu hrănind la masa ta parasiți și lingușitori, cheltuiești ca din izvoare fără sfârșit, te bucuri, iară dacă cumva s'ar întâmplă să vezi vr'un sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

De aceia tocmai ne vom osândi atunci și de noi înși-ne și de alții, și de cei cu fapte bune, și de cei cu fapte răle. Că va zice atunci cătră tine: «de ce tu nu ai fost tot atât de mărinimos și în cele convenite? Acesta dând unei curve, nu s'a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iară tu dacă trebuie de a da stăpânului tău, care a spus să nu ne 'ngrijim, tremurai de groază și de frică!»! Și de ce iertare vei putea fi vrednic? Că dacă un om, și încă nu trece cu vederea primind vr'o binefacere, ci va înapoiă harul primit, apoi cu atât mai mult Christos. Căci cel ce a dat și fără să primiască ceva, apoi cum n'ar da după ce a primit? «Dară, zici tu, când uniia cheltuiesc mult, și la urmă au nevoie de alții?» Vorbești de sigur despre cei ce au cheltuit totul, iară tu n'ai dat nici un obol. Făgăduiește de a imprăstia totul, și atunci întreabă și despre acestea. Până când însă tu ești sgârcit, și preă puțin dai din cele ce ai, de

¹⁾ *Partea morală.* Noi nu trebuie a cerne sau a cercetă cu amănunțime ceia ce dăm ca eleimosină. (*Veron*).

ce îmi pui înainte pretexte de acest fel? Noi nu te ducem doară la cea mai de pe urmă sărăcie și la o totală lipsă de avere, ci îți cerem ca pe cele prisoselnice să le tai, și să te mulțamești numai cu strictul necesar. Mulțămirea cu strictul necesar, sau mai bine zis, cu puțin, se regulează de trebuința absolută a acelor lucruri, fără de care nu este cu putință de a trăi cineva. Nimeni nu te împiedecă dela acestea, și nici nu-ți interzice hrana zilnică. Hrană, dară nu dezmerdare, zic; învelitoare pe corp, iară nu podoabe. Sau mai bine zis, dacă cineva ar examina bine, apoi aceasta mai ales ar fi dezmerdare, căci gândește-te bine. De cine am spune noi că se dezmerdă mai mult; oare de cel ce se hrănește cu zarzavaturi, care este sănătos, și nimic rău nu suferă, sau de cel ce are masă sibaritică¹⁾ și este încărcat de mii de boale? Este invederat că de acest din urmă.

Prin urmare nimic mai mult decât aceasta să nu căutăm, dacă voim de a ne dezmerda cu adevărat, și a viețui în același timp cu sănătate. Și în aceasta mărginim noi mulțămirea cu strictul necesar, sau mulțămirea cu puțin. Cel ce poate a se mulțami cu stridii, și a fi sănătos, nimic mai mult să nu caute; iară cel mai slab și mai neputincios, și care are nevoie și de îndulcirea lui cu zarzavaturi, să nu fie împiedecat. Iară dacă cineva ar fi mai neputincios și decât acesta, și ar avea nevoie poate de un ajutoriu cumpătat din cărnuri, nici de acestea nu-l împiedecăm. Căci nu pentru a ucide sau a vătăma pe oameni sfătuim noi prin acestea, ci ca cele prisoselnice să le tăiem. Iară prisoselnic este, tot ceia ce e mai mult decât trebuința. Căci, când noi și fără acestea am putea trăi cu sănătate și plăcut, tot ceia ce este adaos, este cu desăvârșire prisoselnic.

Acestea le spunem noi și de haine, și de masă, și de casă, și de toate celelalte, și pretutindeni căutăm trebuința numai, căci prisosul este și nefolositoriu. Când vei studiea bine cumpătarea sau mulțămirea cu puțin, atunci vei ajunge a fi răvnitoriu acelei văduve²⁾, și te vei ridica și la mai mari decât dânsa. Intru cât însă te

¹⁾ *Notă.* *Sibarisul*, sau *Sybarisa*, era un oraș al Italiei, pe Golful Tarantin, ai căruia locuitori din pricina mării rodnicii a pământului ajunsese într'atâta molăciune și dezmerdare, în cât au ramas de pomină. (A se vedeă lexiconul Greco-Român de Ioanid).

²⁾ *Notă.* A se vedeă cap. 17. din cartea a 3-a a Impăraților.

ingrijăști de îndestulare, nu vei ajunge de loc la filosofia acelei femei. Aceea a ajuns și mai presus de îndestulare cu strictul necesar, fiindcă chiar cele ce urmau a-i servi de hrană ei, le-a pus pe toate înaintea Prorocului. Poate că te găsești în lipsă de cele trebuitoare; și nu te rușinezi fiind învins de o femeie, pe care nu numai că n'o răvnești, ci încă ești foarte departe de dânsa? Aceea n'a spus ceia ce spunem noi: «dară dacă voi cheltui totul, și mă voi vedea silită de a avea nevoie de altul?» — ci cu toată mulțămirea 'și-a dat tot ce avea. Și ce ar putea zice cineva de acea femeie de pe timpul Prorocului Ilie? Căci dânsa nu era primejduită numai cu sărăciea, ci și cu moartea, și nu numai ea, ci și copiii ei; căci dela nimeni nu așteptă ca să primiască ceva, ci ca să moară imediat. «Dară, zici tu, a văzut pe Prorocul, și de aceia a devenit darnică». Și voi nu vedeți mii de sfinți? Și ce zic eu sfinți? Vedeți cerând chiar pe stăpânul Prorocilor, și nici așa nu sunteți filantropi, ci având averi care trec din una în alta și se înmulțesc, nu dați nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Proroc era acela, și a convins pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s'au convins de a-l crede pe dânsul de mare și miraculos.

Căci, cum de n'a zis ea — dupre cum chiar era natural să cugete, ca o femeie barbară și de alt neam — că «dacă ai fi Proroc, nu ai avea nevoie de mine; și dacă ai fi prietenul lui Dumnezeu, nu te-ar fi trecut el cu vederea. Fie! Iudeii pentru păcatele lor, poartă cu dânsii această pedeapsă; dară acesta cum, și din ce cauză suferă»? Nimic din acestea ea n'a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iară mai 'nainte de casă cugetul și inima, și a pus la mijloc toate cele ce avea, și lăsând la o parte natura, a disprețuit pe copiii săi, și a preferat pe străin înaintea tuturor. Gândește-te, deci, câtă osândă nu vom avea noi, dacă dăm mai puțin decât o femeie văduvă, săracă, de alt neam, barbară, mamă de copii, și nimic știind din cele ce știm noi, și totuși ne arătăm mai slabi și mai pre jos de dânsa. Că dacă avem uniia din noi trupul puternic, nu pentru aceasta suntem voinici. Numai acela are această însușire — chiar de ar sta el culcat pe pat, care are puterea dela sine, numai acela, zic, este voinic; iară dacă n'a are aceasta, apoi chiar un munte de ar mișcă din loc cu puterea trupului

său, cu nimic nu s'ar arăta mai puternic decât o copilă tânără, sau decât o babă gârbovită. Că în timp ce acela se luptă cu rălele netrupești, acesta nu îndrăznește nici a se uita la ele. Și ca să afli că aceasta este însușirea bărbăției, o poți cunoaște din însuși exemplul ce ni stă de față.

În adevăr, iubiților, ce ar putea fi mai voinic decât această femeie, carea și față cu natura ei, față de groaza foametei, ba chiar față și de amenințarea morții a stat cu voinicie, și s'a arătat mai puternică decât toate ispitele? Ascultă cum însuși Christos o a lăudat, zicând: „Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, și cătră nici una n'a fost trimis Prorocul, decât numai la o femeie văduvă din Sarethă Sidonului“ (Lucă 4, 25. 26). Să spun încă ceva mare și paradox? Această femeie văduvă a introdus în primirea oaspeților ceva mai mult decât părintele nostru Abraâm. Că dânsa n'a alergat la cireada vitelor, ca acela, ci din pumnul acela de făină, a întrecut pe toți cei vestiți prin ospitalitate. Acela o întrecea prin aceia, că singur pe sine s'a rănduit la slujba străinilor, iară aceasta a covârșit prin aceia, că n'a cruțat nici chiar pe copiii sei pentru străin, și nici măcar nu nădăjduia în cele viitoare: Noi, însă, având înaintea noastră și împărăția cerurilor, și gheena amenințându-ne, și cea ce este mai mare decât ori-ce, că Dumnezeu a făcut atâtea pentru noi, bucurându-se și veselindu-se cu cele ce a făcut, și totuși am căzut cu totul.

Nu, vă rog; ci să împrăștiem, să dăm săracilor, precum trebuie a da. Căci multul sau puținul nu cu măsura celor date îl hotărăște Dumnezeu, ci cu puterea averei celui ce dă. De multe-ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puțin decât cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosință. Dară fă chiar și așa, și iute vei ajunge de a da și mai cu imbelșugare. Imprăștie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voiește a fi împreună cu banii, ci prin tranșii și nu cu dâșil ni va sta de față. Că nu este cu putință de a locui împreună pofta de bani și dreptatea, fiindcă își au despărțite corturile lor. Deci, nu te mai trudi de a aduna la un loc cele ce nu se pot amesteca, ci alungă dela tine tiranica iubire de argint, dacă voiești de a lua dreptatea împărătească, căci aceasta este îm-

părăteasa cea adevărată, care face liberi pe cei robi, pe când aceia face cu totul din contra.

Deci, iubiților, cu toată graba să fugim de aceea, și să îmbrățoșăm pre aceasta, ca astfel să ne învrednicim și libertății de aici, în același timp și de împărăția cerurilor, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Iară cel ce dă semântă semănătorului, să vă dea și pâine spre mâncare, și să înmulțească semânta voastră, și să crească roadele dreptății voastre“ (Cap. 9, 10).

Mai cu samă din aceasta ar putea cineva admira înțelepciunea lui Pavel, că îndemnându-i dela cele duhovnicești, și dela cele trupești, și în resplată același lucru îl face, punând amândouă recompensele. Expresiunea: „Impărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veac“ este cu privire la resplata duhovnicească, iară zicerea: „să înmulțească semânta voastră“ este pentru resplata trupească. Și totuși el nu rămâne aici, ci iarăși se întoarce la cele duhovnicești, punând neconținut acestea în paralel, căci și expresiunea: „Să crească roadele dreptății voastre“ este duhovnicească. Acestea le face, și își variază cuvântul, zmulgând din rădăcină cugetarea cea fricoasă și prostească a aceloră, și din toate părțile li slăbește frica de sărăcie, până și chiar prin exemplul acesta de acum.

Că dacă Dumnezeu dă și celor ce seamănă în pământ, sau dacă dă cu îmbelșugare și celor ce hrănesc trupul, apoi cu atât mai mult celor ce cultivă ceriul, celor ce se îngrijesc de suflet; fiindcă el voiește ca mai ales aceștia să se bucure de pronia sa. Aceasta însă

n'o pune apostolul în mod silogistic, adecă n'o lasă la judecata lor, și nici așa precum am zis, ci în partea rugăciunii, făcând învederat și silogismul în același timp, și ducându-i pre dânsii la o mai mare nădejde, nu numai dela faptele petrecute, ci și dela rugăciunea lui. „Să înmulțască semânța voastră, zice, și să crească roadele dreptăței voastre“. Și aici iarăși pe tăcuté dă a se înțelege îmbelșugarea, căci „a înmulți și a crește“ aceasta învederează. În același timp nici nu-i lasă deloc de a se îngriji mai mult decât strictul necesar, vorbind de pâine spre mâncare. Căci și aceasta trebuie a admiră la apostol, ceia ce de altminterlea și în pasajele dinainte a fost urzit, că în cele trebuitoare el nu lasă a se cere nimic mai mult, decât strictul necesar, pe când în cele duhovnicești sfătuiește de a aveà cinevâ multă bogăție.

Pentru care și mai sus ziceà: „Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun“, iară aici spune: „Iară cel ce dă semânță semănătorului, să vă dea și pâine spre mâncare, și să înmulțască semânța voastră“ adecă semânța cea duhovnicească. Că el nu cere cum s'ar întâmplă eleimosină, ci aceà eleimosină care este unită cu dărnicia, cu abondența. Pentru aceia o și numește semânță necontenit, fiindcă dupre cum grâul pus în pământ arată țarinile înfrunzite și înverzite, tot așa și eleimosina face multe snopuri de dreptate, și produce roadele nespuse de îmbelșugate. Dorindu-li, deci, atâta belșug, mai departe arată unde anume trebuie a cheltui aceasta, zicând:

„Ca întru toate să vă îmbogățiți spre toată bunătatea (nerăutatea), care lucrează prin voi mulțămită lui Dumnezeu“ (Vers. 11.), adecă: «să nu cheltuiți bogăția în cele ce nu trebuiesc, ci în acelea care aduc lui Dumnezeu multă mulțămire, fiindcă el ne-a făcut moștenitori a mari daruri, și oprind pentru dânsul pre cele mici, nouă ni-a acordat pre cele mai mari». Căci el este stăpânul hranei trupești, pe când hrana cea duhovnicească ni-a încredințat-o nouă, și deci noi singuri suntem stăpâni de a arată țarinele inimii noastre înverzite și înfrunzite. Aceste țarini n'au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună intențiune, și

atunci vom ajunge până la ceriuri. Sub denumirea de «bunătate» (nerăutate = ἀπλότητα) el înțelege aici mărinimia sau îmbelșugarea în facerea milosteniei.

„Care lucrează prin noi mulțămită lui Dumnezeu“. Fapta aceasta nu este numai eleimosină, ci și pricină de o mare mulțămită; sau mai bine zis, nu numai de mulțămită, ci și de alte multe. Toate acestea le pune în trecerea timpului, ca astfel arătând cât de multe sunt cele ce trebuiesc a se face, prin aceasta să-i îndemne de a fi mai cu bunăvoință.

Și care sunt acele multe? Ascultă-l pe dânsul, care zice: „Că de vreme ce dregătoriea slujbei aceștiea nu numai împlinește lipsele sfinților, ci și prisoșește prin multe mulțămite lui Dumnezeu, prin adevărirea slujbei aceștiea slăvind îi pre Dumnezeu pentru ascultarea mărturisirei voastre la evanghelia lui Christos, și pentru bunătatea împărtășirei către dânsii și către toți, și cu rugăciunea lor pentru voi, cari vă doresc pre voi pentru darul lui Dumnezeu cel prea mult întru voi“ (Vers. 12—14). Ceia ce el spune aici aceasta în-samnă: «mai 'ntâi, zice, că voi nu numai împliniți lipsurile sfinților, ci încă și prisosiți, adecă că li dați chiar și mai mult decât au nevoie. După aceia apoi printrânsii înălțați laudă lui Dumnezeu; căci dânsii slăvesc pre Dumnezeu pentru supunerea mărturisirei voastre». Pentru ca să nu arate că dânsii numai de aceia mulțănesc, fiindcă au primit, apoi privește cum îi înalță și numai cât nu li spune: «ceia ce am fost spus Filippenilor, că „nu că doară caut darea“ (4, 17) și vouă vă mărturisesc același lucru. Se bucură de sigur că lipsurile lor le împliniți, și sărăciea lor o îndulciți; însă cu mult mai vârtos se bucură că sunteți supuși astfel evangheliei, al căriea semn acesta este: a da astfel cu îmbelșugare, căci aceasta o poroncește evanghelia». „Și pentru bunătatea împărtășirei către dânsii și către toți“. «Și pentru aceasta slăvesc îi pre Dumnezeu, zice, că sunteți așa de mărinimoși, nu numai către dânsii, ci și către toți». Dară și aceasta este o laudă făcută acelora, căci îi mulțănesc și pentru cele date altora. «Nu numai de

ale lor se îngrijăsc, zice, ci și de ale altora, de și sunt în cea mai de pe urmă sărăcie, — ceia ce este un semn de marea lor virtute». Nimic nu este atât de jaluz ca ceata săracilor. «Dară aceia, zice, sunt curați de patima aceasta, și sunt atât de departe de a se întrista pentru cele ce dau altora, încât se și bucură nu mai puțin decât aceia ce primesc eleimosina».

„Și cu rugăciunea lor pentru voi“. «Pentru cele date lor mulțămesc, zice, lui Dumnezeu; iară pentru dragostea și pentru întâlnirea voastră îl roagă pre dânsul de a se învrednici să vă vadă. Că doresc aceasta nu pentru banii trimiși, ci ca să fie privitori ai charului dat vouă». Ai văzut înțelepciunea lui Pavel? Ai văzut cum înălțându-i pre dânsii, totul a atribuit lui Dumnezeu numind faptul acesta char? Fiindcă a grăit lucruri mari de dânsii, numindu-i slujitori și ridicându-i la înălțime — ca și cum pare că dacă dânsii slujau, el eră slujit — și-i numește pre dânsii adeveriți, sau încercați, la urmă arată că cauza tuturor acestora este Dumnezeu, pentru care și el împreună cu dânsii îi înalță mulțămire, zicând: „Iară mulțămită lui Dumnezeu pentru darul lui cel nespus“ (Vers. 15). Sub denumirea de dar de aici, el înțelege încă și toate bunurile ce prin eleimosină le capătă atât cei ce dau, cât și cei ce iau; sau că poate vorbește de bunurile negrăite, pe care prin venirea lui pe pământ le-a hărăzit cu toată dragostea întregii lumi, ceia ce mai cu samă s'ar și putea presupune.

Deci, pentru ca să-i liniștească, și în același timp să-i facă și mai mărinimoși, li aduce aminte de cele ce au luat și dânsii dela Dumnezeu, fiindcă aceasta este imboldul cel mai puternic pentru ori-ce virtute. De aceia și cuvântul l-a sfârșit aici. Deci, dacă darul este negrăit, apoi ce ar putea fi egal cu nebunia celor cari cern cu toată amănunțimea milostenia ce o fac din averea lui? Și nu numai darul său este nepovestit, ci și pacea lui — prin care a împăcat pre cele de sus cu cele de jos — covârșăște orice minte.

¹⁾ Să ne silim, deci, iubiților, ca după ce ne-am învrednicit de atâta char dela Dumnezeu, să arătăm o viață vrednică de laudă, și să ne îngrijim a face multe

¹⁾ Partea morală. Despre eleimosină. (Veron).

milostenii. Și vom putea face așa, dacă vom fugi de necumpătare, dacă vom fugi de beție, și de îmbuibarea pântecelui. Că și mâncările ca și băuturile le-a dat Dumnezeu, nu pentru îmbuibare, nu pentru neînfrânarea, ci pentru hrana noastră. Nu vinul prin sine face beția, fiindcă dacă ar fi așa, apoi toți ar trebui să se îmbete. «Dară, zice tu, n'ar fi trebuit să vatăme nici chiar mult». Vorbele acestea sunt ale celor beți. Apoi dacă vinul mult vatămă, și totuși nici așa nu te depărtezi de lăcomie; dacă aceasta este uricios și vătămător și totuși nici așa nu contenești cu aceasta poftă urâtă, — dară încă dacă s'ar putea ca și mult să bei, în același timp și cu nimic să nu fii vătămat, unde ai ajunge oare cu lăcomia? Oare n'ai pofti ca și râurile să se prefacă în vin? Oare n'ai strică și nimici totul? Dacă este măsură în hrană, și dacă trecând peste această măsură noi ne vatămăm, și totuși nici așa nu poți suferi frâul, ci rupându-l iai din toate, ca astfel să slujăști îmbuibării pântecelui (gastrimarghiei); apoi ce ai fi făcut tu, dacă s'ar fi ridicat măsura aceasta a naturei? Oare nu ți-ai fi cheltuit tu tot timpul în mâncare și băutură? Trebuie, deci, ca pofta aceasta absurdă să ți-o faci puternică, și să nu împiedece vătămarea cea venită din necumpătare? Dară apoi câte vătămări nu s'ar fi născut de aici? Dară, vai! celor tâmpiți, cari să tăvălesc în noroiu prin beții și prin celelalte desfrânări, și cari dacă se deșteaptă puțin, apoi nimic altă nu fac, decât grăiesc de acestea! De ce vă petreceți timpul în astfelu de întrebări? Trebuie a judecă înși-ne greșalele noastre. În locul celor ce vorbești: «de ce a pūs hotare» sau de ce nu sunt toate în nerândueală? spune: «de ce oare nu încetăm de a ne îmbătă? De ce nu ne săturăm odată? De ce oare suntem mai proști decât necuvântătoarele»? De acestea trebuie a vorbi între voi, a ascultă de glasul apostolic, și a află câte bunuri vi se mărturisesc prin milostenie, și a răpi tezaurul acesta.

Fiindcă milostenia face pe oameni încercați, sau adeveriți, duple cum a zis apostolul; îi face de a disprețui banii, pregătindu-i de a slăvi pre Dumnezeu, de a încălzi dragostea dintre dânșii, și-i face mărinimoși; îi pune preoți sfinți ai lui Dumnezeu, și-i îmbracă cu preoția care poartă în sine o mare plată. Cel milostiv nu se îmbracă cu haină lungă până jos, nici nu are pe

ea clopoței, și nici nu-și pune pe cap cunună, ci îmbracă haina filosofiei, care este mai sfântă decât vestmântul sfințit al preotului; se unge cu unt-de-lemn nu de acel făcut din materie văzută, ci lucrat de duhul, iară cununa o are dela milosteniile și dela îndurările sale. „Pre cel ce te încununează, zice, cu milă și cu îndurări“ (Ps. 102, 4). În locul plăcii care purtă pe dânsa numele lui Dumnezeu, el însuși se face egal cu Dumnezeu. Și cum aceasta? „Fiți deopotrivă ¹⁾ cu Tatăl vostru cel din ceriuri“ (Math. 5, 45), zice.

Voiești poate a vedea și jărtfelnicul lui? Ei bine, acel jărtfelnic nu l-a ridicat Veseleil, și nici altul ca dânsul, ci însuși Dumnezeu; și nu din pietre, ci din materii cu mult mai strălucite decât ceriul, din suflete cuvântătoare. Dară preotul intră în sfânta sfintelor; deci și ție îți este slobod a intră în cele mai înfricoșate, ca să jărtfești această jărtfă; a intră, zic, acolo, unde nimeni nu este de față, ci numai tatăl tău, cel ce vede în ascuns, și unde nimeni altul nu vede. «Și cum se poate, zici tu, ca să nu fiu văzut, când eu stau la jărtfelnic în public»?

Apoi tocmai aici stă minunea; că atunci ușile din mijloc și vâlul sau perdeaua cea de dinainte împiedecau vederea și făceau gol împrejurul lor; în timp ce acum îți este cu puțință de a jărtfi în public, ca în sfânta sfintelor, și a face încă acea jărtfă cu mult mai înfricoșată. Când tu nu faci aceasta de ochii lumii, chiar de ar vedea întreaga lume, totuși nimeni n'a văzut, fiindcă ai făcut așa cum se cuveneă; — căci n'ă zis simplu: „Nu faceți milostenia înaintea oamenilor“ (Math. 6, 1), ci a adaos imediat: „spre a fi văzuți de dânșii“. Acest jărtfelnic este făcut din înseși membrele lui Christos, și trupul stăpânului devine jărtfelnic ție.

Deci, înfricoșază-te de el; tu jărtfești cele sfinte în trupul stăpânului. Acest jărtfelnic este mai înfricoșat chiar și decât jărtfelnicul de-acum, iară nu numai cât de cel din legea veche. Dară nu vă spărieți. Jărtfelnicul acesta numai pentru jărtfa pusă pe dânsul este minunat, în timp ce jărtfelnicul celui milostiv este minunat nu

¹⁾ Notă. În edițiunea noastră obișnuită, acest vers sună astfel: „Ca să fiți fiii Tatălui vostru cel din Ceriuri“ ...

numai pentru aceasta, ci și pentru că este compus din aceeași jărtfă, care 'l face atât de minunat. Jărtfelnicul acesta din natura sa este de peatră, însă devine sfânt, fiindcă primește trupul lui Christos, dară acela este sfânt pentru că este însuși trupul lui Christos. Astfeliu că jărtfelnicul pre care tu mireanul l-ai înfătoșat, este mai înfri-coșat decât acela. Nu cumvâ oare ți se arată Aaron, sau cununa, sau clopoțeeii, sau sfînta sfîntelor? Și de ce ar mai trebui de a face comparațiunea cu acel jărtfelnic, când comparat chiar și cu jărtfelnicul Noului Testament, s'a arătat atât de strălucit?

Tu, cinstești jărtfelnicul acesta, fiindcă primește trupul lui Christos, — în timp ce pre cel ce este însuși trupul lui Christos îl batjocorești și-l treci cu vederea lipsit cu desăvârșire. Acest jărtfelnic l-ai putea vedea, pretutindeni, și pre drumuri lăaturalnice, și prin târguri, ba ai putea vedea jărtfindu-se în el pe fie ce minut, — căci și aici se săvârșăște jărtfă. Și dupre cum preotul chiamă în jărtfa sa pe Duhul Sfînt, tot așa și tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului, ca acest unt-de-lemn, vărsat cu imbelșugare.

Și de voiești a vedea și cele ce se petrec cu cele produse ca jărtfă, apoi și aceia îți voiu arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jărtfelnic? Slava și mulțămîta. Și până unde se duc acestea? Oare până la ceriu? Nici de cum, ci trece dincolo de ceriu, și de ceriul ceriurilor, și stau chiar în fața tronului împărătesc. „Că rugăciunile tale, zice, și milosteniile tale, s'au ridicat înaintea lui Dumnezeu“. (Fapt. Apost. 10, 4). Mirosul jărtfei celei simțite nici măcar nu se ridică la vr'o înălțime mare a văzduhului, în timp ce această jărtfă, voiu să zic milostenia — deschide până și porțile ceriului. Tu de sigur că taci, însă fapta ta strigă, și devine jărtfa laudei, nu junghindu-se vițea, sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care proaduce cele ale sale. O astfeliu de jărtfă este mai bine primită decât ori ce altă filantropie. Când tu vezi vr'un sărac credincios, inchipuește-ți că ai văzut un jărtfelnic. Când vei vedea vr'un sărac de feliul acesta, nu numai să nu-l batjocorești, ci încă să te și sfiști de dânsul, iară dacă vei vedea pe altul batjocorindu-l, tu împiedecă-l, apără-l. Că numai așa vei putea și tu să ai milostiv pre Dum-

nezeu, și te vei învrednici de bunurile făgăduite. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, prin care și împreună cu care să cade slava, stăpânirea și cinstea, Tatălui și Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

„Și însuși eu Pavel vă rog pre voi prin blândeța și liniștirea lui Christos, care de față sunt smerit între voi, iară departe fiind îndrăznesc spre voi. Și vă rog pre voi, ca și de față fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm dupre trup“ (Cap. 10, 1. 2.).

Complectându-și vorba sa despre eleimosină, și arătându-li că mai mult îi iubește el pre dânșii, decât este iubit, în același timp povestindu-li și cele cu privire la răbdarea și ispitile îndurate, la urmă face uz și de cuvinte mai dojănitoare, făcând aluziune la apostolii cei minciunoși, și își încheie vorba cu cuvinte mai greoaie, după care se recomandă pre sine. Dealtfelu aceasta o face în întreaga sa epistolă. De aici dară urmând, de multe-ori se îndreaptă pre sine, zicând: „iarăși începem a ne lăudă (a ne recomandă)? și mai departe zice: „Că nu ne lăudăm pre noi (nu ne recomandăm pre noi), ci prilej dăm vouă de iaudă pentru noi“, iară după aceasta: „Că nu fără de minte m'am făcut lăudându-mă, voi m'ați silit“, și în fine în multe locuri face astfelu de îndreptări. De aceia nici n'ar greși cinevă, dacă epistola aceasta ar numi-o engomion sau lauda lui Pavel. Pentru aceia toate cele atingătoare de har el le trece cu ceă mai mare

îmbelșugare; tot așa și cu cele privitoare la răbdarea sa. Fiindcă erau uniia printre acești Corintheni cari cugetau lucruri mari de dânșii, și cari se puneau pre dânșii înaintea apostolului, pe care-l defăimau ca pre un înfumurat, care nimic nu eră în realitate, și nici nu învățà ceva sănătos — ceia ce dealfeliu eră dovada cea mai bună despre conruperea lor — apoi privește cum începe mustrarea îndreptată contra lor.

„Insu'mi eu Pavel“ zice. Ai văzut câtă greutate în vorbă, și câtă demnitate? Ceia ce voiește a spune, aceasta înseamnă: «mă rog voue, nu mă siliți și nici nu mă lăsați ca să fac uz de puterea mea contra celor ce ne clevetesc pre noi, și cari ne cred a fi niște oameni trupești». Expresiunea aceasta este mai grea decât amenințările ce li spuneà prin întâia lui epistolă: „Ce voiți? cu toeag să viu la voi, sau cu dragoste și cu duhul blândeței“? (I. Cor. 4, 21), iară mai sus ceva: „Că nevenind eu la voi s'au semețit uniia; că voiu veni curând la voi, și voiu cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea“. Aici însă pe amândouă acestea le arată: și putința, și filosofia sau mai bine zis, nerăutatea, dacă astfel îi roagă, și încă cu atâta răvnă, încât să nu fie silit ca să facă uz de puterea sa de a-i pedepsi, de a-i osândi și a li aplică cea mai grea pedeapsă. Că aceasta a dat a se înțelege zicând: „Și vă rog ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm duple trup“.

Dară acum noi să aducem vorba asupra începutului acestui capitol: „Și însu-mi eu Pavel“. Mare este emfaza vorbei, și mare este greutatea cuvântului! Dupre cum și aiurea zice: „Iată, eu Pavel zic voue“ (Galat. 5, 2), și iarăși: „Și eu Pavel bătrânul“ (Filimon 9), și aiurea iarăși: „care a fost ajutătoare a multora, și mie însu'mi“ (Rom. 16, 2), tot așa face și aici. „Și însu-mi eu Pavel“. De sigur că mare lucru este de a-i rugă Pavel, dară cu mult mai mare este ceia ce a adaos, zicând: „prin blândeța și liniștirea lui Christos“. Pentru că voind el a-i ațită tare,

li pune înainte blândeța și liniștirea, făcând prin aceasta mai puternică rugăciunea sa, ca și cum pare că li-ar fi zis: «sfiți-vă de blândeța lui Christos, prin care vă rog pre voi». Acestea le spune, arătând în același timp, că chiar de i-ar aduce cea mai mare silă, el totuși va stă înclinat spre aceasta, fiindcă are în vedere blândeța, și nu pentru că ar fi slab nu se pornește asupra acelor apostoli mincinoși — fiindcă și Christos așa face.

„Care de față sunt smerit între voi, iară depărtat fiind îndrăznesc spre voi“. Dară ce vra să zică el aici? Vorbește aici cu oare-care ironie, grăind acele ce spuneau dânșii. Fiindcă dânșii ziceau: «câci când el este de față, nu este vrednic de nici un cuvânt, ci prost și demn de disprețuit; iară când este departe, se îngâmfă, se trufește, se ridică asupra noastră, și amenință». Aceasta o lasă a se înțelege și prin expresiunile de mai la vale, zicând: „Că epistoliile, zice, sunt grele și tari, iară înfătoșarea (*παρουσία τοῦ σώματος* — înfătoșarea, prezența trupului) trupului slabă, și cuvântul defăimat“ (vers. 10).

Deci, sau că grăește aici prin ironie, invederând prin aceasta o mare greutate în vorbă și zicând: «eu smeritul, eu cel prost când sunt de față, duple cum spun aceia, iară când sunt departe sunt mândru», sau că dacă și grăiește lucruri mari, apoi n'o face aceasta din ușurință, ci pentru că aveă nădejde întrânșii. „Și vă rog pre voi ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm duple trup“. Ai văzut câtă indignare, și cât de lămurită îi este înfruntarea celor grăite? «Mă rog vouă, zice, nu mă siliți a arătă, că chiar și de față fiind sunt puternic, și am toată tăria cerută». Fiindcă dânșii ziceau, că atunci «când el este departe de noi, este îndrăzneț, și se îngâmfă», iată că apostolul face uz de aceleași cuvinte zicând: «mă rog vouă să nu mă siliți de a face întrebuintare de puterea mea» fiindcă expresiunea „cu îndrăznirea“ aceasta înșamnă. Și nu zice: «cu care m'am pregătit», ci „Cu care socotesc“. «Până acum încă nu am judecat aceasta, voi însă îmi dați ocazie; însă nici așa nu vo-

iesc» — de și o făcea aceasta nu ca să se apere pre dânsul, ci evanghelia. Dară dacă și în propoveduirea evangheliei trebuia poate a se apăra, și încă nici aici nu este aspru, ci stă pe loc, așteaptă și se roagă de a nu veni o astfel de trebuință, apoi cu atât mai mult n'ar fi făcut aceasta vreodată pentru dânsul. «Faceți-mi mulțămirea aceasta, zice, de a nu mă vedeă silit să vă arăt, că și de față fiind ași puteă să îndrăznesc duple cum ar cere nevoea» adică a-i certă pre dânsii și a-i pedepsi.

Ai văzut cum el nu era ambițios, și nici că făcea ceva pentru famfaronadă, și cum chiar atunci când ar cere nevoie, el nu pregetă de a numi faptul acesta îndrăzneală? „și vă rog, zice, pre voi, ca și defață fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora“. Aceasta mai cu samă este însușirea unui dascal: să nu se iuțască, și să nu se pună în linie de bătae de 'ndată, ci să îndrepte, să aștepte, și să întârzie în darea pedepselor. Dară cine oare sunt aceia pe carii el îi amenință? „cari ne socotesc pre noi, zice, că umblăm duple trup“, căci aceia îl defăimau pre dânsul de ipocrit, de viclean, și de famfaron.

„Că în trup umblând, nu ne războim trupește“ (Vers. 3). Aici chiar și înfricoșează cu metafora întrebuintată. «Mărturisesc, zice, că suntem îmbrăcați cu trup omenească, însă nu trăim cu trupul». Sau mai bine zis, nici aceasta n'a spus-o pe față, ci o înmagazinează așa zicând în expresiunea de mai sus, care s'ar părea că este o laudă adusă vieții; el însă vorbește de propoveduirea evangheliei, arătând că nu este omenească, și nici nu are nevoie de ajutorul cel de jos. De aceia nici n'a zis că «nu trăim trupește», ci „nu ne războim trupește“, adică: am luat asupra-ni războiu și luptă puternică, însă nu ne războim cu arme trupești, și nici prin vr'o ajutorință omenească.

„Că armele oștirea noastră nu sunt trupești“ (Vers. 4). Și care sunt armele oștirea trupești? Avereă, slava, stăpâniea, eloquența și puterea cuvântului, târcoalele și lingușirile pe lângă cei mari, ipocriziile și celelalte la felu cu acestea. «Ale noastre însă, nu sunt

de acest feliu, zice; însă cum? „Puternice lui Dumnezeu“. Și n'a spus: «noi nu suntem trupești», ci „armele oștirii noastre nu sunt trupești“. Ceia ce am fost spus, este că el vorbește aici pentru propoveduirea evangheliei, și întreaga putere o atribuie lui Dumnezeu. Și nu spune că aceste arme sunt duhovnicești, de și s'ar fi putut zice, spre deosebire de cele trupești, ci „puternice“, dându-se a se înțelege prin această expresiune tocmai aceasta, și arătând că armele acelora sunt slabe și neputincioase.

Dară tu gândește-te și la modestia lui, căci n'a zis doară: «noi suntem puternici», ci „armele noastre sunt puternice lui Dumnezeu“, adică «nu noi le-am făcut astfelu aceste arme, ci însuși Dumnezeu». Fiindcă dânșii erau prizoniți și alungați, și mii de altele sufereau, ceia ce invederă slăbăciunea și neputința lor, apoi arătând puterea lui Dumnezeu, zice: Ci puternice lui Dumnezeu“. «Că aceasta mai cu samă arată puterea lui, că printrânsele dânșii biruiesc; și de și noi avem aceste arme, totuși el este care se războiește printrânsele și biruiește». După aceia apoi el li aduce și laudă nu mică acestor arme, zicând: „Spre surparea țăriilor“. Și ca nu cumva auzind de țării să-ți închipui ceva trupesc, zice imediat: „Surpând izvodirile minții și toată înălțarea ce se ridică împotriva științei lui Dumnezeu“ (Vers. 5), arătând prin metaforă emfaza, iară prin inducție invederând că asemenea luptă este intelectuală; — căci aceste țării asediază sau încunjoară sufletele, și nu trupurile, așa că sunt cu mult mai puternice decât acelea; drept care au nevoie și de arme mai puternice spre a putea fi surpate.

Sub denumirea de țării el înțelege trufia Elinilor, cum și puterea sofismelor și a silogismelor lor. «Dară, zice, pe toate le-a surpat armele îndreptate asupra lor».

„Surpând izvodirile minții și toată înălțarea ce se ridică împotriva științei lui Dumnezeu“ zice. A stărut în metaforă, ca astfelu și emfaza să o facă încă mai mare. Chiar parapete (ὄχυράματα), sau țării de ar fi, sau întărituri cu turn (πυργώματα), sau ori ce

de acest feliu, totuși în fața acestor arme se pleacă și se dau învinse».

„Și robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Christos“, — de și denumirea de robire de aici sună rău la auz, fiindcă este desființarea libertății. Dară oare de ce apostolul întrebuintează asemenea denumire? Pentru ca să se înțeleagă în altfel. Pentru că numele de robire două lucruri învederează: și a cădea din libertate, și a fi biruit cu totul, așa ca nici să se mai ridice vre-odată. Deci, sub această de pe urmă însemnare este luată aici expresiunea „robire“. Precum atunci când zice: „Alte biserici am jăfuit“ nu spune doară că a luat pe ascuns ceva din biserici, ci numai că le-a dezbrăcat și a luat totul, tot așa și aici prin expresiunea „robind“. Că doară lupta nu eră egală, și cu toate acestea dâșii învingeau cu multă ușurință. De aceia n'a spus că «biruim și stăpânim», ci și că „robim“, precum și mai sus n'a zis «aducem mașinării spre surparea țăriilor», ci chiar „surpându-le“, fiindcă mare este puterea armelor. «Noi nu războim cu vorbele, zice, ci cu faptele combatem vorbele; și nu întru înțelepciune trupească, ci întru duhul blândeței și al puterei. Deci, cum am fi putut să ne famfaronim, zice, și să trâmbițăm prin vorbe goale, și prin epistole să amenințăm, duple cum aceia ne defăimau zicând, că epistolele sunt grele, în timp ce nu în acestea a fost puterea noastră?»

Zicând că „robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Christos“, și fiindcă denumirea de robire eră greoaie, apoi iute a sfârșit metafora aici zicând: „spre ascultarea lui Christos“, adică din robie la libertate, din moarte la viață, din pierdere la mântuire. «N'am venit simplu numai ca să combatem, ci să și întoarcem la adevăr pre cei ce ni sunt contra».

„Și gata având a pedepsi toată neascultarea, când se va împlini ascultarea voastră“ (Vers. 6). Aici și pre aceștia i-a înfricoșat, și nu numai pre aceia. «Vă așteptăm pre voi, zice, că atunci când prin sfătuire și prin amenințare vă vom îndreptă, vă vom curăți, și vă vom depărtă de contactul acelora, atunci vom îndreptă pedeapsa contra acelora cari bolesc de această boală nevindecabilă; însă când vă vom vedeă

pre voi că în adevăr v'ați depărtat de dânșii. Ascultați voi și acum, însă nu în totul». «Dară dacă ai face aceasta acum, mai mare folos ai aduce», zici, tu. Nici decum; căci dacă ași face aceasta acum, zice, v'ași lovi și pre voi cu pedeapsa. Trebuie deci ca pre aceia să-i pedepesc, iară pre voi să vă cruț. Dacă însă v'ași cruț, s'ar crede că am făcut aceasta din hatâr cătră voi, însă acum eu nu voiesc aceasta, ci mai întâi să vă îndreptați voi, și după aceia mă voi întoarce contra aceloră».

Ce ar fi putut fi mai blând decât inima cea milostivă a apostolului? El care vedeă pre ai săi amestecați cu străinii, voiește de sigur de a aplică pedeapsa cuvenită, însă îi cruț, și 'și stăpânește năcazul, până ce dânșii se vor depărta de cei străini, ca la urmă să-i lovească numai pre aceia, sau mai bine zis, nici pe aceia. Că pentru aceia amenință așa, și zice că numai cei streini voiește a fi pedepsiți, ca astfel și aceia îndreptându-se de frică, să se reîntoarcă la calea cea dreaptă, și astfel să rămână mânia lui zadarnică. Ca și un doftor eminent, sau părinte obștesc, și protector sau îngrijitoriu, așa și el toate le făcea, așa se îngrijă de toți, îndepărtând piedicele, pre cei vătămăți îndreptându-i, și peste tot locul alergând. Și el săvârșia aceste fapte nici măcar luptându-se, ci ca și cum pare că se ducea spre o biruință gata deja, și la îndămână, el așeză trofee, săpând, surpând și cucerind țările diavolului și mașinăriile demonilor, și întreaga pradă o aducea în tabăra lui Christos. Și nici măcar nu se resuflă puțin, ci dela aceștia alergă la aceia, și iarăși dela aceia la alții, întocmai ca și un general eminent, care în fie-care zi aduce trofee, sau mai bine zis, în fie-care ceas. El intră în foc îmbrăcat numai în haina lui obișnuită, — însă limba lui ținea loc și de săgeți și de platoșă, și de sulită, și de totul în fine. Căci numai cât grăia el, și cuvintele ce ieșiau și cădeau în rândurile dușmanilor, aveau puterea de a alungă pe demoni mai grozav decât ori-ce foc, iară pe cei stăpâniți de dânșii îi readucea înapoi.

Când de pildă a scos pe demonul acela rău, și când se strânsese cinci mii de fermecători acolo¹⁾, el

¹⁾ Notă. Aici e mai mult un *lapsus memoriae*, fiindcă în Fapt. Apost. Cap. 19, 19 se spune de prețul acelor cărți de vrăjitorie, iară nu de numărul vrăjitorilor.

a ars cărțile de vrăji înaintea tuturor, și i-a întors la adevăr. Și precum în războiu căzând pîrgul de apărare, sau tiranul căzând în mâinile vrăjmașilor, toți ostașii aceleia aruncă armele și trec în partea generalului învingătoriu, întocmai așa s'a petrecut și atunci. Căci demonul fiind scos, și toți cei asediați aruncând dela dînsii cărțile de vrăji, sau mai bine zis, nimicindu-le, alergau la picioarele lui Pavel. Iară el, ca și într'o tabără de războiu punând în rînd de bătae pe ai sei, nu stă de loc, ci ca și o ființă înaripată pretutindeni alergă și toate le făcea. Aici îndreptă pre un schiop, dincolo înviea pre un mort, altă dată vătămă pe acela — vorbesc de acel mag — și nici chiar în temniță fiind închis nu se liniștea, ci și acolo a atras la sine pre temniceri, lucrând această robire frumoasă și minunată.

¹⁾ Deci, iubiților, și noi să imităm pe Pavel duple putere. Și ce spun eu duple putere? Căci este slohod, celui ce voiește, de a fi chiar și alătura de dînsul, de a-i vedea vitejia, și a-i imita bărbăția lui. Încă și aceasta o face imitarea lui Pavel: dărîmă cugetările cele deșarte, și ori-ce trufie ce se ridică contra cunoștinței lui Dumnezeu. De și mulți ereteci s'au încercat să-i ciuntească învățătura lui, totuși fiecare mădulariu al trupului său, învederează așa zicînd o mare putere. Fac uz de Apostolul Pavel și Marcion, și Manicheul Manis, însă ciuntindu-i învățătura, — dară cu toate acestea și așa sunt infrunțați de mădularele lui. Căci, dacă de pildă, numai mîna acestui bărbat însemnat se găsea printre dînsii, și îi alungă departe, și dacă numai un picior de al său alungă și doboră pe alții, apoi de aici tu poți afla prisosința puterii lui, dacă chiar și ciuntit el este în stare de a doborî pre toți contrarii lui. «Dară, zici tu, aceasta e mai mult o denaturare, o deformare a învățăturai lui Pavel, ca să facă uz de dînsul toți cei ce se luptau între dînsii». De sigur că eră o denaturare, însă nu din partea lui Pavel — să nu fie — ci din partea celor ce făceau uz de dînsul.

Pavel nu eră doară anevoios sau greoiu în învățătura sa, ci simplu și lămurit, — dară ereticii au schimonosit vorbele lui după ideile lor. «Și de ce a grăit Pavel

¹⁾ *Partea morală.* Engomiu (laudă) Sf. Pavel, și cum că ereticii rău au întrebuintat vorbele lui. (*Veron*).

aşa, zici tu, ca să se dea motiv celor ce voiau a-i ciunti învăătura lui? Dară nu el li-a dat motiv, ci mania acelor eretici, cari făceau uz de dânsul nu precum se cuveniă. Fiindcă şi lumea aceasta mare şi minunată este o dovadă de înţelepciunea lui Dumnezeu, dupre cum şi zice: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu, şi ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopţii vesteşte tărie“ (Ps. 18, 2. 3), şi cu toate acestea mulţi au greşit, şi au stat contra, şi s’au luptat între dânsii.

Unii de pildă au admirat lumea mai mult decât merită, încât că o credeau a fi Dumnezeu, iară alţii atât de mult i-au ignorat frumuseţa ei, încât că o credeau nedemnă de creatura lui Dumnezeu, şi deci atribuiău totul unei materii răle. De şi de pildă Dumnezeu a luat măsuri, făcând atât ceriul cât şi soarele frumos şi mare, ca astfel să nu se creadă a fi vr’unul din ele străine de înţelepciunea lui Dumnezeu, — de a fi lipsiţi şi nedestoinici prin sine înseşi, ca nu cumva omul să le creadă a fi Dumnezeu; — dară cu toate acestea cei betejiţi din cauza propriilor lor silogisme şi cugetări, au căzut în ideia contrară: unii pre alţii înfruntându-se şi acuzându-se, şi s’au rătăcit în cugetări, prin care tocmai căutau a justifica înţelepciunea lui Dumnezeu.

Şi ce spun eu de soare şi de ceriu? Iudeii vedeau atâtea minuni desfăşurându-se înaintea ochilor lor, şi totuşi imediat s’au închinat viţelului de aur. Şi iarăşi vedeau pe Iisus alungând demoni, şi totuşi îl numeau pre dânsul stăpănit de demoni. Dară păcatul acesta nu eră al celui ce scotea demonii, ci al celor ce erau betejiţi cu cugetarea. Nici pe Pavel, deci, să nu-l învinovăţeşti pentru părerea celor ce îl întrebuiţau rău, ci cunoaşte mai ’ntâi bine tesaurul lui, şi bogăţia i-o dezvoltă precum trebuie, şi stă cu bărbăţie faţă de toţi, îngrădindu-te cu armele lui, căci numai aşa vei putea astupă gura Elinilor şi a Iudeilor. «Şi cum, zici tu, nu credeau lui Pavel? Nu credeau, nu se convingeau dela cele făcute printrânsul, dela îndreptarea lumii întregi. Fiindcă toate acestea nu se puteau săvârşi de o putere omenească, ci numai puterea celui răstignit care l-a inspirat şi împu-ternicit pre el, l-a făcut astfel, şi l-a arătat mai puternic decât toţi ritorii, şi filosofi, şi tiranii, şi împăraţii. Pavel este în stare nu numai de a se înarmă şi a doborî pre protivnici, ci încă şi pre alţii a-i face astfel. Deci,

pentru ca noi să fim folositori și nouă și altora, într'una să facem uz de scrierile lui, dezmerdându-ne cu ele în loc de ori-ce livadă încântătoare sau paradis. Căci numai așa vom putea a ne izbăvi de răle, și a face fapte bune, precum și a ne învrednici de bunurile făgăduite nouă. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

„La cele de față vă uitați. De se nădăjduiește cineva că este al lui Christos, aceasta să gândească iarăși dela sine: că precum el este al lui Christos, așa și noi suntem ai lui Christos“ (Cap. 10, 7).

Ceia ce mai cu samă ar putea cineva admira la Pavel pe lângă celelalte, aceasta este: că găsindu-se într'o mare nevoie de a se lăuda pre sine, în același timp și a se umili, el pe amândouă le face deodată, adecă se și laudă, dară totodată se și silește de a se arăta celor mulți că nu este greoiu pentru lauda ce și-o aduce singur, — cea ce ar putea vedea cineva mai ales și în epistola către Galateni. Căci și acolo căzând într'o astfelu de nevoie, de amândouă se îngrijaște deodată, — cea ce este din cele mai grele chestiuni, și care are nevoie de o mare înțelepciune; adecă de a fi cumpătat în vorbă, în același timp a grăi și lucruri mari de dansul.

Deci, tu gândește-te cum și aici el face aceasta. „La cele de față vă uitați“ zice. Privește câtă înțelepciune. Certând mai înainte pre cei ce îi amăgise pre dansii, el n'a stat cu vorba numai la aceia, ci dela aceia se întoarce și la aceștia, și aceasta o face neconținut. Căci el nu se atinge numai de cei ce îi înșelă, ci și de cei înșelați. Că dacă i-ar fi lăsat pre dansii nerăspunzători, nu s'ar fi corijat așa de ușor cu cele spuse

altora, ci chiar s'ar fi îngâmfat foarte mult, nevăzându-se răspunzători de păcate. De aceia se atinge și de dânsii. Și încă nici numai aceasta este de admirat la dânsul, ci și aceia că îi ceartă pe toți într'un mod foarte potrivit.

Ascultă, deci, ce spune acestora. „La cele de față vă uitați“. Nu mic este păcatul acesta, ci încă dintre cele mari, pentru oamenii ce se lasă lesne de a fi înșelați. Ceia ce el spune aici, aceasta va să zică: «Așa dară voi judecați lucrurile după cele ce se văd, dela cele trupești, dela cele lumești». Și ce va să zică «dela cele ce se văd»? Adecă, dacă cineva este bogat, dacă se trufește, dacă are primprejurul său mulți lingușitori, dacă cineva spune de dânsul lucruri mari, dacă este stăpânit de slavă deșartă, dacă se fățarnicește în fapta bună, pe când în realitate nu are fapte bune; — aceasta va să zică: „La cele de față vă uitați“.

„De se nădăjduiește cineva că este al lui Christos, aceasta să gândească iarăși dela sine: că precum el este al lui Christos, așa și noi ai lui Christos suntem“. El nu voiește dela început a fi aspru în vorbă, ci încetul cu încetul ridică glasul și se înalță tocmai sus. Și gândește-te la asprimea vorbei de aici, și la marea enigmă ce cuprinde în ea, căci expresiunea „dela sine“ aceasta invederează. «Să nu aștepte, zice, a află dela noi, adecă prin certarea aplicată lui, ci dela sine să gândească aceasta „că precum el este al lui Christos, așa și noi ai lui Christos suntem“, nu fiindcă eră al lui Christos, precum și acela, ci „precum el este al lui Christos, așa și noi ai lui Christos suntem“. Așa dară în aceasta este comunicarea între noi: adecă nu numai acesta este al lui Christos, iară eu al altuia». Deci, după ce pune această egalitate, la urmă adaoge și covârșirea lui asupra aceluia, zicând:

„Că de mă voiu și laudă ceva mai mult pentru puterea noastră, carea ni-a dat Domnul nouă spre zidire, iară nu spre risipirea voastră, nu mă voiu rușină“ (Vers. 8). Fiindcă urmă a grăi ceva mare, privește cum o îndreaptă. Că nimic nu supără atât de mult pe cei mulți dintre auditori, ca a se laudă

cinevã pre sine. De aceia preintimpinãnd din bunã vreme greutatea aceasta a faptului, zice: „Cã de mã voiui și lãudã cevã mai mult pentru puterea noastrã“. Și n'a zis doarã, cã «dacã cinevã se nãdãjduiește cã este al lui Christos, sã se gândeascã cã este departe de noi; cã eu am mare putere dela dânsul, in cât cã pre cine ași voi, ași puteã sã-l pedepsesc», insã ce? „Cã dacã și mai mult cevã“, de și aveã putere negrãitã, totuși el o modereazã cu vorba. Și n'a zis: «mã laud», ci „de mã voiui lãudã“ adecã «de voiui voi a mã lãudã» — in același timp el se și modereazã, darã aratã și covârșirea lui. «De mã voiui lãudã, zice, „pentru puterea care ne-a dat nouë Domnul“. Iarãși atribuie Domnului totul, și darul acesta îl face obștesc.

„Spre zidire, iarã nu spre risipirea voastre“. Ai vãzut iarãși cum alineazã așã zicãnd invidia ce ar fi putut izbucni din laudele aduse, și cum mișcã pe auditoriu, spunãnd trebuința pentru care a luat aceã putere? Și cum spune el „surpãnd izvodirile minții“? Pentru cã tocmai aceasta este un feliu de zidire, adecã a resturnã piedicele, a muștrã toate cele stricate, și toate cele adevãrate ale combinã la zidire. «Spre aceasta, zice, am luat puterea, ca sã zidim. Iarã dacã cinevã dã cu piciorul și se rãzboiește, și este stãpãnit de o boalã nevindecabilã, apoi vom face uz și de altã energie, doborãndu-l și invingãndu-l pre el. De aceia și zice: „nu mã voiui rușinã“, adecã «nu mã voiui arãtã crușãtoriu al sãu, și nici îngãnfãndu-mã de aceasta».

„Ci ca sã nu mã arãt ca cum v'ași spãrieã pre voi prin scrisori, cã epistoliile, zice, sunt grele și tari, iarã venirea ¹⁾ trupului este slabã, și cuvãntul defãimat. Aceasta sã socoteascã unul ca acela, cã in ce chip suntem cu cuvãntul prin epistolii, nefiind de fațã, intr'acest chip suntem și de fațã cu lucrul“. (Vers. 9—11). Ceia ce el

¹⁾ Notã. Expresiunea ἡ παρουσία de aici, trebuie a fi tradusã prin înfãtoșare, prezențã, zicãndu-se: „iarã înfãtoșarea, (prezența) trupului este slabã“.

spune aici, aceasta însemnă: «Puteam să mă și laud, dară pentru ca nu cumvâ tot dâșii să grăiască, că trimit scrisori de famfaronadă, iară când sunt de față nu sunt vrednic de băgat în samă, de aceia nu spun nimic mare acum» — de și puțin mai la vale a grăit, nu pentru puterea aceasta, cu care eră grozav, ci despre descoperire, și despre prisosința ispitelor. — Deci, zice, ca nu cumvâ să mă arăt că vă speriu, apoi „aceasta să socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii — nefiind de față, — într'acest chip suntem și de față cu lucrul“. Fiindcă aceia ziceau că «ni trimite prin scrisori lucruri mari de dânsul, iară când este de față, nu este vrednic de nici-o vorbă», de aceia și dânsul grăiește așa, și cu atâta cumpătare. Căci n'a zis: «că precum vă spunem prin scrisori lucruri mari, tot așa și când suntem de față facem lucruri mari», ci cu multă cumpătare li grăiește. Când el se adresă acelora, apoi li grăia cu toată asprimea, zicând: „Și vă rog pre voi ca și de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora“, iară când vorbește cătră aceștia, apoi 'și-a muiat glasul. De aceia și spune, că ce felii suntem de față, așa suntem și nefiind de față, adecă smeriți, cumpătați, și de loc famfaroni. Iară aceasta se invederează din cele ce urmează:

„Că nu îndrăznim să ne numărăm (comparăm) sau să ne amestecăm cu unii ce se laudă pre sineși singuri“ (Vers. 12). Aici îi arată pre aceia și îngâmfăți, grăind lucruri mari de dâșii, drept care îi și ia în bătae de joc, ca unii ce se recomandă pre dâșii. «Noi însă, nu suntem așa, zice; ci chiar de am face ceva mare, noi totul atribuim lui Dumnezeu, și ne comparăm noi între noi». De aceia a și adaos el: „Ci aceia între sine pre sineși măsurându-se, și asemănându-se pre sineși loruși, nu pricep“. Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Noi nu ne asemănăm, nu ne comparăm cu aceia, ci cu noi înși-ne». Căci mai departe el zice: „Că cu nimic nu sunt mai pre jos de apostolii cei mari“ (12, 11) și că „semelele Apostolului s'au lucrat întrii voi întrii toată

răbdarea“ (Ib. Vers. 12) iară în întâea epistolă zice: „că mai mult decât toți aceia m'am ostenit“ (I. Cor. 15, 10). Așa că noi ne comparăm între noi, și nici de cum cu aceia cari n'au nimic, — fiindcă o astfel de ușurință ar fi o adevărată smintire».

Deci, sau că el spune aceasta despre sine, sau pentru aceia, că adecă «nu îndrăznim de a ne număra (compara) cu aceia, carii se întrec între dânșii cu laudele, și sunt plini de famfaronadă, și nu pricep, adecă, nu simțesc cât sunt de ridicoli, îngâmfându-se, fudulindu-se între dânșii».

„Iară noi nu întru cele ce sunt peste măsură ne vom lăuda“ (Vers. 13), ca aceia. De și de altfelu eră drept ca dânșii să se laude și să se îngâmfe, zicând că «am întors la credință lumea întreagă, că ne-am dus până la marginele lumii» și multe de acestea trâmbițând. «Noi însă nu așa, zice, „ci dupre măsura îndreptariului cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu măsură, să ajungă și până la voi“. Așa că din amândouă părțile se invederează umilința lui: și că n'a spus nimic mai mult decât a făcut, și că chiar ceia ce a făcut o atribuie lui Dumnezeu.

„Dupre măsura îndreptariului, zice, cu care ni-a măsurat nouă Dumnezeu măsură, să ajungă și până la voi“. «Precum ar fi împărțit bună-oară viea la cultivatori, așa și nouă ni-a hotărit măsura energiei noastre. Deci, numai până la cele ce ne-am învrednicit de a ajunge, numai până la acelea ne lăudăm».

„Că nu ca cum n'am fi ajuns la voi, mai mult ne întindem pre noi, că și până la voi am ajuns cu evanghelia lui Christos“ (Vers. 14). Adecă, «n'am venit cum s'ar întâmplă, ci v'am vestit, am propoveduit, v'am convins, am reușit». Eră natural ca și aceia ducându-se din întâmplare cu ucenicii apostolilor, să atribuie lor totul, dintr'o simplă călătorie. «Dară nu așa cu noi, căci nici n'ar putea cineva să spună, că n'am fost în stare de a veni până la voi, și că numai cu vorba întindem lauda până la voi, — fiindcă și vouă v'am propoveduit cuvântul adevărului».

„Nu întru cele ce sunt peste măsură lăudându-ne în ostenele străine, ci având nădejde

că crescând credința voastră, ne vom mări întru voi dupre îndreptariul nostru de prisosit, ca și în părțile cele mai departe de voi să propoveduim evanghelia, nu întru îndreptar străin în cele gata să ne lăudăm“ (Vers 15. 16). De aici se învederează marea vinovăție a acelor, că adecă dânșii se lăudau și de cele peste măsură, și că în ostenele străine, și că întreaga osteneală eră de partea apostolilor, pe când aceia se împodobeau cu ostenelele lor. «Noi, zice, am dovedit aceasta prin fapte. Deci nu-i vom imită pre aceia, ci vom spune acestea, acolo unde faptele vor mărturisi de noi. Și ce spun eu de voi? zice; căci am nădejde — că crescând credința voastre, ne vom mări întru voi». Așa dară el nu se pronunță cum s'ar brodi, ci urmându-și obiceiul lui, «nădăjduiesc, zice, contribuind la aceasta și voi, că dreptariul nostru se va întinde și mai departe, că vom evangheliză și mai departe. Vom merge dară și mai departe, zice, ca să propoveduim și să ne ostenim, iară nu să trâmbițăm numai cu vorbele, pentru cele ce ar fi făcut alții».

Bine a făcut el de a numit faptul acesta «dreptariu» și «măsură» ca și cum pare-că a ajuns la câștigarea și elironomia lumii întregi, și arătând că faptul acesta întreg este al lui Dumnezeu. «Având deci astfel de fapte, zice, și așteptând încă și altele mai mari, nu ne fălim, ca aceia carii nu au nimic, și nici că socotim ceva al nostru, ci al lui Dumnezeu este totul». Pentru care și adaoge: „Iară cel ce se laudă, întru Domnul să se laude“ (Vers. 17), ca și cum pare că ar zice: «și aceasta ni vine tot dela Dumnezeu».

„Că nu cel ce se laudă pre sine este ales, ci pre care Domnul îl laudă“ (Vers. 18). N'a zis: «noi suntem aceia», ci „pre care Domnul îl laudă“. Ai văzut cât de umilit vorbește? Iară dacă mai departe se ridică cu glasul mai sus, tu nu te minună, căci și aceasta vine dela înțelepciunea lui Pavel. Că dacă ar fi trebuit ca peste tot locul să grăiască cu umilință, nu i-ar fi înfruntat atât de mult, și nici pe ucenici nu i-ar fi scăpat de înșelăciune. Este chiar cu puțință de a vătămă pe alții și umilindu-se cineva fără timp, precum iarăși este cu puțință de a folosi pre alții vorbind la

timp, ceva minunat despre sine. Ceia ce a făcut și Pavel. Căci nu mică ar fi fost primejdia, dacă ucenicii ar fi crezut ceva rău despre Pavel. Nu doară că Pavel căută slavă dela oameni, căci dacă ar fi căutat aceasta, n'ar fi tăcut el de faptele acele mari și minunate petrecute cu două-zeci și patru de ani mai 'nainte, și nici — dacă trebuința ar fi cerut — nu s'ar fi dat înapoi, sau s'ar fi lenit a o spune, și poate că nici atunci n'ar fi spus, dacă n'ar fi fost silit.

Așa dară spunând el acestea, nu căută slava oamenilor, ci se îngrijă de ucenicii sei. Fiindcă aceia în defăimau pre el ca mândru, ca făcând famfaronadă de vorbe, pe când în fapte nu putea arăta nimic mare, iată că se vede silit de a veni cu vorba la descoperirile sale. De și putea ca prin fapte să-i convingă pre dâșii în timp ce vorbea acestea, totuși el încă face uz de amenințare prin vorbe. Și de aceia mai cu samă eră curat de orice slavă deșartă, ceia ce dealtfelu o invederează întreaga lui viață, atât dinainte cât și după aceasta. De aceia deci s'a și schimbat el fără de veste, iară după ce s'a schimaat puneă în zăpăceală pe Iudei, și a aruncat toată cinstea și considerația ce o aveă dela dâșii, de și el eră pentru dâșii principalul așa zicând, și sprijinitoriul lor.

Dară el nimic n'a cugetat din ale acelora, fiindcă aflase adevărul, ci încă a răbdat batjocorile și necinstea ce dâșii îi aduceau în schimb, căci el aveă în vedere mântuirea celor mulți, și la aceasta se gândeă necontentit. Căci cel ce nici Gheena și nici împărăția cerurilor nu le consideră a fi ceva, și nici mii de lumi față de dragostea lui Christos, cum ar fi umblat după slava celor mulți? Nici de cum; ci încă este și foarte umilit când este nevoie, ba chiar singur el își înfierează viața lui ceă de dinainte, numindu-se pre sine blasfimator, persecutor și batjocoritor. Chiar și ucenicul său, Lucă, spune multe despre dânsul, aflându-le chiar dela dânsul, care le spuneă în gura mare, atât în ce privește viața lui de dinainte, cât și după intrarea în creștinism.

¹⁾ Acestea le spun, iubiților, nu numai ca să le

¹⁾ *Partea morală.* Despre amintirea de păcatele de dinainte, și că în fiecare zi noi trebuie a ne căi fără întârziere și a cere iertare. (*Veron*).

auzim, ci să le și facem. Că dacă Pavel își aminteà de greșalele sale de dinaintea intrării lui în creștinism, de și toate dispăruse prin baea renașterei, apoi noi de ce iertare vom puteà fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te ai învrăjbit cu Dumnezeu, și uiți de aceasta? Aceasta este învrăjpire de a doua-oră, ură de a doua oară. Deci, a căror păcate cei tu deslegare? A acelora pe care nici nu le știi? Negreșit, nu este așa? Tu te îngrijăști cum vei da cuvânt, și nici măcar nu te sirguești de ați aduce aminte de ele, ci jucându-te cu cele ce nu trebuie a te jucà. Va veni însă timpul, când nu vor merge mai departe cele ale copilăriei noastre. Că trebuie numai decât a muri odată. De aceia din cauza marei nesimțiri a celor mulți, noi trebuie a converzà chiar și pentru păcatele cele de față; trebuie a ni aduce aminte că vom învieà numai decât, că ne vom judecà, că vom fi osândiți, — sau mai drept vorbind, aceasta nu se va petrece numai decât, ci dacă vom voi. Că a acelora nu noi suntem stăpâni: nici ai sfârșitului nostru, nici ai învierii, nici ai judecării, ci stăpânul nostru, — dară de a da răspuns sau nu, noi suntem stăpâni, căci acestea sunt din cele posibile noue.

Dară dacă vom voi, vom face chiar din cele ce nu ne sunt posibile, dupre cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinții toți. Căci a fi pedepsiți dânșii, este cu neputință; și deci și noi de vom voi, va fi cu neputință de a fi pedepsiți. De am fi noi încărcăți de mii de păcate, totuși ni este cu putința de a ne ridicà, pe cât timp suntem aici. Să ne ridicăm, deci, iubiților. Bătrânul gândească-se, că peste puțin se va duce de aici, că s'a dezmerdat în deajuns cu vârsta — de și ce feliu de dezmerdare e aceia, de ași petrece timpul în rãle? — dară eu o spun aceasta față cu credința acelora. Să se gândească pe lângă acestea, că-i este lui cu putință ca în scurt timp tot păcatul să-l șteargă. Cel tânăr iarăși să se gândească la nesiguranța sfârșitului său, și că de multe ori cei bătrâni rămânând aici, cei tineri sau dus înaintea lor. Deci, pentru ca nu cumvã să ne batem capul prea mult cu sfârșitul nostru, de aceia acel sfârșit se găsește pentru noi nesigur. De aceia și un înțelept oarecare sfătuește zicând: „Nu întârzieà a te întoarce la Domnul, și nu lãsà din zi în zi, că nu știi ce

va aduce ziua de mâine" (Sirah. 5, 7). Din a amâna de azi pe mâine iese totdeauna primejdie și frică, iară din a nu amâna, mântuire învederată și sigură.

Deci, ține-te de fapta bună, și astfel chiar tânăr de ai fi când te duci, te vei duce în siguranță, iară de ai ajuns la bătrânețe, te vei duce cu multă bogăție, și pentru întreaga ta viață vei avea o îndoită serbătoare, adică o îndoită mulțămire: și că de rele te-ai depărtat, și că de cele bune te-ai ținut strâns. Nu zice: «este timp până când va trebui să mă întorc», căci aceste cuvinte foarte mult mânie pe Dumnezeu. Și de ce? Fiindcă el ți-a vestit ție cu veacuri nesfârșite mai înainte, iară tu nu voiești a te osteni nici măcar în viața aceasta scurtă și trecătoare, ci ești atât de ușurel și de fricos, încât că umbli și cauți o viață și mai scurtă decât aceasta. Oare nu aceleași ospete pe fie-care zi? Nu aceleași mese? Nu aceleași curve? Nu aceleași teatre? Nu aceiași bani? Până când deci le vei iubi acestea ca și cum ar exista? Până când vei avea pofta nesățioasă de păcat? Gândește-te că de câte-ori ai curvit, de atâtea ori te-ai părît pre tine însu-ți, pentru că așa este păcatul: de câte-ori l-ai făcut, deatâtea ori și judecătorul și-a dat hotărîrea sa. Te-ai îmbătat, și-ai îmbuibat pântecul, ai răpit avutul altuia? Stă-i pe loc, întoarce-te invers, mărturisește charul lui Dumnezeu, că nu te-a răpit încă în mijlocul păcatelor; de aceia nu mai cere un nou termen, spre a lucra iarăși rău. Mulți dintre cei lacomi au fost răpiți fără veste, și s'au dus la înfricoșata judecată. Teme-te, deci, ca nu cumva și tu să pătimești așa, fără să te poți justifica.

Dară Dumnezeu a dat multora termen de a se mărturisi la adânci bătrânețe, sau mai bine zis, de a-l lăuda pre dânsul până la adânci bătrânețe. Deci ce? Ți va da și ție? «Poate că nu 'mi va da» zici tu. Dară ce spui tu? «Poate, și câte-odată, și de multe-ori?» Dară ce va să zică aceasta? Gândește-te că tu hotărăști pentru suflet, și deci pune și contrariul: gândește-te și zi: «dară dacă nu'mi va da»? Și dacă va da? A dat el de sigur, însă aceia este mai sigură și cu mai mult folos decât aceasta. Că dacă tu vei începe deja cu fapta bună, atunci ai câștigat totul, fie că ai avea, fie că n'ai avea termen.

Tu, când pleci la războiu nu zici: «Nu este nevoie de a-mi face testamentul, că poate mă voi în-

toarce», și iarăși când te gândești la însurătoare, nu zici: «voiu lua femeie săracăcioasă, căci mulți s'au îmbogățit astfel, și fără să se aștepte, și fără să aibă vr'o nădejde». Nici casă clădind, nu zici: «voiu pune temelii putrede, fiindcă multe case au stat pe astfel de temelii». Iară când judeci despre suflet, te agăți până și de cele mai putrede, punându-ți înainte pe acel «poate» sau «de multe ori» sau «câte-odată» și astfel te lași la voea celor nesigure. «Nu mă las, zici în voea celor nesigure, ci la filantropia lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este filantrop». Știu și eu; dară filantropul acesta a răpit pe mulți fără de veste, după cum am spus. Dară dacă poate vei avea și timp îndelungat, și vei rămâne acelaș? — fiindcă un astfel de om chiar și la bătrânețe va fi leneș. «Nu» zici tu. Dară judecata aceasta o vei avea și după cei optzeci de ani, căci atunci vei cere nouăzeci, și după cei nouăzeci o sută, și după ci o sută vei fi încă și mai leneș. Și astfel întreaga ta viață o vei cheltui în zădar, și se va petrece și cu tine cele spuse Iudeilor, că: „au trecut într-o deșertăciune zilele lor“ (Ps. 127, 33). Și fie ca numai într-o deșertăciune, și nu și în răle. Căci când noi ne vom duce acolo purtând cu noi greutatea păcatelor, apoi desigur că într-o răle am trecut zilele noastre. Atunci vom duce o hrană sigură focului, și o masă îmbelșugată viermilor.

De aceia vă rog, de a stă cu bărbăție, și a vă depărta de răle, ca astfel să ne învrednicim și de bunurile făgăduite nouă. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

„De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepciune, dară mă și suferiți“ (Cap. 11, 1).

Urmând a trece mai departe la laudele sale proprii, el face uz de multă precauțiune. Și aceasta n'o face

numai odată, nici de două ori — de și era deajuns ca pentru trebuința subiectului să se justifice în scurt pentru cele spuse de multe-ori pentru dânsul. Că cel ce își amintește de multe-ori de păcate, pe care Dumnezeu nu le mai pomenește, zicând că este nevrednic chiar de a se numi apostol, de sigur că chiar și celor mai nesimțitori este învederat, că ceia ce el va spune acum, nu o face pentru slava oamenilor. Fiindcă dacă ar trebui să spunem ceva minunat, apoi tocmai această i-ar vătăma slava lui, vorbind ceva de dânsul, și ar supăra pre cei mai mulți. Dară el la nimic din acestea nu se uită, ci numai la un lucru își are îndreptată privirea: la mântuirea auditorilor. Așa că are tot-deauna în vedere ca nici măcar să vătămă cât de puțin pre cei ușurei la minte vorbind lucruri mari de dânsul, pentru care și face uz cu prisosință de aceste multe precauțiuni, și zice: „De m'ați fi suferit puțin pentru ne'nțelepciune, dară mă și suferiți“. Ai văzut înțelepciune? Căci prin expresiunea „De m'ați fi suferit“ el îi lasă pre dânsii stăpâni asupra faptului, iară prin expresiunea „mă și suferiți“ el cu mult curaj proclamă cu glas mare dragostea lor, arătând că și iubește, și este iubit. Sau mai drept vorbind, el spune aceasta nu dintr'o dragoste simplă, ci dintr'un amor ferbinte și inflăcărat zice că să-l sufere pre dânsul, care va grăi ceva nu cu înțelepciune.

De aceia a și adaos imediat: „Că vă rîvnesc pre voi cu rîvnă dumnezească“ (Vers. 2). Nu zice: «Vă iubesc pre voi», ci pune tocmai ceia ce este cu mult mai inflăcărat „vă rîvnesc“. Rîvnitoare sunt sufletele cele mult inflăcărate ale celor îndrăgostiți, și rîvnirea sau jaluzia de nicăiri nu se naște, decât numai din dragoste. După aceia apoi ca nu cumva să se creadă că el dorește dragostea lor din cauza stăpâniei, sau a cinstei, sau a banilor, sau și altceva de acest fel, a adaos zicând: „cu rîvnă Dumnezească“. Că și de Dumnezeu se zice că rîvnește, nu ca prin aceasta să bănuiască cineva vr'o patimă, fiindcă Dumnezeu este fără patimă — ci ca să afle toți, că pentru nimic altceva, decât numai pentru dânsii cei rîvniți face aceasta, și nu ca el să câștige ceva de aici, ci pentru ca dânsii să se mântuiască. Când e vorba însă de zelul sau rîvna oamenilor, nu se

petrece așa, ci rîvnește cineva pentru mulțămirea sa proprie; nu pentru ca să nu fie batjocoriți cei rîvniți, ci pentru ca să nu fie loviți cei ce iubesc în amorul lor propriu, să nu fie covârșiți, și să se arate că sunt mai inferiori celor iubiți.

Aici, însă, nu se petrec lucrurile așa. «Nu-mi pasă, zice, dacă mă voi arăta inferior vouă, ci ca să nu vă văd pre voi amăgiți. Astfeliu este rîvna lui Dumnezeu, astfeliu este și rîvna mea: aprinsă, și curată în același timp». După aceea arată și pricina care l-a silit la aceasta. „Că v'am logodit unui bărbat, fecioară curată”. Deci, nu mie, ci aceuia pe care-l rîvnesc, căruia v'am logodit. Că timpul de față este timp de logodnă, iară timpul când vor zice că «a sosit mirele» este altul. O! ce lucruri nouă și minunate! În lume fecioarele rămân până la măritiş, iară după măritiş nu mai sunt fecioare. Dară aici nu așa, ci chiar dacă n'ar fi fecioare mai înainte de măritişul acesta, totuși după nuntă devin fecioare. Astfeliu întreaga biserică este fecioară, fiindcă apostolul vorbește cătră toți, și cătră cei ce se însoară și cătră cele ce se mărită.

Dară să vedem ce ni aduce nouă logodindu-ne, adecă ce anume daruri de nuntă. Nu aur, nu argint, ci împărăția cerurilor. Pentru care și zicea: „Pentru Christos (în locul lui Christos) vă rugăm” și i rugă când Christos trebuia a lua fecioara. Tip al acestuia au fost cele petrecute pe timpul lui Abraám, fiindcă și dânsul a trimis pe sluga sa cea credincioasă, ca să logodească femeie de alt neam fiului său Isaác. Dară și aici a trimis Dumnezeu pre slugile sale ca să logodească fiului său pre biserica cea dintre ginți, au trimis și pre Prorocii de dinainte zicând: „Ascultă fică și vezi, și uită pre poporul tău și casa părintelui tău, și va pofti împăratul frumuseța ta” (Ps. 44, 11. 12). Ai văzut și pe Prorocul David logodind? Ai văzut și pe apostolul Pavel cum cu toată sinceritatea pronunță acest cuvânt și zice: „că v'am logodit unui bărbat fecioară curată, ca să vă puiu înaintea lui Christos”? Ai văzut iarăși înțelepciune la el? Căci spunând că «de m'ați fi suferit» n'a zis că «sunt doară dascalul vostru, și acestea nu le spun pentru mine», ci pune înainte demnitatea ce și-a luat-o cu această ocazie, adecă

se pune în locul unei pețitoare, iară pre aceia în locul logodnicei, și adaoge zicând: „Că mă tem ca nu cumvâ precum șarpele a amăgit pre Eva cu vicleșugul său, așa să se strice și înțelegerile (cugetele) voastre dela nerăutatea ¹⁾ (naivitatea) ceă întru Christos“. (Vers. 3). «Că dacă pierderea este a voastră, zice, totuși întristarea este comună». Dară tu privește înțelepciunea lui. El nu hotărăște anume faptul, de și dânșii erau stricați, iară aceasta învederând-o ziceă: „Când se va împlini ascultarea voastră“ (10, 6), și aiurea: „voiu plânge pre mulți carii au greșit mai 'nainte“ (12, 21) — cu toate acestea nu-i lasă de a deveni nerușinați. De aceia și zice el „nu cumvâ“, adecă nici nu condamnă, dară nici nu tace, fiindcă nici una din acestea nu este ceva edificator și sigur: nici a spune pe față, și nici a ascunde într'una. Pentru aceasta și el apucă calea de mijloc, zicând: „NU cumvâ“. Cu chipul acesta nici nu-i părăște tare, și nici nu-i încurajază mult, ci se găsește la mijlocul amândurora. Așa dară prin versul de față el îi mângâe, iară prin amintirea istoriei cu Eva îi bagă într'o frică nespūsă, și-i lipsește de ori-ce iertare. «Că dacă și șearpele este viclean, și aceea este proastă, nimic din acestea n'a putut-o smulge din ghiarele înșălăciunei. Vedeți, zice, ca nu cumvâ să pătimiți și voi astfelu, și atunci nimic nu veți folosi. Căci și șearpele făgăduind atunci femeii lucruri mari, a înșelat-o cu chipul acesta. De unde se învederează, că și aceștia cu famfaronadele lor trufindu-se v'ar putea înșelă». Și aceasta nu numai de aici se poate judecă, ci și din cele ce spune mai departe, zicând: „Că de ar propovedui cel ce vine pre alt Iisus, pe care nu l-am propoveduit, sau de ați luă alt duh, pe care nu l-ați luat, sau altă Evangelie pe care n'ați primit-o, bine l-ați suferi“ (Vers. 4). Și n'a zis «ca nu cumvâ precum Adam s'a înșelat» ci pre cei ce pătimesc de acestea îi arată ca

¹⁾ Notă. Expresiunea din original ἀπὸ τῆς ἀπλότητος nu este exact tradusă prin *dela adevărința* cum se găsește în edițiunea de Buzău. Ἀπλότης însamnă: *simplicitate, nerăutate, dreptate, curăție, naivitate* și câte odată *neghiobie*, iară nici de cum *adeverința*.

fiind femei, — fiindcă a se înșelă este a femeilor. Nici n'a zis: «tot așa și voi veți fi înșelați», ci stăruind în metafora întrebuintată, zice: „se vor strică și înțelegerile (cugetele) voastre, dela nerăutatea (nai-vitatea) voastră cea întru Christos“. Adecă dela simplitatea voastră, și nu dela viclenie, nici dela necredința voastră, ci dela simplitatea și ușurința voastre. Cu toate acestea însă nici așa nu sunt vrednici de iertare cei înșelați, dupre cum a dovedit Eva. Și dacă aceasta nu este vrednic de iertare, apoi cu atât mai mult când cineva pătimește așa din cauza slavei deșarte.

„Că de ar propovedui cel ce vine pre alt Iisus, pe care n'am propoveduit“. Aici arată că acei înșelători ai lor nu sunt Corintheni, ci de aiurea, pentru care zice: „cel ce vine, sau de ați lua alt duh, care n'ați luat, sau altă evanghelie, care n'ați primit, bine l-ați suferi“. Dară ce zici Pa-vele? Tu care Galatenilor li-ai spus: „Iară de ar binevesti cineva voue pe lângă cele ce ați luat, anatema să fie“ (Galat. 1, 9), cum de zici aici: „bine l-ați suferi“? Și totuși de aceia nu trebuie a suferi, ci încă a fugi de dânșii, iară dacă aceia aceleași propoveduiesc, trebuie a-i suferi. Deci, cum de spui, că dacă acelea și le spun, nu trebuie a-i ascultă? Și dacă spun altele trebuie a-i ascultă?

Să luăm sama bine însă, fiindcă mare este primejdia, și adâncă prăpastia, dacă le trecem acestea în fugă, și zicerea de față va deschide calea tuturor eresurilor. Deci, care e sensul acestor cuvinte?

Inșelătorii aceia trâmbițau astfel: că apostolii propoveduiesc ceva nedesăvârșit, iară dânșii introduc în predica lor ceva mai mult, — și așa eră natural ca spunându-li vrute și nevrute să introducă multe nerozii în credințele lor. De aceia li amintește de șearpe și de Eva, amăgită cu așteptarea a ceva mai mult. Aceasta lăsând a se înțelege, și în întâia lui epistolă li zicea: „Iată sătui sunteți, iată v'ați îmbogățit“ și iarăși: „Noi nebuni pentru Christos, iară voi înțelepți întru Christos“ (I. Cor. 4, 8. 10). Fiindcă eră natural ca dânșii să palavragească (*φλοσφείν* = fleoncăească) multe

făcând uz de filosofia lumească, apoi aceasta o spune apostolul: «că dacă aceia spuneau ceva de prisos, și propoveduiau alt Christos, pe care noi trebuia a-l propovedui, și totuși am trecut aceasta cu vederea, bine l-ați suferi». Că deaceasta a și adaos: „pe care nu l-am propoveduit“. «Dară dacă același capital al credinței îl au și dânșii, apoi ce au mai mult? Că ori-ce vor zice, nimic mai mult decât noi nu vă vor spune».

Și privește cu câtă exactitate trece această chestiune, căci el n'a zis: «că dacă cel ce vine v'ar spune ceva mai mult» — fiindcă grăiau ceva mai mult, predinând cu mai multă putere, și cu mai multă frumuseță în cuvinte, — n'a spus aceasta, zic, ci „cel ce vine dacă ar propovedui alt Iisus“, fapt care de sigur că nu aveă nevoie de a fi înfrumusețat prin cuvinte, „sau de ați luă alt duh“. Dară nici aici nu este nevoie de cuvinte, adecă «v'ar face mai bogați dupre char». „sau altă evanghelie, care n'ați primit“, ceia ce iarăși n'aveă nevoie de cuvinte pompoase — precum nici ceialaltă expresiune: „bine l-ați primi“.

Dară tu te gândește, cum el pretutindeni face uz de definițiune exactă, care arată că nimic nu eră de prisos, și că nici din partea acelora nu s'a introdus ceva mai mult. Căci zicând că: „De ar propovedui cel ce vine pre alt Iisus“ a adaos imediat: „pe care nu l-am propoveduit“, sau că „de ați luă alt duh“, a adaos iarăși „care n'ați luat“, precum după expresiunea „sau altă evanghelie“ a adaos imediat „care n'ați primit“. Prin toate acestea el a arătat că chiar dacă aceia spun poate ceva mai mult, dânșii să nu primească cum s'ar întâmplă, ci trebuie a fi cu băgare de samă; dacă însă spun ceva mai mult, ce trebuia a spune, aceia de noi a fost scăpată din vedere. Iară dacă nu trebuia, pentru care nici de noi nu s'a fost spus, și aceleași le spun și dânșii, de ce atunci îi ascultați? «Dară dacă și aceia spun aceleași, zici tu, de ce atunci îi împiedecă pre dânșii»? Pentru că întrebuintând ipocrizia, introduceau pe furiș alte dogme.

Aceasta însă n'o spune acum apostolul, ci mai la vale, unde zice: „închipuindu-se în apostoli ai lui Christos“, iară aici el depărtează pe ucenici de stă-

pânirea acelora prin cuvinte nesupărătoare, și prin aceasta el nu zavistuește pre acei înșelători, ci asigură pe ucenici. Fiindcă de ce bună-oară nu împiedecă pe Apollo, de și eră un bărbat învățat, și puternic în scripturi, ci încă îl și roagă, și făgăduiește a-l trimite? Fiindcă acela împreună cu știința lui ținea și exactitatea intactă a dogmelor, pe când aceștia cu totul din contra. Pentru aceia îi și războiește cu putere, iară pre ucenici îi învinovățește că li dau atențiune, zicând că «dacă noi poate am scăpat din vedere ceva din cele ce trebuia a le spune, iară aceia li-au împlinit, nu împiedecăm de a li se dà atențiune; iară dacă toate s'au împlinit prin noi, și nimic n'a mai ramas, cum de v'au cucerit aceia»?

Pentru aceasta și adaoge zicând: „Că socotesc cum că cu nimic nu sunt mai pre jos decât apostolii cei mari“ (Vers. 5), făcând comparațiune aici nu cu aceia, ci cu cei de pre lângă Petru. «In cât că dacă știi poate mai mult decât mine, zice, apoi știi mai mult și decât aceștia». Și privește cum el și aici este umilit, căci n'a zis că «nimic mai mult decât mine n'au spus apostolii» ci „socotesc“ — cred că așa este — „că cu nimic nu sunt mai pre jos decât apostolii cei mari“. Și fiindcă și aceasta s'ar fi părut ca un defect al său, de a-l întrece aceștia, și de a avea nume mai mare decât al său, și deci mare ar fi fost și umilirea lui față de aceia cari s'ar fi introdus, sau s'ar fi furișat așa zicând în rândul apostolilor, de aceia și el face comparațiunea cu apostolii, în forma întrebuintă aici. De aceia pomenește de apostoli cu laude, și nu zice simplu «decât apostolii» ci „decât apostolii cei mari“, invederând prin aceste cuvinte pe Petru, Iacob și Ioan.

„Iară de sunt și prost cu cuvântul, dară nu cu știința“ (Vers. 6). Fiindcă prin aceasta îl covârșau acei înșelători, cari amăgeau pe Corintheni, că adecă nu erau proști cu cuvântul (*ιδιωται τῷ λόγῳ*), de aceia apostolul face mențiune, arătând că el nu se rușinează pentru aceasta, ci chiar se mândrește. Și n'a zis că «dacă sunt eu prost cu cuvântul, sunt și aceia», căci cu aceasta s'ar fi părut că-i defăimează pre aceia, și înalță pre aceștia, ci prin expresiunea de față el

doboară înțelepciunea lumească. În întâea epistolă el foarte mult se luptă pentru aceasta, zicând că înțelepciunea lumească nu numai că nu contribuie cu nimic la propoveduirea evangheliei, ci încă chiar întunecă slava crucei, duple cum zice: „venit-am la voi nu întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunii, ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“ (I Cor. 2, 1. 1, 17.) și multe altele de acest fel, de unde se vede că acei înșelători erau proști cu cunoștința, care este cea mai de pe urmă prostie. Când însă trebuia a se compara în cele mari, apoi atunci el se compară cu apostolii, iară când trebuia a arăta că este un defect părut, nici de cum nu se mai compară cu apostolii, ci se împletește, sau mai bine zis se amestecă la un loc cu faptul, și la urmă arată că tocmai acel defect părut este o calitate. Și când nu-l sileă nici o nevoie, el se numia cel mai mic dintre apostoli, și nevrednic nici măcar de numele de apostol. Aici iarăși, când timpul și împrejurările cereau, zice că cu nimic nu este mai pre jos de apostolii cei mari. Știe el bine, că aceasta mai cu samă va folosi pre ucenici.

De aceia și adauge zicând: „Ci pretutindenii am fost arătați întru toate la voi“. Aici iarăși defăimează pe apostolii cei minciunoși, ca pe unii ce umblă cu vicleșuguri. Tot așa zice și despre sine cu puțin mai înainte, că el nu viețuieă fățarnicindu-se, și nici zavistuid, sau că propoveduia cuvântul evangheliei în mod cărciumăresc, — pe când aceia într'un felu erau, și în altfelu se arătau oamenilor. Nu însă tot așa eră și dânsul. De aceia pretutindenii el cugetă lucruri mari, pentru faptul că nimic nu făcea pentru slava oamenilor, și nici că se ascund cele ale sale. Ceia ce și spunea mai înainte zicând că: „cu arătarea adevărului adevărindu-ne pre noi spre toată știința (conștiința) oamenilor“ (Cap. 4, 2), aceiași spune și acum. „Intru toate am fost arătați la voi“. Și ce va să zică aceasta? «Suntem proști, zice, și nu ascundem aceasta; primim ajutoare dela unii și nu tăcem. Primim deci, dela voi, și nu ne prefacem ca și cum n'am primi, duple cum fac aceia primind, ci ceia ce facem, o facem în fața voastră», ceia ce nu puteă veni, decât dela unul

ce vorbea cu tot curajul, și toate ale aceloră le da pe față cu tot adevărul.

De aceia și de astă dată îi ia pe dânșii de marturi, zicând: „Întru toate la voi“, precum și mai 'nainte zicând: „Că nu scriem vouă altele, fără numai cele ce cetiți, sau le și știți“.

După aceia fiindcă s'a justificat de cele cu privire la dânsul, la urmă adăoge cu multă asprime, zicând: „Au doară păcat am făcut, pre mine smerindu-mă, ca voi să vă înălțați“ (Vers. 7)? Și explicând aceasta, zice: „Alte biserici am jăfuit luând de cheltueală, spre a sluji vouă“ (Vers. 8). Ceia ce el spune aici, aceasta va să zică: «Mi-am petrecut timpul într'o mare neliniște; — căci aceasta va să zică expresiunea „smerindu-mă pre mine“, — și aceasta deci aveți a-mi aduce ca învinovățire? Și de aceia vă mândriți înaintea mea, fiindcă m'am umilit cerându-vă milostenie, strîmtorându-mă, și flămânzând, ca voi să vă trufiți? Și cum se trufeau aceștia, găsindu-se el în strîmtorare? Mai mult s'ar fi edificat dânșii prin aceasta, iară nu s'ar fi scandalizat — ceia ce de sigur că ar fi fost cea mai mare acuzațiune ce li s'ar fi adus, și păcat al slăbăciunei lor, că adecă nu puteau să-l învinovățască în alt mod, decât umilindu-se el mai dinainte. «Mă acuzați, zice, că am devenit umilit? Dară pentru aceasta v'ați îngâmfat voi». Fiindcă și mai sus zicea, că dânșii îl defăimau, că fiind de față eră umilit, iară când nu eră de față eră îndrăzneț, apoi el justificându-se îi combat din nou și aici, zicând că «și aceasta am făcut-o tot pentru voi».

„Alte biserici am jăfuit“. Aici vorbește cu mult ponos, dară cele de mai 'nainte nu lasă ca acestea să se pară a fi mai greoaie. Căci a spus: „De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepție“, și deci mai înainte de alte succese ale sale, el în aceasta se laudă mai întâi. Aceasta mai cu samă o caută cei muritori, și tot așa și cei ce cugetau lucruri mari. De aceia el nu face vorbă mai întâi de primejdii, nici de semnele ce le făcea, ci de disprețuirea banilor, fiindcă în aceasta cugetau dânșii lucruri mari; în același timp dă a înțelege despre bogăția lor. Ceia ce este minunat la dânsul,

e că de și putea vorbi că dânsul se hrănea cu mâinile sale, totuși n'a spus-o, ci tocmai ceia ce îi putea rușina pre dânsii — și nu era ca laudă a sa — aceia o spune, că adevărat a luat ajutoare dela alții. Și n'a zis «am luat», ci „am jăfuit“, adevărat «de-am desbrăcat, și pre cei deacolo i-am lăsat săraci». Și ceia ce este mai mult, că n'a făcut aceasta spre a avea de prisos, ci pentru trebuința celor absolut necesare; căci când zice: „de cheltueală“ el vorbește de hrana trebuitoare. Dară ceia ce este mai grozav, că «am făcut aceasta, zice, „spre a sluji vouă“. Vouă vă propoveduim, și de voi urmând a fi hrăniți, noi totuși dela alții am luat hrana». Indoit era, deci, păcatul, sau mai drept vorbind, chiar întreit: și că fiind la dânsii, și lor slujindu-li, și cerându-li hrana trebuitoare, totuși alții erau cari li dădeau ajutoare. Mare era cu adevărat deosebirea între unii și alții: unii stau în lenevire, iară alții în rîvnă și grabă; unii de și erau departe, totuși trimiteau ajutoare, iară alții de și de față, totuși nici măcar nu-i hrăneau.

Apoi, fiindcă s'a atins cu putere de dânsii, iarăși cu binisorul și pe tăcute moae asprimea certării, zicând: „și venind de față la voi, și fiind lipsit, nimănui n'am făcut supărare“. Că n'a spus «nu mi-ați dat, ci eu n'am luat», fiindcă încă îi cruță. Dară cu toate acestea chiar în dămolirea cuvântului, pe nesimțite iarăși îi atinge, căci expresiunile „de față“ și „fiind lipsit“ sunt foarte semnificative. Ca să nu zică dânsii: «dară ce? nu ai»? a adăos imediat: „și fiind lipsit“. „Nimănui n'am făcut supărare“. Aici iarăși îi atinge cumpătat, ca dânsii arătând de data aceasta o lene, ca crezându-se îngreuiți. Mai departe apoi pune și cauza acestui fapt, încărcată de acuzațiuni și de jaluzie. De aceia nici n'a pus-o mai dinainte, ci aici, ca și cum li-ar spune, de cine și cum a fost hrănit, ca astfel pe nesimțite să introducă iarăși vorba despre eleimosină.

„Că lipsa mea, zice, au împlinit-o frații cari veniseră dela Macedonia“ (Vers. 9). Ai văzut cum iarăși îi atîță, punând la mijloc pre cei slujiți? Mai 'ntâi li atîță pofta de a ști cine ar fi aceia, iară când zicea: „alte biserici am jăfuit“ îi numește pe față, ceia ce îi îndemnă pre dânsii și la eleimosină. Pe cei ce se hotă-

rise singuri de a hrăni pe apostol, prin cuvintele de mai sus îi convinge, ca să nu se lase a fi mai prejos și în ajutorarea săracilor. Acestea chiar și Macedonenilor scriindu-le li zicea: „Că și în Thesalonic odată și de două ori cele spre trebuința mea ați trimis, și la începutul evangheliei“ (Filipp. 4, 16. 15), ceea ce de sigur că era cea mai mare laudă pentru dânsii, că dela început chiar dânsii au strălucit.

Dară tu privește cum el pretutindeni pune numai neapărata trebuință, și nici decât prisosința. Când el a spus că „de față și lipsit“ a arătat că trebuia a fi hrănit de Corintheni, iară când zice că „lipsa mea au împlinit-o“, arată că el n'a cerut. Pune apoi și o cauză, care nu era. Și care era acea cauză? Că a luat ajutoare dela alții. „Că lipsa mea, zice, o au împlinit frații ce veniseră“. «De aceia, zice, nimănui n'am făcut supărare, și nu fiindcă n'am îndrăznit». Și totuși o face aceasta, duple cum se arată prin cele de mai de jos — de și n'o spune lămurit, ci oarecum îmbrobodit, lăsând aceasta la conștiința auditorilor. Pe nesimțite, deci, el o arată aceasta prin cele ce urmează, zicând: „și întru toate m'am păzit pre mine vouă fără supărare, și mă voiu păzi“. «Să nu vă închipuiți, zice, că le spun acestea, ca să primesc». Iară expresiunea „mă voiu păzi“ este foarte apăsată, dacă nici nu va mai îndrăzni a li cere, dacă odată a perdut nădejdea de a mai primi ceva dela ei. Tot odată mai arată că aceasta dânsii o considerau ca supărare, pentru care și zicea: „m'am păzit pre mine fără supărare vouă, și mă voiu păzi“. Aceasta o spune și în întâea epistolă, zicând: „N'am scris acestea, ca așa să se facă întru mine; că mai bine îmi este a muri, decât lauda mea să o facă cineva zădarnică“. (I. Cor. 9, 15). Și aici iarăși: „m'am păzit pre mine vouă fără supărare, și mă voiu păzi“.

Mai departe apoi, ca să nu se pară că le grăiește acestea pentru a-i zădări încă mai mult, zice: „Este adevărul lui Christos întru mine“ (Vers. 10), adică «să nu vă închipuiți, zice, că de aceia am spus, ca să

primesc, ca încă mai mult să vă atrag spre mine, că „este adevărul lui Christos întru mine, că lauda aceasta nu se va opri de mine în laturile Ahaiei“. Pentru ca nu cumva să creadă cineva, că el este trist din această cauză, sau că este furios grăind acestea, privește cum el numește faptul acesta laudă. Și în întâea epistolă tot același lucru îl pregătește, căci pentru ca să nu se pară că-i atinge, li zicea: „Care dară 'mi este plata? Ca bine-vestind, fără plată să pun evanghelia lui Christos“ (I. Cor. 9, 18). Și după cum acolo numește „plată“, așa și aici zice „laudă“, ca astfel să nu se rușineze prea mult de cele vorbite, ca cum el ar fi cerut, și îi n'ar fi dat. «Deci, ce? zice, dacă și voi ați da? dară eu nu primesc». Dară și expresiunea „nu se va opri“ este luată în sens metaforic, dela oprirea riurilor (*σφραγίζειν ποταμὸν* = a opri riul în cursul său, a pune stăvilariu), sau că vestea s'a împrăștiat pretutindeni, că el nu primește ajutoare. «N'ati îngădit cu darul vostru curajul meu» pare-că ar fi voit să spună, — dară n'a zis chiar așa, ci încă mai mușcătoriu, „nu se va opri în laturile Ahaiei“. Aceasta iarăși este o lovitură foarte grea, și deajuns de a-i osândi și a-i întrista, dacă numai pe dânșii îi trecuse cu vederea, dacă numai dela dânșii nu primise. «Că dacă se laudă, zice, apoi peste tot locul trebuie a se laudă, iară dacă se laudă numai întru aceia, poate că a făcut-o pentru slăbăciunea noastră».

Deci, ca nu cumva să cugete dânșii în felul acesta, și să se întristeze, privește cum îndreaptă vorba: „Pentru ce? Pentru că poate nu vă iubesc pre voi? Dumnezeu știe“ (Vers. 11). Iute și cu mare ușurință a dat răspunsul. Cu toate acestea nici așa nu i-a scăpat de păcatul lor, căci n'a zis doară, că «nici nu sunteți slabi, și nici nu sunteți puternici» ci că „vă iubesc pre voi“, prin care încă mai mult li-a prelungit acuzația. A-i iubi pre dânșii, eră mai cu samă aceia de a nu primi dela dânșii, fiindcă s'ar fi scârbit mult. Așa că apostolul făcea contrar: și luă, și nu luă; iară contrarietatea provenia din deprinderea celor ce dădeau. Și n'a spus că «de aceia nu primesc, fiindcă vă iubesc foarte mult pre voi» căci aceasta ar fi fost mai mult o acuzațiune adusă lor, și i-ar fi pus într'o neliniște, ci și-a întors vorba la o altă cauză. Și care este acea cauză?

„Iară ceia ce fac și voi face, ca să taiu pricina celor ce poftesc (voiesc) pricină, ca întru ceia ce se laudă, să se afle ca și noi“ (Vers. 12). Fiindcă dâșii uneltiau spre a găsi o pricină oare-care, apoi și aceia trebuia a o resturna, mai ales că numai cu atâta se lăudau. Deci, ca să nu aibă nimic mai mult, apoi și aceasta trebuia a o îndreptă, căci în celelalte erau lipsiți. Nimic nu edifică atât de mult pre cei muritori, duple cum am mai spus, ca a nu primi nimic de la ii. Dară diavolul fiind viclean, a pus mai ales această cursă, voină a-i vătămă pre dâșii în altele.

Insă mie mi se pare că și aceasta eră la dâșii numai o ipocrizie. De aceia nici n'a zis: «ca întru ceia ce au făcut, sau au avut succese» «ci „întru ceia ce se laudă“, ceia ce eră tot una cu a-i luă în deridere pentru mândrie deșartă. Se lăudau dâșii, dară nu erau așa. Dară bărbatul voinic nu numai în cele ce nu le are nu trebuie să se laude, ci chiar și în cele ce le posedă, precum de pildă făcea fericitul acesta, precum făcea Patriarhul Abraám zicând: „Eu sunt pământ și cenușă“ (Facer. 18, 27). Fiindcă nu aveă a-și impută vr'un păcat, ci din toate părțile strălucea prin succesele sale, apoi umblând în toate părțile și negăsind nici o pricină sau vr'un păcat mare în sarcina sa, iată că el aleargă la natura sa; și fiindcă ori și cum numele pământului este respectabil, el a adaos și numele cenușei. Pentru care și un altul ziceă: „De ce se mândrește oare pământul și cenușă“? (Sirah. 10, 9).

¹⁾ Deci, să nu'mi spui de frumuseța feței, nici de grumazul lui cel măreț, nici de hlanida (mantaua) sau de calul și de cei ce-l întovărășesc, ci gândește-te unde se sfârșesc acestea. Iară de 'mi spui de cele ce se văd, apoi atunci și eu îți voi spune de cele din scripturi, și cu mult mai strălucite decât acestea. Dară precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țerină, tot așa nici pe acestea, fiindcă și acestea sunt țerină. Sau mai bine zis, chiar și mai 'nainte de a se descompune și a deveni praf,

¹⁾ *Partea morală.* Despre a nu se mândri și trufi cinevă, și și a nu se bucură de nenorocirile străine. Și despre David și Solomon. (Veron).

arată-mi te rog pe un bolnav de friguri întins pe pat și trăgând de moarte, și atunci îți voi spune ție: ce a devenit acea podoabă măreață? Unde se duce oare marea lingușire de care eră încunjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor și a proprietăților? Ce anume vânt intrând a împrăștiat toate acestea? Dară iată că și pe pat când șade lungit, el poartă simbolele bogăției și ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii și bogații petrecându-l la groapă, plebea aclamându-l. Mai cu samă acestea sunt cu totul de ris, de cât imediat se dau pe față ca și o floare ce se scutură. Căci când noi pășim pragul porților cetății, și după ce dând trupul viermilor ne întoarcem, iarăși te ași întrebă: unde oare se duce acea mulțime de oameni? Ce a devenit oare vuetul și strigarea de mai 'nainte? Unde faclele acelea? Unde chorurile acelea de femei? Oare nu sunt acestea vis? Ce au devenit acele țipete? Ce acele guri multe ce strigau și îndemneau a se încuraja, că nimeni nu este nemuritoriu? Acestea toate nu acum trebuiă a se spune celui ce nu aude nimic, ci atunci când el răpiă avutul altora, când cu lăcomia spolieă, atunci trebuiă a'l sfătui și a'l schimbă câte puțin. Deci nu trebuie a'l încuraja, că nimeni este nemuritoriu. Impiedecă nebunia lui, stingei-i pofta, iară acum încurajează pe cel nedreptățit. Fiindcă a-i cântă acum la ureche deacestea, este fapt al celor ce se bucură și iau în deridere. Așa dară nu pentru aceasta trebuiă a'l încuraja, ci încă a'l face să se teamă și să tremure. Dară dacă cel puțin cei ce pătimesc aceleași răle, pe care le pătimesc cei bogați, s-ar cumiști văzând toate cele nefolositoare ale celui ce a părăsit stadiul lumii aceștiea, iară acum îl întovărășesc la mormânt!

Deci, fiindcă mai 'nainte poate au fost cuprinși de beția banilor, și nimic nu cugetă de acestea, ci numai în timpul acela, când chiar și privirea celui ce zace pe pat îi încredințază de adevărul celor spuse, cumișască-se, învețe-se, și gândească-se că cu puțin după aceasta și dânșii cari însoțesc acum pe mort, vor ajunge a fi respunzători de aceleași acuzațiuni grozave, și vor da samă de toate cele ce au răpit, de toate cele cu care au nedreptățit.

«Și ce au a face acestea, zici tu, cu săracii? Celor mai mulți li este plăcut aceasta, de a vedeă adecă pedepsit pe cel ce a nedreptățit. Nouă însă nu ne este

plăcut de loc; ci dorim ca să nu pătimească nimic rău». Vă laud pre voi mult, și vă aprob, că nu vă bucurați de nenorocirile străine, ci căutați numai de siguranța voastră. Aide, deci, ca să vă asigurăm și despre aceasta.

Dacă noi pătimim ceva rău din partea oamenilor, nu puțin vom scădea din datoria noastră, de vom suferi cu bărbăție cele petrecute. Deci, nu suntem nedreptățiți, fiindcă supărarea aceasta Dumnezeu o calculează în folosul nostru, nu dupre ideia de dreptate, ci dupre aceia a filantropiei, și în schimbul celor ce am pățimit și nu ne-am răzbunat. «Și de unde se învederează aceasta»? zici tu. Au pățimit Iudeii rău din partea Babilonezilor, și Dumnezeu nu a împiedecat, ci bărbații, copiii și femeile erau târâți în robie, însă această robie, în raport cu păcatele lor, li-a fost spre mângâere. De aceia zice Isaià: „Mângâeați, mângâeați pre poporul meu, preoților; graiți la inima Ierusalimului, că a luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale”. (Isaia 40, 1. 2), și iarăși: „Doamne Dumnezeul nostru, pace dă-ne noue, că toate ni-ai dat nouă” (Ibid. 26, 12). Dară și David zice: „Vezi pre vrăjmașii mei că s'au înmulțit, și iartă toate păcatele mele” (Ps. 24, 19. 18). Iară când îi adusesse înainte pre Semeè, care-l blăstămă, el el a zis: „Lăsați-l pre el să blăsteme, că va vedeà Domnul smerenia mea, și mi va întoarce mie bine pentru blăstemul lui în ziua de astăzi” (II. Imp. 16, 11. 12). Căci când nu ni răzbunăm asupra celor ce ne nedreptățesc, atunci mai cu samă noi ne folosim, — că se calculează acestea spre iertarea păcatelor noastre, dacă suferim cu mulțămire nedreptățile ce ni se aduc.

Așa că atunci când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la oparte pre cel nedreptățit, tu plângi pe cel ce a nedreptățit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăria, iară celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot așa a pățimit și sluga lui Eliseiu pe timpul lui Neeman, căci dacă n'a răpit, totuși a nedreptățit, — fiindcă a luà cu înșelăciune, este nedreptățire. Deci, ce a pățimit el? Impreună cu ne-

dreptatea a luat și lepra¹⁾). Așa dară cel nedreptățit s'a folosit, iară cel ce a nedreptățit s'a vătămat foarte tare. Intocmai așa se petrec lucrurile și cu sufletul. Și atât de adevărat este, încât că de multe-ori, numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat și milostiv,—de și poate cel ce pătimește răle este nevrednic de ajutoriu.

De aceea și zicea Dumnezeu din capul locului barbarilor: „Eu m'am mânieat pre dânșii puțin, iară îi s'au pus împreună spre răle; pentru aceea întoarce-mă-voiu spre Ierusalim cu milă“ (Zach. 1, 15. 16). Nimic nu este care mânia pe Dumnezeu atât de mult, ca a răpi, a nedreptăți și a silui pre cineva. Și de ce oare? Pentru că este foarte ușor, iubiților, de a se depărta cineva de acest păcat. Păcatul acesta nu este doară o poftă naturală, care supără pe om, ci vine numai dela trândăvie. Dară, cum de numește Pavel păcatul acesta rădăcina rălelor? Apoi aceasta o spun și eu, însă numai nouă ni se pare că este rădăcina rălelor, iară nu că ar fi dela natura lucrului. Și dacă voiți, să facem comparațiune, și să vedem care anume poftă este mai tiranică: acea a banilor sau a trupurilor? Și care se va găsi că vatămă pe oamenii mari, aceia de sigur că este cea mai tiranică. Așa dară să vedem, pe care bărbat mare a stăpânit pofta de bani? Nici pe unul, ci numai pre cei de jălit și de disprețuit, ca Ghiezi, Ahav, Iuda și preoții Iudeilor, — pe când pofta trupurilor a cuprins pre marele Proroc David. Și aceasta o spun, nu ca cum a-și da iertare celor cuprinși de această poftă, ci pregătindu-i ca încă mai mult să fie cu trezvie. Când îți arăt că patima este mare, atunci mai cu samă îți arăt că cei cuprinși de acea patimă sunt lipsiți de ori-ce iertare. Dacă poate nu știeai acea fiară sălbatică, ai fi avut vr'un refugiu și la aceasta; iară acum când știi, și totuși cazii în cursă, ce îndreptare vei avea?

După David apoi, găsim și pre fiul său cucerit de acea patimă, încă cu mai multă putere — de și nimeni n'a fost mai înțelept ca dânșul, care a și avut dealfeliu toate celelalte virtuți. Cu toate acestea însă, atât de mult a fost cucerit de această patimă, încât că l-a vătămat chiar și în cele principale. Tatăl său s'a sculat

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap. 5. Cartea IV a Impăraților.

după ce căzuse, a reluat lupta, și iarăși s'a încununat, pe când Solomon nimic din acestea n'a arătat. De aceea și Pavel zicea: „Mai bine este să se căsătorească, decât să se aprinză“ (I. Cor. 7, 9), și Christos iarăși „Cel ce poate să cuprindă, cuprindă“ (Math. 19, 12). Despre bani însă n'a spus așa, ci „Cel ce va lăsa toate ale sale, însutit va lua“ (Ibid. Vers. 29). «Dară, zici tu, cum de tot Christos a spus despre cei ce se îmbogățesc, că cu greutate se vor învrednici de împărăția cerurilor?» Iarăși o face dând a înțelege timpirea lor, sclăviea lor ce mare pentru bani, iară nu tirănia banilor. Aceasta se învederează și din cele cu care Pavel a sfătuit pe credincioși, căci de această poftă îi oprește cu desăvârșire, zicând: „iară cei ce vor să se îmbogățască, cad în ispită“ (I. Tim. 6, 9), în timp ce de pofta trupească nu-i oprește deloc, ci numai pentru un timp întreprinzând — și atunci cu bună înțelegere — după care iarăși sfătuește de a se aduna împreună. Se teme de valurile poftii, nu cumva să aducă vr'un naufragiu grozav. Patima aceasta este mai puternică și decât mânia, fiindcă a se mâniera cineva nu se poate, dacă nu este nimeni care să întărească, pe când a poftii contactul trupesc este necesar, chiar și dacă nu este de față persoana care provoacă această patimă. De aceea apostolul nu a tăiat-o cu totul, ci a adăos „până la o vreme“. El n'a desființat pofta în sine, ci numai pe această nedreaptă. „Iară pentru poftă, zice, fie-care să-și aibă femeia sa“ (I. Cor. 7, 2), pe când a strînge cineva bogății, el n'a împiedecat pe un timp, și nici n'a învoit pentru un timp. Patimele acestea sunt înăscute în noi pentru necesitate: pofta trupească, pentru facerea de copii, și mânia, pentru ajutorarea celor nedreptățiți, — pe când pofta de bani deloc.

Prin urmare patima aceasta nici nu este după natură, așa că atunci când te lași a fi stăpânit de dânsa, cu atât mai mult vei suferi cele mai uricioase pedepse. De aceea Pavel îngăduind și a doua nuntă, iată că fiind vorba de bani el cere ce mai mare exactitate, zicând: „Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? pentru ce mai bine nu răbdați paguba“ (Cap. 6, 7), în timp ce vorbind de fecioare, zice: „Poronca Dom-

nului n'am" și „aceasta spre al vostru folos zic, nu ca să vă pui vouă cursă“ (Cap. 7, 25. 35). Când înșă vorbește de bani, iată cuvântul său: „Având cu ce ne îmbracă și ce mîncă, cu acestea suntem mulțamiți“ (I. Timoth. 6, 8). «Dară, zici tu, cum se face că în satisfacerea poftii aceștia, cei mai mulți se consumă»? Pentru că nu se găsesc în fața acestei patimi, ca în fața curviei și a desfrânării; că dacă li s'ar părea că este deopotrivă de uricioasă, nu s'ar lăsa a fi cuceriti iute. Astfel și acele nenorocite fecioare au fost scoase afară din camera de nuntă, fiindcă după ce supusesse deja pe dușmanul cel mare, la urmă s'au lăsat a fi scoase afară de cel slab și de nimic. Pe lângă acestea apoi se mai poate spune și aceia, că dacă cineva stăpânindu-și pofta trupească, este învins de pofta banilor, la urmă nu 'l va mai stăpâni nici pofta trupească, — fiindcă nu toți sunt deopotrivă de aplecați spre pofta trupească.

Aceasta, deci, știind-o, iubiților, și exemplul fecioarelor avându-l veșnic în minte, să fugim de fiara aceasta rea. Că dacă fecioria cu nimic nu le-a fofosit, ci pentru iubirea de argint s'au pierdut acele fecioare, după mii de osteneți și sudori, apoi pe noi cine ne va scăpa, dacă vom cădea în această patimă? De aceia vă rog, ca nici să ne lăsăm de a fi cuprinși de acea patimă, și nici să remânem întrânsa dacă deja am fost cuprinși, ci să rupem iute legăturile aceste grozave, căci numai așa vom putea a ne duce la ceriuri și a ne învrednici de miile de bunuri, căroră fie cu toții a ne învrednici, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

„Că unii ca aceia sunt apostoli minciunosi, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostolii lui Christos“ (Cap. 11, 13).

Ce spui, Pavele? Cei ce propoveduiesc pe Christos, cei ce nu primesc bani, cei ce nu introduc o altă evanghelie, sunt apostoli minciunoși? «Da! răspunde el, și încă tocmai pentru aceasta, fiindcă se prefac în totul, spre a înșelă». „Lucrători vicleni“, zice; adecă lucrează ii, dară smulg ceia ce au sădit. Fiindcă știu bine dâșii, că în alt mod nu ar putea fi bine primiți, apoi luându-și masca adevărului, joacă cu chipul acesta drama înșelăciunei. Și se zice încă că bani nu primesc; dară aceasta o fac ca încă mai mult să iă, ca să piardă sufletul. Sau mai drept vorbind, chiar și aceasta este minciună; căci luau, însă se ascundeau; iară aceasta se dovedește din cele ce urmează. În adevăr, că apostolul deja a dat a se înțelege faptul, zicând: „Ca întru ceia ce se laudă, să se afle ca și noi“, dară mai la vale încă mai lămurit a lăsat să se înțeleagă, zicând: „De vă mănâncă cinevă, de vă iă cinevă, de se semețește cinevă, ... cu dulceață suferiți“ (Vers. 20. 19). Acum însă și în alt mod îi defaimă, zicând: „se prefac“ adecă numai shima, numai forma o au cu dâșii; sunt îmbrăcați în pielea oii.

„Și nu este de mirare, că însuși Satană se prefacă în Inger de lumină; nu este dară lucru mare, dacă se prefac și slujitorii lui ca slujitori dreptății“ (Vers. 14. 15), — așa că dacă trebuie a te minună, apoi de aceasta minunează-te, iară nici de cum de aceia. Când dascalul lor toate le cutează, nimic nu poate fi de mirare de a-l urmă și ucenicii. Dară ce va să zică oare „înger de lumină“? Adecă se prefacă în înger care are curaj, care stă înaintea lui Dumnezeu. Sunt însă și îngeri ai întunerecului; aceștia sunt ai diavolului, îngeri întunecați și sălbateci. Pe mulți a înșălat diavolul în chipul acesta, prefăcându-se, însă nefiind în realitate îngerul luminei. Tot asemenea și aceștia se îmbracă cu shima, cu forma de apostol, însă nu și puterea lor, fiindcă nici nu pot face nimic. Nimic nu este atât de drăcesc lucru, ca a face ceva pentru ochii lumii.

Dară oare ce va să zică: „slujitorii dreptății“? Adecă «precum suntem noi, propoveduindu-vă evanghelia care are cu sine dreptatea». Sau că aceasta o spune

aici, sau că poate acei apostoli minciunoși își însușesc, sau caută să se îmbrace cu slava bărbaților drepti. Deci cum i-am putea cunoaște noi? Din faptele lor, precum a zis și Christos. De aceea apostolul se vede silit de a pune în paralel succesele sale și răutatea aceluia, ca astfel din comparațiune să se vadă înșălătorii. Apoi urmând iarăși de a trece la laudele lui, mai întâi îi acuză pe aceia, ca astfel să arate necesară ipoteza lui, ca nu cumva să-l acuze ca vorbind pentru dânsul, și zice: „Iarăși zic“ (Vers. 16). Dealtfel el a luat deja mai multe precauțiuni până acum, «însă, zice, nu mă mulțănesc cu cele spuse, și deci iarăși zic: „Că să nu mă socotească cineva că sunt fără de minte“ căci aceasta este fapta lor, de a se lăuda, nefiind nici-o cauză pentru laudă».

Tu însă mai gândește-te și la aceia, că de câte-ori voiește a trece la laudele sale proprii, se oprește pentru moment. «A se lăuda cineva, zice, este fapt de neînțeleptie; dară eu n'o fac aceasta din lipsă de minte, sau prostie, ci fiind silit. Și chiar dacă n'ați crede că am fost silit de împrejurări, și deci m'ați învinovățit, totuși nici așa n'am să tac».

Ai văzut cum a arătat, cât de mare este nevoea de a vorbi? Că dacă el nu ascunde nici această bănuială, apoi poți pricepe câtă silă avea de a vorbi, și cum se munciă și se necăjiă mai înainte de a începe vorba. Dară chiar și așa, el face uz de multă cumpătare, căci n'a zis: «ca să mă laud» cum s'ar întâmplă, ci urmând a se lăuda puțin, el face uz de o altă formă de cuvinte, zicând: „Iară ce grăiesc, nu grăiesc duple Domnul, ci ca întru neînțeleptie, în starea aceasta a laudei“ (Vers 17). Ai văzut cum a se lăuda nu este duple Domnul? „Când veți face toate cele ce vi s'au porocit vouă, ziceți, că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datorii a face, am făcut“ (Lucă 17, 10). Aceasta însă prin sine însăși nu este duple Domnul, ci vine numai dela cugetare. De aceea a și spus: „ceia ce grăiesc“, adică el nu defaimă cauza, ci cuvintele, fiindcă dacă scopul este atât de minunat, atunci și cuvintele trebuie a fi în raport cu scopul. Duple cum ucigașul și-a ajuns scopul de multe-ori numai prin gândire — deoarece se găsește în mijlocul unor împrejurări

care îl împiedecau foarte tare — iară faptul de a ucide nu este duple Domnul, ci se săvârșaste numai prin gândire, tot așa și a se laudă.

Și de ce oare nu face uz de o cercetare atât de amănunțită? Fiindcă se grăbește spre altceva, și lasă aceasta în sama celor ce voiesc a se agăța deasemenea chestiune, iară el se mărginește în a spune cele ce folosesc, fiindcă erau deajuns spre a împrăștiea orice bănuială.

„Ci ca întru neînțelepție“. La început a spus: „De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepciune“, iară acum zice: „ca întru neînțelepție“. Cu cât el merge mai departe, cu atât mai mult își lămurește vorba. Apoi ca nu cumva să'ți închipui că peste tot locul este cu ne înțelepție, a adăogat: „în starea aceasta a laudei“, adecă în privința aceasta, — duple cum și aiurea zicea: „Ca să nu ne rușinăm“, după care adaoga: „în starea aceasta a laudei“. Deasemenea și aiurea zicând: „că cele ce gândesc, duple trup le gândesc, ca să fie la mine ce este așa, așa, și ce nu. nu“, și arătând că nu poate peste tot locul de a împlini ceia ce făgăduște, fiindcă nu duple trup judecă, apoi ca nu cumva uniia să aibă bănuiala aceasta, și fiind vorba de credință, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru cel cătră voi nu a fost da și nu“.

Și privește câte a fost spus mai 'nainte, și totuși iarăși mai pune o altă justificare, zicând: „De vreme ce mulți se laudă duple trup, și eu mă voiu laudă“. Dară ce va să zică „duple trup“? Adecă cu cele de dinafară, cu nobleța, cu bogăția, cu înțelepciunea, cu tăerea împrejur și cu aceia că are strămoși Ebrei, cu credința celor mulți. Dară tu privește înțelepciunea lui, că după ce pune acelea ce nu arată nimic, la urmă spune și de ne nțelepție. Că dacă a se laudă cineva pentru cele cu adevărat bune, și încă este neînțelepție, apoi cu atât mai mult pentru cele ce nu însamnă nimic. Aceasta deci, este ceia ce el numește că „Nu duple Domnul“, adecă că nici un folos nu are cineva de a fi Ebreu, și altele de acest felu. «Să nu credeți, zice, că eu consider acestea ca o virtute, ci fiindcă aceia se laudă, mă văd

silit și eu de a face comparațiune de aici»,—ceia ce face și aiurea, zicând: „De se pare cuivă altuia a se nădăjdui în trup, eu mai mult“. (Filip. 3, 4). Deci și aici el spune de cei ce se încred în asemenea nimicuri. Precum cineva fiind dintr'un neam strălucit, și având o vieață de filosof, ar vedea pe alții cugetând lucruri mari despre nobleța lor, și voind a li dobori trufiea lor s'ar vedea silit de a-și scoate la iveală propria sa nobleță, nu doară spre a se îngâmfă, ci spre a umili pe aceia, — întocmai așa face și Pavel.

După aceia depărtându-se de acei înșelători, întreaga cauză o aruncă asupra Corinthenilor, zicând: „Că cu dulceață suferiți pre cei neînțelepți“. (Vers. 19), ca și cum pare-că ar zice: «așa că voi sunteți pricina tuturor, și încă mai mult decât aceia. Că dacă voi n'ați fi suferit pe acei apostoli minciunoși, și nu v'ați fi vătămat din pricina lor, nimic n'ași fi grăit; dară acum o fac îngrijindu-mă de mântuirea voastre». Și privește cum chiar și certarea ce li-o face o pune amestecată cu laude, căci după ce spune: „că cu dulceață suferiți pre cei neînțelepți“ a adaos imediat: „fiind voi înțelepți“. Căci a se lăuda cineva, și încă pentru asemenea nimicuri, este neînțelepție. De și trebuia a-i certă și a li spune: «nu suferiți pe acei proști», totuși el o face aceasta prin expresiunea de mai sus, încă cu mai multă putere. Dacă li-ar fi grăit așa, s'ar fi părut că el este lipsit de dreptul de a-i certă; acum însă arătându-se pre sine stăpân și în acestea, și crezându-le că nu sunt nimic, prin aceasta încă mai mult îi îndreaptă.

Mai 'nainte însă de a trece la laude și la comparațiunea sa cu acei înșelători, el ia în deridere marea lor robie, că adecă li se supuneau lor într'un mod de necrezut. Și gândește-te cum îi ia în deridere. „Că suferiți de vă robește cineva pre voi, de vă mănâncă cineva“ (Vers 20). Dară cum de spui mai sus: „ca întru cea ce se laudă să se afle ca și noi“? Ai văzut că prin aceste expresiuni el îi arată pre aceia ca luând ajutoare dela ucenici, și încă nu cum s'ar întâmplă, ci foarte mari? căci expresiunea „vă mănâncă“ aceasta invederează.

„De vă robește cineva“, zice, adecă că vă ia

și banii voștri, și trupurile și libertatea voastră. Aceasta, este mai mult decât a lua, adică că după ce v'au luat banii, apoi devin și Domni și stăpâni a-i voștri, ceia ce și mai înainte învederă, zicând: „Dacă au parte alții de puterea voastră, au nu mai virtos noi“ (I. Cor. 9, 12)? După aceia adaogă și ceia ce este mai grozav: „De se semețește cinevâ“, căci robiea voastră, zice, nici măcar nu este cumpătată, și nici stăpânii nu sunt blânzi, ci greoi și de nesuferit».

„De vă bate cinevâ preste obraz“. Ai văzut iarăși tensiunea tiraniei? Acestea le spunea nu că doară îi lovea peste obraz, ci fiindcă îi disprețuiau și-i necinsteau, pentru care a și adaos: „Spre necinste defăimându-vă zic“ (Vers. 21), fiindcă nu pătimiți mai puțin decât cei loviți peste obraz. Ce ar fi putut fi mai tare decât aceasta? Și care stăpânire ar putea fi mai amară decât aceasta, când și banii, și libertatea, și cinstea vă răpesc, și nici așa nu sunt mai blânzi, nici nu vă lasă de a rămâne în rândul robilor, ci vă întrebuintează cu mai multă bătae de joc decât ori-ce lucru cumpărat cu bani?

„Ca cum noi am fi neputincioși“. Ceia ce spune aici este întunecat. Fiindcă până aici el a fost greoiu cu vorba, apoi prin expresiunea de față el a acoperit, așa zicând, cu nelămurirea vorbei, greutatea celor de mai înainte. Ceia ce voiește a spune, aceasta va să zică: «Nu putem parecă și noi să facem așa? Dară nu o facem. Deci, pentru ce îi suferiți pe aceia, ca cum noi n'am putea să facem așa? Păcat este deci și de a suferi pre cei nemintoși; dară încă când vă și disprețuiesc, vă răpesc, se semețesc, vă disprețuiesc? Aceasta de sigur că nu mai poate avea nici-o justificare, nici un cuvânt de îndreptare. Modul acesta de înșelăciune este nou. Cei ce înșală, deordinar, dau ceva în schimb, și se linguesc; aceștia însă și înșală, și iau, în același timp și batjocoresc. Așa că nici umbră de îndreptare măcar nu aveți, fiindcă în timp ce pre cei ce se umilesc pre sine, spre a vă înălța pre voi îi disprețuiți, iată că pe cei ce se înălță pre sine, spre a vă umili pre voi, îi admirați. Nu cumva poate n'am fi putut face și noi așa? Dară nu voim, căci noi avem în vedere interesul vostru. Aceia bătându-și joc de cele ale voastre,

se gândesc la ale lor, pe când noi disprețuind pre cele ale noastre, ne gândim la ale voastre». Ai văzut cum el îi înfricoșază pre dânșii tocmai cu acelea, pe care li-a spus până acum, cu tot curajul? «Că dacă deaceia îi cinștiți, zice, fiindcă vă disprețuiesc, vă batjocoresc, apoi putem și noi face așa: să vă robim, să vă disprețuim, să ne semețim față de voi».

Ai văzut cum întreaga cauză și a ușurinței lor, cum și a părutei sale neînțeleptii el o aruncă asupra acelor înșălători? «Mă văd silit a mă lăuda puțin, zice, nu cu scopul de a mă arăta pre mine însu-mi strălucit, ci ca să vă izbăvesc pre voi de această robie amară». Trebuie însă a examina cele vorbite nu cum s'ar întâmplă, ci a adăoga și cauza. Fiindcă și Samuil și-a adus sieși o laudă mare, când ungea pe Saul de Rege, zicând: „Mărturisiți de mine înaintea Domnului și înaintea unsului său, de am luat boul cuivă, sau asinul cuivă, sau de am silit pre cinevă din voi“ (I. Imp. 12, 3), — dară nimeni nu l-a învinovățit. Cauza însă pentru care el a spus acestea, nu a fost doară ca să se mândrească, ci de vreme ce urmă a întronă pe Saul de Rege, voiește oare-cum prin justificarea sa de a-l învăța pre acela ca să fie blând și liniștit. Și privește înțelepciunea Prorocului, sau mai bine zis filantropia lui Dumnezeu. Căci când voiă a-i întoarce, după ce grămădeă multe cuvinte grele, vorbea la urmă și despre cel ce urmă a împărăți, ca de exemplu: că va face pe femeile lor morărese, pe bărbații lor păstori și îngrijitori de catări, — căci cu ceă mai mare precizie trecea în revistă toată grija împărăției. Deci fiindcă i-a văzut că nu sunt împiedecați de nimic din acestea, și că suferiau de o boală nevindecată, el îi cruță chiar și așa, și pune în orândueală pe rege, ca să fie blând cu dânșii. De aceia îl și ia pe dânșul de martur. El le spuneă acestea nu ca și cum l-ar fi judecat cinevă sau l-ar fi învinovățit; nu le spuneă acestea, zic, ca să se justifice pre sine, ci ca pre acela mai bun încă să-l facă. De aceia a și adăogat doborând oare-cum trufiea lui: „De veți ascultă voi și Impăratul vostru, nu va fi mâna Domnului asupra voastră; iară de nu veți ascultă, va fi mâna Domnului preste voi și preste împăratul vostru“ (Ibid.

vers. 14. 15) ¹⁾. Încă și Prorocul Amós zicea: „Nu eram eu Proroc, nici fecior de Proroc, ci păstoriu de capre dărâmand duzi. Și m'a luat Domnul“. (Amos. 7, 14. 15); însă acestea le spuneau nu cu scopul de a se îngâmfă pre sine, ci spre a astupă gura celor cari îl bănuiau că n'ar fi Proroc, și ca să arate că el nu înșală, și nici că cele ce spune, sunt dela dânsul. Încă și un altul tot același lucru învederându-l, zicea: „Ci nu m'am umplut eu poate de puterea Domnului întru duhul și tăria lui, ca să vestesc lui Iacob păgânătățile sale și lui Israil păcatele sale“ (Miheia 3, 8)? Și David apoi când vorbea de urs și de leu, nu le spuneau doară ca să se mândrească, ci iconomisind sub aceste povestiri ceva mare și miraculos. Fiindcă nu eră crezut, că el lipsit de ori-ce armă ar putea birui totuși pe barbar — el care nici nu putea suferi arma — s'a văzut silit de a da dovadă de propria sa bravură. Și când a tăiat poala hainei lui Saul, ²⁾ nu spuneau acestea doară de famfaronadă, ci ca să respingă o bănueală vicleană, pe care i-o aruncau dușmanii, zicând că el voia a ucide pre Saul.

De aceia pretutindeni noi trebuie a căută pricina unui fapt. Așa dară cel ce pentru binele și folosul auditorilor se laudă pre sine, nu numai că nu este vrednic de a fi învinovățit, ci chiar merită a fi încununat, și numai când tace, el este vrednic de acuzare. Fiindcă și David dacă ar fi tăcut atunci de a spune istoria cu leul și cu ursul, de sigur că nu l-ar fi lăsat împăratul Saul de a ieși înaintea lui Goliat, și prin urmare n'ar fi putut ca să-i pună înainte un trofeu atât de strălucit. De aceia deci s'a văzut silit de a vorbi așa, și nu atâta cătră frații săi, cari nu-l credeau, cât cătră împăratul Saul. Invidia astupase urechile lor, și deaceia lăsându-i pre dânsii la oparte, el se adresază mai mult împăratului, care până atunci nu-l pizmua.

¹⁾ Notă. În edițiunea Sf. Chrisostom în loc de *nu va fi mâna Domnului asupra voastră* este următoarea propozițiune: „*bunurile acestea și acelea le veți avea; iară de nu mă veți ascultă, toate cele contrare*“ (Τὰ κατὰ τὴν ἔσται ὄψιν ἀγαθὰ, ἐάν δὲ μὴ ἀκούσῃτε, τὰ ἐναντία ἀπαντα).

²⁾ Notă. A se vedeă Cap. 24. din I. Carte a Impăraților. Ibid. Cap. 17.

¹⁾ Mare rău este pizma, iubiților, fiindcă ea înșală pre cineva de a disprețui propria sa mântuire. Așa s'a pierdut pre sine Cain, iară mai 'nainte de dânsul s'a pierdut și diavolul, care a alungat pre Adam din raiu. Astfeliu și Saul a chemat demon viclean contra sufletului său, și chemându-l iarăși a pizmut pe doctor, căci așa este invidia. Știea că a fost mântuit, și voia mai degrabă a se pierde, decât a vedea cinstit pe mântuitorul său. Și ce ar putea fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greși cineva dacă ar numi-o creatura diavolului. Intrânsul se găsește fructul slavei deșarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste răle el le făurește la un loc. Tot așa pizmuiă și Saul atunci, fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: „Bătut-a Saul cu miile lui, și David cu zecile de mii“ (I. Impărați 18, 7.); — decât care ce ar putea fi mai dobitocesc?

Și de ce pizmuiești? spune-mi. Fiindcă cutare a lăudat pe acela? Și totuși trebuiă a te bucură. Dealtfeliu nici nu știi bine dacă lauda aceia este adevărată. Și de aceia ești trist, că acela a fost lăudat nefiind vrednic de laudă? Și totuși tu trebuie a'l compătimi. Dacă el este bun, tu nu trebuie a'l pizmui fiind lăudat, ci a'l lăudă și tu împreună cu alții; iară de nu este așa, de ce te tulburi? De ce îți împingi singur sabia asupra'ti? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă și de cei de mâine. Că se bucură de slavă? De ce slavă se bucură? spune'mi. De acea slavă despre care zice Prorocul că este ca floarea câmpului? Și de aceia pizmuiești, că nu suferi năcazuri, și nici nu porți cu tine greutate de acestea care se asemănă cu floarea câmpului? Iară dacă pentru aceasta ți se pare că este de râvnit, de ce nu'ți sunt râvniți și tăetorii de lemne, cari sufăr năcazuri pe fie-ce zi? Nimic nu este mai bun ca această greutate, căci apasă numai trupul, — în timp ce greutatea ceialaltă a vătămat de multe-ori și sufletul, și a adus omului o mai mare tulburare decât plăcerea ce o așteptă. Chiar de este lăudat poate în vorbă, totuși mai mare îi este frica decât lauda; sau mai bine zis, lauda o are pe un timp scurt, pe când frica o are într'una.

Poate că este lăudat și bine văzut de stăpânitori? Dară și acolo este iarăși primejdie și invidie. Ceia ce tu

¹⁾ *Partea morală. Despre invidie. (Veron).*

simți pentru dânsul, aceia o simt și alții mulți. Poate că este lăudat într'una? Apoi aceasta tocmai că'l bagă într'o robie amară. Nici-odată nu va îndrăzni de a face ceva fără frică contra părerei celor ce'l laudă, ca nu cumvâ să supere pre aceia. Legătură grozavă este pentru dânsul însemnătatea ce crede că o are. Cu cât el are mai multe cunoștinți, cu atâta are și mai mulți stăpâni, și cu cât stăpânii lui se înmulțesc și se văd pretutindeni, cu atâta și robiea lui se întinde. Sluga când scapă de privirea stăpânului, se resuflă în toată libertatea; în timp ce acesta fiind împresurat din toate părțile de stăpâni, este sluga tuturor celor din piață. Dacă poate îl cer niscarevâ afaceri grabnice, sau niscarevâ nevoi, el nu îndrăznește de a intra în piață, ca nu cumvâ stăpânii lui să se supere văzându-l întovărășit de slugi, și de cal, și de ori-ce altă fantazie. De va vedeâ poate vr'un prieten dintre cei adevărați, el nu îndrăznește de a-i vorbi cu ton de egalitate, ca nu cumvâ să se supere stăpânii și să-l scoată din slavă. Așa că cu cât el este mai însemnat, cu atâta este mai robit. De pătimește ceva neplăcut, batjocora este mai grozavă, cu cât are și mai mulți marturi, și crede faptul nu numai ca o batjocoră, ci ca o adevărată nenorocire. Căci dânsul are mulți de aceia cari se bucură de batjocora lui, dupre cum și atunci când el se bucură de vr'un bine, are pre mulți cari îl învidiază și'l pizmuiesc, și caută toate chipurile de a'l răpune.

Acesta, deci, este un bine? spune'mi. Aceasta este slavă? Nici de cum, ci chiar necinste, sclăvie și legături, și ori-ce ar putea spune cinevâ greoiu și de nesuferit. Iară dacă și așa încă îți este drăgălașă slava oamenilor, și te tulbură mult cutare, care este lăudat de mulți, apoi când îl vezi bucurându-se de acele laude, ridică-te cu cugetul spre vieța viitoare și spre slava de acolo. Și dupre cum cinevâ văzând o fiară sălbatecă se grăbește a fugi, și a închide ușa întrând în casă, tot așa și în cazul de față fugi cu cugetarea spre vieța viitoare, și spre slava aceia nespūsă. Fiindcă numai așa și pe aceasta de aici o vei călcă în picioare, și pe aceea o vei aveâ cu ușurință, și te vei bucură de adevărata libertate, și de veșnicele bunătăți. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

„Intru ce îndrăznește cineva, întru neînțelepție zic, îndrăznesc și eu“ (Cap. 11, 21).

Privește-l iarăși cum se apără, și cum face uz de precauțiune, de și deja multe de acestea a spus și mai 'nainte, ca de pildă: „De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepție“, și iarăși: „ca să nu mă socotească cineva că sunt fără de minte, iară de nu, măcar ca pre un fără de minte primiți-mă“, și iarăși: „că ceia ce grăiesc, nu grăiesc dupre Domnul, ci ca întru neînțelepție“, și aici iarăși: „Intru ce îndrăznește cineva, întru neînțelepție, zic, îndrăznesc și eu“. Sub denumirea de „îndrăzneală“ și „neînțelepție“ el înțelege faptul când cineva vorbește de dânsul lucruri mari — și încă poate fiind nevoe — învățându-ne de a fugi cât mai mult de acest păcat. Că dacă chiar și după ce am făcut totul, și încă trebuie a ne numi „robi netrebnici“, apoi dacă nu este nici o cauză grabnică, de ce iertare ar putea fi vrednic cel ce se trufeste și se îngâmfă pre sine? De aceia și Fariseul a pățimit ceia ce a pățimit, și s'a naufragiat tocmai la liman, căci s'a izbit de această stâncă. De aceia și Pavel de și vedeă o mare nevoie, totuși ezită încă, și necontenit amintește că faptul acesta este ne'nțelepție. La urmă în fine îndrăznește și el, punând înainte justificarea lui pentru acest fapt, cerut de necesitate, și zice: „Iudei sunt? Și eu. Israiliți sunt? Și eu“ (Vers. 22), — fiindcă nu toți Ebreii erau Israliți, de oare-ce erau și Ammaniți și Moabiți. De aceia a și adoas lămurind mai bine nobleța neamului și zicând: „Sămânță a lui Abraam sunt? și eu. Slugi a lui Christos sunt? — ca un ne'nțelept grăiesc—mai virtos eu“ (Vers. 23). El nu s'a mulțămît cu scuza de mai 'nainte, ci și aici iarăși face uz de dânsa zicând: „ca un neînțelept grăiesc, mai vârtos eu“, adecă «mai bun, mai superior sunt eu

decât dâșii». De și dovezile de suprioritate el le avea destul de lămurite, totuși și așa el numește faptul nebunie. Și cu toate acestea dacă aceia erau apostoli minciunoși, nu trebuia ca el să arate superioritatea prin comparațiune, ci să răstoarne ideea că ar fi fost slugi ale lui Christos. Dară aceasta a făcut-o el zicând: „că aceia sunt apostoli minciunoși, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostoli ai lui Christos“. Acum însă el nu face așa, căci urmă a trece cu vorba la examinarea faptului; fiindcă nimeni, fără o cercetare serioasă, nu se pronunță cum s'ar întâmplă, ci mai 'ntâi punând faptul prin comparațiune, la urmă arată răsturnarea acelei idei prin fapte, ceea ce e cu mult mai puternic. Dealtmintrelea făcând uz chiar de părerea acelora despre dâșii, și nici decum de hotărîrea sa, zice: „Slugi ale lui Christos sunt“? și după ce spune: „mai vârtos eu“, la urmă pune la mijloc și comparațiunea, și arată cum el păstrează caracterul apostoliei adevărate, nu pronunțându-se cum s'ar brodi, ci aducând ca dovadă chiar faptele.

Deci, lăsând la oparte toate semnele și minunile, el începe cu ispitele, zicând astfel: „întru ostenele mai mult, întru bătaii cu covârșire“¹⁾ fiindcă a fi bătut și muncit este cu mult mai superior decât toate celelalte. „In temniți peste măsură“. Și aici tot aceiași tensiune de idei. „In morți de multe-ori“, duple cum zice și aiurea: „In fie-care zi mor“ (I. Cor. 15, 31). Aici el dovedește și cu fapta, ca și cum parecă ar zice: «de multe-ori am căzut în primejdii, care în sine erau însoțite de moarte».

„Dela Iudei de cinci ori câte patru-zeci fără una am luat“ (Vers. 24). Și de ce oare „fără una“? Era la Ebrei o lege veche, care prevedea, că cel ce va primi mai mult de patru-zeci de lovituri, să fie necinstit printre dâșii. Deci, ca nu cumva furia și mâniea celui ce lovea să treacă peste numărul de patru-

¹⁾ Notă. Expresiunea din original ὑπερβαλλόντως nu este tradusă exact prin adverbul „cu asupră“ cum se găsește în edițiunea de Buzău. Traducerea exactă și clară este: „cu covârșire, în gradul cel mai înalt“.

zeci, și să facă astfel necinstit pe cel lovit, apoi s'a hotărât ca loviturile să fie patru-zeci fără una, ca astfel chiar dacă ar întrece cel ce lovea cu o lovitură mai mult, să nu treacă peste numărul de patru-zeci, spre a nu necinști pe cel bătut.

„De trei-ori cu toge am fost bătut, odată cu pietre am fost improșcat, de trei-ori s'a sfărîmat corabia cu mine“ (Vers. 25). Și ce aveau a face acestea cu evanghelia? Adecă că eră trimis în călătorii lungi, și pe marea.

„O noapte și o zi întru adânc am făcut“. Unii zic că au stat în mijlocul mării, iară alții că a înotat o noapte și o zi, ceia ce pare a fi mai adevărat. A sta în mijlocul mării nici nu eră demn de vr'o minune, și nici că l-ar fi trecut acel fapt ca mai însemnat și mai principal decât naufragiile.

„In călătorii de multe-ori, în primejdii în riuri“ (Vers. 26) fiindcă eră silit de multe-ori de a trece riuri. „In primejdii de cătră tâlhari, în primejdii de cătră rudenii, în primejdii în cetăți, în primejdii în pustie“. Pretutindenii stă înainte lupte: în locuri, în țări, în cetăți, în pustie. „In primejdii între neamuri, în primejdii între frații cei minciunoși“. Privește și un altfel de războiu, căci nu-l atăcau numai dușmanii, ci și frații cei fățarnici și minciunoși, și deci aveă nevoie de o mare tărie și de o mare înțelepciune.

„Intru osteneală și în supărare“ (Vers. 27). Primejdiile erau urmate de ostenele, și ostenele se succedau ne'nterupt unele după altele, de primejdii, și nu-i îngăduiau nici măcar să se răsufle puțin. „In călătorii¹⁾ de multe-ori, în foame și în sete, și golătate, fără de cele de-afară“ (Vers. 27. 28). Cele lăsate la o parte sunt mai multe decât cele numărate aici, sau mai bine zis chiar cele numărate nu sunt trecute pe câte ar fi trebuit, și nici nu le-a trecut după felul lor,

¹⁾ *Notă.* Edițiunea Sf. Chrisostom are precum urmează acest pasaj: „Ἐν ὁδοῖς πορείαις πολλάκις, ἐν λιμῶν καὶ δίψαις, καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός“ de unde se vede o oare-care deosebire de edițiunea noastră, Textus receptus, fără însă a altera întru ceva sensul pasajului.

ci numai pe acelea ale căror număr eră scurt și lesne de priceput; pe acelea zic le-a pomenit, spunând că de trei ori le-a suferit, și odată, în timp ce de celelalte n'a mai spus așa, fiindcă le suferise de multe-ori. Și nu spune și succesele rezultate din aceste primejdii, ca de pildă pe câți și pe câți a întors la adevărata credință, ci numai cele ce a pătimit pentru propoveduirea evangheliei, cu care ocazie este și cumpătat în vorbă, în același timp și arată încă, că chiar dacă nimic mai mult n'ar avea cel ce se ostenește, totuși și așa resplata îi va fi complectă.

„Năvăliri (comploturi = ἐπιούσεις) asupra mea în toate zilele“, adică tulburările, vuetele, încunjurările (asediile) publicului, și atacurile cetăților, fiindcă cu acestea mai ales războiau Iudeii, de vreme ce și apostolul mai cu samă pre dânșii îi vânzolea așa zicând cu cuvântul, și eră cel mai mare înfruntătoriu al nebuniei lor, punându-se în poziție de atac pe neașteptate. Și de aceia și războiul contra lui eră foarte aprig, și din partea neamurilor sau a familiarilor lui, și din partea străinilor, și din partea acelor apostoli minciunoși și fățarnici; — și deci pretutindeni valuri și prăpastii, și în lume, și în pustie, și pe pământ, și pe mare, și deafară, și dinăuntru. Și nici măcar nu avea hrana trebuitoare, nici îmbrăcăminte simplă, ci luptătoriu lumea întregi se luptă gol, și fiind lihnit de foame, el se apăra voinicește. Atât de departe eră el de a câștiga și a strânge bani! Dară pentru toate acestea el nu se nelinișteă cătuși de puțin, încă aduceă mulțămiri pentru aceasta, celui ce răsplătește luptătoriu adevărat.

„Grija tuturor bisericelor“. Aceasta este principalul tuturor, că și sufletul i se împărță în mai multe părți, și cugetul i se purtă pretutindeni, că dacă n'ar fi pus înainte chiar nimic din cele deafară, totuși războiul dinăuntru, valurile ce se succedau unele pe altele, furtunile cele groaznice ale grijilor lui, războiul gândurilor, toate acestea erau deajuns spre a admiră pre acest bărbat sfânt.

Că dacă cinevă având numai o singură casă sub îngrijirea sa, ba încă poate că mai are și slugi, și priveghetori, și iconomi, și totuși de multe-ori nici nu are timp a se răsuflă de mulțimea grijilor, nefiind nimeni care să-l supere, — dară încă cel ce avea grija nu a unei

singure case numai, ci și a cetăților, și a popoarelor, și a națiunilor întregii lumi, și încă pentru lucruri atât de importante, și fiind atâția cari 'l supărau, ba încă fiind și singur, și atâtea pătimind, și totuși îngrijindu-se, după cum nu se îngrijaște nici tatăl de fii, — apoi poți pricepe ce suferia el. Și pentru ca să nu zici: «și ce este dacă el se îngrijă? căci se îngrijă cum s'ar întâmpla»? apoi el a adăos imediat și tensiunea grijii lui, spunând:

„Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios“ (Vers. 29)? N'a zis: «și eu să nu fiu tovarăș cu întristarea», ci ca și cum ar fi în aceeași patimă, ca și cum ar fi și el în aceeași boală, așa se tulbură el și se întristă. „Cine se smintește, zice, și eu să nu mă aprinz“? Privește iarăși covârșirea durerii lui, cum el o prezintă în denumirea de aprindere, — ca și cum pare că ar spune: «Mă aprind, ard», ceia ce eră mai mult ca toate celelalte. Acelea de și poate destul de grozave, totuși trec răpede, și are cineva plăcerea nevestejită, — pe când aceasta îl zdrobea pe dânsul, și-l puneă în așa încurcătură, încât îi rănea așa zicând cugetul, și pătimea ceia ce pătimea fiecare dintre cei neputincioși, de și el eră altă persoană. Și nici că doară se întristă numai pentru cele mari, iară pe cele mici le disprețuia, ci și cele nebăgate în samă se considerau ca trebuitoare.

De aceia și zicea: „cine este neputincios“? — adecă ori și cine ar fi. Și ca și cum pare că el eră biserica ceă din toată lumea, așa se întristă și se scârbea de fiecare membru în parte.

„De se cuvine a mă lăudă, de neputințele mele mă voi lăudă“ (Vers. 30). Ai văzut că el de loc nu se lăudă cu minunile și semnele ce le făcea, ci cu prigonirile și cu ispitele ce le îndură? Căci aceasta, zice, este a neputinței. Dară apoi și războiul ce-l purtă, el îl arată foarte varieat, de vreme ce și Iudeii îl războiau, și neamurile se sculase contra sa, și frații cei minciunoși îl atacau, și frații cei buni scandalizându-se și fiind neputincioși el se întristă. Așa dară din toate părțile îl impresurau tulburare și vuet, fie dela ai săi, fie dela străini. Acesta este caracterul apostolic, și prin toate acestea se întrevește evanghelia.

„Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus

Christos cel ce este binecuvântat în veci, știe că nu mint. În Damasc mai marele poporului al lui Areta împăratul păză cetatea Damascului vrând să mă prinză" (Vers. 31. 32). Dară oare de ce aici asigură și încredințază prin invocarea lui Dumnezeu, ceia ce n'a făcut mai 'nainte? Pentru că poate faptul ce-l expune eră vechiu și necunoscut, pe când celelalte, ca grija bisericilor, și toate cele spuse, erau cunoscute acelora. Și tu privește câtă războire eră asupra lui, dacă pentru dânsul păzau cetatea, cu scop de a-l prinde. Dară când eu zic războire, înțeleg zelul lui Pavel, că dacă n'ar fi fost atât de puternic, de sigur că n'ar fi ațitat pe mai marele cetății la atâta manie și ură asupra lui.

Dealtfelu acestea sunt dovada adevăratulul suflet apostolesc: de a pătimi atâtea, și de a nu da înapoi de loc, ci încă de a suferi cu bărbăție toate cele venite asupra lui, și cu toate acestea de a nu bate în retragere în fața primejdiilor, sau de a fugi. Privește încă în ce chip a primit el de a scăpa din mâinile celor ce-l încunjurase, printr'o fereastră scoborîndu-se într'o coșniță. Că dacă și doreă el călătoria de aici, totuși odată cu fuga sa a ridicat în același timp și mântuirea oamenilor. De aceia de multe-ori i se făureau curse de acest felu, în timp ce se găsa în predica evangheliei, dară el nu se da în lături, și nici nu întrebuintă mașinațiuni ome-nești când poate timpul le cereă, — atât de treaz eră el și cu privighere. Când rălele poate erau inevitabile, aveă trebuință numai de charul Sf. Duh; iară când ispita eră cumpătată, el mai născoceă multe și dela dânsul, dară și aici iarăși atribuind totul lui Dumnezeu. Și dupre cum o scântee de foc nestins căzând în marea s'ar afundă de sigur trecând pe deasupra-i multe valuri, însă iarăși s'ar ridică la suprafață strălucitoare, tot așa și cu fericitul Pavel. Acum de pildă se afundă în primejdii, iară altădată scăpă de ele ridicându-se la suprafață mai strălucit, biruind toate ispitele ce venise asupra-i.

¹⁾ Aceasta este biruință strălucită, acesta este trofeul bisericeii, așa este surpat diavolul, când noi pătimim răle. Când noi pătimim rălele ce ni se aduc, atunci diavolul este prins în curse, și pătimește rău, când voiește

¹⁾ *Partea morală.* Engomii sau laude sfântului Pavel, și despre umilință. (Veron).

de a ni face nouă răle. Ceia ce se petrecea și cu Pavel, căci cu cât mai mult grămădea primejdii asupra sa, cu atât mai mult și diavolul ieșea învingător. Și apoi nici nu făurea necuratul numai un feliu de primejdii, ci multe și felurite. Așa de pildă unele aveau cu dânsese osteneala, altele scârba, unele frica, altele durerea, unele grija, altele rușinea, iară altele pe toate la un loc; și totuși el pe toate le stăpâneă. Și întocmai ca un ostaș ce aveă în fața sa pe întreaga lume care-l războiă, iară el se învârtea printre rândurile războinicilor, și nimic rău nu pătimeă, tot așa și Pavel singur în mijlocul barbarilor remâneă necucerit, pretutindeni nevătămat, fie pe pământ, fie pe mare. Și duple cum scân-teia ce cade în paie și trestii totul transformă și aduce cele arse în natura sa, tot asemenea și Pavel năvălind asupra tuturor, pe toți îi întorceă spre adevăr, năvălind ca și un puhoiu, și răsturnând toate piedicele din calea sa. Și întocmai ca și un luptătoriu apărându-se, alergând în toate părțile, lovind cu pumnul, sau ca un ostaș ce atacă zidurile cetății, sau ca unul ce se bate pe uscat, sau ca altul ce se bate pe mare, tot așa și Pavel întrebuintă tot feliful de luptă, și foc ieșă din gura lui, și tuturor eră neapropieat; cu un trup numai cucerind întreaga lume, cu o singură limbă pe toți punându-i pe fugă.

Nu așa izbeau trâmbițele cele multe zidurile cetății Ierihonului, și le dărimau pre ele, precum glasul lui Pavel care răsună în parapetele diavolicești, și-i aruncă jos la pământ, iară pre cei ce-l atacau îi trăgeă la sine. Și în timp ce strângeă de pe câmpul de luptă mulțimea prizonierilor, la urmă chiar pe aceștia îi înarmă, și 'și făceă iarăși o nouă armată, și printrânșii stăpâneă.

Minunat este David, care cu o singură piatră, a doborit la pământ pe Goliath; dară dacă ai cercetă isprăvile lui Pavel, ai vedeă că fapta aceluia este faptă de copil, și tot-odată ai mai vedeă, că pe câtă deosebire este între un păstoriu și un general, tot pe atâta este și între David și Pavel. Acesta n'a doborit pe Goliath aruncând piatra, ci numai cât grăind a pus pe fugă întreaga falangă a diavolului, și întocmai ca un leu ce rage, iară din limbă îi iesă pară de foc, tot așa și Pavel tuturor eră de nesuferit, și pretutindeni alergă într'una. Alergă la aceștia, treceă la aceia, se întorceă la unia, și iarăși la ceilalți alergând în toate părțile mai iute ca vintul, și ca pe o singură casă sau ca pre o singură

corabie conducând întreaga lume, pe unii îi trăgea la sine botezați, pre cei ce ameteau din cauza valurilor îi sprijinea să nu cadă jos, marinarilor li poroncea să fie la locurile lor, iară el stând la cârma corabiei privea cu băgare de samă la prora ei, funiile le întindea, vîsla o întrebuintă, pânza o întindea, la ceriu se uită, totul fiind el: și marinariu, și căpitan, și pilot, și pânză, și corabie, și în fine toate pătimindu-le, numai ca să deslege rălele altora!

Căci gândește-te bine. A suferit naufragii, ca astfel să contenească naufragiul întregii lumi. O noapte și o zi a stat întru adâncul mării, ca astfel să tragă în sus omenirea dintru adâncul înșălăciunei. Intru ostenele a fost, ca astfel pre cei osteniți să-i odihnească. Rane și bătăi a suferit, ca pre cei răniți de diavol să-i vindece. In temniți a stat, ca astfel pre cei ce erau întru întunec și în temniți, să-i scoată la lumină. In morți de multe-ori, ca astfel să izbăvească omenirea de moartea cea grozavă a păcatului. De cinci ori a luat câte patru-zeci fără una, ca chiar pre cei ce făceau acestea să-i slobozască de biciul diavolului. A fost lovit cu toeagul, ca astfel să aducă omenirea sub toeagul lui Christos. A fost bătut cu pietre, ca astfel să izbăvească omenirea de pietrile cele mai nesimțitoare. A fost în pustietăți, ca astfel să scoată omenirea din pustiul păcatului. A fost în călătorii, ca astfel să așeze cu statornicie pre cei rătăciți, și să deschidă călea ce duce spre ceriu. In cetăți a fost în primejdii, ca astfel să ni arate cetatea cea de sus. In foame și sete, ca astfel să ne izbăvească de foamea cea grozavă. In golătate a fost, ca astfel pre noi cei ce eram sluți, să ne îmbrace cu haina lui Christos. Intru năvălirile mulțimei a fost, ca astfel să ne izbăvească de năvălirile demonilor. A fost aprins, ca astfel să stingă săgețile cele aprinse ale diavolului. Prin fereastră a fost slobozit prestre zidiu într'o coșniță, ca astfel să arunce de jos în sus pre cei aruncați jos pe pământ. Dară încă vom mai grăi noi ceva, neștiind toate cele ce a pătimit Pavel? Oare vom mai pomeni noi de bani și de averi? Oare vom mai spune noi de femeie, de cetate sau de libertate, în timp ce vedem pre Pavel disprețuind vieța chiar de mii de ori?

Martirul o singur dată moare, în timp ce fericitul acesta cu un trup numai și cu un suflet a suferit atâtea

primejdii, câte ar fi fost deajuns de a înspăimânta chiar și un suflet tare ca diamantul. Și cele ce au pățimit toți sfinții într'atâtea trupuri aflându-se, pe toate acestea le-a suferit Pavel într'un singur trup, și intrând în lume ca într'un stadiu, s'a desbrăcat de toate, și a stat în luptă cu bărbăție. Cunoștea el foarte bine pe demonii ce 'l atăcau, și deaceia încă dela început el s'a arătat strălucit; decum a trecut pragul acestor lupte și până la sfârșit, el a rămas același, sau mai bine zis, el chiar prelungia lupta aflându-se în apropierea premiului. Și ceia ce este minunat, că de și făcea și pătimea atâtea, el totuși se purta cu cumpătare și moderațiune, căci găsindu-se în nevoie de a povesti despre isprăvile sale, el iute le-a trecut cu vederea pe toate. De și ar fi putut să umple multe cărți, dacă ar fi voit ca să scrie cu amănunțime toate cele spuse, despre închisorile lui și isprăvile de acolo, sau despre îngrijirea bisericilor, sau în fine despre atacurile și împrejurările ce se desfășurau pe fie-ce zi. Dară n'a voit.

Acestea deci, știindu-le și noi, iubiților, să ne deprindem a fi cu cumpătare și moderațiune, și nici decât să ne lăudăm cu bogăția sau cu toate cele pământești, ci să ne lăudăm numai cu batjocorile ce le suferim pentru Christos, dară și cu acestea numai când trebuința cere. Iară dacă nu ar fi nimic care să ne silească, nici pe acestea să nu le pomenim, ca să nu ne mândrim, ci numai păcatele. Căci cu chipul acesta ne vom scăpa de ele cu ușurință, și pe Dumnezeu îl vom avea îndurătoriu, și ne vom învrednici și de viața viitoare. Căria fie ca noi cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

„Inșă a mă lăudă nu 'mi esta de folos, că voiu veni întru vedeniile și descoperirile Domnului“ (Cap. 12, 1).

Dară ce este aceasta? Cel ce a spus până acum atâtea, de astă-dată zice că „a mă lăudă nu-mi este de folos“, ca și cum n'ar fi spus nimic? Nu ca și cum n'ar fi spus nimic, ci, fiindcă urmează a trece la o alt-feliu de laudă, care n'are de sigur vr'o plată atât de mare, însă se pare strălucită la mulți care nu cercetează cu precizie — zice: „a mă lăudă nu-mi este de folos“. Laudele cele mari pe care le-a numărat, sunt cele din ispite, dară acum el are a mai spune și de altele, adecă de acele din descoperiri, de acele din tainele cele negrăite. Și de ce oare a spus că „nu-mi este de folos“? «Adecă ca să nu mă ducă în ușurință, zice. Fiindcă nu la felii ne mândrim știindu-le noi, și expunându-le altora, de vreme ce nu firea succeselor îngâmfă pe cinevă, ci mărturia și cunoștința celor mulți».

De aceia deci spune: „nu-mi este de folos“, adecă «ca să nu însuflu în auditori vr'o idee mare de mine». Acei apostoli minciunoși spuneau de dânșii și cele ce nu erau, iară Pavel chiar și pe cele ce erau le ascundeă, de și eră o nevoie atât de mare de a le spune, — și zice: „nu-mi este de folos“, învățându-ne pre noi de a fugi cu toată puterea de această patimă. Fiindcă faptul acesta n'are nici un folos în sine, ci chiar vătămare, dacă nu este trebuitoriu și folositoriu. Spunând deci, primejdiile, ispitele, cursele, supărările, și naufragiile lui, trece la altfeliu de laudă, zicând: „Știu pre un om mai 'nainte cu patru-spre-zece ani, sau în trup, nu știu, sau afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe, că s'a răpit unul ca acesta până la al treilea ceriu. Și știu că s'a răpit în raiu, sau în trup, nu știu, sau afară de trup, nu știu, și a auzit cuvinte nespuse care nu este slobod omului a le grăi. Pentru unul ca acesta mă voi lăudă, iară pentru mine nu mă voi lăudă“ (Vers. 2—5)¹⁾.

Mare este descoperirea de aici. Dară n'a fost numai aceasta, ci și altele multe; el însă dintre cele multe o pune numai pe aceasta. Cum că au fost mai multe, ascultă-l

¹⁾ Notă. Versurile acestea le-am luat întocmai din edițiunea Sf. Chrisostom.

pre dânsul, zicând: „Pentru mulțimea descoperirilor ca să nu mă înalț“. Dară ar putea cineva să zică, că dacă voiă a ascunde, ar fi trebuit ca să nu vorbească în enigme, și nici să spună ceva de acest feliu, iară dacă ar fi spus, apoi trebuia să le spună lămurit. Așa dară de ce oare el nici lămurit nu le-a spus, și nici n'a tăcut? Ca și de aici să arate că fără de voie a ajuns la expunerea acestui fapt. De aceia tocmai a precizat și timpul celor patru-spre-zece ani. Și nici că a pomenit de dânsul cum s'ar întâmpla, ci arătând că cel ce a stăruit pe un timp atât de îndelungat, n'ar fi dat în vileag tocmai acum, dacă n'ar fi fost o mare nevoie. Ar fi tăcut de sigur, dacă n'ar fi văzut pe frați pierzându-se. Deci dacă din început Pavel a fost așa, în cât să se învrednicească de o astfelu de descoperire, în timp ce avea cu sine atâtea isprăvi, apoi poți pricepe ce feliu a devenit el în acel timp de patru-spre-zece ani.

Și privește cum chiar și aici el se arată cumpătat în vorbă, căci pe unele le spune, iară de altele mărturiseste că nu le știe. Că s'a răpit, o spune; dară dacă eră atunci în trup, sau nu eră în trup, n'o știe de loc. De și ar fi fost deajuns ca spunând de răpire, să tacă, dară el a adaos și aceasta cu moderațiune. Dară ce? Minte și sufletul lui au fost răpite, iară trupul a ramas mort? Sau poate trupul a fost răpit? N'o poate spune. Deci, dacă Pavel cel răpit nu știe, el care s'a învrednicit de atâtea lucruri nepovestite, cu atât mai mult noi. Cum că a fost răpit în raiu și într-al treilea ceriu o știe, iară modul cum a fost răpit nu-l știe lămurit.

Dară tu gândește-te și din altă parte la sinceritatea lui. Când vorbește de cetatea Damascului el 'și adeverește vorba, iară aici de loc, fiindcă nici nu voiă de a stărui mult, ci numai să spună și să lase a se înțelege. De aceia a și adăogat, zicând: „Pentru unul ca acesta mă voiu lăuda“, prin care nu arată că cel răpit a fost un altul, ci își făurește vorba așa, pre cât eră cu puțință de a spune, și cu scopul de a se păzi ca să spună ceva lămurit. Căci care continuitate în vorbă ar fi fost, ca vorbind de dânsul, pe un altul să-l aducă la mijloc? Deci, pentru ce a trecut el faptul așa precum se vede? Fiindcă nu este tot una: «am fost răpit» cu „știu pre un om răpit“ și «mă laud pentru mine» cu „pentru

unul ca acesta mă voiu lăuda“. Iară dacă ar zice cineva «cum a fost cu putință a fi răpit fără trup»? eu îi voiu răspunde: și cum a fost cu putință a fi răpit cu trupul? Căci și aceasta este încă mai de necrezut decât aceea, dacă vom cerceta cu raționamente omenești, și nu vom da loc credinței.

Și pentru ce oare a fost răpit? Pentru ca să nu se pară — duple credința mea — că este mai mic decât ceilalți apostoli. Fiindcă aceia au stat împreună cu Christos, iară el de loc, de aceia l-a răpit pre dânsul întru slavă. „S'a răpit în raiu“. Mare este însemnătatea denumirii aceștia, și pentru aceia pretutindeni se vorbește cu sfielă. De aceia și Christos zice: „Astăzi cu mine vei fi în raiu“ (Lucă 23, 43).

„Pentru unul ca acesta mă voiu lăuda“, zice. Și de ce? Căci dacă altul a fost răpit, tu de ce te lauzi? De unde se invederează că el vorbea acestea despre dânsul, iară nu despre altul. Dacă însă a adăogat: „iară pentru mine nu mă voiu lăuda“, nimic altă nu spune, decât că «nefiind nici-o nevoie, nimic nu spun cum s'ar întâmpla și degeaba», — sau că cu scopul de a astupa iarăși — pe cât era cu putință — cele ce spusese. Cum că vorba îi era de dânsul, și cele ce urmează o dovedesc, căci a adăogat zicând: „Că de voiu și vreă să mă laud, nu voiu fi fără de minte, că adevărul voiu grăi“ (Vers. 6). Dară cum de spunea mai înainte că: „De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepciune“ și „Ce grăiesc, nu duple Domnul grăiesc, ci ca întru neînțelepciune“, iară aici: „Că de voiu și vroii să mă laud, nu voiu fi fără de minte“? Apoi le spune nu cu privire la laudă, ci în privința mințirii, căci dacă a se lăuda cineva este neînțelepție, dară încă a minți cu cât mai mult? Pentru aceasta deci zice: „nu voiu fi fără de minte“, și apoi a adăogat: „că adevărul voiu grăi; iară las ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede sau aude ceva dela mine“. Așa dară aceasta este adevărata cauză mărturisită, — fiindcă cu altă ocazie îi credeau pre dânsii de Dumnezei, din pricina mărimii semnelor și a minunilor ce făceau. Dupre cum și ele-

mentele naturei Dumnezeu le-a făcut, și pe cele slabe ca și pe cele strălucite, ca astfel să proclame puterea lui, iară pe de altă să împiedice rătăcirea oamenilor, — tot așa și aici: erau și minunați, în același timp și slabi, ca prin faptele lor să se învețe necredincioșii. Că dacă dâșii ar fi fost numai minunați, și n'ar fi prezentat nici-o dovadă de slăbăciune, ar fi amăgit pre mulți cu cuvântul, de a crede de dâșii mai mari lucruri decât în realitate, și atunci nu numai că n'ar fi folosit nimic, ci chiar ar fi vătămat. De aceia slăbăciunea lor se vede în faptă, ceia ce ar putea vedea cineva petrecându-se și cu oamenii din legea veche. Și Ilie a fost minunat, dară a fost muștrat odată din cauza fricei sale. Și Moisi a fost mare, însă și dâșul a fost pus pe fugă tot de această patimă. Acestea toate le pătimeau dâșii, cu îngăduința lui Dumnezeu, care permitea ca cu chipul acesta să se învedereze natura omenească. Că dacă după ce Moisi i-a scos din Egipt dâșii ziceau: unde este Moisi? dară încă de i-ar fi și introdus în pământul făgăduinței, ce n'ar fi zis?

De aceia și Pavel zice: „Ci las ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede“. Nu spune «ca să nu zică», ci nici măcar să cugete ceva mai mult decât meritul meu. De unde se învederează că toate vorbele de aici sunt cu privire la dâșul. De aceia începând n'ar fi zis el „a mă lăuda nu-mi este de folos“, dacă cele ce eră a spune după aceasta ar fi fost cu privire la altul. Și pentru ce n'ar fi fost de folos de a se lăuda pentru altul? Însă chiar el eră cel ce s'a învrednicit de toate acestea. De aceia și adaoge, zicând:

„Și pentru mulțimea arătărilor, ca să nu mă înalț, datu-mi-s'a mie îmbolditoriu trupului îngerul Satanei, ca să mă bată peste obraz“ (Vers. 7). Ce spui? Tu care nici împărăția cerurilor nu o credeai întru nimic, și nici Gheena față de dragostea lui Christos, acum te uitai la cinstea celor mulți, în cât că te înălțai, și aveai nevoie într'una de a fi ținut în frâu? Căci n'a zis «să fiu bătut acum», ci ca într'una să mă bată peste obraz. Și cine ar zice aceasta?

Deci, ce spune el aici? Când noi vom descoperi ce anume eră acel „îmbolditoriu“ și cine eră „îngerul Satanei“, atunci vom spune și aceasta. Unii au spus

că apostolul a vorbit aici de o durere de cap (*κεφαλαλγίαν*) provenită sau provocată de diavolul, — însă să nu fie una ca aceasta. Căci doară nu s'a fost dat trupul lui Pavel în mâinile diavolului, pe câtă vreme însuși diavolul la o poroncă numai a lui Pavel, îi urmă; ba încă 'i-a pus și hotare și legi — ca de pildă când pe curvariul acela l-a predat Satanei spre peirea trupului — și n'a îndrăznit necuratul de a călca acele legi.

Deci, ce este ceia ce el spune aici? Sub numele de Satan, în limba Ebraică se înțelege Contrariul, dușmanul, războinicul, Așa de pildă în cartea a 3-a a împăraților scriptura numește Satan pe împotrivor zicând: „Că nu este Satan (împotrivor) acum, nu este întimpinarea“. (III. Impăr. 5, 4), — povestind împrejurările cu Solomon, — adecă, nu este împotrivor, războinic, contrar, cel ce supără.

Prin urmare ceia ce el spune, aceasta va să zică: «N'a lăsat Dumnezeu ca să înainteze predica evangheliei fără primejdii, umilindu-ni cugetele noastre, ci a îngăduit dușmanilor, împotrivorilor și războinicilor de a se aruncă asupra noastră». Aceasta eră deajuns de a clătină cugetele lor, iară durerea de cap sau chefalalghia nici de cum.

„Ingerul Satanei el numește pe Alexandru făurariul¹⁾, pe Imeneu și Filet, și în fine pre toți împotrivorii lui în cuvânt, pre toți cari îl războiau și se certau cu dânsul, pre cei ce-l băgau în închisoare, pre cei ce-l loveau, pre cei ce-l târau cu deasila, fiindcă toți aceștia săvârșau cele a le lui Satan. Dupre cum în alt loc numește pre Iudei fii ai diavolului, pentrucă râvnesc cele ale aceluia, tot așa și aici numește ingerul Satanei pre cel ce se împotrivește tuturor. „Datu-mi-s'a îmbolditor trupului ingerul Satanei, ca să mă bată peste obraz“, nu ca și cum Dumnezeu 'i-ar fi 'narmat contra lui — să nu fie! — ci îngăduindu-li, lăsându-i de a-l război.

„Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat ca să-l depărteze dela mine“ (Vers. 8), — adecă de multe-ori. Dară și aceasta, adecă de a nu as-

¹⁾ Notă. A se vedea I. Timotheiu 1, 20.

cunde că a răbdat toate intrigile, că se obosise suferindu-le, și că avea nevoie de rugăciuni spre a se izbăvi, vine tot din marea lui umilință.

„Și mi-a zis mie: destul este ție darul meu, că puterea mea întru neputință se săvârșaste“ (Vers. 9), adică, «ți ajunge ție că înviezi pre morți, că vindeci pre cei orbi, că curăți pre cei leproși, că faci și alte minuni. Nu cere dară și ceia ce este fără primejdie, ceia ce este sigur și de a propovedui evanghelia fără fapte. Ci dacă te tulburi și întristezi, nu cumva poate o crezi aceasta ca o neputință din partea mea, că ar fi mulți acei ce îți întind curse, te alungă, și te bat? Apoi tocmai aceasta arată puterea mea. „Că puterea mea, zice, întru neputință să săvârșaste“, când adică fiind alungați voi biruiți pre cei ce vă alungă, când fiind prigonți stăpâniți pre cei ce vă prigonesc, când fiind legați, voi puneți pe fugă pre cei ce vă leagă. Așa dară nu cere cele de prisos».

Ai văzut cum apostolul altă cauză a pus, iară Dumnezeu cu totul alta? Căci apostolul zice: „Ca să nu mă înalț datu-mi-s'a îmbolditor“, iară de Dumnezeu spune că i-a răspuns, că a îngăduit aceasta pentru a se arată puterea lui. «Nu numai că ceri ceva de prisos, zice, ci încă, ceri un lucru ce ar întunecă puterea mea». Căci expresiunea „este deajuns ție“ aceasta tocmai o învederează, că nefindu-i folositor de a i se mai adaoge ceva, ci găsindu-se înzestrat cu toate. Astfeliu că și de aici se învederează, că nu despre vre-o durere de cap sau chefalalghie grăiește el. Căci doară nu propoveduiau dânșii fiind bolnavi, și nici n'ar fi putut propovedui fiind bolnavi, ci că fiind alungați și prigonți, dânșii pre toate le învingeau.

«Deci, fiindcă toate acestea le-am fost auzit, zice, apoi, „Pentru aceia cu dulceață mă voiu lăudă mai mult întru neputințele mele“. Pentru ca să nu cadă — iară acei apostoli minciunoși să se laude pentru succesele lor — în timp ce dânșii se găseau în prigoniri, arată că de aceia tocmai el devine mai strălucit, iară puterea lui Dumnezeu atunci strălucește încă mai mult, și cele petrecute sunt vrednice de laudă. De aceia zice: „cu dulceață mă voiu lăudă“, «N'am

spus acestea pe care le-am înșirat, ca fiind trist — dacă le-am spus tocmai acum — că adevărat mi s'a dat mie îmbolditoriu, ci încă mândrindu-mă și mai multă putere câștigând. De aceea a și adaos: „ca să locuiască întru mine puterea lui Christos“. Aici mai dă a înțelege și alt-cevă, aceea adevărat, că cu cât ispitele se prelungiau, pe atâta și cele ale charului se măriau și mai mult rămâneau. Pentru care a și adaos:

„Pentru aceea binevoiesc întru neputințe“ (Vers. 10). Care neputințe? spune-mi. „Intru defăimări, zice, întru nevoi, în goane, în strâmtorări pentru Christos“. Ai văzut cât de lămurit a descoperit de astă-dată? Căci spunând feliul neputinței lor, n'a grăit de friguri, sau de periodul acelei boale, sau de vr'o altă boală trupească, ci de defăimări, de goane și de strâmtorări. Ai văzut suflet recunoscătoriu? Doarește ca să scape de răle; dară când a auzit de la Dumnezeu că nu trebuie a fi aceasta, apoi nu numai că nu s'a scârbit fiindcă n'a fost ascultat în rugăciune, ci încă s'a și bucurat.

De aceea și zice el: „bine voiesc“, adevărat «mă bucur, doresc a fi defăimat, a fi prigonit, și a fi strâmtorat pentru Christos». Acestea le spune, ca pe deoparte și pre aceea să-i modereze, iară pe dealta ca și acestora să li înalțe cugetele, ca nu cumvâ să se rușineze de patimile lui Pavel. Ajunge, aceasta ca să-i facă mai străluciți decât toți cei-lalți.

Mai departe apoi pune și o altă cauză zicând: „căci când slăbesc, atunci sunt mai puternic“ «De ce te minunezi dacă puterea lui Dumnezeu atunci se arată? Și eu atunci sunt puternic. Atunci mai ales charul se pogoară, duple cum zice aiurea: „că precum prisosesc patimile lui Christos întru noi, așa prin Christos prisosește și mângâerea noastră“ (Cap. 1, 5).

¹⁾ Unde este supărare și scârbă, acolo este și mângâere; unde este mângâere, acolo este și char. Când a

¹⁾ *Partea morală.* Cum că supărarea și scârba curăță sufletul de patimi, și pe Dumnezeu îl atrag. Despre Alexandru, și despre slava sfinților. (Veron).

căzut în temniță, atunci a făcut apostolul și minunile cele mai mari. Când s'a naufragieat pe marea, și a fost aruncat de valuri într'o țară de barbari, atunci mai ales s'a slăvit. Când a intrat legat înaintea judecăței, atunci mai ales a predominat pe judecătoriu. Așa se petrecea și în legea veche, fiindcă în ispite străluceau dreptii. Așa cei trei coconi, așa Daniil, așa Moisi, așa Iosif; toți prin ispite au devenit străluciți, și s'au învrednicit de cununi. Atunci și sufletul se curăță, când pentru Dumnezeu se întristează. Atunci se bucură și de un mai mare ajutoriu, având nevoie și de un mai mare sprijin, atunci și el este vrednic de un mai mare char. Dară chiar și înainte de resplata acordată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învrednicește de mari bunuri, devenind filosof. Căci și trufiea o smulge supărarea și scârba, și lenevirea o taie din rădăcină, și îndeamnă pre cineva la răbdare; descopere nimicnicia lucrurilor omenești, și introduce în sufletul lui multă filosofie.

Înainte de toate patimile omenești se dau în laturi: și zavistiea, și jaluziea, și pofta, și stăpânirea, și dragostea banilor, și dragostea trupurilor, și mândriea, și trufiea, și mânia, și în fine întregul puhoiu de patimi. Și de voiești a vedeți aceasta din înseși faptele omenești, ași puteți să-ți arăt și bărbat în particular, cum și un întreg popor în general găsindu-se și în scârbe, și în liniște, și de aici a te învăța în care anume parte este câștigul, și în care trândăviea. Poporul Ebreilor, de pildă, când eră alungat și năcăjit, oftă și rugă cu stăruință pre Dumnezeu, cu care ocazie mult ajutoriu atrăgeau spre dânșii de sus; iară când zburdau de bine, apucau peste câmpii. Ninevitenii deasemenea când se bucurau de liniște, atunci întăriteau pre Dumnezeu asupra lor, și-l făcuse de a amenința cu dărîmarea cetății lor din temelii, iară când s'au umilit în urma propoveduirii Prorocului Ionă, atunci au arătat toată filosofia. Iară de voiești a vedeți și un bărbat în particular ajuns în asemenea stare, gândește-te la Solomon, care, în timp ce se găsa ocupat cu îngrijirile și tulburările cele pentru stăpânirea poporului aceluia, s'a fost învrednicit de acea vedere minunată; — iară când a căzut în desmerdări, s'a rostogolit chiar în prăpastiea păcatului. Dară încă de părintele acestuia ce voiu zice? Când a fost el minunat și paradox? Nu oare când se găsa în ispite? Dară Abesalom acela, nu oare eră cuminte în timp ce fugea de sfatul lui

Achitofel¹⁾, iară când a cedat n'a devenit tiranic și ucigătoriu de tată? Dară Iob? Inșă acesta strălucit a fost și în liniște aflându-se, și în scârbe încă mai strălucit.

Și ce trebuie a vorbi de cele vechi, și de cele nouă? Că dacă cinevâ ar examinâ cele prezente ale noastre, ar vedeâ cât folos avem noi din scârbe și năcazuri. Astăzi de pildă noi bucurându-ne de pace, am căzut într'un feliu de piroteală și ne-am moleșit, și am umplut biserica de mii de răle; — iară pe când eram alungați, eram și mai înțelepți, și mai blânzi, și mai serioși, și la adunările acestea eram mai cu bună-voință, și mai cu stăruință în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că duple cum focul curăță aurul, tot așa și scârbele curăță sufletul de murdărie, făcându-l curat, strălucit și vesel.

Scârba și întristarea bagă pe cinevâ în împărăția ceriurilor, în timp ce dezmerdarea și trândăviea în gheena. De aceia calea uniea este largă, pe când a celeilalte strîmtă. De aceia și Christos zicea: „In lume năcazuri veți aveâ“ ca și cum ni-ar fi lăsat nouă un mare bun. Deci, dacă ești discipul al lui Christos, mergi pe calea cea strîmtă, și nu te neliniști, nici nu te împușină. Că și dacă nu ai aveâ năcazuri în feliu acesta, de necesitate vei fi năcăjit fără doar și poate din alte cauze nefolositoare. Căci și pizmătarețul, și cel ce iubește banii, și cel ce se topește după femeie curvă, și cel ce iubește slava deșartă, și în fine toți cei ce slujăsc rălelor, multe scârbe și năcazuri sufăr, ba încă de multe-ori mai grozave ca ale celor ce jălesc pe vr'un mort. Iară dacă poate nu plâng, o fac pentru că li este rușine, — dacă inșă ai puteâ să li cunoști sufletul lor, l-ai vedeâ plin de mii de răle.

Deci, când și unul și altul folosindu-se de vieața aceasta de necesitate că vor suferi năcazuri, apoi pentru ce să nu alegem vieața aceea, care cel puțin ni va aduce mii de cununi? Pentru că și pre sfinții toți așa i-a purtat Dumnezeu prin scârbe și năcazuri, pe deoparte folosindu-i pre dânșii, iară pe dealta asigurând și pre alții, ca să nu aibă o mai mare slavă decât merită ii în realitate. Căci în feliu acesta și idololatriile au stăpânit la început, oamenii fiind admirați mai pre sus de vred-

¹⁾ Notă. A se vedeâ cartea a 2-a a Impăraților, cap. 15 și următorii.

niciea lor. În februarie acesta și Senatul Romanilor a considerat pe Alexandru a fi al trei-spre-zecilea zeu, — fiindcă Senatul avea puterea de a chirotonisi și a proclama zei. Când însă s'au vestit Senatului toate cele cu privire la Christos, atunci stăpânitorii națiunii au trimis să întrebe, dacă nu li se pare nimerit de a chirotonisi zeu și pe Christos. Dară senatorii n'au consimțit, fiind încă înfurieați și scandalizați, că mai înainte de votul și de hotărîrea lor, puterea celui răstignit strălucind, a atras în partea sa respectul întregii lumi¹⁾.

Acestea, însă, au fost iconomisite astfel încât să se desfășură fără voea lor, ca nu cumva Dumnezeu să se proclame prin vot omenesc, și nici să se creadă și el a fi unul dintre zeii lor cei mulți, chirotonisiți de dânșii. Fiindcă dânșii proclamase zei și pe luptătorii cu ghiontul (*καὶ πύκτας θεοὺς ἐνόμισαν*) la urmă și pe copiii de casă (*τὰ παιδικά* = amorezii) ai lui Adrian i-a proclamat zei, de unde apoi și cetatea clădită în memoria unuia dintre dânșii se numește Antinou²⁾. De vreme ce moartea mărturisește despre natura cea muritoare a omului pământesc, apoi diavolul a descoperit o altă cale de înșelăciune, servindu-se de nemurirea sufletului, cu care amestecând o lingușire exagerată, a dus pre mulți la neevsevie.

Și privește vicleșug din parte-i. Când noi prezentăm nemurirea sufletului atunci când este nevoie, necuratul restoarnă cuvântul nostru, iară când el voiește a-l făuri spre vătămarea oamenilor, apoi cu multă rîvnă stăruiește în această nemurire. Dacă ar zice cineva bunăoară: «Dară cum, și de unde Alexandru este zeu? Oare n'a murit, și încă într'un mod injositoriu și ticălos»? — iată

¹⁾ Notă. Chestiunea aceasta o raportează Tertulian în Apologia sa către Septimiu Sever, împăratul Romanilor, în anul 200 p. Christ., zicând: „*Tiberius ergo, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annunciatum sibi ex Syria Palestina quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum prerogativa sufragii sui. Senatus, quia non ipse probaverat, respuit*“ (Apologeticum Cap. 5).

Vezi și Istoria bis. de Eusebie Pamfil, 4, 2.

²⁾ Notă. Antinou, un tânăr Prusan, de o frumuseță renumită, în memoria căruia Impăratul Adrian, care îl iubea prea mult, a clădit orașul Antinou, și a întocmit a i se oferi onoruri zeești.

(A se vedea Lexiconul Emino-Român de Ioanid. Vol. II. Nume proprii, pag. 44).

că se răspunde: «dară sufletul este nemuritoriu». Acum faci vorbă de nemurirea sufletului, și filosofezi, ca să te rescoli contra lui Dumnezeu creatorul a toate; iară când noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu, atunci ne crezi de înșelați în credința noastră, de înjosiți și cu nimic mai buni decât necuvântătoarele. Dacă noi spunem că cel răstignit viează, de'ndată se aude rîs din partea lui, de și lumea întreagă strigă, fie lumea din vechime, fie ceà deacum, — atunci de sigur prin semnele și minunile ce se făceau, iară acum prin cei ce se întorc la creștinism. Căci toate aceste succese nu sunt ale unui mort.

Iară dacă acum ți-ar spune cinevã, că Alexandru viează, tu crezi, de și nu poți spune, nici de o minune sau semn doveditoriu. «Da! zici tu; fiindcă trăind el a făcut multe și mari fapte. Fiindcă a supus și națiuni, și cetăți, și războaie multe a avut, și pe mulți a învins, și trofee a luat». Dară dacă eu ți-voiu arătã, că ceia ce încă trăind el n'a priceput, nici el și nici vr'unul din oamenii de pe atunci, apoi care altã dovadă de înviere mai căutați? A reuși un împărat ca să aibã în viața sa războaie și biruinți, și armată puternică, nu este nimic de mirare, și nici cevã nou sau paradox; dară după crucificare și înmormântare a face atâtea în tot locul pe pãmânt și pe mare, aceasta mai ales este ceia ce te umple de uimire, și care proclamã puterea ceã sfîntã și negrãitã. Și Alexandru după moartea lui — sfãșiindu-se împãrãția lui și dispãrãnd cu totul — nu s'a mai întors, în timp ce Christos atunci mai ales 'și-a înțepenit împãrãția sa, când a murit.

Și ce spun eu de Christos, când chiar și ucenicilor lui li-a dat puterea de a străluci după moartea lor? Unde este mormântul lui Alexandru? Spune-mi aratã-mi-l, și ți-voiu spune și eu ziua când el a murit. Dară a slugilor lui Christos și mormintele sunt strălucite, gãsindu-se în cea mai împãrãteascã cetate, și zilele morții lor sunt știute, transformãndu-le în serbãtori pentru lumea întreagã. Mormântul aceluia nu-l știu nici chiar familiarii lui, pe când mormântul lui Christos îl știu pãnã și barbarii. Incã și mormintele slugilor celui răstignit sunt și mai strălucite decãt palatele împãrãtești, nu cu mărimea sau cu frumusețea clãdirilor numai, fiindcă și în aceastã privințã sunt superioare, ci, ceia ce este incã mai mult, — cu rîvna și zelul celor ce îi ur-

mează pre dânșii. Căci însuși cel ce este îmbrăcat cu hlamida împărătească încunjurând mormintele acelea, și lepădând dela dânșul trufia, stă rugându-se sfinților, ca să-i ajute pe lângă Dumnezeu, și deci chiar cel ce are diadema împărătească are nevoie de sprijinul pescarului și a făcătorului de corturi.

Și vei îndrăzni, spune-mi, de a zice că stăpânul lor este mort, ale căruia slugi trecute din viață sunt sprijinitori ai împăraților lumii? Și aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în Roma, ci chiar și în Constantinopole. Căci și aici pe Constantin cel mare a crezut cu cale fiul său de a-l cinsti cu mare cinste, punându-l a stă înaintea ușilor deafară ale pescarului. Și după cum sunt ușierii în palatele împărătești, întocmai așa sunt împărații în mormintele pescarilor. Aceia întocmai ca niște stăpâni au în puterea lor partea dinăuntru a mormântului, iară aceștia ca niște bejănari a dorit a li se afierosi lor ușa de afară, arătând prin aceasta și necredincioșilor, că superioritatea în înviere va fi a pescarilor. Apoi dacă aceasta se vede aici în morminte, cu atât mai mult în înviere.

Dară s'a schimbat ordinea lucrurilor, căci împărații au demnitatea și cinstea slugilor, pe când cei stăpâniți sau slugile au pe a împăraților, și încă chiar mai strălucită. Și cum că faptul acesta nu este lingușire, o dovedește înseși adevărul, fiindcă și aceștia au devenit mai străluciți prin aceia. Căci mormintele sfinților sunt cu mult mai respectate decât cele ale împăraților, de vreme ce la acelea se vede un mare gol, un mare pustiu, pe când la acestea o mare îngrămădire de lume. Și de voiești a compara mormintele sfinților cu înseși palatele împărătești, vei vedea că biruința este tot de partea lor.

Acolo sunt poate mulți care trec cu nepăsare, pe când aici sunt mulți cari chiamă și atrag pe bogați, pe săraci, pe bărbați, pe femei, pe slugi, pe cei liberi; acolo frică mare, iară aici plăcere nespusă. Dară poate că este o priveliște plăcută de a vedea pe împărat îmbrăcat în haine aurite, și generali stând înainte, căpitani, comandanți de oștiri, guvernatori; — dară cele ce se văd aici sunt cu mult mai însemnate, așa că cele de acolo în comparațiune cu cele de aici se par jucării copilărești. Căci îndată ce treci pragul vieții aceștia, cu gândul, și ți-l îndrepti spre ceriu, spre îm-

păratul cel de sus, spre armata îngerilor, spre tronul cel înalt, spre slava cea neapropieată, vei vedeà câtă deosebire mare este.

Acolo poate că împăratul a pus pre supușii sei sub stăpânirea căpiteniilor, pe unul de pildă a-l deslegă, iară pre altul al legă; — pe când oasele sfinților nu au această putere josnică, și vrednică de milă, ci pe aceea cu mult mai mare și mai importantă, aceea adecă că pre demoni îi aduce de față și-i muncește, iară pre cei legați de dânșii îi desleagă de legăturile cele grozave.

Și ce pote fi mai înfricoșat ca tribunalul acesta? Că de și nevăzându-se nimeni, și negăsindu-se nimeni lângă coastele demonilor, totuși se aud glasuri, și suspine, și bătăi și cazne, și limbe aprinse — fiindcă demonul nu poate suferi acea putere minunată. Și iată cum cei ce au purtat trupuri, stăpânesc pre puterile cele fără de trupuri; țerina, și cenușa, și oasele acelea sunt superioare naturilor celor nevăzute¹⁾.

De aceia tocmai, pentru a vedeà palatele împărătești nimeni n'ar călători vr-o dată, în timp ce pe împărați de multe-ori i-ar putea vedeà călătorind la mormintele sfinților. Căci mormintele sfinților ni prezintă mărturii și simbole ale judecării viitoare, demonii fiind alungați, oamenii pedepsiți și eliberați. Ai văzut puterea sfinților chiar și după moartea lor? Ai văzut neputința păcătoșilor chiar și în viață găsindu-se? Fugi, deci, de răutate, ca să fii stăpân pe sine-ți, și îmbrătoșază cu rivnă toată fapta bună. Că dacă cele de aici și sunt astfel, apoi poți pricepe ce felu vor fi cele viitoare. Deci, fiind stăpânit de dorul acesta necontenit, te vei învrednici de viața veșnică. Căria fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹⁾ *Notă.* Obiceiul eră, ca demoniacii se fie aduși pre la mormintele sfinților, unde după ce li se citeau cuvenitele rugăciuni, acei bolnavi se vindeau, iară demonii erau alungați de puterea minunată a sfințelor moaște, — după cum se petrece și astăzi.

OMILIA XXVII

„Făcutu-m'am fără de minte lăudându-mă; voi m'ați silit. Că mie mi se cădea să fiu lăudat de către voi“ (Cap. 12, 11).

Complectându-și vorba cu privire la laudele sale, n'a stat numai aici, ci din nou se justifică, și 'și cere iertare pentru cele spuse, zicând că a fost silit la aceasta, iară nu a făcut-o din bună voea sa. Dară chiar și silit fiind a se lăuda, el totuși se numește pre sine fără de minte. La început el zicea: „Ca pre un fără de minte îngăduiți-mă“, și „ca întru neînțelepție“, iară aici pe față se declară de fără de minte. Că după ce prin cele vorbite a pregătit ceia ce voiă, la urmă cu curaj și fără incunjur se agață de acest defect, învățându-ne de a nu ne lăuda pre noi înși-ne, chiar dacă ar fi nevoie, de vreme ce și Pavel, cu toate că eră o cauză binecuvântată, totuși s'a numit fără de minte. Apoi și cauza celor spuse el o aruncă întreagă nu asupra apostolilor celor minciunoși, ci asupra ucenicilor zicând că „voi m'ați silit“. «Dacă aceia, zice, s'ar fi lăudat cum s'ar întâmplă, și n'ar fi făcut aceasta odată cu amăgirea sau înșelarea voastre, nici pre voi nu v'ași fi pierdut, și nici n'ași fi ajuns de a spune asemenea vorbe;—dară fiindcă au conrupt întreaga biserică, apoi eu având în băgare de seamă binele vostru, m'am văzut silit de a deveni fără de minte». Și n'a spus: «m'am temut ca nu cumvă răpindu-vă învățăturile cele de dinainte, să samene printre voi cele ale lor» fiindcă acestea le-a fost spus mai sus, zicând: „mă tem ca nu cumvă precum șearpele a amăgit pre Eva, așa să se strice și înțelegerile voastre“,—iară aici nu așa, ci mai cu putere, mai cu multă autoritate, luându-și curaj din cele grăite. „Că mie mi se cade, zice, să fiu lăudat de către voi“.

După aceia apoi pune și cauza, și nu mai spune de descoperiri, nici numai de semne, ci de ispite. „Că

cu nimic nu sunt mai pre jos, zice, decât apostolii cei mari“. Privește și aici cum încă mai cu autoritate grăiește, căci în timp ce mai 'nainte spunea: „CU nimic socotesc că nu sunt mai pre jos“, iată că aici, după cum am spus, grăiește mai hotărâtoriu. Dară nici așa el nu se depărtează de măsura convenită, și nici de obiceiul său propriu, căci mai departe, ca și cum pare-că ar fi spus ceva care a trecut peste valoarea sau demnitatea lui, că adecă s'a prenumerat pre sine cu apostolii ceilalți, se umilește din nou, zicând: „măcar că nimic nu sunt. Că semnele apostolului s'au lucrat întru voi“ (Vers. 12). «Nu te uită la aceia, zice, că eu sunt mic și nebăgat în samă, ci numai dacă nu te-ai bucurat de cele care trebuia a te folosi dela apostoli». Și n'a spus că sunt mic, ci ceia ce era mai jos încă: „că nimic nu sunt“. Căci ce folos este de a fi cineva mare, și a nu folosi cu nimic? — după cum și pentru un doftor iscusit nu poate fi nici un folos, dacă n'a vindecat nici un bolnav.

«Deci, zice, nu căută la aceia că eu nu sunt nimic, ci gândește-te că în cele ce voi trebuia a vă găsi bine, eu n'am fost mai pre jos cu nimic, ci mi-am pus la mijloc încercarea apostoliei mele. Prin urmare nu era nevoie de cuvintele mele». Acestea le spunea, nu doară că avea nevoie de a se recomanda — căci cum ar fi fost cu putință a face aceasta el, care chiar și ceriul îl consideră ca mic pentru dragostea lui Christos? — ci fiindcă se îngrijă de mântuirea acelora. Apoi ca nu cumva să zică dânșii: «ei! și ce ne importă pre noi că cu nimic n'ai fost mai pre jos de apostolii cei mari»? iată că el a adăugat imediat, că: „întru voi s'au lucrat semnele apostolului, întru toată răbdarea, prin semne, și minuni, și puteri“. Vai! Ce noian de succese a trecut în câteva cuvinte. Dară tu privește ce a pus el mai întâiu: răbdarea, fiindcă aceasta mai cu samă este dovada apostolului, de a suferi toate cu bărbăție. Dară aceasta el o trece în scurt și numai printr'un singur cuvânt, pe când despre semne, care nu aparțineau de loc succeselor sale, prin mai multe cuvinte. Gândește-te singur câte închisori a suferit el, câte bătăi, câte primejdii, câte curse, și câte ispite n'a lăsat el a se înțelege prin denu-

mirea de răbdare, — și câte iarăși nu se înțeleg prin denumirea de semne, minuni și puteri: câți morți învieați, câți orbi vindecați, câți leproși curățiți, câți demoni alungați.

Acestea auzindu-le ne învățăm, că și dacă ne găsim poate câte-odată în necesitatea unor asemenea povestiri, noi să trecem iute, sau mai bine zis, să dăm la oparte succesele noastre, — ceia ce a făcut și Pavel.

Apoi, ca nu cumva să zică unuia: «că și dacă ești mare, și ai făcut multe, totuși n'ai făcut atâtea câte au făcut apostolii în celelalte biserici», a adăugat imediat:

„Că ce este de care să fiți mai lipsiți decât celelalte biserici“ (Vers. 13)? — că nu v'ați împărțit, zice, de un mai mic char decât celelalte biserici». Dară poate ar zice cineva: «și de ce oare a întors vorba la apostoli, lăsând la oparte lupta lui contra apostolilor minciunoși»? A făcut aceasta cu scop de a ridică încă mai mult cugetele lor, și a li arată că nu numai că este mai bun decât acei apostoli minciunoși, ci și față de apostolii cei mari încă nu este mai mic, sau mai inferior. Pentru aceia, deci, când vorbește de apostolii cei minciunoși el zice: „mai mult eu“, iară când se compară pre sine cu apostolii, zice că este mulțămît că nu este mai pre jos de aceia, de și se ostenise mai mult decât dâșii. Din expresiunea de mai sus el mai scoate concluziunea, că apostolii cei minciunoși batjocoresc până și pre apostolii cei mari, dacă pe cel egal cu dâșii îl au pe al doilea plan.

„Fără numai că nu v'am făcut supărare“? Cu multă supărare pune el aici certarea aceasta; dară și cele ce urmează sunt încă și mai greoae: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta“. Dară cuvintele acestea de și greoae, sunt totuși cuvinte ieșite din dragoste, și au întrânsele engomii sau laude pentru dâșii. Că dacă dâșii considerau ca o nedreptate din parte-i, ca apostolul să nu primiască dela dâșii nimic, și nici să nu cuteze a căută de a fi hrănit dela dâșii — «dacă de aceasta mă învinovățiți, zice, apoi atunci „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta“, adecă «mi cer iertare, dăruiți-mi mie păcatul acesta».

Și privește înțelepciune la dâșul. Fiindcă într'una el li aruncă hula aceasta, într'una apoi și vorba o îndreaptă. Mai sus zicând de pildă că: „adevărul lui

Christos este întru mine, că lauda aceasta nu se va opri de mine în laturile Ahaei“, și iarăși „că nu vă iubesc pre voi? Dumnezeu știe“, și iarăși „voiu face aceasta ca să taiu pricina celor ce poftesc pricină, că întru ceia ce se laudă, să se afle ca și noi“, — de asemenea în întâea epistolă: „Care, deci, este plata? Ca bine-vestind, fără plată să pun evanghelia lui Christos“ (I. Cor. 9, 18) — iară aici zice: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta“. Pretutindeni el fuge de a arăta, că din cauza neputinței și a sărăciei nu primește nimic dela dâșii, și de aici să se considere ii ca loviți de dâșul. De aceia și în pasajul de față zice că, «dacă aceasta o considerați ca greșală din parte-mi, apoi vă cer iertare». Iară aceasta o spune, și lovindu-i, în același timp și mângâindu-i. Deci, să nu zici: «apoi dacă voiești a lovi, de ce te justifici? Și dacă te justifici, de ce lovești»? — fiindcă aceasta este rezultată din înțelepciune: de a și tăia buba, și în același timp de a o și lega. Apoi ca să nu se pară — ceia ce zicea și mai 'nainte — că neconținut învârtește vorba despre aceia că el n'a luat nimic dela dâșii, ceia ce dealtfelu și în întâea epistolă o îndreaptă zicând: „n'am scris acestea, ca așa să se facă întru mine, că mai bine 'mi este a muri, decât lauda mea s'o facă cinevâ zădarnică“ (Ibid. vers. 15), iată că și aici o îndreaptă, încă cu mai multă dulceață în vorbă, și cu mai multă prudență. Cum, și în ce mod?

„Iată a treia oară cu aceasta gata sunt a veni la voi, și nu voiu supăra pre voi, că nu caut pre ale voastre, ci pre voi. Că nu sunt datori fiii să agonisască (să strângă) părinților, ci părinții fiilor“ (Vers. 14). Ceia ce el spune, aceasta însămnă: «Nu pentru că nu iau, nu vin la voi, ci am fost venit deja și a doua-oară, ba încă și a treia-oară mă pregătesc să vin, dară nici de astă dată nu vă voiu supăra». Dară și cauza o trece cu multă demnitate, căci nu zice: «fiindcă sunteți scrupuloși, fiindcă vă loviți pre voi, fiindcă sunteți neputincioși și săraci» ci „Că nu caut ale voastre, ci pre voi“, adecă «cer dela voi ceva mai mare: suflete în loc de bani, mântuire în loc

de aur». Apoi fiindcă faptul s'ar fi putut lua altfel, și s'ar fi putut bănuși că el este supărat pre dânsii, iată că el pune și un raționament. Și fiindcă ar fi putut dânsii să-i răspundă: «apoi nu este poate slobod de a ne avea și pre noi, și pre ale noastre»? adaoage cu multă grație justificarea lor, zicând: „Că nu sunt datori fii să strângă părinților, ci părinții fiilor“, — în locul dascalilor și a ucenicilor punând pre părinți și pre fii, și arătând că faptul este din datorie, ceia ce nu eră din datorie. Fiindcă nu așa a poroncit Christos, ci cu totul din contra; dară apostolul le spunea aceasta cruțându-i pre dânsii, pentru care încă a spus și ceva mai mult, căci n'a zis numai că nu sunt datori fii de a strânge părinților, ci și că părinții sunt datori a o face aceasta. «Deci, zice, fiindcă părinții sunt datori a face aceasta».

„Eu preă cu dulceață voiu cheltui, și mă voiu cheltui și pre mine pentru sufletele voastre“ (Vers. 15). «Părinților, zice, li-a poroncit legea ca să strângă pentru fii, iară eu nu numai aceasta o fac, ci și pre mine mă predau». Privește cum și exagerația aceasta în vorbă — nu numai de a nu lua dela dânsii nimic, ci încă a se și predă pre sine lor, — n'o pune cum s'ar întâmplă, ci cu multă rîvnă, și în scopul de a-i ajuta chiar, fiindcă expresiunea „mă voiu cheltui pre mine“, aceasta lasă a se înțelege. E ca și cum pare că ar zice: «chiar de ar trebui ca să-mi cheltuiesc și însuși trupul meu, nu-l voiu cruța pentru mântuirea voastre». Dară și ceia ce adaoage el o pune amestecând învinovățirea cu dragostea, căci zice:

„Măcar că mai mult iubindu-vă pre voi, mai puțin sunt iubit de voi“, adecă «dac acestea pentru cei iubiți de mine, dară cari pre mine nu mă iubesc deopotrivă». Dară tu te gândește câte grade sau scări are faptul acesta: trebuiă a lua dela dânsii cele pentru existență, și el nu lua; iată întâiul grad, sau mai bine zis, întâiul lui succes. Al doilea, că eră lipsit; al treilea că li propoveduiă lor evanghelia; al patrulea că se predă pre sine lor, și încă nu cum s'ar întâmplă, ci cu multă dulceață; al cincilea că 'și va cheltui nu numai banii, ci și pre sine; al șaselea, că făcea aceasta pentru cei ce nu-l iubeau pre dânsul atât de mult; și al șaptelea, că pentru cei pe cari îi iubea mult.

1) Pe acesta, deci, să-l râvnim și noi. Mare păcat este, iubiților, și de a nu iubi pe aproapele; dară încă și fiind iubit cineva, să nu iubească, de sigur că este cu mult mai mare. Că dacă cel ce iubește pre cel ce îl iubește, nu este fapt mai mare ca al vameșilor, apoi cel ce nici aceasta nu o are, este împreună cu fearăle cele sălbatece, sau mai bine zis chiar și mai jos decât acestea. Ce spui, omule? Nu iubești pre cel ce te iubește? Și pentru ce trăiești atunci? La ce ești tu folositoriu atunci? În ce anume lucruri? În cele politice? În cele private? În nimic, căci nimic în lumea aceasta nu poate fi mai netrebnic, ca omul ce nu știe a iubi. Legea aceasta a iubirei au cinstit-o de multe-ori până și tâlharii, asasinii și spărgătorii de case; ba până și cei ce se împărtășesc numai din pâne și din sare s'au schimbat, prefăcându-se în totul, iară tu care nu numai din pâne și din sare te împărtășești, ci și intrărilor și ieșirilor, și vorbelor și faptelor, nu iubești? Cei ce iubesc într'un mod necinstit, iată că și cheltuiesc întreaga lor avere cu femeile curve; iară tu având o iubire curată și cinstită, ești atât de răce, atât de netrebnic și neputincios, că chiar și fără cheltueală nu primești a iubi?

«Dară cine, zici tu, este atât de ticălos, cine este atât de sălbatec, încât să respingă și să urască pre cel ce-l iubește». Tu faci bine că nu crezi că s'ar putea petrece un asemenea fapt absurd; dară dacă eu ți voi arăta pe mulți de acest feliu, cum vom mai suferi rușinea? Când tu de pildă vorbești de rău pre cel iubit; când auzind pe un altul vorbindu-l de rău, nu i i-ai apărarea; când progresând tu îl invidiezi, — apoi atunci ce feliu de dragoste ai cătră el? De și nu este de ajuns de a arăta dragoste cătră cineva numai prin faptul de a nu'l invidiea, precum nici de a'l dușmăni, sau de a'l război, ci de a ținea strâns și de a înălța cu laude pre cel iubit, — dară încă când tu totul faci și grăiești spre a'l doborî, apoi atunci ce ar putea fi mai ticălos ca un astfelu de suflet? Ieri și alaltăieri îți eră prieten, și vorbeai cu el, și stai la masă cu el; apoi fiindcă deodată l-ai văzut progresând, ai aruncat masca prieteniei, și ți-ai pus-o pe cea a dușmăniei, sau mai bine zis, a nebuniei, fiindcă este o adevărată nebunie de a te atinge

1) *Partea morală. Despre invidie. (Veron).*

de bunurile aproapelui tău. Acest fapt este fapt de nebuni și al cânilor turbați. Căci și privirile lor sunt îndreptate cu furie asupra aproapelui, fiind asmuțați așa zicând de invidie.

Este mai bine de a avea cineva înăuntrul său un șarpe învârtindu-se, decât de a avea invidiea, fiindcă pe șarpe cel puțin îl poate vărsa dinăuntru prin doftorii, sau că îl poate liniști prin mâncare, în timp ce invidiea nu se rostogolește numai înăuntrul pântecelui, ci se cuibărește și înăuntrul sufletului, și astfel, patima este greu de scos de acolo. Șarpele fiind înăuntru nu s'ar atinge cât de puțin de corpul omului dacă are mâncare, — în timp ce invidiea chiar de i-ai întinde mii de mese, roade chiar sufletul, mușcându-l din toate părțile, rănindu-l, spârцуindu-l. Și nici-o mângâere alta nu află, prin care să se poată opri dela această nebunie, decât numai una singură: nereușita sau neizbânda în afaceri a celui invidieat. Numai așa se liniștește, sau mai drept vorbind nici așa, fiindcă dacă vede pe acesta mergându-i rău, vede în același timp și pe un altul mergându-i bine, și atunci aceleași dureri le simte din nou, și astfel pretutindeni rane, pretutindeni dureri, căci pentru unul ca acesta nu este nimeni pre pământ, pe care să nu'l vadă că'i merge bine.

Dar exagerația boalei aceștia, merge atât de departe, că cel cuprins de ea chiar în casă de s'ar încuea pre sine, și acolo ar invidiea pre bărbații cei vechi încetați din viață. Decât, de a pătimi de acestea oamenii din lume, este de sigur un lucru uricios, însă nu atât de grozav; — dară ca boala aceasta să o aibă până și cei scăpați din mijlocul tulburărilor din lume, aceasta de sigur că e cel mai grozav rău.

Ași fi voit să tac; dară dacă prin tăcere s'ar putea astupă rușinea izvorită din fapte, de sigur că tăcerea ar fi un câștig; dară dacă chiar tăcând eu, lucrurile vor striga mai tare decât limba mea, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci din contra, un folos și un câștig oare care din biciuirea rălelor noastre.

Boala aceasta, iubiților, s'a atins până și de biserică. Boala aceasta toate le-a răsturnat pe dos, și a sfâșieat trupul bisericii; și stăm unii contra altora, găsindu-ne înarmați cu invidiea. De aceia mare este stricăciunea. Căci dacă clădind noi cu toții, și este lucru

de dorit de a stă bine cei învățați, dară încă când noi cu toții dărâăm, apoi care va fi sfârșitul?

Dară ce faci, omule? Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândești, că mai 'nainte de cele ale aproapelui, le dărâmi pe ale tale. Nu vezi pre grădinari și pre agricultori, cum cu toții aleargă la un singur scop? Că unul de pildă sapă, altul răsădește, un altul acopere rădăcinele, un altul udă ceia ce a răsădit, un altul leagă răsadul, și un altul curăță pământul de ori-ce viermi stricători, și în fine cu toții au în vedere un singur lucru: mântuirea plantei răsădite.

Dară cu invidia nu se petrece așa; căci ceia ce eu sădesc, un altul clatină și desrădăcinează. Lasă cel puțin ca ceia ce am răsădit să se întepenească bine, ca astfel să devină mai puternică decât încercarea de a fi smulsă. Tu prin aceasta nu smulgi lucrul meu, ci pe al tău; eu am sădit, iară tu trebuie a uda. Iară dacă tu ai clatinat planta, ai scos-o din rădăcină, și nu mai ai pentru ce s'o uzi. Dară poate că vezi pe grădinar că'i merge bine? Nu te teme, căci nici eu nu sunt ceva, și nici tu. „Nici cel ce sădește și nici cel ce udă este ceva“ (I. Cor. 3, 7), căci al unuia singur este lucrul acesta: al lui Dumnezeu. Așa că dacă tu smulgi cele răsădite, apoi te lupți cu Dumnezeu.

Deci, iubiților, să ne deșteptăm, și să fim cu priveghere. Nu mă tem de războiul cel dinafară, precum mă tem de cel de dinăuntru, — fiindcă și rădăcina când este bine prinsă în pământ, nimică nu va suferi planta din pricina vânturilor. Dară dacă ea să clătește, apoi fiindcă viermii o rod dinăuntru, va cădea la pământ — chiar și dacă n'ar atinge-o nimeni.

Apoi până când oare vom roade rădăcina bisericeii, ca și viermii rădăcina plantelor? Fiindcă și niște astfelu de cugete tot din pământ se nasc, ca și viermii, sau mai bine zis, nici din pământ, ci 'și au muma lor în putregaiul băligaiului, și nu sunt departe de purtarea cea scârboasă a femeilor celor stricate.

Să fim, deci, bărbați voinici, să fim luptători ai filosofiei, să alungăm din noi marea furie a acestor răle. Fiindcă văd acum trupul bisericeii aruncat la pământ, ca și un trup mort. Și după cum la un trup mort decurând putem vedea ochii, putem vedea mâinile, picioarele, grumazul și capul, dară nu vedem pe nici

un membru că 'și face treaba sa, tot așa și aici, toți credincioșii sunt de față, dară credința lor nu este lucrătoare, fiindcă i-am stins căldura din ea, și astfel am făcut mort trupul lui Christos. Și dacă este înfricoșat ceia ce am spus, apoi cu mult mai înfricoșat este când se vede în faptă. Avem numai numele de frați, iară faptele ni sunt de dușmani; toți ne numim mădulări ale lui Christos, însă de fapt ne războim ca fearele sălbatece.

Acestea nu le-am spus cu scopul de a da în vileag cele ale noastre, ci ca să fac a ne rușină și a ne depărta de asemenea păcat. Cutare a intrat în casă, s'a bucurat de cinste. Pentru aceasta tu trebuie a mulțămii lui Dumnezeu, fiindcă mădulariul tău este cinstit, și Dumnezeu este slăvit, — însă tu faci cu totul din contra, căci grăiești de rău și pre cel ce l-a cinstit, și pre cel cinstit, așa că pre amândoi voiești a-i împedeca, în același timp și pre tine a te face cu totul de rușine.

Și pentru ce faci așa, mișelule și nenorocitul? Ai auzit un om lăudat fie de bărbați, fie de femei? Alăturază-te și tu la acele laude, căci cu chipul acesta și pe tine te vei lăuda. Iară dacă tu poate ai voit să dobori lauda aceia, apoi mai 'nainte de toate te-ai grăit pre tine de rău, căpătând auditoriul o idee rea despre tine, în același timp și pre acela l-ai ridicat încă mai mult. Când auzi că-l laudă, fă-te și tu tovarăș al acelor laude, dacă nu poate cu vieța și cu faptele, cel puțin să te bucuri de binele aceluia. L-a lăudat cutare? Laudă-l și tu, și tot astfel te va lăuda și pre tine acesta, ca bun și blând. Să nu te temi că prin laudele ce-i vei aduce, vei înjosi pre cele ale tale, — căci aceasta se întâmplă numai la caz de învinovățirile ce i le-ai aduce. Dealtfel u neamul nostru omenesc este ambițios, și când de pildă te aude cineva defăimând pre un altul, el tocmai că întinde laudele și mai mult, voind prin aceasta de a te lovi; iară pre cel ce defaimă îl grăiește de rău atât el în sine, cât și cătră alții.

Ai văzut la câte răle devenim noi înși-ne cauza rălelor? — cum pierdem și imprăștiem turma? Deci, să devenim odată mădulări adevărate, și un trup singur. Cel lăudat respingă laudele ce i se aduc, și arunce-le fratelui său, iară cel ce aude laude de altul, bucure-se împreună cu cel ce laudă. Că dacă în chipul acesta ne vom purta, vom atrage spre noi și pe cap, și dacă

suntem dezbinați între noi, atunci și noi ne vom depărta de ajutoriul cel de acolo; — iară dacă ajutoriul de acolo se depărtează de noi, atunci trupul va fi mult vătămat, nefiind ținut strâns bine de sus.

Deci, ca nu cumva să se întâmple aceasta, apoi alungând dela noi zavistia și invidia, și trecând cu vederea credința celor mulți, să îmbrățoșăm dragostea și concordia. Căci numai așa ne vom învrednici și de bunurile prezente, și de cele viitoare. Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

„Ci fie; eu nu v'am îngreuiat pre voi, ci fiind istet (παινοῦργος = viclean, șiret), cu meșteșug v'am prins pre voi. Au doară prin cineva din cei ce am trimis la voi v'am jefuit pre voi? Am rugat pre Tit, și împreună cu el am trimis pre fratele. Au doară v'a jefuit pre voi Tit? Au nu cu același duh am umblat? Au nu pre aceleași urme“ (Cap. 12, 16—18)?

Foarte întunecate sunt spuse cuvintele acestea de Pavel, însă nu în zădar și fără scop. Fiindcă vorba îi eră de bani și de justificarea pentru dânșii, apoi cu drept cuvânt că sunt acoperite cu un vâl cele grăite. Deci, ce oare este ceia ce el spune aici? A zis că «n'am luat dela voi nimic, și că sunt gata de a cheltui și a mă cheltui și pre mine», și în fine atât în întâea lui epistolă, cât și aici multe a grăit în chestiunea aceasta. Acum însă spune altceva, introducând vorba ca o antiteză, și dezlegând-o prin anticipație. Ceia ce el spune aceasta înșamnă: «Eu pre voi nu v'am împovorat cu nimic. Dară poate că ar zice cineva, că dacă eu pe față n'am luat, totuși fiind

șiret am pus la cale pre cei trimiși de mine ca să ceară dela voi în numele meu personal, și că am luat printr'aceștia, părându-se că eu m'am scos afară din cauză, dacă prin alții am primit. Dară nici așa ceva nu poate spune cinevâ; și pentru aceasta marturi sunteți voi». De aceia el aduce vorba prin întrebare, zicând: „Am rugat pre Tit, și împreună cu el am trimis pre fratele; au doară v'a jefuit ceva Tit? Au nu pre aceleași urme am umblat“? Adecă «nici el n'a luat».

Ai văzut câtă exactitate, in cât nu numai pre dânsul să se țină curat de orice luare de ajutoare, ci chiar și pre cei trimiși de dânsul să-i ferească, ca să nu dea nici ceă mai mică pricină de vorbă celor ce ar voi să se agațe de această chestiune? Aceasta este cu mult mai mare decât ceia ce a fost făcut Patriarhul Abraâm. Căci acela întorcându-se dela biruință, și împăratul dându-i prăzile din războiu, i-a respuns că nimic nu va lua, afară de ceia ce au mâncat slugile¹⁾, — pe când Pavel nici de hrana trebuitoare nu s'a folosit, și nici pe ai săi nu i-a lăsat să iă, închizând astfel cu prisosință gurile nerușinaților. De aceia deci, nici nu se pronunță, și nici nu spune că nici aceia nu luau, ci ceia ce este mai mare și mai important ca orice, că iă de marturi chiar pe Corintheni, ca să mărturisască că dâșii n'au luat nimic, ca să nu se pară că el mărturisește dela sine și pentru sine, ci dâșii să mărturisască, dupre cum și noi obișnuim a face în împrejurările cele știute de toți.

«Spuneți voi, zice: nu cumvâ vr'unul dintre cei trimiși ai noștri v'a jefuit cu ceva»? Și nu zice: nu cumvâ a luat ceva dela voi», ci faptul îl numește jăfuire, atinându-se cu putere de acei apostoli minciunoși, și rușinându-i foarte, arătând prin aceasta că a lua dela cinevâ fără voia sa, jăfuire se numește. Și n'a zis: «au doară prin Tit», ci „au doară prin cinevâ“, adecă «nici aceasta n'o puteți spune, că cutare a luat, iară celalalt n'a luat, fiindcă nimeni dintre cei veniți la voi din partea noastră n'au luat».

„Am rugat pre Tit“. Chiar și această expresiune este înțepătoare, fiindcă n'a zis: «am trimis pre Tit», ci „am rugat pre Tit“, arătând prin aceasta, că chiar

¹⁾ Notă. A se vedeă Cap. 14. din Cartea Facerii.

de ar fi luat, cu dreptate ar fi făcut aceasta, el însă și așa a ramas curat de orice ponos. De aceea iarăși îi întreabă, zicând: „Au doară v'a jăfuit ceva Tit? Au nu cu același duh am umblat“? Și ce va să zică „cu același duh“? Prin această expresiune el totul atribuie charului, și arată că lauda pentru toate acestea nu se atribuie ostenelelor noastre, ci izbânda întreagă este a duhului, și a charului. Căci char mare eră ca cei lipsiți și flămânzi să nu primiască nimic, și aceasta tot spre edificarea ucenicilor. „Au nu pre aceleași urme“? Adecă, câtu-și de puțin nu s'au abătut dânșii de această exactitate, ci au păzit aceiași rânduială.

„Au iară vă pare că ne îndreptăm înaintea voastră“ (Vers. 19)? Ai văzut cum peste tot locul el se teme nu cumvâ dânșii să iă faptul acesta ca o lingușire? Ai văzut prudență apostolică, cum într'una pune aceasta? Fiindcă și mai înainte zicea: „Nu ne lăudăm pre noi înși-ne, ci dându-vă vouă pricină de laudă“, și în exordul epistolei iarăși: „Nu cumvâ avem nevoie de epistole de recomandare“?

„Iară acestea toate, pentru a voastră zidire“. Iarăși îi mângâie. Și nici aici nu spune lămurit că «nu luăm pin pricina neputinței voastre», ci „pentru a voastră zidire“ zice, — de sigur că mai lămurit decât cele de dinainte, descoperind tot-odată și ceia ce-l chinuia de atâta timp, și încă cu oare-care dulceață, căci n'a zis: pentru neputința voastră ci „pentru a voastră zidire“.

„Că mă tem ca nu cumvâ dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți“ (Vers. 20). Urmează, deci, de a spune ceva mare și greoiu. De aceea a și pus mai dinainte justificarea, și prin aceea că zice „pentru a voastră zidire“, și prin expresiunea „Că mă tem“, cu care ocazie el doboară din capul locului obrăznicia celor ce s'ar vorbi. Și aceasta nu eră doară venită din o preă mare îndrăzneală din parte-i, sau din autoritatea lui de dascal, ci din dragoste părintască, când el se teme și tremură mai mult chiar decât cei

păcătoși, și voiește îndreptarea lor. Dară nici așa el nu-i lovește cu vorba, și nici nu se pronunță hotărîtor, ci îndoindu-se zice: „nu cumvâ dacă voi veni să vă aflu pre voi precum nu voiesc“. N'a spus «să vă aflu pre voi fără fapte bune», ci „precum nu voiesc“, arătând prin toate acestea dragostea lui cea mare către dânșii. Și expresiunea „Să vă aflu“ ca și aceia „și eu să mă aflu“ vine dela cineva care nu s'ar aștepta la așa ceva. Adecă «faptul acesta nu ar veni din voință, ci dintr'o necesitate, care 'și-ar luă cauza dela voi». De aceia zice: „să mă aflu precum nu voiți“ Aici n'a mai spus «precum nu voiesc», ci mult mai înțepător: „precum nu voiți“. Ar fi putut iarăși să zică «precum nu voiesc», și chiar așa li-ar fi arătat dragostea sa, dară el nu voiește de loc să moleșască pe auditoriu. Dară mai drept vorbind chiar și cuvântul său ar fi fost mai greoiu dealtfelu, — pe când acum el a și atins mai mult, în același timp s'a și arătat mai blând. Căci aceasta este particularitatea lui Pavel și a înțelepciunii lui: de a tăia cât se poate mai adânc. și de a atinge cât se poate mai cu blândeță.

Apoi, fiindcă a vorbit foarte întunecat, la urmă o descopere aceasta spunând: „nu cumvâ să fie prigoniri, pizme, mâinii, sfezi, clevetiri, șoptiri, semeții, netocmiri“. Ceia ce ar fi trebuit să pună la început, o pune tocmai la urmă, fiindcă contra sa eră îndreptată purtarea cea fără de minte a acelora. Deci ca nu cumvâ să se pară că el caută mai 'ntâi pre ale sale, de aceia dela început vorbește de cele obștești. Căci prigonirile, învinovățirile și toate celelalte se nasc din pizmă, de vreme ce pizma este ca și o rădăcină rea, ce naște mânia, învinovățirea, lipsa de minte, și pe toate celelalte, prin care se și imputernicește încă mai mult.

„Nu cumvâ iarăși dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeuul meu la voi“ (Vers. 21). Chiar și particula „iarăși“ este a unuia care atinge, ca și cum pare-că ar fi zis: «ajung cele de mai înainte» — cea ce spuneă încă de pre la începutul epistolei, că „Cruțându-vă pre voi n'am venit în Corinth“. Ai văzut cum prin expresiunea ce ni stă înainte el arată și indignare, în același timp și iubire părintască?

Dară oare ce însamnă expresiunea: „Să mă smerescă Dumnezeu“? Și cu toate acestea slava tocmai în aceia constă: de a fi acuzat, de a fi pedepsit, de a fi tras la răspundere, — dară el aceasta tocmai o numește smerire. Atât de departe eră de a se rușina el de acea smerire, în cât că de și înfătoșarea trupului eră slabă și cuvântul defăimat, totuși el voiă neconținut a fi așa, și doreă cu totul din contra. Aceasta o spune în trecerea timpului mai lămurit, iară ca smerire el mai cu samă aceia o consideră, de a cădea într'o astfelu de trebuință, de a osândi, de a pedepsi.

Și de ce oare n'a spus: «ca nu venind să mă smeresc», ci „ca nu venind să mă smerească Dumnezeul meu“? Adecă «că dacă nu m'ași îngrijii de dânsul, nu m'ași căi de nimic și nici nu m'ași îngrijii de nimic. Și nici nu cer vr'o răspundere dela cinevă, ca cum ași aveă vr'o putere, ci numai pentru poronca sa». Mai sus însă tot aceiași punând-o zice: „Să mă aflu precum nu voiți“, pe când aici cu mai multă blândeță grăiește, zicând: „voiu plânge pre mulți cari au greșit mai 'nainte“, și nu spune simplu că au greșit, ci și că „nu s'au pocăit“. Și n'a spus «pre toți», ci „pre mulți“, și nici pre aceștia nu-i dă pe față, înlesnindu-li prin aceasta întoarcerea lor cu ușurință la pocăință. Prin aceasta mai invederează încă, că pocăința poate îndreptă pe cele abătute; că pre cei ce nu se pocăiesc el îi jălește, ca pre unii ce bolesc de o boală nevindecabilă, ca pre cei ce remân în păcat, și sub rana păcatului.

Cugetă, deci. la virtutea lui apostolică, când el necunoscând în sine nici un rău, jălește totuși și se plânge pentru rălele străine, și se smerește pentru greșalele altora. Dară aceasta mai cu samă este datoriea dascalului, de a se întrista împreună în nenorocirile ucenicilor, de a se scârbi și a se văicără în ranele și durerile celor mici.

Mai departe apoi spune și feliul păcatului: „de necurătenia, și curviea, și spurcăciunea care o au făcut“. Prin aceste cuvinte de sigur că în aparență s'ar părea că face aluziune la curviea acea știută — dară dacă ar examina cinevă mai cu amănunțime, ar găsi

că tot feliul de păcat s'ar putea numi cu numele de curvie. Că dacă cu deosebire curvariul și precurvariul se numesc necurați, cu toate acestea însă și celelalte păcate aduc necurătenie sufletului. De aceea și Christos numește pe Iudei necurați, nu numai de curvie învinovățându-i prin aceasta, ci și de ori-ce răutate. Pentru cari și zice ca să-și facă curat și partea de din afară și că: „nu cele ce întră spurcă pe om, ci cele ce ies din el“ (Math. 15, 11) și aiurea iarăși se zice: „Necurat este înaintea Domnului tot cel cu inima înaltă“ (Proverbe 16, 6).

¹⁾ Nimic, deci, nu este mai curat ca virtutea, și nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceia este mai strălucitoare decât soarele, pe când aceasta este mai puturoasă decât murdăria cea din mlaștină. Și acest fapt l-ar putea mărturisi chiar și cei ce se tăvălesc în acele mlaștini puturoase, și cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oare-cum ca să vadă câte puțin. Intru cât însă ar rămâne în halul acela, și vor fi ca beți de patimă, apoi dâșii dâinuind a se învârti în întunec, vor zăcea acolo în mod necuviincios, și cu toată necurătenia, simțind îi de sigur și atunci unde anume se găsesc, dară nu cu exactitate. Dară când ar vedeă pe cineva dintre cei ce trăiesc în fapte bune că-i ceartă, fie chiar numai în față, atunci numai își dau sama mai bine de dâșii, și și cunosc gradul de ticăloșie, și muștrarea aceia ca și o rază de lumină pogorându-se asupra lor, li umilește așa zicând slujenia lor, și pe cei cu conștiință îi rușinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus.

Astfelu Ahav văzând pre Elie s'a rușinat, și chiar nespunând acela nici un cuvânt, totuși el numai la vederea Prorocului s'a smerit. Și tăcând acuzatoriul, el singur și-a pronunțat votul de condamnare, grăind ca și un condamnat și zicând: „au aflatu-m'a vrăjmașul meu“ (III. Imp. 21, 20)? Atunci și Elie a grăit cătră tiranul acela cu tot curajul. Tot așa Irod nesuferind necinstea ce i se aducea în urma muștrărilor, și pe care glasul limbei profetice a arătat-o într'un mod atât

¹⁾ *Partea morală.* Tot păcatul se numește necurăție, și despre Ioan Botezătorul și despre Irod. (*Veron*).

de clar, punând în evidență măreția păcatului, — a băgat în temniță pe Ioan; — fiind adecă gol, și încercându-se de a stinge lumina cea din sfeșnic, ca astfel să rămână iarăși în intunec. Sau mai bine zis, el n'a îndrăznit de a o stinge, ci a pus-o în casă sub obroc, — dară ticăloasa și nenorocita cea de femeie, l-a silit să facă ceia ce a făcut. Dară nici așa n'a putut să astupe înfruntarea Prorocului, ci încă mai mult o a mărit. Și cei ce întrebau atunci pentru ce Ioan este închis în temniță, aflau cauza, și cei ce după aceasta au locuit pe uscat și pe mare, și cei de atunci, ca și cei de acum, și cei ce vor veni de acum înainte, lămurit au cunoscut faptul, și vor afla drama această vor afla zic și murdăria, și mânjirea lor în acest omor, și nici un timp nu va putea șterge amintirea acestui fapt uricios.

Atât de puternică este virtutea, și are pomenirea atât de nemuritoare, încât că numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivorii ei. Pentru ce l-a pus pe Proroc în temniță? De ce oare nu i-a disprețuit muștrarea lui? Nu cumva poate eră a trage în judecată pe Irod? Nu cumva a cerut poate pedepsirea preacurviei? Oare cele spuse de dânsul nu erau numai certare? De ce dară se teme și tremură Irod? Oare nu erau numai cuvinte și vorbe goale? Dară pe dânsul îl nelinișteau mai mult decât ori-ce faptele lui. Nu l-a dat în judecată, ci l-a dat în judecata unui alt criteriu, în judecata cugetului lui, și pre toți i-a pus să stea judecători asupra lui, dându-și fiecare hotărîrea în cugetul său. De aceea tremură tiranul, neputând suferi strălucirea virtuței.

Ai văzut ce putere are virtutea, această filosofie înaltă? Pe cel întemnițat l-a făcut mai strălucit decât tiranul, iară acesta se teme și tremură de dânsul. Dară Irod numai cât a legat și întemnițat pe Proroc, pe când acea femeie spurcată a ajuns până la omor — de și de altfelu crima mai mult asupra lui Irod s'a atribuit. Și apoi nici ei nu i-a zis Prorocul «de ce viețuiești cu tiranul»? — nu că doară n'ar fi fost și ea răspunzătoare — ci voind numai de a îndreptă. De aceea numai pe dânsul l-a muștrat, și încă nici pe dânsul cu putere. Căci n'a zis: «o! ticălosule, și nelegiuitule, și spurcatule! ai călcat legea lui Dumnezeu, ai disprețuit poroncile cele date, ai făcut puterea ta lege». Nimic din acestea, ci chiar în dojană mare este blândeța bărbatului, mare este bla-

jiniea lui. „Nu ți se cade ție, zice, de a avea pe femeia fratelui tău Filipp“, astfel că acestea sunt mai cu samă vorbele celui ce învață, decât ale celui ce muștră, a celui ce ceartă, decât a celui ce pedepsește, a celui ce îndreaptă, decât a celui ce dă în vileag fapta, a celui ce îndreaptă, zic, decât a celui ce se amestecă fără scop.

Dară, precum am fost spus: lumina este dușman de moarte tâlhariului, greoiu este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, duple cum zice: „Greu ni este nouă și a-l vedeă“ (Înț. lui Solom. 2, 14), — fiindcă nu pot suferi razele lui, duple cum cei bolnavi de ochi nu pot suferi pe ale soarelui. Multora dintre cei răi este greoiu nu numai văzându-l, ci chiar și auzindu-l. De aceia tocmai acea femeie spurcată, și netrebnică, și pezevenche a fetei sale, sau mai drept vorbind, ucigătoare de copil, de și nici nu-l văzuse pe Proroc, și nici nu-i auzise glasul, totuși a împins lucrurile până la omor, și pregătește pe fiica sa, pe care a crescut-o în desfrânări, ca să ceară uciderea dreptului; — atât de mult se teme de dânsul.

Și ce zice? „Dă-mi aici pe tupsie capul lui Ioan Botezătoriu“. Dară de ce te duci de râpă femeie ticăloasă? Nu cumva este de față acuzatoriu? Au doară te vede și te supără? Alții ziceau: „Greu ni este nouă și a-l vedeă“, pe când acestei femei a fost greu, precum am fost zis, chiar și numai auzindu-l. De aceia a zis: „dă-mi mie aici pe tupsie capul lui Ioan“. Și cu toate acestea el se găsește în temniță pentru tine, și cu lanțuri este încărcat pentru tine, și deci îți este cu putință ție de a întineri în amorul tău, și a zice: «atât de mult am pus stăpânire pe împărat, că chiar în public fiind acuzat, el nu s'a rușinat, nici s'a depărtat de amor, și nici preacurviea mea n'a desființat-o, ci și pre acuzatoriu l-a întemnițat». De ce dară turbezi și inebunești, având pe amoretatul tău chiar și după muștrarea Prorocului? De ce cauți masa sau mai bine zis ospățul demonilor răzbunători?

Ai văzut, deci, cât de fricoasă, cât de nimic și lipsită de curaj este răutatea, și cum tocmai când reușește a stăpâni, devine mai slabă? Căci acea femeie nu tocmai atât de mult se tulbură mai înainte de a pune

pe Ioan în temniță, pe cât se tulbură după ce îl închiseră, după care se și grăbește a zice: „dă-mi aici pe tipsisie capul lui Ioan“. Și de ce numai decât „aici“? «Mă tem, zice, nu cumvâ să se paralizeze amorul, nu cumvâ să-l scape cinevâ din primejdie». Și de ce nu ceri trupul întreg, ci numai capul? «Doresc, zice, ca limba aceea care m'a supărat, să o văd cu ochii tăcând».

Dară cu totul din contra va fi — precum a și fost — ticăloasă și nenorocită femeie! — căci mai strălucit încă va strigă după aceasta, și după ce va fi tăeat. Atunci strigă numai în Iudeea, iară de acum va răsună glasul lui până la marginea lumii. Și în ori-ce biserică vei intra, fie într'a Maurilor, fie într'a Perșilor, fie chiar într'una din insulele Bretanice, auzi pe Ioan strigând: „Nu-ți este slobod de a aveâ pe femeia fratelui tău Filipp“. Dară dânsa nu știe a filosofâ nimic din acestea, ci se grăbește, ațâță și împinge pe tiranul cel lipsit de minte spre omor, temându-se nu cumvâ să se schimbe.

Dară tu află și de aici puterea virtuței, căci acea femeie nu putea suferi pre dreptul nici chiar când erâ închis, legat și redus la tăcere. Ai văzut cât de slabă este răutatea și cât de necurată? În loc de mâncări, ea introduce capuri omenesti pe tipsisie! Ce poate fi mai spurcat? Ce poate fi mai murdariu, mai scârbos și mai greșos decât acea fată? Ai auzit ce glas a slobozit dânsa în teatrul diavolului, și la ospățul demonilor? Ai văzut limbă și limbă: una purtând pe ea doftoriile cele de mântuire, iară alta otrava ceâ omorîtoare, și devenind sofragiul acelu ospăț drăcesc?

Și de ce oare n'a poroncit de a-l ucide chiar înăuntru unde erâ ospățul, unde mai mare ar fi fost și plăcerea? S'au temut ca nu cumvâ venind înăuntru și fiind văzut, să-i schimbe, adecă să-i prefacă pe toți numai cu privirea, numai cu prezența sa. De aceia deci, cere capul lui, voind a înălțâ, așa zicând, un trofeu strălucit al curviei, și l-a dat mamei sale. Ai văzut răsplata jocului? Ai văzut prada vicleniei diavolești? Nu zic de capul lui Ioan, ci despre însuși împăratul Irod. Că dacă cinevâ ar examinâ cu amănunțime, apoi trofeul a fost înălțat contra împăratului, și ceea ce a biruit a fost biruită, și cel decapitat a fost încununat, și pro-

clamat în fața lumii întregi, iară după moartea lui cu mai mare putere zguduiă cugetul celor ce păcătuiseră.

Și cum că cele spuse nu sunt ca o fală a noastră, tu întreabă chiar pe Irod, și-ți va spune. Căci, fiindcă auzise de minunile lui Chistos, zicea: „Acesta este Ioan care s'a sculat din morți, și de aceea se lucrează puteri întru el“ (Matheiu 14, 2). Și cu chipul acesta avea înrânsul frica nedeslipită, și o agonie fără sfârșit, și nimeni n'a fost în stare de a depărta dela el frica și muștrarea cugetului, ci judecătoria aceluia nemitarnic a rămas înrânsul, muncindu-l, și pe fie-ce minunt certându-i socoteală de omor.

Acestea, deci, știindu-le, iubitorilor, să nu ne spăriem când pătimim răle, ci când facem răle. — căci aceia este biruință, iară aceasta învingere. Pentru care și Pavel zicea: „Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? Ci voi înși-vă faceți strâmbătate și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților“ (I. Cor. 6, 7. 8), — fiindcă în a pătimi răle stă premiul, cununele și vestea în lumea întreagă. Iară faptul acesta se poate vedea petrecându-se cu sfinții, de vreme ce cu toții s'au încununat astfel, au fost proclamați astfel în lumea întreagă, și noi tot pe această cale pășim. Și ne rugăm de sigur, ca să nu ne ducă pre noi în ispită, iară de cumva va veni ispita peste noi, apoi stând cu cea mai mare bărbăție, vom arăta cuvenita bunavoință, — ca astfel să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

„Iată a treia oară cu aceasta viu la voi; în gura a două și a trei mărturii va stă tot graiul“ (Cap. 13, 1).

În multe locuri de sigur, dară mai ales aici ar putea vedea cineva filosofia și îngrijirea părintească a lui Pavel, cum în cele poroncite este aspru, și încă foarte aspru, iară în pedepse este foarte zăbavnic și leneș. Că nu imediat pedepsă pre cei ce păcătuiau, ci li poroncea și odată și de două ori, și nici așa neascultând nu erau pedepsiți, ci iarăși li poroncește, zicând: „Iată a treia oară cu aceasta viu la voi“ și «mai 'nainte de a veni, vă scriu iarăși». Apoi ca nu cumva întârzierea lui să li aducă vre-o lenevire, privește cum se îndreaptă și aici, neconținut amenințând, în același timp și sporind lovitura aplicată, zice: „Că de voi veni iarăși, nu voi cruță“ și „nu cumva venind să plâng pre mulți“. Acestea toate le vorbește și face, iară prin aceasta el imitează pre stăpânul a toate, fiindcă și Dumnezeu neconținut amenință, și de multe-ori poroncește, nu însă de multe-ori și pedepsește. Aceasta, deci, o face și Pavel, și pentru aceia și mai 'nainte zicea: „Că cruțându-vă pre voi, n'am venit în Corinth“. Și ce va să zică „cruțându-vă pre voi“? Adecă «ca nu cumva găsindu-vă tot în păcate și nepocăiți, să fiu silit a vă aplică pedeapsa cuvenită». Tot așa și aici:

„Iată a treia oară cu aceasta viu la voi; în gura a două sau trei mărturii va stă tot graiul“. Ceia ce nu este scris unește cu cea ce este scris, cea ce și aiurea a fost făcut zicând că: „Cel ce se lipește de curvă, un trup este, că vor fi, zice, doi un trup“ (I. Cor. 6, 16) de și se spune aceasta fiind vorba de nunta legiuită; el însă a întrebuintat fără cruțare aceste vorbe aici, fiind de folos spre a înfricoșă mai mult încă auditoriul. Tot aceasta deci, face și aici, în locul mărturiilor punând venirile și înfătoșările lui la dânșii, și poroncile lui. Ceia ce el spune, aceasta însămnă: «v'am spus și odată, și de două ori când am venit; spun deci și acum prin epistolă. Și dacă veți ascultă, se va face cea ce doream; iară dacă nu veți ascultă, voi fi silit de a îndeplini cele spuse, și a vă aplică pedeapsa». De aceia zice:

„Am zis mai 'nainte, și iarăși zic mai 'nainte, precum când am fost de față la voi a doua oară,

și acum nefiind de față scriu celor ce mai 'nainte au greșit, și celorlalți tuturor, că de voi veni iarăși, nu voi cruța". «Că dacă în gura a două sau trei mărturii va stă tot graiul, zice, eu am venit a două oară și am zis, dară spun și acum prin epistolă, și deci de necesitate cuvântul meu se va adevăra. Să nu vă închipuiți că scrisoarea are o putere mai mică decât prezența mea, ci precum vorbeam fiind de față, tot așa spun și acum scriindu-vă».

Ai văzut îngrijire părintească? Ai văzut pronie cuvenită dascalului? Nici n'a tăcut, nici n'a pedepsit, ci spune mai dinainte de multe-ori, și stăruiește într'una amenințând, și amână pedeapsa, și numai dacă dâșii ar rămâne ne'ndreptați, atunci îi amenință de a executa pedeapsa. Dară ce le-ai zis mai dinainte fiind de față la dâșii, iară acum lipsind li scrii?

„Că de voi veni iarăși, nu voi cruța". Arătând mai 'nainte că nu poate, dacă nu va fi silit de a face aceasta, și numind faptul jale și smerire; „Că mă tem ca nu cumva dacă voi veni iarăși; să mă smerească Dumnezeu meu, și voi plânge pre mulți cari au greșit mai 'nainte, și nu s'au pocăit de necurăție", — și justificându-se cătră dâșii, că li-a spus mai 'nainte și odată, și de două ori, și de trei ori, și că în fine el face totul ca să înlătore pedeapsa, cu scop de a-i face mai buni prin frica vorbelor, la urmă a pus și ceia ce eră mai greoiu și mai înfricoșătoriu pentru dâșii, zicând: „că de voi veni iarăși, nu voi cruța". N'a spus «vă voi pedepsi, vă voi cere răspuns», ci iarăși întrebuițază cuvinte părintești, în care este pusă înseși pedeapsa, arătând dragostea lui, și durerea ce o simte în cugetul său pentru dâșii, de vreme ce cruțându-i într'una, și amânând pedeapsa, dâșii nu se îndreptau.

Apoi, ca nu cumva și de astă-dată să-și închipuie că iarăși va amână, și că este numai o simplă amenințare prin vorbe, de aceia s'a grăbit a li spune mai 'ntai că: „în gura a două sau trei mărturii va stă tot graiul" și apoi „că de voi veni iarăși, nu voi cruța". Ceia ce el spune aici, aceasta însemnă: «nu voi mai amână pedeapsa, dacă vă voi găsi ne'ndrep-

tați, — ceia ce să nu fie! — ci voiu cere respuns numai decât, și mă voiu află față de voi, precum am zis».

Apoi cu multă mânie și cu mare indignare ridicându-se contra celor ce-l ridiculizau pre dânsul ca slab și neputincios, și înfătoșarea trupului lui o batjocoreau și ziceau că „înfațoșarea trupului este slabă, și cuvântul defăimat“ li zice adresându-se direct lor: „De vreme ce căutați ispitire a lui Christos, celui ce grăiește întru mine“ (Vers. 3). Acestea le-a spus, pe deoparte atingând pe unii, iară pe dealta îmboldind cu putere pe alții. Ceia ce el spune aceasta înșamnă: «fiindcă voiți a cercă dacă Christos locuiește întru mine, și cereți răspundere, și de aceia mă luați în bătae de joc, ca nefind bun de ceva, și vrednic de disprețuit, ca unul ce ași fi pustiu de acea putere, apoi veți ști, că nu suntem pustii, de cumvâ ni veți da pricină, ceia ce să nu fie»!

Deci ce? spune-mi: de aceia pedepsești, fiindcă cer dânsii ispitire, sau voiesc a te încercă dacă ai vr'o putere? «Nu, zice el; că dacă ași fi căutat aceasta, din primul moment ași fi pedepsit pre cei ce au păcătuit, și n'ași fi amânat până acum». Cum că el nu caută aceasta, a arătat-o încă mai lămurit prin cele ce urmează, zicând: „Mă rog lui Dumnezeu, să nu faceți nici un rău, ca astfel nu noi să ne arătăm încercați (δοκιμασι), ci ca voi să faceți binele¹⁾, iară noi ca niște netrebniți să fim“. Așa dară el nu le spune acestea cauzativ, adică cu scop de a-și motiva vorba, ci mai mult fiind indignat, mai mult atingându-se de cei ce-l disprețuiau pre dânsul. «Eu, zice, nu voiesc a vă da dovadă de puterea mea; iară dacă voi veți produce cauza, și veți voi a mă provoca, apoi veți cunoaște aceasta din fapte».

Și privește cum el își face vorba apăsată și greoaie, căci nu spune: «fiindcă căutați ispitire în mine», ci „a lui Christos celui ce grăiește întru mine“, arătând că dânsii aceuia păcătuiau. Și n'a spus simplu

¹⁾ Notă. Edițiunea Sf. Chrisostom are acest pasaj precum urmează: „ca astfel nu noi să ne arătăm încercați, ci voi să fiți încercați, iară noi să fim ca ne'ncercați“, de unde se vede oare-care deosebire de textul nostru.

«celui ce locuiește» ci „celui ce grăiește întru mine“, arătând că vorbele lui sunt duhovnicești. Deci dacă nu se arată puterea lui, nici nu pedepsește; așa că apostolul și-a transportat vorba dela dânsul la Christos, — cu care ocazie își face amenințarea mai înfricoșată. Nu pentru slăbăciune nu-i pedepsește, ci pentru îndelunga sa răbdare. «Deci, zice, să nu ia cinevǎ îngăduința sa ca o slăbăciune. Că de ce te minunezi, zice, dacă nu cere respuns acum celor ce păcătuiesc, și nici nu pedepsește, îngăduind și îndelung răbdând, de oare-ce a primit încă de a fi și răstignit, și chiar atâtea pătimind el n'a pedepsit»? Pentru care a și adaos:

„Care la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s'a și răstignit întru neputințe, dară este viu din puterea lui Dumnezeu“ (Vers. 3. 4). Cuvintele acestea sunt foarte întunecate, iară celor slabi li aduc multă confuziune. De aceea este trebuitor de a le așterne mai lămurit, și a vorbi despre semnificația cuvântului de unde vine întunecimea, ca astfel nimeni să nu se scandalizeze dintre cei simpli.

Așa dară ce înșamnă ceia ce spune el aici, și ce invederează vorba de neputință, și în ce senz se spune, este necesar de a o afla. Un singur cuvânt este, dară multe sunt care izvorăsc dintrânsul. Căci *neputință* se zice și de cea a trupului — boala — pentru care și în evanghelie se spune: „iată că cel pe care îl iubești, este bolnav“ vorbind de Lazar, la care Christos a respuns: „boala aceasta nu este spre moarte“ (Ioan 11, 3. 4), — și Pavel încă vorbește în epistola către Filippeni despre Epafrá: „că a fost bolnav aproape de moarte“ (Filipp. 2, 27), precum și lui Timotheiu scriindu-i zicea: „Puțin vin primește pentru stomahul tău, și pentru cele dese slăbăciuni ale tale“ (I. Timoth. 5, 23). Toate acestea deci arată slăbăciunea sau boala trupească. Se numește apoi slăbăciune sau boală și faptul de a nu fi cinevǎ bine înțepenit în credință, și nici nu este desăvârșit, ceia ce invederând Pavel zicea: „Pre cel slab întru credință primiți-l, nu întru îndoirea gândurilor“, și iarăși: „că unul crede că va mânca toate, iară cel slab legumi mănâncă“ (Rom. 14, 1. 2), invederând aici pre cel slab

în credință. Iată deci două fapte care semnifică unul și același lucru: slăbăciune, boală, neputință. Încă și un al treilea este, care se numește slăbăciune. Și care este acel fapt? Goanele, cursele, ispitele, alungările, și cele de acest fel. Acestea învederându-le Pavel, zicea: „De trei-ori am rugat pe Domnul . . . și 'mi a zis că destul îți este ție darul meu, că puterea mea întru neputințe să săvârșaste“. Și ce va să zică „întru neputință“? Adecă: în persecuțiuni, în primejdii, în ispite, în curse, în morți. Iară aceasta învederând-o Pavel zicea: „de aceia bine-voiesc întru neputințe“, după care arătând ce anume neputință înțelege el aici, adecă nu friguri sau vr'o boală trupească, sau vr'o îndoială în credință, adaoge: „Pentru aceia bine-voiesc întru neputințe, întru defăimări, în nevoi, în goane, întru strâmtorări pentru Christos, căci când slăbesc, atunci sunt tare“, adecă «când sunt persecutat, când sunt alungat, când mi se pun curse, atunci eu sunt puternic, atunci mai cu samă stăpânesc și biruiesc pre cei ce mă persecută, charul locuind și făcând în mine mari și cu abundență». După aceasta apoi Pavel a pus și a treia semnificație a cuvântului neputință, iară ceia ce spune, aceasta în-samnă: «cei ce caută la noi ispitire, cătră acela (Christos) se îndreaptă cu ispitirea, după cum am spus, că adecă li se pare lor că ar fi de nimic și vrednic de disprețuit». Căci el nu voia de a se arăta famfaron, și nici nu voia de a se părea că este ceva, ceia ce și eră în realitate, nici de a-și arăta puterea ce o aveă, de a pedepsi, — pentru care și eră crezut ca fiind de nimic. Deci, închipuindu-și dâșii aceasta, nu se îndreptau în păcatele lor, ci dăinuiau în lenevire și în nesimțire; — de aici dară luând motiv favorabil, vorbește despre toate acestea cu multă putere, arătând că nu din cauza neputinței nu făcea nimic, ci pentru îndelunga lui răbdare.

Apoi, duple cum am spus, strămutând vorba dela dâșul la Christos, el prin aceasta mai mult întinde frica și mărește amenințarea. Ceia ce spune aici aceasta în-samnă: «au doară chiar dacă ași face ceva, sau ași pedepsi pre cei ce greșesc, apoi eu sunt cel ce pedepsesc? Insuși Christos este, cel ce locuiește întru mine. Iară

dacă nu credeți aceasta, și voiți a încerca prin faptele celui ce locuiește întru mine, apoi veți cunoaște iute, căci la voi nu este neputincios, ci puternic».

Și de ce oare a mai adaos expresiunea „la voi“? de și el este puternic pretutindeni? — căci chiar de ar voi să pedepsască pre cei necredincioși, sau pre demoni, sau pe ori-cine, el poate. Așa dară ce însamnă acest adaos? Cuvântul acesta este al unuia care rușinează puternic pe auditoriu, dela cele ce dânsii au primit; sau că li spune, că «până acum arată întru voi, cari sunteți datori a vă îndrepta, puterea sa» ceia ce și aiurea zicea: „Că ce 'mi este mie a judecă pre cei dinafară“ (I. Corinth. 5, 12)? «Celor de afară, zice, atunci li va cere socoteală, în ziua judecăței; vouă însă și acum». Dară chiar și îngrijirea aceasta părintească a lui privește cu câtă înfricoșare o pune, și cu câtă mânie, zicând: „Care la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s'a și răstignit dintru neputință, ci este viu din puterea lui Dumnezeu“. Și ce însamnă „că de s'a răstignit dintru neputință“?

«Că dacă a și fost ucis, zice, fapt care pare a avea în sine ideia neputinței, totuși aceasta întru nimic nu vatămă puterea lui, căci această putere rămâne neînvinșă, și faptul părut al neputinței întru nimic n'a vătămat această putere a sa, ci tocmai acest fapt arată puterea sa, că adecă a pățimit și suferit chiar și moartea pe cruce, dară totuși cele ale puterei sale nu s'au ciuntit cu nimic». Deci, să nu te tulbure cuvântul de neputință, căci și aiurea zice: „Cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, și ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este“, — de și Dumnezeu nu are nimic nici nebun, nici slab. Dară prin aceste cuvinte el a făcut aluziune la cruce, explicând părerea necredincioșilor despre dânsa. În adevăr ascultă-l chiar pe dânsul explicând aceasta:

„Cuvântul crucei, zice, celor peritori nebunie este, iară nouă celor ce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este“, și iarăși: „noi propoveduim pre Christos cel răstignit, Iudeilor adecă sminteală, iară Elinilor nebunie; iară acelorași singuri celor

chemați Iudeilor și Elinilor, pre Christos puterea lui Dumnezeu, și înțelepciunea lui Dumnezeu“ (I. Cor. 1, 18. 23. 24. 25), și iarăși: „Omul cel sufletec¹⁾ nu primește cele ce sunt ale duhului lui Dumnezeu, că nebunie sunt lui“ (I. Cor. 2, 14). Privește cum pretutindeni el explică credința necredincioșilor, spunând că crucea este o nebunie și o neputință.

Deci, așa și aici, prin expresiunea, „neputință“ el înțelege slăbăciunea sau neputința bănuită de necredincioși. Deci, n'a spus apostolul, că fiind neputincios, a fost răstignit — să nu fie una ca aceasta! — căci a dovedit el prin toate cele ce a făcut, că putea să nu fie răstignit; acum de pildă aruncând la pământ pe uniia, altă dată uscând smochinul, altă dată mii de alte minuni făcând. Așa dară ce înșamnă zicerea „dintru neputință“? Adecă, că de și s'a răstignit, suferind primejdii și curse — că am arătat cum neputința este numită primejdie și cursă — totuși prin aceasta cu nimic nu a fost vătămat. Toate acestea le spune apostolul, trăgând exemplul acesta în partea sa, — fiindcă se vedeau și pre dânșii persecutați, alungați, disprețuiți, și neapărându-se nici aruncându-se asupra prigonitorilor. După ce deci li arată lămurit că și dânșii cele ce pătimesc nu vin din neputința lor de a se apăra, la urmă aduce vorba la stăpânul, «fiindcă și el, zice, a fost răstignit, a fost legat, și altele multe a pățimit, și totuși nu s'a apărat, ci a suferit de acelea ce se păreau a veni din neputința sa, dară tocmai prin aceasta arătând puterea sa, căci și neapărându-se sau aruncându-se asupra prigonitorilor săi, el nu s'a vătămat cu nimic. Căci crucea n'a întrerupt, n'a slăbit vieața, ci a și învieat, și viează. Iară când auzi spunându-se de cruce și de vieață, prin acestea tu să înțelegi cuvântul atingătoriu de iconomia mântuirii noastre, căci toată vorba de aici despre aceasta este.

Dară dacă apostolul zice că „este viu din puterea lui Dumnezeu“, apoi n'o spune ca cum el n'ar fi putut a-și înviea trupul, căci pentru apostol este in-

¹⁾ Notă. Expresiunea ψυχικός άνθρωπος înșamnă: om trupesc, om în carne și în oase, și deci așa trebuie să se înțeleagă prin traducerea noastră de om sufletec. Compară cartea Facer 2, 7. I. Corinth. 2, 14. 15, 44. Iacob. 3, 15. Iuda vers. 19.

deferent dacă vorbește și de Tatăl, și de Fiul. Așa dară spunând: „din puterea lui Dumnezeu“, el a spus că din puterea sa este viu. Cum că și Fiul stăpânește și înviează trupul său, ascultă-l pre dânsul zicând: „Stricați biserica aceasta, și eu în trei zile o voi ridica pre dânsa“ (Ioan 2, 19). Dară dacă ceia ce este al său spune că este al Tatălui, tu să nu te tulburi, căci: „Toate ale Tatălui meu, ale mele sunt“ zice, și iarăși „Toate ale mele, ale tale sunt, și ale tale, ale mele“ (Ioan 16, 15. 17, 10).

«Așa dară, zice, dupre cum dânsul, fiind răstignit cu nimic n'a fost vătămat, așa nici noi n'am fost vătămați, alungați și războiți».

De aceia și adaoge: „Pentru că și noi suntem neputincioși întru el, ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu“. Și ce va să zică „suntem neputincioși întru el“? Adecă suntem prigonți, alungați, și pătimim cele mai de pe urmă răle. Dară expresiunea „întru el“ ce înșamnă? Pentru propoveduirea evanghliei sale zice, și pentru credința întrânsul. «Deci, zice, dacă noi suferim pentru dânsul toate cele grele și nesuferite, apoi este invederat că și cele plăcute le vom aveà», — pentru care a și adaos: „ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu“.

„Pre voi înși-vă vă ispitiți, de sunteți întru credință, pre voi înși-vă vă cercați; au nu vă cunoașteți pre voi că Christos este întru voi? fără numai de sunteți netrebnici. Ci nădăjduesc că veți cunoaște că noi nu suntem netrebnici“. (Vers. 5. 6). Fiindcă prin cele spuse a arătat, că de și el nu se aruncă asupra acelor apostoli minciunoși, nu pentru că n'ar aveà pe Christos întru dânsul, ci numai pentru că imitează îndelunga răbdare a celui răstignit, care nu s'a apărat, la urmă tot aceiași face în alt chip, și încă mai cu putere, pregătindu-și vorba dela ucenicii sei. «Și ce spun eu de mine, dascalul vostru, zice, care am atâta grijă, căruia îi este încredințată întreaga lume, și care a făcut atâtea semne și minuni? Că chiar pre voi înși-vă de ați voi să vă examinați, ca unia ce sun-

teți în rândul ucenicilor, ați vedea că și întru voi este Christos. Deci, dacă întru voi, apoi cu atât mai mult în dascalul vostru. Că dacă aveți credință, atunci și întru voi este Christos». Căci pe atunci cei ce credeau, făceau minuni, -- pentru care a și adăos: „Pre voi înși-vă vă ispitiți, de sunteți întru credință. Au nu vă cunoașteți pre voi că Iisus Christos este întru voi? — fără numai de sunteți netrebniți”. «Iară dacă este întru voi, zice, cu atât mai mult în dascalul vostru». Mi se pare că aici sub numele de credință, el înțelege și minunile și semnele ce făceau. «Dacă aveți credința aceea, zice, Christos atunci este întru voi; de nu cumva poate sunteți netrebniți».

Ai văzut cum iarăși înfricoșază, și din prisosință arată pe Christos aflându-se în el? Aici mi se pare că el face aluziune și la viața lor. Fiindcă nu este de ajuns numai credința de a atrage asupra lor lucrarea duhului, a zis că «dacă stați sau sunteți întru credință aveți pe Christos întru voi» — mai ales că se întâmplă ca mulți să aibă credință, și totuși să fie pustii de acea lucrare sau energie a duhului — cu care ocazie a și deslegat această confuziune, zicând: „fără numai de sunteți netrebniți”. Continuitatea ideii cerea ca el să adăoge: «dară dacă voi ați devenit netrebniți, n'am devenit noi așa», dară apostolul nu spune așa felu, ca să nu atingă prea tare, însă cam întunecat oare-cum face aluziune la aceasta, nici pronunțându-se categoric și zicând că «sunteți netrebniți», și nici macar prin întrebare aducând vorba și zicând: «dară voi sunteți netrebniți»? ci într'un mod enigmatic oare-cum arată acest lucru, adăogând: „Ci nădăjduiesc că veți cunoaște că noi nu suntem netrebniți”. Și aici iarăși mare este amenințarea ce li-o face, mare este și frica ce li-o insuflă. «Că dacă voiți, zice, de a vă încredința prin înseși pedeapsa voastră, nu vom fi în neputință de a vă da dovada puterii noastre». Nu spune el tocmai așa, însă cele ce spune sunt cu mult mai grele, și cuprind în ele mai mare amenințare, zicând: „Că nădăjduiesc că veți cunoaște, că noi nu suntem netrebniți”. «Ar fi trebuit, zice, ca și fără de aceasta voi să știți cele ale noastre, și că avem întru noi pe Christos grăind și lucrând; dară acum fiindcă

voiți a vă încredința despre aceasta și prin fapte, apoi veți ști că nu suntem netrebniți».

După aceea fiindcă a întins prea mult amenințarea, — a pus pedeapsa chiar la ușă așa zicând, — și i-a pus în mare frică prin amenințarea făcută, apoi privește iarăși cum îndulcește vorba, cum îi mângâie în frica ce li-a insuflat, și cum li arată sinceritatea și lipsa lui de ambițiune, îngrijirea de dânșii, filosofia ideilor lui, înălțimea caracterului și ne iubirea de slavă deșartă. Toate acestea, zic, le arată prin cele ce urmează: „Dară mă rog lui Dumnezeu să nu faceți nici un rău, nu ca să ne arătăm noi lămuriiți (încercați), ci ca să faceți voi binele, iară noi ca niște netrebniți să fim. Că nu putem (face) ceva împotriva adevărului, ci pentru adevăr. Că ne bucurăm când noi suntem slabi, iară voi sunteți tari, de aceasta ne și rugăm, pentru a voastră întemeere (desăvârșire). (Vers. 7. 8. 9).

Și ce ar putea fi egal cu sufletul lui Pavel? Eră disprețuit, eră luat în bătae de joc, eră ridiculizat ca prost, ca vrednic de dispreț, ca famfaron, ca făcând vuet numai prin vorbe, iară în fapte nefiind în stare de a arăta ceva cât de mic, — și totuși el văzând atâta nevoie de ași arăta puterea lui, nu numai că amână, și nici numai că și schimbă gândul, ci încă se și rugă să nu cadă într'o astfelu de ispită. „Mă rog, zice, să nu faceți nici un rău, nu ca să ne arătăm noi lămuriiți, ci ca să faceți voi binele, iară noi ca niște netrebniți să fim“. Și ce este oare ceia ce el spune? «Rog pe Dumnezeu, zice, și-i cer cu umilință ca nici pre unul să nu-l gădesc ne'ndreptat, nici pre unul nepocăit, sau mai bine zis, nu numai aceasta, ci nici măcar să începeți a păcătui». «Să nu faceți nici un rău, zice, și chiar de ați păcătui, schimbați-vă și îndreptați-vă din capul locului, și depătrați dela voi toată mânia. Căci eu nu mă gândesc ca cu chipul acesta să ne arătăm încercați, ci cu totul din contra, ca nu cumva să ne arătăm încercați. Că dacă voi rămâneți, zice, păcătuiind și nepocăindu-vă, vom fi siliți a vă pedepsi vătămând trupurile voastre, dupre cum s'a petrecut cu Săpfiară și cu Simon magul, când am dat dovadă de pu-

terea noastră¹⁾). Noi însă nu dorim aceasta, ci din contra, ca noi să nu ne arătăm încercați în feliul acesta, adecă, ca nu în feliul acesta să ni arătăm puterea cea din noi, de a vă pedepsi pre voi cari păcătuiți, însă ce?

„Că voi să faceți binele“, adecă de aceasta ne rugăm lui Dumnezeu, ca pururea să vă găsiți în virtute, pururea în îndreptare; „iar noi zice, ca niște netreb-nici să fim“, «ne mai arătându-vă vouă puterea noastră de a vă pedepsi». Și n'a zis că «suntem netreb-nici», ci „să fim ca niște netreb-nici“, că n'ar fi fost el considerat ca netreb-nic, chiar dacă n'ar fi pedepsit, ci tocmai pentru aceasta ar fi fost lămurit, sau încercat, «dară, zice el, de și ne bănuiesc pre noi uniia că nu dăm dovadă de puterea noastră, și că prin urmare suntem vrednici de disprețuit, nouă însă nu ne pasă nimic. Că mai bine este de a se crede de noi așa, decât a da dovadă de puterea noastră, pe care ni-a dat-o Dumnezeu, în pedepse aplicate celor ce nu se îndreaptă».

„Că nu putem ceva împotriva adevărului, ci pentru adevăr“. Ca să nu se pară, deci, că el li face pe plac — fiind aceasta ca urmare a ne iubirei lui de slavă deșartă — ci că face tocmai ceia ce cerea natura lucrurilor, a adaos zicând: „Că nu putem ceva împotriva adevărului“. «Dacă vă vom găsi pre voi sporind în fapte bune, îndepărtând păcatele prin pocăință, având în fine curaj cătră Dumnezeu, apoi nici că vom putea, chiar de am voi, a vă pedepsi, și de ne-am încercă să facem aceasta, nu va luă parte cu noi Dumnezeu. Căci el spre aceasta ni-a dat puterea, ca noi să ni dăm votul drept și dupre adevăr, iară nici de cum contra adevărului».

Ai văzut cum peste tot locul el își mânuiește vorba cu dulceață, și mângâie asprimea aminințării? Cu toate acestea, precum a avut în vedere ceia ce am spus, tot așa ține ca să 'și arate părerea lui mai lămurit; pentru care a și adaos: „Că ne bucurăm când noi suntem slabi, iară voi sunteți tari; de aceasta ne și rugăm pentru a voastră întemeere“. (Vers. 9). «Mai cu samă, zice, ne rugăm nici să putem face ceva

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 5 și 8 din Fapt. Apost.

contra adevărului, adecă a vă pedepsi pre voi făcând binele. Dară fiindcă nu putem face aceasta, apoi nici nu o voim, ci dorim cu totul din contra. Deci, tocmai de aceia ne bucurăm, zice, când nu găsim la voi nici o pricină de a ne mișcă pre noi ca să arătăm puterea noastră în pedeapsă. Dară dacă făcând de acestea ne-ar arăta străluciți, și încercați, și puternici, noi totuși voim cu totul din contra; dorim adecă ca voi să vă aflați încercați sau lămuriti și fără ponos, iară noi nici de cum să nu ne folosim de slava de aici». De aceia și zice: „Că ne bucurăm când noi suntem slabi“. Și ce va să zică „suntem slabi“? «Când suntem crezuți ca slabi, iară nu că suntem slabi» căci când dânșii nu-și arătau puterea lor spre pedepsire, de dușmani erau crezuți ca slabi. «Cu toate acestea noi ne bucurăm, zice, când voi așa vă purtați, că nu ni dați nici un motiv de a vă pedepsi. Și acest lucru nouă ni este plăcut, când suntem crezuți de slabi în acest chip, numai voi să fiți statornici» — pentru care și zice: „iară voi sunteți tari“, adecă: ispitiți, încercați, virtuoși. Și nu numai că voim, ci ne și rugăm ca să fiți tari, desăvârșiți, nedându-ni nici o pricină de nemulțămire».

¹⁾ Aceasta este iubire părintască, ca înaintea laudelor noastre proprii să protimisim mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu samă ne scapă de legăturile trupului, și ne face a zbură dela pământ la ceriu, de a fi curați de slava deșartă, duple cum dacă este contrariul, ne acufundă în multe păcate. Că nu este cu putință de a fi cineva superior, mare și bărbătos, dacă nu este curat de slava deșartă, ci de necesitate că se va tiră pre pământ, multe le va conrupe, fiind robit de o stăpână spurcată, și mai uricioasă decât ori-ce barbar. Căci ce ar putea fi mai sălbatec decât această feară, care când mai cu samă este corcolită, atunci și ea mai mult să sălbătăcește? — de și nici fearăle sălbatece nu sunt așa, ci prin multă îngrijire se îmblânzesc. Dară slava deșartă cu totul din contra; căci fiind disprețuită se îmblânzește, în timp ce dacă este luată în samă și cins-

¹⁾ *Partea morală.* Noi trebuie a preferă mântuirea ucenicilor înaintea laudelor noastre proprii, și pentru a nu ne fi mintea pironită la slava oamenilor. (*Veron*).

tită, ea se sălbătăcește, și se înarmează contra celui ce o cinstește. O asemenea slavă deșartă cinstind Iudeii, au fost pedepsiți cu toată asprimea, și o asemenea slavă disprețuind ucenicii Domnului, au fost încununați.

Și ce spun eu de pedeapsă și cununi? Că tocmai spre a-i arăta încă mai străluciți, contribuie mai ales faptul de a o disprețui. Și ai putea vedea chiar și aici pe pământ pre cei ce o cinstesc vătămăți în totul, iară pre cei ce o disprețuiesc folosiți. Ucenicii Domnului cari au disprețuit slava deșartă — că nimic nu ne împiedecă de a face uz iarăși de același exemplu — și cari au preferat cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai mult decât soarele, câștigându-și pomenire nemuritoare și după sfârșitul lor, — în timp ce Iudeii cei ce sunt robiți de această patimă, sunt fără orașe, fără casă, necinstiți, pribegi, gata de fugă, disprețuiți de toată lumea, și goniți din patria lor.

Deci și tu, dacă voiești de a avea slavă, disprețuiește slava, iară dacă alungi slava, vei cădea din slavă. Și de voiți, apoi vorba aceasta să o întindem și la cele pământești. Pe cine oare luăm noi în bătae de joc în glumele noastre cele mușcătoare? Oare nu pre cei ce iubesc slava deșartă? Așa dară aceștia sunt mai cu samă lipsiți de slavă, având mii de acuzatori, și de toți disprețuiți. Deci, pre cine să admirăm noi oare? Nu pre cei ce o disprețuiesc pre dânsa? Așa dară aceștia sunt cei slăviți. Dupre cum bogat este cel ce nu are nevoie de multe, ci cel ce n'are nevoie de nimic, tot așa și slăvit este nu cel ce iubește slava, ci tocmai cel ce o disprețuiește, fiindcă o astfelu de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni văzând pâne zugrăvită — chiar de ar fi de mii de ori stăpănit de foame — nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitele, nici tu nu alungă umbrele, căci aceasta este o umbră a slavei, și nu slava.

Și ca să afli că lucrul este așa, și că slava aceasta este umbră, gândește-te la aceia, că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de disprețuit, ba chiar și celor ce doresc aceasta, că chiar cel ce are slava aceasta, se rușinează singur. Deci, de unde oare vine pofta aceasta, și cum? Dela micimea de suflet, — căci nu trebuie numai a acuză cineva, ci și a se îndreptă — dela minte scurtă, dela părere copilărească. Deci, să contenim de a fi copii, și să devenim bărbați,

și pretutindeni să urmăm adevărul, iară nu umbrele, și în bogăție, și în plăcere, și în dezmerdări, și în slavă, și în putere, și atunci va conteni și boala aceasta, și altele multe. Căci a alungă umbrele, este fapt de nebun. Pentru care și Pavel zice: „Trezviți-vă cu dreptate și nu greșiți“ (I. Cor. 15, 34). Aceasta este o nebunie, cu mult mai grozavă decât nebunia cea venită dela demoni, sau cea venită din smintire. Aceasta cel puțin are iertare, pe când ceialaltă este lipsită de ori-ce justificare; când sufletul este corupt, atunci și dreapta judecată este pierdută. Nebunia provenită din vătămarea minții este o patimă trupească, pe când nebunia aceasta vine dela o minte coruptă. Dupre cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi și nevindecabili, cari se ating de mâncări grele, de vreme ce microbul frigurilor se ascunde în vine și în artere, — tot așa și nebunia aceasta, căci și ea se ascunde în însuși cugetul omului, pe care-l corupe și-l vatămă.

Căci în adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe față și lămurită, ba încă o patimă mai uricioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce rămân veșnic să le disprețuești, iară pe cele ce sunt stricăcioase și vătămătoare să le iubești cu cea mai mare dorință? Căci spune-mi: dacă cineva ar alungă vântul și ar voi să-l prindă și să-l stăpânească, oare nu l-am numi nebun? Dară ce? Dacă cineva ar avea în stăpânire umbra, iară de cele adevărate și în ființă ar neglija: 'și-ar uri de pildă femeia sa, iară umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar disprețui, iară umbra i-ar iubi-o iarăși, apoi atunci ce semn ai căută mai lămurit ca dovadă de nebunie aceluia? De acest feliu sunt toți cei ce sunt robiți așa zicând de cele prezente. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăție, fie dezmerdare, sau ori și ce pământesc.

De aceia și Prorocul zicea: „Măcar că în chip trece, dară în zadar se tulbură omul“ și iarăși: „zilele noastre ca umbra s'au plecat“ (Ps. 38, 7). Dară și aiurea el toate cele omenești le numește floarea erbii și fum. Și umbre sunt nu numai cele bune și plăcute ale lumii aceștiea, ci și cele triste, ca depildă moartea, sau sărăciea, sau boala, sau altceva de acest feliu. Deci, care sunt cele ce rămân în veci, cele bune și cele răle? Impărăția cea veșnică, și gheena cea veșnică. «Unia vor

invieà, zice, spre vieața veșnică, iară alții spre osândă veșnică, unde viermile nu va muri și focul nu se va stinge».

Deci, pentru ca să ne bucurăm de aceea și să fugim de aceasta, să ne depărtăm de umbre și să îmbrățoșăm lucrurile cele bune cu toată râvna, căci numai așa ne vom învrednici de împărăția ceriurilor. Căriea fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXX

„Pentru aceasta acestea scriu nefiind de față la voi, ca fiind de față să nu fac (să nu fiu) cu asprime, duple puterea care mi-a dat mie Domnul, spre zidire, iară nu spre surpare“ (Cap. 13, 10).

Converzând deci cu dânșii, i-au simțit puterea cuvintelor, și mai cu samă pre la finea epistolei. Căci și înainte zicea: „Insu-mi eu Pavel vă rog pre voi prin blândetele și liniștirea lui Christos, care de față sunt smerit la voi, iară depărtat fiind de voi îndrăznesc spre voi. Și vă rog pre voi, ca și de față fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm duple trup“, și „Gata având a pedepsi toată neascultarea, când se va împlini ascultarea voastră“, și iarăși: „Mă tem ca nu cumvâ dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu voue precum nu voiți“, și iarăși: „Nu cumvâ iarăși dacă voi veni, să mă smeriască Dumnezeu meu la voi, și voi plânge pre mulți cari au greșit mai înainte, și nu s'au pocăit de necurăția, și curviea și spurcăciunea care au

făcut“, și după aceasta: „Am spus mai 'nainte, și iarăși zic mai 'nainte, precum când am fost de față la voi, și acum nefiind de față, că de voi veni iarăși, nu voi cruța, de vreme ce căutați ispitire a lui Christos celui ce grăiește întru mine“. Deci, după ce a spus acestea, și mai multe decât acestea, înfricoșând, rușinând, luând în deridere, atingându-se cu putere, justificându-se la urmă zice: „Pentru aceasta acestea scriu nefiind de față la voi, ca fiind de față să nu fac cu asprime“. Adecă «voiesc ca asprimea să stea numai în litere, iară nu și în faptă; voiesc ca amenințările să fie cât se poate de aspre, însă să rămână amenințări, și să nu se prefacă în fapte». Iarăși și în această justificare își face vorba cât se poate de îngrozitoare, arătând că nu el este cel ce va pedepsi, ci Dumnezeu, — fiindcă a adaos: „dupre puterea care 'mi-a dat mie Domnul“. În același timp mai arată că el nu dorește a abuză de puterea ce o are pentru pedeapsa lor, pentru care a și adaos: „spre zidire, iară nu spre surpare“. Aceasta deci li-a dat a înțelege și acum, dupre cum am fost spus, însă i-a lăsat, ca singuri dându-i să se gândească, că dacă vor rămâne neîndreptați, apoi și aceasta este tot zidire, de a pedepsi pe cei ce nu vor să se îndrepte. Dealtmintrelea așa a și fost, căci și prin fapte a dovedit-o apostolul, și dându-i o știeau aceasta.

„Deci, fraților, bucurați-vă, fiți desăvârșiți, mângâiați-vă, aceiași cugetați, pace să aveți, și Dumnezeuul dragostei și al păcii va fi cu voi“ (Vers. 11). Dară ce va să zică: „Deci, fraților, bucurați-vă“? Ai supărat, i-ai înfricoșat, li-ai băgat frica în oase, i-ai făcut să tremure, și acum li poroncești ca să se bucure? «Apoi tocmai de aceasta li poroncesc a se bucura. Că dacă cele ale voastre, zice, vor secondă pe ale mele, nu va fi nici-o pedică spre bucurie. Căci cele ale mele toate s'au făcut: am arătat cătră voi o îndelungă răbdare, am amânat pedeapsa, n'am tăiat pre nimeni dela biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoșat, am amenințat, ca astfeliu din toate părțile să vă adun pre voi, și să vă îndemn la pocăință. De acum

înainte, deci, se cere și conlucrarea voastre, și astfel bucuria voastră va fi fără sfârșit».

„Fiți desăvârșit“. Și ce va să zică „fiți desăvârșit“? Adecă fiți perfecti, îndepliniți lipsurile voastre. „Mângâiați-vă“, zice. «Fiindcă ispitele sunt multe, și primejdiile mari, zice, apoi mângâiați-vă și voi între voi, și prin noi, cum și prin prefacerea voastră spre mai bine. Că dacă bucuria vine dela o conștiință curată, și vă face desăvârșiți, la urmă nimic nu mai lipsește de a fi veseli și a vă mângâia. Nimic nu aduce mângâere cuivă, ca o conștiință curată, chiar de ar năvăli asupra-i mii de ispite».

„Aceiași cugetați, pace să aveți“, ceia ce a cerut și prin întâia epistolă, chiar din început. Căci este cu puțință de a cugeta și aceiași, și a nu avea pace, când de pildă se întâmplă ca în dogme unii să se răscoale contra altora. De aceia Pavel le cere pe amândouă deodată.

„Și Dumnezeu dragostei și al păcei va fi cu voi“. Așa dară el nu numai îndeamnă și sfătuiește, ci să și roagă. Prin aceste vorbe sau că li dorește aceasta, sau că prezice viitoriul; sau mai bine zis pe amândouă împreună. «Dacă faceți acestea, zice, adecă dacă același cugetați, și aveți pace, și Dumnezeu va fi cu voi, fiindcă Dumnezeu este al dragostei și al păcei, și de unele se bucură, iară de altele se veselește. De aici deci, adecă din dragostea lui veți avea și pacea, de aici și nimicirea tuturor rălelor. Aceasta a mântuit lumea, aceasta a doborât pe războinicul cel de demult, aceasta a unit ceriul cu pământul, aceasta a făcut pe oameni îngeri. Aceasta deci să o îmbrățișăm și noi, adecă pe dragostea evanghelică, care este maica a mii de bunuri. Printr'aceasta ne-am mântuit, printr'aceasta am câștigat toate bunurile cele nepovestite.

Apoi ducându-i pre dânșii spre această dragoste, zice: „Inchinați - vă unul altuia cu sărutare sfântă“. — Și ce va să zică „sfântă“? Adecă nu cu sărutare vicleană, sau falsă, duple cum Iuda a sărutat pre Christos. De aceia ni s'a dat sentimentul acesta al dragostei și al sărutărei, ca să devină în noi ca un foc, ca să ni înflăcăreze dispoziția, ca să ne iubim unii pre alții ca frați, ca copiii pe părinți, ca părinții pre copii,

sau mai bine zis, chiar și mai mult. Căci acelea sunt afecțiuni dela natură, pe când acestea dela charul duhovnicesc. Astfeliu se conleagă sufletele. De aceia întorcându-ne din călătorii noi ne sărutăm unii pre alții, căci sufletele se grăbesc de a se uni împreună. Partea, sau mădulariul acesta al trupului, este acel mădulariu mai cu samă care proclamă cele ale sufletului nostru.

Dară fiind vorba de sărutarea acea sfântă, mai putem și altceva spune. Și ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Christos, așa că sărutându-ne unii pre alții, noi sărutăm ușile bisericii și intrarea în ea. Sau nu vedeți câți sărută ușile bisericii aceștia, unii plecându-se, iară alții atingându-le cu mâna, și apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uși Christos a intrat și intră în noi, când ne împărtășim. Știți voi, cei ce vă împărtășiți din sfintele taine, ceia ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s'ar întâmpla a fost cinstită gura noastră, primind trupul stăpânului. De aceia mai cu samă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocori, și înfricoșăze-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într'un mod necinstit. Auzi câte ți-a dat prin gura ta Dumnezeu, și păzește-o nespurcată. Prin gurăți s'a vorbit despre viața viitoare, despre înviere, despre nemurire, că moartea nu este moarte, și celelalte multe negrăite. Că cel ce urmează a se inițiea în sfintele taine se apropie lângă gura preotului ca un vas primitiviu de mir, auzind spunându-i-se de acelea ce sunt încărcate de frică. Căci dânsul a pierdut viața sa prin înaintași, și vine acum căutând-o, și întrebând cum ar putea să o afle și să o câștige. După aceia Dumnezeu îi descopere cum ar putea-o afla, și atunci gura lui (preotului) devine mai înfricoșată decât milostivitoriul, sau masa de aur din legea veche¹⁾, căci acel milostivitoriu nici-odată nu sloboză un astfeliu de glas, ci grăia doară de lucruri mici și nebăgate în samă: de războaie și de pacea cea de pe pământ, în timp ce milostivitoriul legii nouă toate le vorbește despre ceriu, despre viața viitoare și despre lucruri nouă și care covârșesc mintea omenească.

Deci, după ce apostolul li-a zis: „închinați-vă unul

¹⁾ Notă. A se vedea Cap. 25 din Exod.

altuia cu sărutare sfântă“, a adăos: „închină-se vouă toți sfinții“, dându-li și de aici speranțe bune. Li-a scris aceste vorbe în loc de sărutare, unindu-i pe toți la un loc prin această închinăciune, căci din aceeași gură de unde iese sărutarea, iese și cuvintele. Ai văzut cum pe toți îi unește la un loc, și pre cei de departe, și pre cei de aproape, pe unii prin sărutare, iară pe alții prin scrisoare?

„Charul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh, cu voi cu toți. Amin“ (Vers. 12. 13). Fiindcă i-a unit împreună prin închinăciuni și sărutări, iarăși în rugăciuni își sfârșăște cuvântul, unindu-i și cu Dumnezeu cu cea mai mare precizie. Unde sunt acum cei ce spun, că de oare-ce Sfintul Duh nu este trecut în exordul epistolei, nu este de aceeași ființă cu Tatăl? Iată că aici l-a pus împreună cu Tatăl și cu Fiul. Pe lângă acestea apoi, se mai poate spune, că și Colosenilor scriindu-li, și zicând: „Char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru“, a tăcut despre Fiul și n'a mai spus ca în toate celelalte epistole: „și dela Domnul Iisus Christos“. Așă dară nici Fiul nu este de o ființă cu Tatăl din această cauză? Aceasta însă ar fi cea mai de pe urmă nebunie. Că tocmai aceasta îl arată pe el a fi de aceeași ființă cu Tatăl, de oare-ce Pavel îi întrebuintază numele cu indiferență. Și cum că ceia ce eu spun nu este cătuși de puțin, numai o cugetare a mea, ascultă cum el pomenește de Fiul și de Duhul sfânt, iară de Tatăl nu spune nimic. Corinthenilor de pildă scriindu-li, zice: „Ci v'ați spălat, v'ați sfințit, v'ați îndreptat întru numele Domnului Iisus, și întru Duhul Dumnezeului nostru“ (I. Cor. 6, 11). Dară ce? spune-mi: oare aceștia nu s'au botezat și în numele Tatălui? Apoi atunci nici nu au fost spălați, nici nu au fost sfințiți. Dară s'au botezat? — după cum s'au și botezat — apoi atunci de ce apostolul n'a spus că «v'ați spălat în numele Tatălui»? Pentru că îi este cu totul indiferent lui, de a pomeni acum de una, altădată de alta din ipostasele Treimei. Și acest obicei l-ai putea găsi în multe locuri în epistolele sale.

Căci Romanilor scriindu-li zice: „Vă rog pre voi,

prin îndurările lui Dumnezeu“ — de și îndurările sunt ale Fiului — și „vă rog pre voi prin dragostea Duhului“ (Cap. 12, 1. 15, 30) — de și dragostea este a Tatălui. Pentru ce, deci, n'a pomenit pe Fiul vorbind de îndurările Fiului, și nici de dragostea Tatălui vorbind în locu-i de Duhul? Fîndcă erau acestea invederate și în totul mărturisite, și de aceia le-a tăcut. Aiurea tot aceste cuvinte se vor găsi puse invers. De pildă aici zice: „Charul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea sfîntului Duh“, pe cînd aiurea spune de împărtășirea Fiului și dragostea Duhului. „Vă rog pre voi, zice, prin dragostea Duhului“, iară în epistola I. Corinthen. zice: „Credincios este Dumnezeu, prin care ați fost chemați la împărtășirea Fiului său“ (Cap. 1, 9). Astfeliu că cele ale Sfîntei Treimi sunt neimpărțite; și împărtășirea Sf. Duh cuvenită și aparținînd Duhului, s'a găsit atribuită Fiului, precum și charul Fiului s'a atribuit și Tatălui și Sf. Duh. „Char vouă, zice, dela Dumnezeu Tatăl“. Și aiurea iarăși atribuind charului multe feluri de energii, adaoge: „Și toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiște-căruia precum voiește“ (I. Cor. 12, 11). Și acestea le spun nu doară unind la un loc, sau contopind ipostasele — să nu fie una ca aceasta! — ci cunoscînd și ceia ce este propriu, cum și ceia ce este împărțit din ale lor, și unitatea ființei.

¹⁾ Să stăm, deci, iubiților, drepti, avînd și ținînd cu noi exactitatea acestor dogme, și atrăgînd spre noi dragostea lui Dumnezeu. Mai 'ntâi că el ne-a iubit pre noi, cari îl uram, și deci fiind dușmani, ne-a împăcat cu dînsul, iară după aceia că voiește a ne iubi pre noi cari-l iubim. Să remînem, deci, iubindu-l pre dînsul, ca și noi să fim iubiți de dînsul. Că dacă noi fiind iubiți de oamenii puternici suntem temuți de toți, apoi cu atît mai mult fiind iubiți de Dumnezeu. Și dacă pentru dra-

¹⁾ *Partea morală.* Trebuie a iubi pre Dumnezeu nu numai cu vorbele, ci și prin a face după putere fără pregetare toate cele ce a poroncit. (*Veron*).

gostea aceasta ar trebui să dăm bani, sau trupurile, sau chiar sufletul nostru, să nu cruțăm nimic. Că nu e de ajuns de a spune că-l iubim numai prin vorbe, ci trebuie a da dovadă și prin fapte, — fiindcă nici el nu 'și-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci și prin fapte. Arată deci și tu această dragoste prin fapte, și fă toate cele plăcute lui, căci numai așa te vei folosi însu-ți de roadele acestei dragoste. El n'are nevoie de nimic dela noi, ceia ce mai cu samă și dovedește veritatea dragostei sale, căci de și n'are nevoie, și nici că se găsește în vr'o trebuință de dragostea noastră, el totuși întrebuintază toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru accia și Moisi zicea:

„Că ce anume cere Domnul Dumnezeu dela voi, fără numai de a-l iubi pre el, și a fi tu gata să mergi după dânsul“ (Deut. 10, 12)? Așa că atunci când el poronțește de a-l iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubește. Că nimic nu concentrează în sine atât de mult mântuirea noastră, ca a-l iubi pre dânsul.

Căci privește, că toate poroncile lui, fără excepțiune, au ca țintă și contribuiesc la odihna, mântuirea și fericirea noastră. Că de pildă când el zice: „Fericiti cei milostivi, fericiti cei curați cu inima, fericiti cei blânzi, fericiti cei săraci cu duhul, fericiti făcătorii de pace“, el cu nimic nu se folosește de aici, ci ni poronțește acestea împodobindu-ne și orânduindu-ni vieța noastră. Asemenea și când el spune: „am flămânzit“ nu o zice doară că ar aveà nevoie de vr'o slujbă din partea noastră, ci îndemnându-te pre tine spre filantropie. Puteà el hrăni pre cel flămând și fără tine, dară ți-a poroncit aceasta, pregătindu-ți ție un tezaur mare. Că dacă soarele fiind o creatură a lui Dumnezeu, și n'are nici-o nevoie de ochii noștri — căci el remâne a-și aveà strălucirea sa proprie, chiar dacă nu s'ar uità nimeni la el, — iară cei ce se folosesc noi suntem, când ne bucurăm de razele sale, — apoi cu atât mai mult aceasta se petrece cu Dumnezeu.

Poate că voiești și de aiurea să afli ce depărtare este între Dumnezeu și noi? Oare pe câtă este între noi și țintari? sau poate mai multă? Este invederat că mult mai mare și nemărginită. Deci, dacă noi, cei iubitori de slavă deșartă nu avem nevoie de vr'o slujbă

sau slavă din partea țintarilor, apoi cu atât mai mult dumnezeirea, care este fără patimă, și n'are nevoie de nimic. Intru atâta se bucură de noi, întru cât și noi ni facem bine unul altuia, întru cât el se desfătează cu mântuirea noastră. De aceia de multe ori el lăsând la oparte cele ale sale, caută numai pe ale tale. „Dacă cinevâ, zice, are femeie necredincioasă, și aceea ar voi să viețuească cu el, să nu o lase pre ea“ (I. Cor. 7, 13). „Cel ce 'și va lăsa femeia sa afară de cuvânt de curvie, o face pre eă să preacurvească“ (Math. 5, 32). Ai văzut bunătate negrăită? «Dacă femeia, zice, este curvă, nu silesc de a viețui împreună cu eă; iară dacă este necredincioasă, nu împiedec». Și iarăși: «dacă ești supărat pre cinevâ, poroncesc de a lăsa darul tău, și a alerga la cel ce te-a supărat». „Iară când tu aduci darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului, și mergi mai 'ntâi de te împacă cu fratele tău, și atunci venind adă darul tău“ (Math. 5, 23. 24). Dară încă parabola celui ce a mâncat stăpânului toată suma ce-i datoră? Oare nu tot aceasta arată? Căci când i-a mâncat mia de talanți împrumutată, l-a miluit pre dânsul și l-a iertat, — iară când l-a văzut cum acela cerea dela fratele său o sută de dinari ce-i împrumutase, l-a numit și viclean, în același timp l-a și predat pedepsei. Astfelu dară, că vorba lui cea multă este numai pentru odihna ta. Barbarul acela eră să păcătuească cu femeia dreptului Abraâm, și Dumnezeu 'i zice: „Nu te-am lăsat să te atingi de dânsa“ (Cart. Fac. 20. 6). Pavel alungă pre Apostoli, iară Dumnezeu 'i zice: „Ce mă gonești“?

Alții flămânzesc, și el spune că dânsul flămânzește, și că este gol și strein, voind prin aceasta a te rușina pre tine, și cu chipul acesta a te ațâța la eleimosină.

Deci iubiților, înțelegând dragostea care ni-a arătat-o prin toate și ni-o arată, prin care a și hotărît a se descoperi pre sine-și nouă, care și este capitolul cel mai mare al bunurilor acordate nouă, și luminează a cugetului, cum și învățătură a virtuței; înțelegând apoi că el ni-a

legiuit o viață bună, și că toate făcându-le pentru noi, ni-a trimis și pre Fiul său, care ni-a făgăduit împărăția cerurilor, pregătindu-ne și chemându-ne la bunurile cele negrăite și la o viață fericită, — apoi toate să le facem și grăim, ca și de dragostea lui să ne arătăm vrednici, și de bunurile viitoare să ne învrednicim.

Căroră fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

FINE.

TABLA MATERIEI

	Pagina
OMILIA I. Subiectul epistolei	3—16
OMILIA II. Despre rugăciune. (Trebuie a ne rugă unii pentru alții)	17—38
OMILIA III. Cel ce 'și stăpânește cugetele cele absurde, este vrednic de laudă. Despre semnificația jărtfei lui Abraám	38—58
OMILIA IV. Despre pocăință	58—74
OMILIA V. Nimic să nu facem pentru fală, și despre frica de Dumnezeu	74—85
OMILIA VI. Vorbele urite necinstesc pre cel ce le grăiește	85—96
OMILIA VII. Omul spre a nu se dedă la rele, trebuie a 'și ocupă cugetul cu îndeletniciri folositoare.	96—114
OMILIA VIII. Despre Apostoli și despre puterea dumnezească dintrânșii	114—123
OMILIA IX. Despre înfricoșata judecata.	123—134
OMILIA X. Gândirea la judecata ceà de pe urmă, ne cumințește.	134—145
OMILIA XI. Datoria ce avem de a fugi de păcat, și a ne teme de Dumnezeu	145—156
OMILIA XII. Nu bogăția în bani trebuie a o căută noi, ci în fapte bune.	156—170
OMILIA XIII. Numai cel ce are în sine toate virtuțile, se poate numi curat	170—181
OMILIA XIV. Despre epitimii, sau canonisiri.	181—189
OMILIA XV. Deosebirea între stăpânirea bisericască și lumească.	189—202
OMILIA XVI. Despre eleimosină	202—212

	<u>Pagina</u>
OMILIA XVII. Cele bune sunt după natură	212—221
OMILIA XVIII. Necesitatea rugăciunii	221—230
OMILIA XIX. Când facem milostenii, să nu descoasem pre cel ajutat	230—241
OMILIA XX. Despre eleimosină	241—248
OMILIA XXI. Engomii (laude) lui Pavel, și cum că ereticii au întrebuițat rău cu- vintele lui.	248—257
OMILIA XXII. Amintirea păcatelor de dina- inte, ne va feri de a le mai repetă.	257—266
OMILIA XXIII. Contra mândriei	266—283
OMILIA XXIV. Contra invidiei	283—292
OMILIA XXV. Engomii (laude) aduse lui Pavel	292—301
OMILIA XXVI. Nenorocirile oțlesc pe om și'l curăță de patimi, și despre Alexandru Macedon	301—314
OMILIA XXVII. Contra invidiei	314—324
OMILIA XXVIII. Ori-ce păcat este necurăție, și despre Ioan Botezătorul și Irod	324—333
OMILIA XXIX. Nu trebuie a aveà mintea pironită la slava de la oameni	333—348
OMILIA XXX. Iubirea de Dumnezeu stă în a îndeplini toate poroncile lui	348—356

ERATA. Micele erori tipografice, cetitoriul este rugat de a le îndreptă singur.

